

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ПРОБЛЕМ РЕЄСТРАЦІЇ ІНФОРМАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ НАУК УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА БІБЛІОТЕКА УКРАЇНИ імені В. І. ВЕРНАДСЬКОГО

ДЖЕРЕЛО
DJERELO

UKRAINIAN
JOURNAL
OF ABSTRACTS

FOUNDED IN 1995
PUBLISHED 6 TIMES PER YEAR

УКРАЇНСЬКИЙ РЕФЕРАТИВНИЙ ЖУРНАЛ

Журнал засновано 1995 року
Виходить 6 разів на рік

5 • 2023

вересень - жовтень

СЕРІЯ 3

Соціальні та гуманітарні науки
Мистецтво

Соціологія. Демографія

Історія. Історичні науки

Економіка. Економічні науки

Політика. Політичні науки

Держава і право. Юридичні науки

Культура. Наука. Освіта

Філологічні науки

Мистецтво. Мистецтвознавство

Релігія

Філософія. Психологія

Зміст

Соціологія. Демографія	3	Інформаційне право	59
Народознавство (міждисциплінарні проблеми)	3	Екологічне право	59
Соціальна робота	3	Трудове право	60
Соціологія	4	Кримінальне право. Кримінологія. Пенітенціарія	61
Соціальні процеси і стани	5	Судоустрій (судова система)	64
Соціальні групи	5	Цивільно-процесуальне право	64
Сфери громадського життя	6	Кримінально-процесуальне право (кримінальний процес)	65
Статистика	6	Криміналістика	65
Демографія	7	Держава та право країн світу	66
Історія. Історичні науки	8	Міжнародне право	66
Джерелознавство. Спеціальні історичні дисципліни	8	Міжнародні конференції. Міжнародні організації	67
Історія	8	Воєнна наука. Військова справа	68
Історія Європи	9	Збройні сили	68
Археологія	16	Окремі види збройних сил, роди військ і служби	69
Економіка. Економічні науки	17	Військова техніка. Воєнно-технічні науки	71
Методологія економічної науки	17	Служба з питань надзвичайних ситуацій. Цивільна оборона	71
Науково-інформаційна діяльність. Економічна інформатика	17	Культура. Наука. Освіта	72
Теоретична економіка. Основи економічної теорії	18	Наука. Науково-дослідна робота	72
Загальні основи економічного розвитку та формування ринку	18	Документознавство	73
Економічна географія	20	Освіта. Педагогічні науки	73
Світова економіка	24	Загальноосвітня школа. Шкільна педагогіка	74
Спеціальні та галузеві економіки	24	Спеціальні школи. Дефектологія	75
Міжнародні економічні відносини та зв'язки	27	Професійна і спеціальна освіта	75
Економіка Європи	29	Фізична культура та спорт	76
Економіка України	29	Друк	76
Управління. Менеджмент. Маркетинг	32	Засоби масової інформації	77
Фінанси. Грошовий обіг. Кредит. Страхування	32	Бібліотечна справа. Бібліотекознавство	77
Економіка охорони навколишнього середовища	35	Філологічні науки	78
Економіка підприємства	35	Мовознавство	78
Економіка промисловості	37	Мови світу	78
Економіка будівництва	38	Літературознавство	80
Економіка сільського господарства	39	Світова література. Література народів окремих країн	80
Економіка транспорту	40	Мистецтво. Мистецтвознавство	83
Економіка внутрішньої торгівлі.		Образотворче мистецтво	83
Економіка громадського харчування	41	Архітектура	83
Економіка галузей невиробничої сфери	42	Декоративно-прикладне мистецтво	83
Міжнародні економічні відносини і зв'язки	42	Живопис	83
Політика. Політичні науки	44	Музика та видовищні мистецтва	84
Теорія політики. Теоретична політологія	44	Танець. Хореографія	85
Внутрішня політика. Внутрішнє становище	44	Релігія. Релігієзнавство	86
Зовнішня політика. Міжнародні відносини. Дипломатія	45	Релігія в цілому	86
Національна політика. Національні відносини.		Окремі релігії	86
Національно-визвольний рух	45	Філософські науки. Психологія	88
Держава та право. Юридичні науки	47	Філософія	88
Загальна теорія держави та права	47	Соціальна філософія	88
Історія держави та права	49	Психологія	88
Держава та право України	49	Література універсального змісту	89
Державне (конституційне) право	50	Авторський покажчик	90
Державне управління. Адміністративне право	52	Покажчик періодичних та продовжуваних видань	92
Фінансове право	56		
Цивільне та торгове право	57		

Соціологія. Демографія

(реферати 5.С.1 — 5.С.28)

5.С.1. Громадянська освіта в умовах безпекових викликів і загроз: навч. посіб. / А. М. Круглашов, Н. Ю. Ротар, Т. С. Богачик, В. І. Чебаник, І. С. Недокус, Н. В. Нечаєва-Юрійчук, І. О. Равлик, І. В. Цікул; ред.: А. М. Круглашов, Н. Ю. Ротар, І. В. Цікул; Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, Буковинський політологічний центр, Комуніальний заклад «Інститут післядипломної педагогічної освіти Чернівецької області». — Чернівці: Технодрук, 2022. — 183 с.: рис. — укр.

Подано необхідний теоретичний та аналітичний матеріал для поглибленого розуміння предмету та змісту громадянської освіти. Проаналізовано цілі та завдання громадянської освіти. Вивчено регіональні приклади партнерства освітніх закладів та інститутів громадянського суспільства в Чернівецькій обл., визначено перспективні напрямки розвитку їх співпраці у царині громадянської освіти. Узагальнено європейський досвід моделювання громадянських компетентностей та запропоновано оптимальні шляхи його імплементації у вітчизняну освітню практику. Охарактеризовано основні новації в системі громадянської освіти в контексті реалізації завдань з формування нової української школи. Розкрито пріоритетні завдання та принципові особливості, які має враховувати громадянська освіта в сучасних умовах розвитку полікультурних регіонів. Висвітлено сучасні наукові підходи та методи викладання курсу «Громадянська освіта» у школі та надано практичні поради з їх використання, презентовано та проілюстровано на прикладах можливості використання інтерактивних технік у системі громадянської освіти.

Шифр НБУВ: ВА861414

5.С.2. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Суспільні науки та сучасність: актуальні питання», 16 — 17 квітня 2021 р. / Академія «Болашак», Класичний приватний університет. — Запоріжжя: Гельветика, 2021. — 113 с.: табл. — укр.

Висвітлено актуальні питання філософських, соціологічних, історичних, політичних наук. Розглянуто експлікацію феномену самоідентифікації особистості в контексті екзистенціальної філософії Ж.-П. Сартра. Здійснено порівняльний аналіз концепцій постіндустріального суспільства Д. Белла та Е. Тоффлера. Розкрито специфіку учбової мотивації у працюючих студентів. Охарактеризовано явища паніки, масової істерії та моральної паніки, а також способи протидії їм. Наведено теорії про заснування міста Кременчук. Досліджено співвідношення прав людини та демократії на шляху до євроінтеграції України. Розглянуто виборчі технології в процесі становлення інформаційного суспільства.

Шифр НБУВ: ВА861780

5.С.3. Становлення геоісторії як міждисциплінарного напрямку у суспільних науках Франції другої половини ХХ ст. / І. Савчук // Укр. іст. журн. — 2021. — № 2. — С. 154-166. — Бібліогр.: 70 назв. — укр.

Мета роботи — визначення основних теоретичних і методологічних підходів геоісторії. Для цього було поставлено такі завдання: розкриття суті епістемології цього міждисциплінарного напрямку за часів її заснування; стилій аналіз основних праць Ф. Броделя, П. Шоню, Е. Ле Руа Ладюрі, Ж. Ле Гоффа. Методологія в дослідженні міждисциплінарних наукових напрямків спирається на вивчення насамперед оригінальних авторських текстів, їх критичному аналізу, що на основі порівняльного розгляду надає змогу виявити теоретико-методологічну цінність відповідних наукових доробків. Акцентовано увагу на тому, що у сучасній історичній науці України дослідження господарського минулого з позиції міждисциплінарних наукових напрацювань є рідкісними винятками із загального мейнстріму щодо студій та інтерпретації переважно політичних процесів, подій, явищ минулого. У цілому їх написано з традиційних позицій. Оригінальність і теоретико-методологічна цілісність геоісторичного підходу загально визнано у світовій науці. Його впровадження у вітчизняні дослідження, особливо у царині історії та географії, надасть змогу краще зрозуміти не лише економічний розвиток України в минулому, але й на сучасному етапі. Показано епістемологічну специфіку відповідних напрацювань Ф. Броделя та його учнів і соратників П. Шоню, Е. Ле Руа Ладюрі, Ж. Ле Гоффа. Висновки: для етапу становлення геоісторії як наукового напрямку характерні такі теоретико-методологічні особливості: геоісторія вбачається як історична наука, що спирається на методи і знання з фізичної географії для розкриття особливостей впливу на людську цивілізацію впродовж «довгої тривалості» основних характеристик клімату, рельєфу, природних особливостей великих фізико-географічних регіонів світу; теоретичною основою напрямку виступає категорія «довгої тривалості», що

виявляється через розкриття основних структур суспільства, сукупності яких формують суперструктури — цивілізацію і світо економіку, що призводять до появи глобалізації як інтеграційного процесу; повільні зміни історичних процесів (насамперед соціальних, демографічних, економічних основ традиційного суспільства) надають змогу обґрунтувати тезу про «довге середньовіччя» як специфічний феномен у розвитку західноєвропейської цивілізації.

Шифр НБУВ: Ж27630

Див. також: 5.С.10, 5.С.24, 5.С.424

Народознавство (міждисциплінарні проблеми)

5.С.4. Апологія деяких сучасних краєзнавців про початки українського друкарства / Б. Якимович // Укр. іст. журн. — 2021. — № 3. — С. 182-190. — Бібліогр.: 15 назв. — укр.

Мета дослідження — спростувати міф про так звану друкарню з рухомими літерами на основі епохального відкриття німця Йоганна Гутенберга, яку фундував львівський міщанин Степан Дропан, і котра нібито діяла у Львові в 1460 р. і хоч цю історію, що ґрунтується на маловірогідних документах ХVIII ст., було вже з'ясовано у працях провідних книгознавців України, проте як нібито доконаний факт вона ввійшла навіть до сучасного вітчизняного підручника з історії видавничої справи та вряди-годи стає предметом нових спекуляцій аматорів від бібліологічної науки. Методологія ґрунтується на принципах історизму та наукової об'єктивності з використанням порівняльно-історичного, проблемно-хронологічного, структурно-системного методів, а також книгознавства. Подано картину та дефініції виникнення перших українських друкованих видань. Сформульовано найбільш вірогідні версії та гіпотези: якими могли бути друкарні та їх продукція у Львові у ХVI ст., чому до Івана Федоровича (Федорова) у Москві існувала анонімна друкарня, яка роль Швайпольта Фіоля й Івана Федоровича в українському книгодрукуванні, ким найімовірніше була та особа, котра 1574 р. надрукувала у Львові першу датовану книжку кириличного друку.

Шифр НБУВ: Ж27630

5.С.5. Краєзнавство в інтердисциплінарному контексті розвитку сучасної освіти і науки: зб. матеріалів ІХ Регіон. наук.-метод. інтернет-семінару, 22 квіт. 2021 р. / ред.-упоряд.: М. Р. Баяновська; ред.: Т. Д. Щербан, О. О. Малець, В. В. Химиньєв, Б. М. Коперльос, Я. М. Сивохоп; Закарпатський інститут післядипломної педагогічної освіти. — Ужгород: Сабов А. М., 2021. — 291 с.: фот. — укр.

Висвітлено роль культурно-освітніх діячів і педагогів Закарпаття в розвитку історії та культури рідного краю в різні історичні періоди. Розглянуто напрями розвитку краєзнавства в сучасному «мережевому» суспільстві. Розкрито потенціал педагогічного краєзнавства у формуванні міжнетнічної толерантності майбутніх вчителів початкових класів. Досліджено духовно-релігійну літературу Закарпаття ХХ — ХХІ ст. та її вплив на формування духовних цінностей. Показано роль Ужгородського скансену в популяризації народного вбрання та гончарства Закарпаття. Увагу приділено питанням організації краєзнавчих виставок у шкільництві Підкарпатської Русі, вихованню дітей засобами краєзнавчої та музейної роботи, формуванню національної свідомості засобами краєзнавства.

Шифр НБУВ: ВА861570

Соціальна робота

5.С.6. Жінки в історії професійної соціальної роботи: від ХІХ століття — до сьогодення: колект. монографія / І. Албул, Балдинюк, Г. Бондаренко, А. Войтовська, В. Герасименко, І. Гончар, В. Григоренко, В. Ісаченко, В. Какадій, А. Калуженко, І. Карпич, І. Коваль, Н. Коляда, Т. Кочубей, А. Кравченко, О. Кравченко, Н. Левченко, О. Матрос, М. Міщенко, І. Молоченко, Ю. Песоцька, І. Пеша, Ю. Підвальна, О. Поліщук, А. Савельєва, Т. Семигіна, М. Скочко, С. Цихона, К. Чупіна, Н. Шевченко, О. Шевчук; Уманський держ.

педагогічний університет імені Павла Тичини. — Умань: Сочинський М. М., 2020. — 315 с.: іл., фот. — укр.

Висвітлено еволюцію жіночої репрезентації в історії інституалізації соціальної роботи як професійного виду діяльності в країнах Західної Європи та США. Вивчено її узагальнено досвід видатних жінок, які зробили значний внесок у цій сфері. Увагу приділено діяльності майданчиків з організації виховання дітей дошкільного віку у контексті розширення можливостей залучення жінок до продуктивної праці у сфері виробництва у період кінця XIX — початку XX ст. на території України. Досліджено роль українських жінок та дівчат в горнілі Другої світової війни. Здійснено перші спроби теоретичних підходів до соціальної роботи та інноваційні практики жінок України (кінець XX — початок XXI ст.). Здійснено перші спроби теоретичних підходів до соціальної роботи та ініціюючи відповідні практики в Україні. Зауважено, що актуалізація проблеми побудови реальної картини процесу становлення та розвитку соціальної роботи, що відбувався на українських землях, а й в завданні ввести імена жінок, які зробили внесок в інституалізацію соціальної роботи, але чия діяльність через суб'єктивні і об'єктивні обставини не дістала належного висвітлення і не була ґрунтовно вивчена.

Шифр НБУВ: ВА861599

5.С.7. Послуги з догляду за дитиною як складова сімейної політики у великому місті / Б. О. Крімер // Демографія та соц. економіка. — 2022. — № 2. — С. 78-94. — Бібліогр.: 15 назв. — укр.

Пошук балансу між зайнятістю та сімейним життям у наш час є значним викликом для сімей з дітьми, а відтак й одним з головних питань сімейної політики, надзвичайно актуальним для великих міст. Доступність якісного догляду за дітьми, особливо для дітей віком до 3 років, має вирішальне значення для участі батьків на ринку праці, зменшує ризики бідності для сімей з дітьми та має позитивний вплив на народжуваність. Дану роботу виконано в руслі викладеної у попередніх публікаціях ідеї про виняткову важливість сфери послуг з догляду за дитиною в умовах сучасних великих міст й в контексті подібності процесів народжуваності у великих містах України та у великих містах інших країн Європи. Мета публікації — аналіз сфери послуг з догляду за дитиною в розвинених країнах і в Україні, визначення основних проблем розвитку та пошук шляхів удосконалення сімейної політики України на рівні великих міст через вивчення розвитку сфери дошкільних закладів в інших країнах та містах. Використано методи наукового дослідження: порівняння, аналізу, узагальнення та індукції, залучено елементи графічного аналізу. Вивчення сімейної політики розвинених країн, її ефективності й можливості застосування в Україні здійснено за допомогою історичної аналогії та системного підходу, для формулювання висновків — абстрактно-логічного методу. Новизна полягає у вивченні функціонування сфери послуг з догляду за дитиною в контексті демографічного розвитку великих міст, та у формулюванні бачення розвитку сімейної політики України в цьому контексті й на основі вивчення досвіду реалізації сімейної політики в країнах Європи, зокрема у великих містах. У великих містах України, на тлі відносно низького охоплення послугами з догляду за дитиною, гострою залишається проблема перевантаження дошкільних закладів. Охоплення дітей дошкільними закладами в Україні помітно нижче ніж у більшості країн Європи, особливо щодо дітей віком до двох років, де відсутня помітна динаміка до зростання. Актуальними проблемами у великих містах є низький рівень якості послуг з догляду за дитиною, незручність для батьків та низький рівень оплати персоналу. Серед корисного досвіду розвитку сімейної політики у великих містах розвинених країн слід виділити: сприяння збільшенню кількості доступних місць у дошкільних закладах (зокрема, для дітей віком до трьох років), цільова фінансова підтримка або зниження податкового навантаження для сімей з дітьми при використанні послуг з догляду за дитиною, більш широка підтримка вразливих груп сімей із дітьми, розвиток сфери індивідуального догляду за дітьми. Важливим є комплексність сімейної політики — поєднання розвитку сфери дошкільних закладів з іншими інструментами матеріальної підтримки та сприяння зайнятості батьків, а також із просування практичної гендерної рівності та подолання «подвійного навантаження» для працюючих матерів.

Шифр НБУВ: Ж25188

5.С.8. Система соціально-психологічної підтримки інфікованих осіб зрілого віку: авторев. дис. ... канд. психол. наук: 19.00.05 / С. Френкель; Східноукраїнський національний університет імені В. Дала. — Київ, 2023. — 20 с. — укр.

Наведено теоретичне узагальнення і нове розв'язання проблеми системної соціально-психологічної підтримки інфікованих осіб зрілого віку. Задіяно поліпарадигмальний ракурс до вивчення проблеми соціально-психологічної підтримки інфікованих осіб зрілого віку. Визначено концептуальні основи соціально-психологічної підтримки інфікованих осіб зрілого віку на засадах системно-інтегративної методології. Розкрито когнітивні дисфункції та соціально-психологічні характеристики інфікованих осіб зрілого віку. Запропоновано структурно-функціональну модель системи соціально-психологічної підтримки інфікованих

осіб зрілого віку, що містила цільовий, концептуальний, змістовно-технологічний, результативний блоки, та проведено її операціоналізацію. Розроблено та впроваджено інтегровану систему соціально-психологічної підтримки інфікованих осіб зрілого віку на базовому, відновлювальному та аналітичному рівнях, з визначенням методологічних і змістово-процесуальних засад та організаційних умов її ефективної реалізації, зокрема у реабілітаційній та постреабілітаційній періоди. Розглянуто застосування сучасних засобів психотерапії в системі соціально-психологічної підтримки інфікованих осіб зрілого віку.

Шифр НБУВ: РА453008

Соціологія

5.С.9. Антична цивілізація: народження поліса-держави / В. Тарасевич // Екон. теорія. — 2022. — № 1. — С. 5-25. — Бібліогр.: 3 назв. — укр.

Дана робота продовжує цикл публікацій про універсальну еволюцію античної цивілізації, її субцивілізації та її присвячено розгляду суперечливих соціально-економічних та політичних процесів в афінському ареалі Стародавньої Греції у другій половині VIII — першій половині IV ст. до н. е. Увагу акцентовано на характеристиці важливих етапів державотворення в Афінах. Показано, що прискорений розвиток ринкових та товарно-грошових відносин у VII — VI ст. до н. е., каталізований, зокрема, великою колонізацією, збільшує ряди неродовитих, але багатих ремісників, торговців, купців, лихварів, фетів-боржників, сприяє витісненню патріархального рабства класичним. Поглиблений розрив між економічною роллю, що змінюється і зростає, вказаних кластерів та їх політичним безправ'ям, а також розкол еватридів на ринковиків і традиціоналістів стимулював важливі прорядові реформи, у тому числі кодифікацію звичайного права, заснування судів, початок утворення адміністративно-територіальних округів, що не збігаються з родовим територіальним розподілом. Показано, що занепад родового ладу відбувався за участю самої родової знаті, яка переслідувала своєкорисливі інтереси, що призвело до перемоги діячів та зародження держави. Проаналізовано роль політичної діяльності Солона у формуванні Афінської держави, тиранії Пісістрата, реформ Клісфена — Перікла, які сприяли народженню поліса-держави. І якщо у переважній більшості випадків політичні режими дрейфують від демократії до авторитаризму та тоталітаризму, то в Афінах, навпаки, домінує демократизація. Зроблено висновок, що саме з реформами Перікла в Афінах завершується формування демократичного устрою в його класичній формі.

Шифр НБУВ: Ж24845

5.С.10. Історико-теоретичний аналіз дослідницьких програм в соціології: [колект. монографія] / В. Ворона, В. Казаков, Н. Отрешко, В. Пилипенко, В. Резнік, В. Степаненко; ред.: В. Резнік; НАН України, Інститут соціології. — Київ: Ін-т соціології НАН України, 2022. — 248 с.: табл. — укр.

Представлено соціологічну концепцію громадянського суспільства як історичну дослідницьку програму із властивою їй логікою розвитку, історичною послідовністю, змінністю семантичних репрезентацій та актуалізацією різних контекстуальних акцентів. Презентовано результати досліджень досвіду реценції, опанування та апробації постпозитивістської методології аналізу дослідницьких програм І. Лакатоса в соціології. Розглянуто витoki та зміст Лакатосової методології в контексті порівняння різних версій позитивізму в соціології та філософії науки. Специфіку постпозитивізму в соціологічних дослідженнях, його переваги та обмеження у порівнянні з іншими соціально-науковими парадигмами виражено в широкому репрезентативному мультипарадигмальному контексті соціальних наук. Експліковано елементи та контури постпозитивістської концепції соціологічної науки. Систематизовано інтерпретації та застосунки ідей постпозитивізму в соціологічних аналітико-емпіричних, історико-теоретичних і метаісторичних наукових пошуках. Здійснено глибокі експлікації трендів та концептуального потенціалу теоретичних дослідницьких програм громадянського суспільства та транскультурності.

Шифр НБУВ: ВА861936

5.С.11. Комплексні вимірвальні інструменти в соціологічних дослідженнях: розроблення, адаптація, обґрунтування достовірності: [монографія] / Є. Головаха, С. Дембійський, Н. Паніна, Т. Любіва, А. Горбачик, В. Середа, К. Урсуленко, М. Єлейко, О. Стегній, О. Жульєнова, С. Буко, К. Івашенко, Н. Костенко, Т. Нікітіна, Л. Скокова, М. Міщенко; ред.: Є. Головаха, С. Дембійський; НАН України, Інститут соціології. — Київ: Ін-т соціології НАН України, 2022. — 404 с.: рис., табл. — Бібліогр.: с. 379-402. — укр.

Представлено результати розроблення та адаптації комплексних вимірвальних інструментів для одержання достовірної соціологічної інформації. Викладено у перших трьох розділах методологічні засади до створення комплексних інструментів для вимірювання соціальних показників та методики, над розробленням та адаптацією яких авторський колектів працював упродовж

1992 – 2021 рр. і які було апробовано у багаторічному моніторингу суспільних змін в Україні, здійснюваному Інститутом соціології Національної академії наук України. Висвітлено в останньому розділі чинники, що впливають як на достовірність даних, одержуваних у масових опитуваннях, так і на рівень публічної довіри до цих даних і до виконавців опитувань.

Шифр НБУВ: ВА861476

Соціальні процеси і стани

5.С.12. Інформаційне суспільство: сучасні трансформації: монографія / ред.: У. О. Лешко, С. В. Венідіктов, І. Я. Завальнюк, В. М. Каленич; Вінницький державний педагогічний інститут імені Михайла Коцюбинського, Установа освіти «Могильовський інститут Міністерства внутрішніх справ Республіки Білорусь». – Вінниця. – Могильов: ТВОРИ: Могильов. ін-т МВС, 2021. – 399 с.: рис., табл. – укр.

Досліджено питання соціального насильства в контексті інформаційного суспільства. Зазначено питання комунікативної компетентності як основи ефективної діяльності керівника закладу освіти. Вивчено трансформацію практик політичної активності в інформаційному суспільстві, здійснено теоретико-методологічний аналіз. Розглянуто інтерактивно-комунікативні чинники трансформації освітньої реальності в інформаційному суспільстві. Розглянуто питання реалізації культурно-просвітницької функції журналістики у сучасних суспільно-політичних виданнях. Доведено вплив засобів масової інформації на формування сучасного інформаційного суспільства в Україні. Визначено питання соціальних медіа в бізнесі: оцінка сучасного стану і тенденцій розвитку, статистика та обліковий процес забезпечення діяльності. Наведено питання легітиматії політичних рішень через форми соціоінформаційної взаємодії суспільства і влади. Зроблено аналіз дискурсу в сучасних ЗМІ. Охарактеризовано культуру журналістського мовлення в телеєфірі. Визначено питання інформаційного простору українсько-молдовського Придністров'я.

Шифр НБУВ: СО38594

5.С.13. Міжнародна наукова конференція «Алкоголь і тверезість: минуле та сучасність» / Ю. Латиш // Укр. іст. журн. – 2021. – № 3. – С. 225-227. – укр.

Організований історичним факультетом Київського національного університету ім. Т. Шевченка захід відбувся в режимі онлайн 4 – 5 березня 2021 р. Участь у ньому взяли понад 130 науковців, викладачів, аспірантів, студентів, представників органів влади та місцевого самоврядування, громадських, релігійних діячів, медиків і приватних підприємців із 7 країн світу.

Шифр НБУВ: Ж27630

5.С.14. Соціальний аудит та моніторинг і оцінка в управлінській діяльності на допомогу військовослужбовцю, звільненому в запас: навч. посіб. / Т. В. Шаповалова; Міжнародний фонд соціальної адаптації. – Київ: Друк двір Олега Федорова, 2020. – 151 с.: табл. – Бібліогр.: с. 131-132. – укр.

Розглянуто історичну періодизацію становлення соціального аудиту та моніторингу й оцінки соціальних проектів і програм у світі та Україні, технології і методи організації соціального аудиту в управлінні бізнесом та моніторингу й оцінки соціальних проектів і програм в управлінні проектами. Наведено зразки документів, які оформляють під час проведення соціального аудиту на підприємстві та моніторингу й оцінки соціальних проектів і програм громадських організацій. Проаналізовано сучасні міжнародні стандарти складання корпоративних соціальних звітів та основних проблем, пов'язаних із підготовкою цього виду звітності українським бізнесом, адже соціальна звітність підприємств є найважливішою складовою системи взаємодії бізнесу і суспільства.

Шифр НБУВ: ВА861914

5.С.15. Соціально-філософські основи свободи як фактора соціокультурних трансформацій сучасного українського суспільства: автореф. дис. ... д-ра філос. наук: 09.00.03 / З. М. Атаманюк; Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського. – Одеса, 2021. – 50 с. – укр.

Досліджено соціально-філософські основи свободи як фактора соціокультурних трансформацій сучасного українського суспільства. Свобода є атрибутом особистості, центром соціального, політичного і духовного життя людини. Свобода характеризує рівень розвитку суспільства, його цивілізованість, демократичність, культурність. Представлено соціально-філософську категорію свободи як ключовий фактор, що сприяє соціокультурним трансформаціям суспільства і впливає на динаміку його розвитку, проявлений у соціальній, політичній та духовній сферах суспільного буття. З метою розв'язання зазначеної проблеми було експліковано поняття «соціокультурна трансформація», яка уявляється як динамічний іманентний процес змін в суспільстві, які є наслідком зіткнення старого і нового; результатом змін є утворення нової соціокультурної реальності. Теоретично обґрунтовано і практично використано актуальні підходи, що

надало змогу провести синтез концепцій свободи в соціально-філософському аспекті і верифікувати конкретні ієрархічні рівні і сфери прояву цього складного і багатоаспектного феномена, з розкриттям його суті, сенсу, специфіки, соціальної спрямованості і внутрішньої детермінації в сучасній соціокультурній ситуації сучасного суспільства. З'ясовано еволюцію поняття свободи від епістемологічного аналізу до осмислення свободи як соціокультурного явища і духовно-моральної категорії. Соціокультурна детермінація волі посилює роль суб'єктивного, морального начала у процесі діяльності людини.

Шифр НБУВ: РА453042

Див. також: 5.С.20

Соціальні групи

5.С.16. Гендерні особливості самопрезентації особистості у студентів: автореф. дис. ... канд. психол. наук: 19.00.05 / Н. А. Гайсолюк; Національна академія педагогічних наук України, Інститут психології імені Г. С. Костюка. – Київ, 2021. – 20 с.: табл. – укр.

Представлено теоретичне узагальнення та емпіричне дослідження гендерних особливостей самопрезентації особистості у студентів і доведено наявність суттєвих гендерних відмінностей у факторних структурах особистісної самопрезентації. Здійснено порівняльний аналіз гендерних особливостей складових і структур особистісної самопрезентації студентів – представників різних країн. Емпірично доведено, що гендерний чинник самопрезентації є вагомим за культурний, визначений країною походження. З'ясовано, що в структурі самопрезентації як респондентів, так і респонденток наявні фактори, які суперечать гендерним сценаріям. Показано, що культурна приналежність, зумовлена країною та регіоном походження, у виразному гендерні аспекти самопрезентації більш виразними, адже належність досліджуваних до різних країн зумовлює наявність відмінностей в особливостях самопрезентації у досліджуваних, зокрема у співвідношенні елементів інформаційного метаболізму, актуальних здібностей, локусі контролю та міжособистісної орієнтації. Розроблено практичні рекомендації щодо шляхів формування самопрезентації порочної студентської молоді, орієнтованої на самореалізацію безвідносно до пануючих статевих стереотипів.

Шифр НБУВ: РА452401

5.С.17. Гендерні уявлення та практики на Буковині кінця XIX – початку XX ст. у світлі еґо-документів О. Кобилянської / Н. Клименко, О. Дудар, Ю. Беззуб // Укр. іст. журн. – 2021. – № 2. – С. 65-79. – Бібліогр.: 9 назв. – укр.

Становище жіноцтва в українських землях наприкінці XIX – на початку XX ст. дослідники досі здебільшого характеризують на основі залучення масових документальних джерел, використовуючи еґо-документи як другорядні. Однак саме джерела особового походження надають змогу найглибше зрозуміти вплив гендерних стереотипів на розвиток особистості. Автобіографії, щоденники, листи О. Кобилянської розкривають особливості впливу гендерних стереотипів на побутові практики та ставлення до жіночого питання на Буковині в обраний період. Мета дослідження полягає у визначенні особливостей ставлення до жіночого питання в інтелігентських буковинських родинах та впливу усталених уявлень на побутові практики освіченого жіноцтва краю на основі еґо-документів знаної письменниці. Методологія базується на деконструкції текстів еґо-документів для представлення гендерно-рольових стереотипів, боротьба з якими була підґрунтям формування жіночого питання на Буковині в кінці XIX – на початку XX ст. Комплексне дослідження еґо-документів надало змогу відтворити особливості становища жіноцтва, які важко повно охарактеризувати суто за масовими документальними джерелами. Висновки: в окреслений хронологічний період буковинське суспільство переважно зберігало консервативні уявлення про роль жінки як матері, а також про родину як основне середовище реалізації жіноцтва, що цілком підтверджується еґо-документами О. Кобилянської. Її автобіографії, щоденники та листи надають змогу зануритися в особисті переживання авторки й на базі дослідження мікроісторії деталізувати характеристику наявних у тодішньому суспільстві обмежень у сфері жіночої освіти, прав жінки в родині, можливостей її самореалізації у громадській діяльності та літературній творчості.

Шифр НБУВ: Ж27630

5.С.18. Роль громадської думки в контексті розробки стратегії розвитку об'єднаної територіальної громади / Л. В. Голловко // Демографія та соц. економіка. – 2022. – № 2. – С. 95-107. – Бібліогр.: 18 назв. – укр.

Розкрито роль громадської думки у процесі розробки стратегічного планування розвитку громади. Процес децентралізації сприяв створенню об'єднаних територіальних громад (ОТГ), мобілізації активності населення, трансформував суспільні настрої щодо значущості його участі в житті об'єднань, посиленню відповідальності, зростанню довіри як у середині громади, так і держави щодо вирішення проблем життєдіяльності об'єднань.

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю розробки стратегії розвитку громади відповідно до Державної стратегії регіонального розвитку на 2021 — 2027 рр. Мета дослідження — аналіз результатів анкетного опитування населення та обґрунтування його ролі в стратегічному плануванні ОТГ. Використано загальнонаукові методи дослідження: онлайн-опитування, аналізу, синтезу, узагальнення. Новизною є вперше визначення громадська думка щодо стратегії розвитку Немішайської об'єднаної територіальної громади Київської обл. на основі розробленого анкетного опитування населення, що в ній мешкає. Розкрито значимість стратегічного планування розвитку громади для посилення її конкурентоспроможності і протидії змінам глобального характеру. Проаналізовано результати опитування, які стали підґрунтям для визначення нових орієнтирів і завдань громади у контексті розробки Стратегії її розвитку. Визначено найважливіші проблеми, які, на думку населення громади, потребують першочергового вирішення і врахування у поетапному стратегічному програмуванні, а також виявлено причини їх виникнення. Обґрунтовано зростання рівня активності жителів громади та доцільність консолідації зусиль владними структурами щодо покращання якості життя. Наголошено на пріоритетності створення комфортних умов для проживання населення та доступності якісних послуг за місцем мешкання. Констатовано, що розробка та реалізація стратегічного планування ОТГ забезпечить рівноцінний розвиток її населених пунктів незалежно від територіальної віддаленості від центру надання послуг і категоризації поселень.

Шифр НБУВ: Ж25188

5.С.19. Середній клас в українському суспільстві: перспективи теоретичного та емпіричного дослідження: монографія / О. М. Кузьмук; Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки. — Луцьк: Вежа-Друк, 2016. — 171 с.: рис., табл. — Бібліогр.: с. 127-141. — укр.

Методологічно обґрунтовано засоби ідентифікації середнього класу. На основі теоретичного аналізу та вивчення досвіду вимірювання середнього класу у вітчизняній та зарубіжній соціології здійснено концептуалізацію досліджуваного феномену «середній клас». Відповідно до багатокритеріальної моделі приналежності до середнього класу, виокремлено основні виміри досліджуваного феномену та запропоновано вимірвальну схему, що включає застосування кластерного аналізу.

Шифр НБУВ: ВА808689

5.С.20. Територіальна громада: соціально-філософський аналіз: автореф. дис. ... канд. філос. наук: 09.00.03 / В. С. Соснуновський; Запорізький національний університет. — Запоріжжя, 2021. — 16 с. — укр.

Досліджено територіальні громади як складову функціонування сучасного соціуму. Визначено специфіку соціально-філософського аналізу територіальної громади. Розкрито основні етапи становлення територіальної громади, виокремлено категоріальне коло, що розкриває її суть. З'ясовано функції та людинорішні спрямованість функціонування територіальної громади. Надано характеристику проблемного поля соціального буття територіальної громади в сучасній Україні. Визначено детермінанти оптимізації функціонування територіальної громади в умовах територіальної реформи та децентралізації влади в українському суспільстві.

Шифр НБУВ: РА453050

Див. також: 5.Ф.246

Сфери громадського життя

5.С.21. Збереження здоров'я зайнятого населення України в системі забезпечення людського розвитку: автореф. дис. ... д-ра екон. наук: 08.00.07 / І. В. Заюков; Донецький національний університет імені Василя Стуса. — Вінниця, 2021. — 40 с.: рис., табл. — укр.

Розроблено концептуальні, теоретико-методологічні, методичні та практичні засади побудови механізму збереження здоров'я зайнятого населення України на макро-, мікро- та особистісному рівнях в системі забезпечення людського розвитку. Сформовано понятійно-термінологічний апарат дослідження збереження здоров'я зайнятого населення. Визначено та систематизовано фактори, які впливають на здоров'я зайнятого населення України. Розглянуто засади концепції гідної праці та її ролі у збереженні здоров'я зайнятого населення. Розроблено теоретико-методологічну модель збереження здоров'я зайнятого населення. Здійснено систематизацію зарубіжного досвіду у сфері збереження здоров'я зайнятого населення. Побудовано блок-схему багаторівневої системи профілактики збереження здоров'я зайнятого населення України. Проаналізовано характеристики шоків здоров'я та запропоновано модель їх впливу на пропозицію ринку праці. Розраховано потенційні збитки для економіки України від передчасної смертності у віковому інтервалі 15 — 64 роки. Запропоновано модель впливу трансформаційних процесів сучасного ринку праці на здоров'я зайнятого населення. Обґрунтовано підходи до оцінювання здоров'я зайнятого населення України в

розрізі складових людського розвитку та побудовано математичну регресивно-лінійну багатозмінну модель. Визначено відмінності самооцінювання здоров'я зайнятим населенням за соціально-економічними, демографічними і поведінковими факторами. Розроблено механізм збереження здоров'я зайнятого населення України в системі забезпечення людського розвитку. Здійснено моделювання збереження здоров'я зайнятого населення України. Сформовано стратегії збереження здоров'я зайнятого населення. Проведено оцінювання резервів зростання рівня зайнятості за рахунок зміни поведінки, спрямованої на збереження здоров'я зайнятого населення України.

Шифр НБУВ: РА453051

5.С.22. Менеджмент академічної музики в соціокультурному просторі України (кінець ХХ — початок ХХІ століть): монографія / Л. В. Обух; Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника. — Івано-Франківськ: Симфонія форте, 2021. — 459 с.: рис., фот. — Бібліогр.: с. 331-390. — укр.

Наведено результати комплексного вивчення менеджменту академічної музики в Україні на межі ХХ — ХХІ ст. як цілісної системи соціокультурного простору. Зосереджено увагу на основних засадах музичного менеджменту, загальному контексті його функціонування. Розкрито історико-культурні передумови становлення та розвитку менеджменту академічної музики. Проаналізовано актуальні процеси державного управління у сфері культури та мистецтва. Здійснено спробу відслідкувати національну культурну політику, вибудувати загальну методологію та інституалізацію менеджменту академічної музики, обґрунтувати концептуальні поняття, виокремити моделі арт-менеджерів, охарактеризувати сучасні процеси здійснення Event-менеджменту та PR.

Шифр НБУВ: ВС70062

5.С.23. Соціологічні дослідження у сфері правоохоронної діяльності: навч. посіб. / Н. Г. Комих; Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ. — Дніпро: Дніпропетр. держ. ун-т внутр. справ, 2022. — 111 с.: іл. — Бібліогр.: с. 106-111. — укр.

Розглянуто основні питання соціологічного знання. Приділено увагу методам соціологічного дослідження та їх можливостям у діагностиці правоохоронної сфери. Визначено основи соціології: загальна соціологія; розвиток соціологічної думки в Україні; суспільство; соціальна активність індивіда; питання та завдання для самоконтролю. Проведено соціологічне дослідження аспектів організації та проведення соціологічного дослідження. Визначено програму соціологічного дослідження; методи та результати соціологічних досліджень правоохоронної сфери.

Шифр НБУВ: ВА861623

5.С.24. Теорія медіа та суспільства: навч. посіб. / Н. І. Зражевська; Київський університет імені Бориса Грінченка. — Київ: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2022. — 197 с. — Бібліогр.: с. 193-197, в кінці тем. — укр.

Вивчено основні теоретичні концепції, що поєднують суспільство з медійною сферою. Розкрито тісний зв'язок між розвитком суспільства й уявленнями про те, яку роль відіграють медіа у процесі соціокультурної динаміки й духовного розвитку. Послідовно розглянуто методи, методології, теорії медіадосліджень, основні теорії суспільства, медіа і культури, класифікацію теорій медіа. Надано загальну характеристику теорій суспільства. Проаналізовано два основні напрями у вивченні масової комунікації. Досліджено нову теорію суспільства й постмодерну. Розглянуто особливості розуміння суспільства у контексті розвитку медіа. Визначено роль технологій у суспільстві майбутнього. Охарактеризовано інформаційне суспільство як соціально-філософську парадигму. Увагу приділено питанням управління інформацією й маніпулятивній технології. Досліджено нові концепції постінформаційного суспільства.

Шифр НБУВ: ВА860546

Див. також: 5.С.7, 5.С.12, 5.У.88, 5.У.96, 5.Ф.236

Статистика

5.С.25. Управління ризиками у сфері оплати праці / С. П. Коваль // Екон. вісн. ун-ту/Ун-т Григорія Сковороди в Переяславі. — 2021. — Вип. 51. — С. 66-73. — Бібліогр.: 6 назв. — укр.

Досліджено проблеми управління ризиками, пов'язані, зокрема, з розбіжностями офіційних і фактичних оцінок оплати праці. Найважливіше значення для ефективного управління ризиками має адекватне інформаційне забезпечення, яке включає широкий спектр різних видів інформації: статистичної, економічної, комерційної, фінансової, юридичної, технічної тощо. Використовувалися загальнонаукові та спеціальні методи: аналізу та синтезу, аналогії та порівняння, статистичних оцінок та ін. Висвітлено особливості деяких методів порівняння офіційних і фактичних оцінок оплати праці на основі принципів аудиторських перевірок. Результати дослідження можуть бути використані всіма зацікавленими сторонами, у тому числі органами

державної виконавчої влади при вдосконаленні механізмів реалізації соціально-економічної політики зайнятості та державного регулювання ринку праці України у сфері оплати праці. Висновки: на основі методів порівняння офіційних і фактичних оцінок заробітної плати відповідно до встановлених критеріїв надано умовно-позитивний висновок щодо достовірності та законності інформації, відображеної у фінансовій звітності, за результатами проведених операцій щодо процесу оплати праці у 2020 р. Основними завданнями, які мають бути спрямовані на вирішення проблем стосовно управління ризиками шляхом аудиту розрахунків з оплати праці, визначено: підтвердження достовірності нарахувань та виплат працівникам, відображення даних процесів в обліку; з'ясування законності та повноти утримань із заробітної плати та інших виплат працівникам на користь підприємства, інших суб'єктів; перевірка в організації аналітичного обліку розрахунків з оплати праці та взаємозв'язку аналітичного та синтетичного обліку; оцінка заходів, яких вживає адміністрація з метою своєчасного стягнення заборгованості виплат працівникам, що є важливим джерелом інформації для перевірки цих питань. До перспективних напрямів досліджень у сфері обліку праці та її оплати з метою мінімізації ризиків слід віднести: контроль за дотриманням штатної дисципліни та раціональним використанням робочого часу; правильне обчислення витрат робочого часу в обліку праці; легітимні нарахування заробітної плати та утримань з неї; здійснення своєчасних і достовірних розрахунків по заробітній платі; контроль за використанням фонду заробітної плати; забезпечення споживачів інформацією про працю і заробітну плату.

Шифр НБУВ: Ж73720

Див. також: 5.У.87, 5.У.173

Демографія

5.С.26. Демографічна платформа формування модельного бюджету охорони здоров'я (реформаційне значення та актуарна оцінка) / В. М. Новіков // Демографія та соц. економіка. — 2022. — № 2. — С. 18-36. — Бібліогр.: 6 назв. — укр.

Практика соціального бюджетування в Україні у сфері охорони здоров'я потребує певного удосконалення. Це визначено низкою чинників, як-от: обмеженістю принципів і спроможністю механізмів формування бюджетів медичних закладів, неврахуванням демографічних факторів, значення яких зростає в умовах наслідків пандемії COVID-19 та проведенням військових заходів на території України. Визначено теоретичні основи організації соціального бюджету охорони здоров'я та інституціональні характеристики його удосконалення. Розглянуто процес бюджетування в системі охорони здоров'я країни, включаючи історію реформування охорони здоров'я, і відзначено його невідповідність потребам населення у медичному лікуванні. Ризики у бюджетному процесі охорони здоров'я передусім виникають тому, що не враховуються демографічні фактори захворюваності населення, вплив яких на бюджетування значно зростає в умовах сучасної кризової ситуації України. Отже, актуальною є проблема збалансування місцевих бюджетів та визначення обсягів фінансової допомоги на основі удосконаленого нормативного підходу. Мета роботи — реалізація проблеми фінансової стабілізації системи охорони здоров'я на основі еластичності витрат залежно від демографічних факторів. Новизна роботи полягає у теоретичному обґрунтуванні та моделюванні фінансових процесів із врахуванням статево-вікової структури населення. Поряд із дедуктивним використано ймовірнісний метод дослідження. Як нові підходи до організації соціального бюджету охорони здоров'я запропоновано модель фінансування за статеві-віковими ознаками. Розроблено медико-демографічну матрицю, завдяки чому можливо здійснювати різні оперативні фінансові розрахунки і визначати вартість лікування населення залежно від структури та динаміки демографічних факторів.

Шифр НБУВ: Ж25188

5.С.27. Ефекти віку, періоду та когорти у довгостроковій динаміці смертності в Україні / Н. М. Левчук // Демографія та соц. економіка. — 2022. — № 2. — С. 3-17. — Бібліогр.: 11 назв. — укр.

Мета роботи — оцінка ефектів віку, календарного періоду та когорти у довготривалій динаміці смертності населення України. Вперше такий комплексний аналіз проведено з використанням АРС-методу, що надав змогу розкласти загальну варіацію показ-

ників смертності на три складові: ефекти віку, календарного періоду та когорти й, таким чином, оцінити вплив історичних факторів минулого та сучасних факторів (на певний момент часу). Використано методи статистики населення: розрахунок коефіцієнтів смертності за методом умовного та реального покоління; АРС-модель. Модель, побудована для смертності населення України за період з 1850 по 2011 рр. та для когорти 1850 — 1923 рр. народження показала, по-перше, сильніший вплив на довготривалу динаміку смертності населення ефектів календарного періоду, ніж когортичних; по-друге, більш вагомі ефекти у чоловіків у порівнянні з жінками. Виявлено міжпоколінну диференціацію у смертності населення України та ознаки її інверсії, коли представники молодших поколінь мають показники до життя гірші, ніж у старших. Зокрема, майже усі покоління, народжені упродовж першої половини ХХ ст., відзначаються смертністю вищою, ніж у референтній когорти 1900-х років народження, тоді як нижча смертність характерна лише для тих, хто народився після 1945 р. Разом з тим загальне зниження смертності серед когорти, народжених після 1945 р., відбувалося неоднаково у розрізі різних вікових груп: якщо у віці до 15 років смертність знижувалась із кожним новим поколінням, то у віці 45 — 60 років, навпаки, смертність серед молодших поколінь ставала вищою ніж у старших. Народжені в 1915 — 1925 рр. і особливо у 1917 — 1921 рр. є найбільш неблагополучними та постраждалими когортами в Україні у контексті впливу соціальних катастроф на життєздатність поколінь. Порівняльний аналіз ймовірності померти в укрупнених вікових інтервалах для різних поколінь показав, що, по-перше, серед когорти дорослих чоловіків, які брали участь у Другій світовій війні, найбільше постраждали ті, хто народився в 1915 — 1925 рр.; по-друге, під час Першої світової війни, української революції 1917 — 1921 рр. і голоду 1921 — 1923 рр. найбільші втрати понесли чоловіки молодого та середнього віку 1880 — 1890 рр. народження, тоді як під час Голодомору 1932 — 1933 рр. найвища смертність спостерігалася серед дітей та підлітків, а також осіб старшого віку, які народилися в 1870-х рр.

Шифр НБУВ: Ж25188

5.С.28. Масштаби та наслідки вимушеної міграції населення України внаслідок збройної агресії Російської Федерації / Е. М. Лібанова, О. В. Позняк, О. І. Цимбал // Демографія та соц. економіка. — 2022. — № 2. — С. 37-57. — Бібліогр.: 19 назв. — укр.

Оцінено масштаби та наслідки вимушених зовнішніх та внутрішньодержавних міграцій внаслідок активної фази російсько-української війни. Актуальність роботи зумовлена необхідністю наукового осмислення міграційних тенденцій, сформованих після 24 лютого 2022 р. і відсутністю аналітичних досліджень із проблематики міграцій населення в цей період. Мета дослідження — формування оцінки масштабів вимушених міграцій населення України як всередині держави, так і за кордон. Новизна дослідження полягає у виявленні наслідків масштабних міграційних переміщень, що розпочалися 24 лютого 2022 р. та розробленні рекомендацій щодо їх регулювання. Методологія дослідження спирається на використання доволі еkleктичної інформації з відритих джерел, експертні міркування та оцінки тощо, в умовах, коли продукування офіційної статистики зупинене, проведення вибірових обстежень, принаймні «face to face», украї ускладнене. Здійснено оцінку тенденцій вимушеної міграції всередині України та за кордон. Встановлено, що активний виїзд населення з України спостерігався в перші тижні відкритої фази війни, після чого кількість вибухлих уповільнилася. За оцінками ІДСД ім. М. В. Птухи НАН України, які спираються на дані Держприкордонслужби, кількість утікачів від війни з України становить на кінець березня 3,1 — 3,2 млн осіб, однак існує ризик їх значного збільшення. Можливі обсяги незворотних міграційних втрат залежно від дії військових та економічних чинників становитимуть від 600 — 700 тис. до 5,0 — 5,5 млн осіб. Чисельність тих, хто вимушено змінив місце проживання у межах України, сягає 5,0 — 5,5 млн осіб. Виявлено чинники повернення вимушених мігрантів до України, оцінено наслідки цих масштабних міграцій, запропоновано рекомендації щодо їх регулювання. Зроблено висновок, що більш коректне оцінювання чисельності внутрішньо переміщених осіб (ВПО) та вимушених зовнішніх мігрантів потребує розроблення комплексної методики, яка враховуватиме дані різних джерел й адекватного інформаційного забезпечення (зокрема, запровадження вибірових опитувань в Україні і за кордоном на регулярній основі). Валідація інформації здійснених оцінювань є можливою після проведення перепису населення.

Шифр НБУВ: Ж25188

Історія. Історичні науки

(реферати 5.Т.29 — 5.Т.75)

5.Т.29. Круглий стіл «Від аристократії до еліти: домодерні та модерні ідентичності, ієрархії та середовище правлячої верстви» / Д. Ващук, С. Калущкий // Укр. іст. журн. — 2021. — № 3. — С. 222-224. — укр.

Проблеми становлення, ролі у суспільстві та статусу домодерних правлячих спільнот (аристократії) недостатньо вивчено в українській історіографії. Мало розкрито й питання формування модерних еліт. У вітчизняних гуманітарних науках по сьогоднішній день відчутні впливи основних положень народницького напрямку та марксистсько-ленінської методології, а національна елітологія фактично перебуває на етапі зародження. Для їх висвітлення співробітники Інституту історії України Національної академії наук України (Київ) й Кам'янець-Подільського державного історичного музею-заповідника організували та 17 червня 2021 р. та провели круглий стіл. У заході, що відбувався в галереї мистецтв КПДІМЗ, узяли участь вітчизняні та іноземні дослідники.

Шифр НБУВ: Ж27630

5.Т.30. Міжнародна наукова онлайн-конференція «Актуальні проблеми історії та міжнародних відносин (на пошану С. В. Віднянського)» / І. Шніцер, І. Боровець // Укр. іст. журн. — 2021. — № 2. — С. 217-222. — укр.

Захід на пошану відомого українського історика, доктора історичних наук, професора, члена-кореспондента НАН України, почесного доктора Ужгородського національного університету, завідувача відділу історії міжнародних відносин і зовнішньої політики України Інституту історії України НАН України Степана Васильовича Віднянського з нагоди його 70-літнього ювілею відбувся 23 квітня 2021 р. на платформі «Google Meet». Співорганізаторами конференції стали Ужгородський національний університет, Кам'янець-Подільський національний університет ім. І. Огієнка та Інститут історії України НАН України. Зарубіжними партнерами виступили Словацька й Угорська академії наук, Білоруський державний університет, Пряшівський університет, Університет ім. Елоранда (Будапешт), Університет Матея Бела (Банська Бистриця).

Шифр НБУВ: Ж27630

5.Т.31. О. Апанович: еволюція поглядів української радянської історикіні у світлі її інтелектуальної біографії / О. Бонь, С. Савченко // Укр. іст. журн. — 2021. — № 4. — С. 175-186. — Бібліогр.: 21 назв. — укр.

Висвітлено формування світоглядних переконань української радянської/пострадянської дослідниці козацтва. Наукова проблема підходів до вивчення та оцінки здобутків радянських істориків, визначення спрямування їх праці, а отже, і цінності спадщини вже тривалий час висвітлюється у вітчизняній історіографії. Постає О. Апанович аналізується в період становлення, розвитку й занепаду радянської історичної науки. Мета роботи — проаналізувати інтелектуальну біографію дослідниці в її динаміці, історії побутування в радянській і пострадянській системах, а також у середовищі істориків-професіоналів. Використано стратегії та методи інтелектуальної біографії, як-от біографію особистості, професійну, ситуаційну біографії, що надало змогу показати зміну світогляду історикіні через внутрішні (психологічні, ціннісні) й зовнішні (соціальні, культурні, професійні) чинники. Висновки: еволюція поглядів О. Апанович відбулася не тільки під впливом найважливіших подій 1920 — 2000-х рр., а також еволюцію поглядів О. Апанович було визначено її професійною діяльністю та найближчим оточенням: родиною (зокрема братом Михайлом), колегами. Просопографічний аналіз показує, що найбільший внесок у становлення О. Апанович як дослідниці зробили К. Гуслистий, Ф. Шевченко. Обстоюється теза про те, що світобачення історикіні значно трансформувалося завдяки руху шістдесятників і дисидентів. Водночас через інтелектуальну працю, критичне ставлення до суспільно-політичного життя вона сама була суб'єктом такої трансформації. О. Апанович стала представницею неконформістської частини українських радянських істориків національного спрямування. У часи незалежності України завдяки активній громадянській позиції та науковій діяльності вона здобула високий авторитет у суспільстві.

Шифр НБУВ: Ж27630

Див. також: 5.Т.55

Джерелознавство.

Спеціальні історичні дисципліни

5.Т.32. Київські графіті Х — XVI ст. (з розкопок 1935 — 2015 рр.): за матеріалами фонд. колекції Нац. заповідника «Софія Київська» / В. В. Корнієнко, С. І. Марасіна; Національний заповідник «Софія Київська». — Київ: Горобець, 2023. — 131 с.: іл. — укр.

Представлено видання, присвячене публікації 134 графітів з архітектурних пам'яток середньовічного Києва, які збереглися на фрагментах фрескового тиньку, личкувального розчину та плінфи. Зазначено, що ці фрагменти виявлено під час архітектурно-археологічних досліджень у садібі церкви Богородиці Десятинної, Софійського собору та її подвір'я, Золотих Воріт, Георгіївської, Ірининської та Трьохсвятительської церков. Нині всі вони зберігаються у фондівній колекції Національного заповідника «Софія Київська». Епіграфічні пам'ятки публікуються з детальним розглядом, наведено їх фотографії та прорисовки, до книги додано низку покажчиків.

Шифр НБУВ: ВА861946

5.Т.33. Родина Сіцинських — Чехівських — Січинських — Шандорів: в українському історико-культурному просторі наприкінці XIX — на початку XXI ст.: [монографія] / А. М. Трембійський. — Хмельницький: Мельник А. А., 2020. — 532 с.: іл., фот. — Бібліогр.: с. 229-406. — укр.

Науково обгрунтовано та фактологічно проаналізовано вплив різних поколінь відомої української родини Сіцинських — Чехівських — Січинських — Шандорів, знакової в українському історико-культурному просторі, на процеси національного зростання українства, як політичної нації наприкінці XIX — на початку XXI ст. Видання розраховано на істориків, краєзнавців, культурологів і мистецтвознавців, усіх тих, кому небайдужа українська історія і культура.

Шифр НБУВ: ВС70098

5.Т.34. Фальшивомонетництво на українських землях (1795 — 1917 рр.): автореф. дис. ... д-ра іст. наук: 07.00.06 / А. С. Бойко-Гагарін; Державний вищий навчальний заклад «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний інститут імені Г. С. Сковороди». — Переяслав, 2021. — 29 с. — укр.

Вперше комплексно розглянуто проблему фальшування грошей в Україні в період перебування території під владою Російської, Австрійської, Австро-Угорської та Османської імперій у 1795 — 1917 рр. Як передумову виникнення підробок грошей подано характеристику грошовому господарству, доповнену маловідомими історичними фактами. Проведено комплексне дослідження всіх складових процесу фальшування грошей: окреслено фінансові диверсії іноземних емітентів, визначено особливості фальшивомонетництва у Царстві Польському, виявлено підробки іноземних грошових знаків. Розглянуто соціальний аспект фальшивомонетництва, описано технологічні процеси виготовлення підробок та надано оцінку процесу державної протидії підробці грошей. Представлено соціальний портрет фальшивомонетників, визначено регіональні особливості цієї проблеми. Визначено, що це перше спеціальне дослідження історії фальшивомонетництва в Україні, обгрунтовано на аналізі широкого ряду різнопланових джерел: матеріалів архівів, періодичної преси, музейних та приватних збірань, більшість яких вводиться до наукового обігу вперше. Окреслено фальшивомонетництво в пенітенціарних установах Російської імперії в Україні (XIX — початок XX ст.).

Шифр НБУВ: РА453001

Див. також: 5.Т.57

Історія

Всесвітня історія

5.Т.35. Історія міжнародних відносин 1640 — 1914: навч.-метод. посіб. / О. І. Брусиловська, І. В. Максименко, М. С. Покась; Одеський національний університет ім. І. І. Мечникова. — Одеса: Астропринт, 2022. — 279 с.: табл. — Бібліогр.: с. 266-279. — укр.

Надано розуміння проблем формування та еволюції системи міжнародних відносин від завершення Тридцятирічної війни до початку Першої світової війни. Період розподіляється на три етапи, згідно з еволюцією системи міжнародних відносин, що була пов'язана з наполеонівськими війнами і яку було закріплено Віденською системою міжнародних відносин. Особливу увагу приділено проблемам європейських відносин та колоніальної політики великих держав. Посібник допоможе студентам вивчити вплив нових чинників, таких як колоніальний, національно-визвольний та революційний; особливості Віденської системи, причини її занепаду; роль військово-політичних союзів у період від антифранцузьких коаліцій XIX ст. до Троїстого союзу та Антанти.

Шифр НБУВ: ВА862257

5.Т.36. «Посли до інших народів»: критерії вибору кандидатів за даними візантійських писемних джерел V — XIII ст. / О. Брайчевська // Укр. іст. журн. — 2021. — № 4. — С. 23-30. — Бібліогр.: 17 назв. — укр.

Мета роботи — вивчення практики освітньої, комунікативної та адміністративно-управлінської підготовки візантійської політичної еліти — імператорських послів за даними історико-літературних творів та епістолярною спадщиною. Методологічною основою складає принцип історизму, який спирається на дослідницьку стратегію історії життя від першої особи. Уперше в українській історіографії досліджено критерії вибору, процедуру призначення, підготовку імператорських послів та інших учасників посольства до виконання дипломатичних доручень, рівень їх освіти, особисті риси, протокольні вимоги до поведінки, ризики й небезпеки діяльності. Висновки: головним критерієм у разі визначення кандидатури імператорського посла була довіра з боку імператора та доволі вузького кола його радників до особи, якій доручалося очолити дипломатичну місію. Посол був безпосереднім представником монарха, тож мав відповідати певним соціальним, освітнім, управлінським, репутаційним критеріям. Послами призначали високопоставлених сановників, представників константинопольської знаті, воєначальників. Велике значення під час вибору кандидатури мала освіта, знання історії, філософії, юриспруденції, володіння ораторським мистецтвом, уміння переконувати й вести перемовини. Цінувалися також природний розум, статечність, розважливість, мудрість. Крім того, імператорські послы повинні були мати бездоганну репутацію, а також адміністративний або військовий досвід.

Шифр НБУВ: Ж27630

Див. також: 5.Ц.387

Історія Європи

5.Т.37. Егеристи в Бессарабії. 1821 — 1823: [зб. док.] / Л. Г. Білоусова; Грещко-Українська Палата. — Одеса: ТЕС, 2020. — 671 с.: іл., табл. — Бібліогр.: с. 568-570. — укр.

Подано матеріали Державного архіву Одеської обл. та коментарі до них з історії руху егеристів. Зазначено, що документи Управління новоросійського та бессарабського генерал-губернатора за 1821 — 1823 рр. відображають перший, приднайський, період Грещкого національно-патріотичного руху під керівництвом О. К. Іпсіланті: драматичні події в Молдавії та Валахії та їх наслідки, перехід егеристів після Скулянської битви в Бессарабську обл., діяльність державних, військових, поліцейських, митних і земських установ з прийому біженців, облаштування, лікування й утримання егеристів. Зауважено, що особливий інтерес представляє листування повноважного намісника Бессарабської обл. І. М. Інзова з імператором Олександром I, міністром закордонних справ Росії І. А. Каподістрією, архієпископом Хотинським і Кишинівським Дмитрієм та іншими офіційними особами, а також унікальні матеріали біографічного характеру — списки егеристів, відомості про їх походження, національність, підданство, службу, сімейний стан, особистий внесок у справу боротьби за незалежність Греції.

Шифр НБУВ: ВС70075

5.Т.38. Невідомі історії українських остарбайтерок: досвід праці жінок із Південної України в ордensburgу Крессінзее (1943 — 1945 рр.) / А. Погорелов // Укр. іст. журн. — 2021. — № 3. — С. 80-102. — Бібліогр.: 13 назв. — укр.

Мета дослідження — висвітлити нетиповий досвід роботи жінок із Миколаївщини та Херсонщини в 1943 — 1945 рр. на території ордensburgу Крессінзее. Методологія базується на принципах історизму, науковості, антропоцентризму. Для висвітлення проблеми застосовано методи — історіографічного та джерельного аналізу, історико-генетичний і проблемно-хронологічний. Уперше досліджено факт залучення працівниць зі Сходу до роботи в одному із трьох «орденських замків» — партійних навчальних закладів для нацистської молоді, на території якого під час Другої світової війни розміщувалась школа Адольфа Гітлера. Висвітлено атипове повсякденне українських остарбайтерок, з'ясовано прізвища та місця проживання частини працівниць, більшість з яких добровільно зголосилися на роботу до Третього Райху. Введено до наукового обігу приватні листи досліджуваної групи репатріанток, деякі фото, трофейні докумен-

ти. Висновки: на основі архівних документів з'ясовано, що обставини транспортування до місця призначення, умови роботи, життя й дозвілля, якість харчування та забезпечення одягом цієї категорії працівниць були значно кращими, ніж у переважної більшості наших співгромадян, які важко трудилися на об'єктах військово-промислового комплексу чи у сільському господарстві нацистської Німеччини і країн-сателітів. Таке нетипове повсякдення можна пояснити певною мірою добровільністю виїзду та, вочевидь, статусом елітного закладу, де навіть працівниці «зі Сходу» мали виглядати пристойно і працювати в належних умовах. Факт залучення до роботи в «орденському замку» саме східних працівниць, а не корінних німкенів або представниць західноєвропейських народів, сам по собі унікальний.

Шифр НБУВ: Ж27630

5.Т.39. Політичні мотиви та наслідки переселення українців із Польщі в УРСР у 1944 — 1950-х рр. (на матеріалах західноукраїнських областей) / Н. Данилиха // Укр. іст. журн. — 2021. — № 3. — С. 103-113. — Бібліогр.: 27 назв. — укр.

Мета дослідження — проаналізувати політичні мотиви та наслідки депортації українців із Польщі в Українську РСР у 1944 — 1950-х рр., діяльність радянських і польських державних структур, що ініціювали й організували таке переміщення людей, їх розселення в Україні, шляхи інтеграції в економічне і суспільне життя. Методологія ґрунтується на принципах історизму, системності, неупередженого підходу до оцінки об'єктивності джерел, їх комплексного використання та репрезентативності, звернення особливої уваги до виявлення нового пласту джерельної бази з теми дослідження. Виділено й комплексно проаналізовано питання політичних аспектів та соціально-демографічних наслідків переселення українців із Польщі в УРСР у 1944 — 1950-х рр. Уточнено географію розселення і подальшу міграцію переселенців в Україні, висвітлено їх побутове облаштування й соціальну адаптацію в суспільстві. Висновки: переселення українців у 1944 — 1946 рр. в УРСР з етнічних земель, що у післявоєнний час опинилися у складі польської держави, було здійснено насильницькими засобами без урахування волі місцевого населення. Переміщення мас українців і поляків було пов'язано з неймовірними людськими стражданнями духовно-психологічного й матеріального характеру, які досі надають про себе знати у свідомості сотень тисяч депортованих. Незважаючи на плани органів радянської влади спрямувати основну масу переміщених із Холмщини, Надсяння та Лемківщини у східні райони УРСР, на початку 1950-х рр. у шести західних областях республіки (Волинській, Дрогобицькій, Львівській, Рівненській, Станіславській, Тернопільській) знайшла постійне місце мешкання 98 651 родина переселенців із Польщі, тобто майже 80 % від їх загального числа.

Шифр НБУВ: Ж27630

5.Т.40. Русини-міщани малопольських міст XIII — XIV ст.: проблеми пошуку та ідентифікації / М. Волощук // Укр. іст. журн. — 2021. — № 2. — С. 19-28. — Бібліогр.: 29 назв. — укр.

Мета дослідження — визначити вихідців із Русі, що впродовж XIII — XIV ст. оселялися в міських центрах володінь династії П'ястів, головню Малій Польщі, окреслити їх походження та проблеми ідентифікації частини з них. Методологія полягає у застосуванні порівняльно-історичного та системного аналізу, компаративістики, просопографії. Роботу написано з погляду соціальної антропології, із використанням методів семантики. Уперше узагальнено всіх занотованих різноплановими джерелами вихідців із Русі XIII — XIV ст. — представників міського середовища володінь П'ястів. Висновки: різносторонньому польсько-руському взаємообміну сприяли давні й постійні торговельні контакти. Існувало щонайменше три магістральних напрямки, що єднали міста Малої Польщі із землями династії Рюриковичів. У компаративістичному контексті відзначено, до прикладу, відсутність руського міського населення у середньовічному Угорському королівстві. Натомість у деяких малопольських містах, зокрема Кракові, за рахунок активного поповнення міського населення русинами впродовж другої половини XIII — XIV ст. формувалися цілі руські родини та квартали. Сприяло цьому надання містам самоврядування, одержане від князів із династії П'ястів від початку XIII ст. До найвідоміших родин руського походження XIV ст. належав рід особи, занотованої латиномовними джерелами як «Nicolaus Ruthenus», «Nicolaus genere Ruthenus» та «Nicolaus dictus Ruthenus». Безсумнівно, шлося про вихідця з Русі. Утім не всіх окреслених у джерелах як «Ruthenus» слід однозначно зараховувати до прибулих із Русі. Відомо чимало й суперечливих ідентифікацій, які не мають чіткого пояснення. Кожна особа вимагає окремої прискіпливої уваги, адже часом за характерним окресленням — не етнічне походження, а свідчення активної торгівлі в Русі або інших контактів. Неоднозначні окреслення осіб також вимагають додаткової перевірки на предмет дочасного мешкання у землях Рюриковичів. Руські містяни Малої Польщі не були найчисельнішими. Однак вони гармонійно доповнювали строкате етнічне міське середовище та користувалися всіма, відповідно до свого статусу, правами і привілеями. Вочевидь у другому — третьому поколіннях вони приймали західний обряд, одружувалися із

представництва «латинського світу». Але через особисті зв'язки мусили впливати на східну торгівлю королів Польщі.

Шифр НБУВ: Ж27630

5.Т.41. S. Uvarov's imperial ideology as a principle of modernization of the educational environment / Ye. Bevziuk // Укр. іст. журн. — 2021. — № 3. — С. 126-136. — Бібліогр.: 8 назв. — англ.

Мета дослідження — з'ясування змісту і завдань уваровської консервативно-ідеологічної доктрини, що стала «інтелектуальною зброєю» модернізації освітньої сфери та частинною внутрішньої імперської національної політики. Об'єкт дослідження — ідеологічна система російського самодержавства, предмет дослідження — інтелектуальна спадщина С. Уварова, а конкретно його програма «офіційної народності», яка на багато років забезпечила алгоритм «еволюційної» кореляції ідеологічного фундаменту російського освітнього середовища. Методологія спирається на принципи історизму, системності та цивілізаційної теорії розвитку соціумів. Такий підхід надає змогу об'єктивно й неупереджено висвітлити реформаторську діяльність С. Уварова та визначити імперський зміст його освітніх реформ. Внесок у дослідження інтелектуальної спадщини С. Уварова полягає не лише в розкритті ідеологічної триади як цілісної політичної доктрини самодержавства, котра спиралася на конструкцію російської нації в межах особливого православного історико-цивілізаційного типу. Показано, що комплексна система ідей слугувала меті «емансипації» етнокультурного середовища Наддніпрянської України задля інкорпорування російської національної ідентичності до освітніх структур колонізованої периферії. Висновки: С. Уваров посів своє місце в історії імперії не просто як талановитий бюрократ-реформатор освітнього середовища, а як політик, котрий намагався емансипувати російську національну свідомість на тлі імперської ідеології у ключі вірнопідданого ставлення до самодержавства. Проголошена ним програма «офіційної народності» протиставила неконтрольованому поширенню матеріалістичних і ліберальних ідей свідомій консервативній бар'єр у формі посилення бюрократичного регулювання освітньої сфери. На практиці до системи народної освіти було закладено ідеологічний інструмент, що впливав на адміністративну систему самодержавства у плані організації мовної й культурної асиміляції народів імперії.

Шифр НБУВ: Ж27630

Див. також: 5.Ц.387

Історія України

5.Т.42. З історії пам'яток охоронної справи в Україні: питання культурної політики та збереження національної спадщини / Р. Харковенко, О. Рішняк // Укр. іст. журн. — 2021. — № 4. — С. 187-201. — Бібліогр.: 15 назв. — укр.

Мета дослідження — висвітлити історію й особливості формування сфери охорони культурної спадщини України. Методологія полягає у застосуванні методів історизму, системності, загальнонаукових методів логіки, компаративного аналізу, спеціально-історичних методів (історико-географічного аналізу, ретроспективного аналізу, хронології, історико-системного, історико-генетичного, порівняльно-історичного). З'ясовано історичні витоки й чинники формування пам'яток охоронної галузі України, питання культурної політики і збереження національної спадщини. Висновки: питання формування дієвої та ефективної системи охорони культурної спадщини, яка становить основу й запоруку обліку, охорони, збереження її об'єктів і пам'яток, нагальне. Необхідно спрямувати спільні зусилля органів державної влади, місцевого самоврядування, науковців, громадськості на його вирішення. Держава зобов'язана розглядати національну культурну спадщину в контексті культурної політики як стратегічний ресурс країни. Вирішення наявних проблем слід розпочинати з розробки виразної стратегії та розв'язання пріоритетних завдань. Адаже на сьогодні надзвичайно актуальне питання щодо необхідності створення результативної й ефективної системи органів державної влади у сфері охорони культурної спадщини з чітко визначеними повноваженнями, як це передбачено законом України «Про охорону культурної спадщини» (2000 р.). Україна є країною з високим рівнем духовності громадян, який визначається їх ставленням до культурних надбань минувшини. Залишені у спадок від попередніх поколінь історичні релікти — підвалина розвитку культури нашої держави й людства загалом. За всієї самотності українська культурна спадщина становить собою невід'ємну складову світового культурного надбання, яка викликає широкий інтерес у міжнародній спільноті.

Шифр НБУВ: Ж27630

5.Т.43. Нариси з історії України / В. Сергійчук. — 2-ге вид. — Київ: Ліра-К, 2022. — 659 с. — Бібліогр.: с. 656-657. — укр.

Запропоновано авторський підхід для осмислення минулого України та її народу. Зокрема, на основі аналізу численних досліджень висунуто новий підхід щодо походження українців і вказано на відмінності від сусідів, що надає підставу сприймати нашу націю як окремішню з самотньою матеріальною та ду-

ховною культурою. Зауважено, що аналіз багатьох архівних документів відкриває для читача невідомі сторінки з нової та новітньої історії України, які замовчувалися або перекручувалися раніше, зокрема, про національно-визвольний рух за відродження власної державності, внесок українства в розвиток світової цивілізації тощо.

Шифр НБУВ: ВС70219

5.Т.44. Повітові та головні суди Правобережної України (1797 — 1831 рр.): улаштування, кадровий склад, діяльність / А. Шевчук // Укр. іст. журн. — 2021. — № 4. — С. 50-64. — Бібліогр.: 20 назв. — укр.

Мета роботи — дослідження організації діяльності повітових і головних судів Правобережної України в 1797 — 1831 рр., проаналізовано їх кадровий склад та юридичні практики. Імперська влада, прагнучи здобути лояльність локальної шляхти й утвердитися в регіоні, відновила окремі елементи річпосполитської судової системи. Методологія дослідження базується на поєднанні загальнонаукових (аналізу, синтезу, узагальнення) та спеціально-історичних (історико-генетичного, історико-системного, історико-типологічного, просографічного) методів із принципами історизму, системності, науковості, що надало змогу зосередитися на функціонуванні судових органів в умовах імперської політики пошуку компромісу з місцевим знанням. Просографічний метод використано для аналізу кадрового складу судів. Наукова новизна полягає в дослідженні імперської практики надання поступок місцевій шляхті у судовій сфері за умови лояльності до політики центру. Відновлені елементи річпосполитської судової системи переконали еліту у збереженні її впливу в регіоні, проте одночасно влада здійснювала корекцію діяльності судів. Катерина II запровадила на Правобережжі імперські судові установи. Політика Павла I була більш раціональною: для збереження стабільності він розпочав співробітничати з місцевими елітами. Головним елементом домовленостей стало повернення окремих елементів річпосполитської судової традиції. У діяльності повітових судів шляхта одержала свій виборний кадровий склад, польську мову, Литовський статут і конституції. Ці фактори, поряд із розширенням юрисдикції на інші категорії населення, переконали еліту у своєму домінуванні. Для контролю й корекції було створено губернські суди, які загалом вдало здійснювали ревізування кримінальних справ й апеляцію цивільних проваджень, забезпечуючи спокій у регіоні.

Шифр НБУВ: Ж27630

5.Т.45. Православне духівництво й національна інтелігенція Правобережної України у другій половині XIX — на початку XX ст.: внесок у розвиток культури та просвітництва / О. Кошель, Т. Ніколаєва // Укр. іст. журн. — 2021. — № 3. — С. 41-48. — Бібліогр.: 17 назв. — укр.

Мета роботи — висвітлення та узагальнення культурницької й просвітницької діяльності православного духівництва й тісно пов'язаної з ним національної інтелігенції Правобережної України у другій половині XIX — на початку XX ст., з'ясування їх ролі у збереженні та популяризації надбань української культури, стримуванні процесу російщення. Під час дослідження здійснювалося використання методів порівняння, логічного аналізу, синтезу й узагальнення. У науковий обіг уведено маловідомі архівні джерела, які розкривають діяльність православного духівництва спільно з представниками національної інтелігенції в розбудові бібліотечної справи та поширенні української літератури, а також провадження фольклорно-етнографічних студій. Проаналізовано співпрацю представників духівництва з діячами українського національного руху в питаннях організації фольклорно-етнографічних експедицій, роботи бібліотек і давньосховищ. У висновках констатовано, що важливим здобутком культурницької діяльності національного свідомого православного духівництва за сприяння діячів українського руху було створення церковною владою й церковно-історичними товариствами давньосховищ, становлення музейної справи. Упродовж другої половини XIX — початку XX ст. проводилася системна робота зі збирання, вивчення народних звичаїв і традиційних обрядів, заснування бібліотек, загалом розвитку бібліотечної справи. У Київській духовній академії та Подільській духовній семінарії діяли таємні книгозбірні, в яких поширювалися видання народницького й соціалістичного спрямування, твори Т. Шевченка, С. Руданського, інших українських авторів. Діяльність патріотично налаштованих представників духівництва й інтелігенції Правобережжя у цих та інших культурницько-освітніх напрямках значною мірою впливала на розвиток національної культури.

Шифр НБУВ: Ж27630

5.Т.46. Протиборство спецслужб закордонних центрів ОУН із КДБ (1960-ті — початок 1990-х рр.) / Я. Антонюк, В. Трофимович // Укр. іст. журн. — 2021. — № 3. — С. 114-125. — Бібліогр.: 8 назв. — укр.

Мета дослідження — висвітлити протиборство спеціальних підрозділів закордонних центрів ОУН із КДБ у 1960-х — на початку 1990-х рр. Методологічною основою стали принципи наукової об'єктивності та історизму. Використано такі загальноісторичні методи: історико-порівняльний, ретроспективний, проблемний, структурний. Наукова новизна одержаних результатів визначається тим, що, увісвітивши до наукового обігу значну

кількість неопублікованих архівних документів і матеріалів, які зберігаються в Галузевому державному архіві Служби безпеки України, проаналізовано діяльність спецслужб закордонних центрів ОУН, скеровану на протидію провокаціям органам держбезпеки УРСР і підтримку дисидентського руху в республіці зазначеного періоду. Висновки: починаючи з 1960-х рр., діяльність служб безпеки Закордонних частин (СБ 34) ОУН відбувалася у тісній взаємодії насамперед із референтурою Крайового зв'язку (КЗ), Спілкою української молоді (СУМ), Антибільшовицьким блоком народів (АБН). У розглядуваний період закордонні осередки ОУН зіткнулися із посиленням провокацій органів держбезпеки УРСР, метою яких було деморалізувати та розколоти діаспору. Намагаючись протидіяти ідеологічним диверсіям, есбісти не лише публікували у своїй пресі спростування та застереження, ретельно розслідуючи кожну провокацію, інформуючи про результати інші закордонні центри ОУН, а й, своєю чергою, також здійснювали ідеологічно-підприємливі операції проти радянського режиму. Зручним майданчиком для останніх стали різноманітні міжнародні заходи, спортивні змагання, насамперед Олімпійські ігри. Значну шкоду закордонним центрам ОУН завдали складні і тривалі оперативні ігри КДБ. СБ натомість проводила власні оперативні ігри, спираючись на підтримку української діаспори. Більшість оунівських центрів відійшли від радикальних гасел і зосередилися на підтримці в УРСР дисидентів, яким надавалася різноманітна допомога. Наприкінці 1980-х рр. спецслужби закордонних центрів ОУН сконцентрували свої зусилля на підтримці масового протестного руху в республіці. Після проголошення незалежності України їх діячі остаточно легалізувалися, займаючись у подальшому літературною, науковою, громадською діяльністю.

Шифр НБУВ: Ж27630

5.Т.47. Селянське самоврядування на Правобережжі України у другій половині XIX — на початку XX ст.: формування кадрового складу / К. Мельничук // Укр. іст. журн. — 2021. — № 3. — С. 28-40. — Бібліогр.: 31 назв. — укр.

Мета дослідження — розкрити процес формування кадрового складу волосних правлінь та сільських управ у Губерніях Правобережної України у другій половині XIX — на початку XX ст., простежити характерні особливості у виборі чи призначенні на службу осіб на різні посади в органи селянського самоврядування, створити типологічні портрети основних керівних і найманих посадовців селянських управ. Методологія дослідження включає низку методів пізнання, а саме історизм (надала змогу побачити поступ у формуванні та функціонуванні селянського самоврядування зі врахуванням соціально-культурних і політичних змін у Російській імперії впродовж XIX — початку XX ст.), факторного аналізу (сприяв простеженню локальних питомих рис та особливостей під час створення й діяльності селянських адміністрацій). На основі різноманітних джерел і напрацювань фахівців створено колективні портрети працівників органів селянського самоврядування. Завдяки комплексному аналізу джерел встановлено закономірності та специфіку формування волосних управ і сільських правлінь упродовж другої половини XIX — на початку XX ст. Висновки: селянське самоврядування, запроваджене «Положенням про вихід селян із кріпацької залежності 1861 р.», відбувалося на двох рівнях — волосному та сільському. Структура селянського управління створювалася з урахуванням адміністративного поділу: волесть і сільська община». Новостворені селянські адміністрації: волосні та сільські правління, суд, сходи (ради) формувалися з членів селянських громад, здебільшого в адміністраціях працювали селяни (рідше зустрічалися міщани), українці, православної республіканської. Перевагу під час вибору кадрів надавали особам грамотним, із пристойною репутацією, господарським достатком. Подекуди на посадах опинялися постаті, що конфліктували з громадою, однак перебування яких на посадах задовольняло інтереси вищого керівництва (мирового посередника).

Шифр НБУВ: Ж27630

5.Т.48. Українсько-польські відносини у Галичині в роки Першої світової війни (Нариси історії): [монографія] / І. Пастер; НАН України, Інститут українознавства імені І. Крип'якевича. — Львів: Ін-т українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 2019. — 194 с.: іл., фот. — укр.

На основі узагальнення нових архівних джерел, критичного осмислення здобутків історичної літератури висвітлено національну ідею у програмних документах українських і польських політичних партій, їх прагнення щодо її реалізації, боротьбу українського політикуму за новий виборчий закон та відкриття українського університету у Львові. З'ясовано антиукраїнську політику польських адміністративних властей і австрійської воєнщини у краю на початку війни т. зв. «української зради», наголошено на масових репресіях щодо українців, неоднозначності австрійської влади до українських домагань стосовно поділу Галичини на східну і західну частини й утворення окремого українського коронного краю, її бажання вирішити польське питання в дусі австро-польської розв'язки. Акцентовано на посиленні польсько-українського протистояння після проголошення Центральними державами Польської держави і відокремлення Галичини, показано гіротестні виступи українських послів у від-

енському парламенті та українського населення у краю проти листопадових актів 1916 р., загострення стосунків між українцями і поляками після Берестейського миру. Розкрито підготовку і перебрання влади українцями у Галичині та Буковині у листопаді 1918 р., претензії поляків щодо належності цих земель до Польщі, що призвело до збройної боротьби між українцями і поляками, особливо жорстокої у 1940-х рр.

Шифр НБУВ: ВС70180

5.Т.49. Участь партійно-державної номенклатури західних областей УРСР у заколоті ДКНС (серпень 1991 р.) / В. Чура, В. Марчук // Укр. іст. журн. — 2021. — № 4. — С. 91-103. — Бібліогр.: 7 назв. — укр.

Мета дослідження — з'ясування причин підтримки чільним комуністичним партпаратом західних областей УРСР кремлівського заколоту на чолі з ДКНС, а також фактографічній реконструкції подій та наслідків провалу путчу в контексті реставрації незалежності України. Методологічну основу роботи базовано на раціональному шаблі з дотриманням принципу історичної об'єктивності. У ході дослідження було застосовано методи критичного і структурного аналізу та класифікації, систематизації та верифікації неопублікованих архівних джерел і польового матеріалу. Наукову новизну одержаних результатів сформовано на документах одного республіканського й семи обласних архівів, а також матеріалах періодичних видань комуністичного та ліберально-демократичного спрямування, інтерв'ю із сучасниками й учасниками подій. На цій основі реконструйовано не надто відому фактографію, пов'язану з реєстрацією путчу ДКНС на різних рівнях тогочасного радянського соціуму. Ключову увагу присвячено малодослідженому сприйняттю місцевими комуністичними елітами спроби збройного перевороту за умов поступової втрати ними владного статусу. Висновки: після звільнення західноукраїнських областей від комуністичної монополії на політичну владу внаслідок поразки партійних висуванців на виборах 1990 р., місцевий партпарат зберігав надію на реванш лише за умов силової підтримки від союзного центру. Тому, на відміну від рядових комуністів і прихильників націонал-комуністичної Демплатформи, після незаконного захоплення влади ДКНС у серпні 1991 р. вищі обкомівські керівництва західних областей УРСР перетворилися на координаційні центри виконання розпоряджень заколотників. Вони були єдиними, хто одержав перші таємні вказівки московських кураторів, визнав надзвичайний стан і заклик громадськість утриматися від акцій непокорі. Місцеві партійні еліти уклали плани виконання директив путчистів і спонукали керівників силових, адміністративних і господарських інституцій користися їм. Однак на перешкоді став очолюваний демократичними радами, національними партіями та громадськими спілками опір. Тож спроба очолюваного ДКНС перевороту у західноукраїнських областях була апріорі приреченою на фіаско. Участь партверхівки у заколоті поставила КПУ поза законом, довершила розпад низових структур, спричинила націоналізацію партійного майна і трансформувала її у злочинну політичну організацію, яка виступила проти незалежності України.

Шифр НБУВ: Ж27630

5.Т.50. Чорноморці — борці за незалежну Україну (1917 — 1921): біогр. довід. / В. І. Вельможко; Національна спілка краєзнавців України. — Одеса: Астропринт, 2021. — 526 с.: фот. — Бібліогр.: с. 507-508. — укр.

Мета дослідження — донести інформацію до сучасників про людей, життя яких певною мірою пов'язано з Одещиною і які брали активну участь в боротьбі за незалежність України в 1917 — 1921 рр. Першою спробою донести до читачів, що одесити не стояли осторонь в боротьбі за свою волю, була брошура автора «Випускники Одеського піхотного училища — старшина армії УНР», видана в 2015 р., в якій наводилися біографічні дані трьох десятків випускників зазначеного училища, які зі зброєю в руках боролись за самостійну Україну в 1918 — 1921 рр. Але після цього автора не залишала думка про те, що це не всі герої. За останні 5 років вдалося значно розширити списки випускників славетного училища, а також доповнити нове видання випускниками Сергіївського артилерійського училища в Одесі та двох одеських шкіл прапорщиків, які після проголошення самостійної України стали на захист нової держави. До цього списку додалися уродженці міста та Одещини в сучасних межах, цивільні особи, які активно підтримували український рух в Одесі на зорі нового століття. Відзначено основні джерела, звідки вдалося суттєво доповнити відомості про одеситів-патріотів.

Шифр НБУВ: ВА862039

5.Т.51. XIII читання пам'яті професора П. Й. Каришківського / І. Немченко // Укр. іст. журн. — 2021. — № 2. — С. 223-224. — укр.

Присвячений 100-річчю від дня народження знаного науковця й освітянина захід відбувся 12 — 13 березня 2021 р. на факультеті історії та філософії Одеського національного університету ім. І. І. Мечникова.

Шифр НБУВ: Ж27630

Див. також: 5.С.17, 5.Т.29, 5.Т.38-5.Т.39, 5.Ф.246

Середньовічна історія України (VI — XVI ст.)

5.Т.52. Відносини між Східно-Франкською державою та Київською Руссю в X — XI ст. / Я. Сохацький // Укр. іст. журн. — 2021. — № 3. — С. 4-15. — Бібліогр.: 62 назв. — укр.

Мета роботи — з'ясування характеру політичних відносин між Східно-Франкською державою та Київською Руссю в X — XI ст. Для досягнення поставленої мети всі контакти між правителями майбутньої німецької та руської держав представлено у хронологічному порядку, із використанням наявних джерел і сучасних історичних інтерпретацій. У результаті проведеного дослідження встановлено, що впродовж означеного періоду постійні та безперервні відносини між двома політичними організаціями не склалися. Це стосувалося також окремих східно-франкських монархів, які не були зацікавлені у встановленні постійних контактів із Руссю, чий володар вважався суверенним, але номінально нижчими за рангом від імператора. Загалом, спільною характерною рисою східнофранксько-русських відносин, особливо в XI ст., була політика щодо польської держави. Висновки: контакти Східно-Франкської держави (періодів правління Саксонської та Салічної династії) із Руссю встановилися лише за Оттона I, зокрема на ґрунті релігійної політики. Після тривалої паузи ці стосунки відновилися за Генріха II у зв'язку з його намірами щодо Болеслава Хороброго. По суті відтоді й до кінця XI ст. спільним знаменником у взаєминах між імперією та Руссю стане польський чинник. За Генріха II, Конрада II контакти з Київською Руссю зосереджувалися на союзах проти Болеслава Хороброго та його спадкоємця Мешка II. З іншого боку, у часи Генріха III було укладено союз з Ярославом Мудрим, метою якого була реституція правління Казимира Відновителя в Польщі. Можна стверджувати, що за Генріха IV відновився традиційний політичний напрям у політиці імперії, котрий полягав у використанні відносин із Руссю супроти Польщі, який, однак, у тогочасних умовах не мав значних шансів на успіх і був фактично заблокований дипломатичними заходами Болеслава II Сміливого (Щедрого). У цьому контексті дивує надзвичайна пасивність східнофранкських правителів щодо Русі, оскільки лише Генріх II, імовірно, чи не єдиний виступив із пропозицією укласти союз.

Шифр НБУВ: Ж27630

5.Т.53. До питання про київське літописання XIV — XVII ст. / О. Русина // Укр. іст. журн. — 2021. — № 2. — С. 186-195. — Бібліогр.: 33 назв. — укр.

Розглянуто питання, пов'язані з відновленням київського літописання за часів Великого князівства Литовського. Піддано сумніву уявлення про аналітику періоду правління Володимира Ольгердовича (бл. 1363 — 1393 рр.) й заперечується київське походження Волинського стислого літопису, подеколи званого Київським скороченим. Водночас наголошено на можливості системної фіксації подій за князювання в Києві Володимирового онука Семена Омельовича (1455 — 1470 рр.), з яким нині пов'язують добу реального Відродження. Ознаки існування цієї наративної традиції дослідниця виявляє в літописному збірнику середини XVII ст. — Баркулабівському хронографі. Також указано на вплив, який справили на київське літописання першої половини XVII ст. зв'язки місцевих книжників із Радзівіллами.

Шифр НБУВ: Ж27630

5.Т.54. З історії міського (само)управління Київської Русі / В. Ричка // Укр. іст. журн. — 2021. — № 2. — С. 4-18. — Бібліогр.: 17 назв. — укр.

Розглянуто питання організації міського управління в Київській Русі. Мета роботи — вивчення процесу складання форм міського управління та з'ясування компетенцій органів общинного (земського) й наказного врядування. Методологічні засади дослідження визначає універсальний принцип історизму з притаманними йому методами герменевтичних процедур і контент-аналізу мовного коду літописних текстів. З'ясовано юридичну й політичну ідентичність міських громад Русі. Висновки: дослідженням не виявлено підтвердження самодостатності вічевих зборів городян. Віче не перетворилося на повноцінний інститут міського самоврядування. Громада могла контролювати діяльність князівської адміністрації, за нею визнавалося право вибору князя, але її адміністративна та судова муніципальна самостійність була обмеженою. Відносини князя й міської громади в киево-руській часи ще не ввійшли в міцні юридичні форми. Власницькі права князя, політична автономія міста, правний статус городян не були захищені імунітетом. Інститут феодального імунітету як форма політичної влади складається у Східній Європі лише на зламі XIII — XIV ст. У цей час дедалі виразнішою стає участь городян у суспільно-політичному житті Галичини та Волині. У містах, де зосереджувався торгово-лихварських капітал, народжувалися якісно нові форми організації й муніципальної юрисдикції громад, що набували окремої юридичної та політичної ідентичності, ставали каталізатором появи в Південно-Західній Русі наприкінці XIII ст. притаманних стандартам європейського Заходу ознак феодалізму.

Шифр НБУВ: Ж27630

Нова історія України (XVI — XIX ст.)

5.Т.55. «Короткий історичний опис про Малу Росію...» та українська історіографія кінця XVIII ст. / Я. Затилюк, В. Арістов // Укр. іст. журн. — 2021. — № 4. — С. 127-147. — Бібліогр.: 17 назв. — укр.

Мета роботи — проведення джерелознавчого дослідження та реконструкція культурного контексту твору. Методологія поєднує текстологічний і наратологічний підходи. Загальним методологічним полем є історія уявлень та ідей, а також історія історичної думки. «Короткий історичний опис про Малу Росію...» — маловивчена пам'ятка українського історієписання рубежу XVIII — XIX ст. Після видання тексту за двома списками О. Бодяньським у 1848 р. до нього переважно зверталися у зв'язку з питанням авторства І. Квітки. Новий поштовх до вивчення твору надало віднайдення авторами даної роботи списку, що зберігається у фондах Національного музею історії України і є єдиним доступним на сьогодні рукописом пам'ятки. Висновки: головним джерелом наративного ядра слугував «Літопис Грабянки». Серед інших джерел оповіді, а також додатків, були тексти Г. Баєра, Ф. Страленберга, Феофана (Прокоповича), Антонія Катіфора, Г. Міллера. Автор осмислено вибирав і «переплавляв» повідомлення з інших творів, будуваючи власну версію козацької історії. Текст з'явився 1789 р., у час формування структур Гетьманщини і Слобожанщини, коли козацькі «чини» були змушені доводити свою належність до «благородного стану». Він відобразив погляди людей цього середовища та засвідчив їх оригінальну спробу переосмислити традиційний наратив «Літопису Грабянки» й модифікувати усталену схему козацького минулого. Відповідальність за обмеження прав Малої Росії покладалася на гетьманів. У негативних тонах представлено також запорожців. З аналізу контексту постанов та побутування пам'ятки випливає, що її було створено в колах, близьких до старшинських родин Квіток, Горленків, інших «патріотів краю». Твір належить до останньої хвилі так званої козацької історіографії і є віддаленим попередником «Історії русів».

Шифр НБУВ: Ж27630

5.Т.56. Політичні партії та селянство в українських губерніях Російської імперії наприкінці XIX — на початку XX ст.: соціоментальні й інституційні чинники взаємодії / О. Донік, Б. Опрія, О. Федьков // Укр. іст. журн. — 2021. — № 2. — С. 29-47. — Бібліогр.: 79 назв. — укр.

Мета дослідження полягає у з'ясуванні питання взаємин політичних партій і селянства в українських губерніях Російської імперії в кінці XIX — на початку XX ст. у контексті селянської ментальності та соціальних практик. Методологія ґрунтується на принципах історизму, об'єктивності, системності. Автори використовували методи: інституційний і структурно-функціонального аналізу, методологічні засади історії ментальності. Охарактеризовано вплив соціоментальних та інституційних чинників на взаємини політичних партій і селянства наприкінці XIX — на початку XX ст. Висновки: українське селянство в епоху модернізації зазнавало змін, проте головною рисою його ментальності залишалася соціальний ідеал — праця на власній землі. Лише незначна частина селян були членами та симпатиками політичних організацій і мали уявлення про їх програмні завдання й діяльність. Згідно з патріархальним світоглядом, селяни пов'язували з «царем-батьком» сподівання на справедливе розв'язання земельного питання. Його сприймали особіно від представників вищих, центральних і місцевих державних установ, котрі уявлялися хліборобам чужими та навіть ворожими їх інтересам. Органи виконавчої влади царизму переслідували членів соціалістичних і ліберальних (до кадетів включно) організацій та лояльно ставилися до праволіберальних і, особливо, консервативних союзів. Співробітники земських установ були активістами ліберальних та, меншою мірою, соціалістичних політичних організацій. І хоча земські діячі зробили чимало для розвитку місцевого господарства й культурно-освітньої сфери, проте їх діяльність залишалася багато у чому незрозумілою для неосвіченого селянства, яке лише подеколи їх підтримувало. Одержавлена православною церквою виступала захисником самодержавства та всіляко вітала консервативно-монархічний рух. Утім серед семінаристів, священників траплялися прихильники соціалістичних і ліберальних ідей, які працювали поміж сільських трударів.

Шифр НБУВ: Ж27630

5.Т.57. Присяга охотницьких полків 1718 року / голов. ред.: Г. В. Папакін; відп. ред.: В. В. Рябцев; ред.: В. А. Брехуненко, О. М. Бондар, Д. В. Бурім, С. М. Горобень, Л. А. Дубровіна, О. О. Маврін, Ю. А. Мицик, В. М. Піскун, А. П. Потьомкін, І. Л. Сняк, І. М. Ситий, Я. М. Файзулін, С. І. Шаменков; упоряд.: І. Сняк; НАН України, Інститут української археографії та джерелознавства імені М. С. Грушевського, Центральний державний історичний архів України, Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. — Кам'янець-Подільський: Рута: Рябцев В. В., 2023. — 316, [12] с.: іл. — (Серія «Джерела до вивчення козацтва»; ч. 1, т. 4). — укр.

Здійснено археографічну публікацію корпусу джерел, які стосуються приведення до присяги на вірність потенційному монарху, малолітньому сину Петра I Петру Петровичу, Охотницьких полків (найманців) 1718 р. Наведено списки трьох Компанійських полків: Карпа Часника, Василя Чуги, Андрія Ковбаси, Сердюцького полку полковника Гаврила Бурляя, а також сотні Василя Родіоновича, яку на той час було виділено в окремішій Компанійській полк, та їх підрозділів (Василя Йосифовича, Федора Нестеренка, Павла Неверовського), які квартирувалися окремішно від своїх полків. Вміщено відомості про службу компанійців полку Василя Чуги від 25 січня та 22 березня 1725 р. Подано уявлення про кількісний і персональний склад компанійців і сердюків, місця їх дислокації та структуру, службу товариства «Чужинного» полку від Полтавської битви 1709 р. до Низових походів (1722 — 1725 рр.). Вміщено довідки про майже 600 представників полкової і сотенної старшини та рядового товариства.

Шифр НБУВ: ВС70272

5.Т.58. Україна в ХІХ столітті: доба модернізації / В. С. Шандра, О. Г. Аркуша; НАН України, Інститут історії України. — Київ: Академперіодика, 2022. — 703, [140] с.: кольор. іл., фот. — (Україна. Нариси історії). — укр.

Відображено основні процеси, які визначили історію України на етапі переходу від традиційного аграрного до модерного суспільства: індустріалізацію, урбанізацію, формування національної ідентичності. Показано, як науково-технічні й освітні здобутки, соціально-економічні перетворення, зміни в повсякденні відкривали перед людиною ХІХ ст. нові можливості для реалізації передових ідей і власних устремлінь. Україна, попри перебування у складі двох імперій Романових і Габсбургів, продовжувала власне буття передусім у культурно-інтелектуальному просторі, завдяки праці інтелектуалів упродовж «довгого ХІХ століття» пройшла шлях до осмислення власної історії, творення модерної культури та національно-культурних інституцій, політичного об'єднання на засадах власної державності.

Шифр НБУВ: ВС70233

Див. також: 5.Т.33, 5.Ш.479

Україна в ХХ — ХХІ ст.

Україна в 1917 — 1939 рр.

5.Т.59. Державна жандармерія ЗУНР — ЗО УНР: зародження та інституціоналізація (1918 — 1919 рр.) / П. Гай-Нижник, І. Фурман // Укр. іст. журн. — 2021. — № 3. — С. 49-55. — Бібліогр.: 8 назв. — укр.

Мета дослідження — висвітлення процесу формування державної жандармерії Західноукраїнської Народної Республіки впродовж 1918 — 1919 рр. Методологію дослідження побудовано на принципах історизму, об'єктивності, багатофакторності й усебічного аналізу, а також на сучасному термінологічному апараті. Використано системний і структурний методи. На підставі архівних, частина яких уперше вводиться до наукового обігу, та опублікованих джерел проаналізовано організаційно-правові заходи встановлення інституту та структур державної жандармерії у ЗУНР — ЗО УНР. Наведено статистичні дані стосовно кількісного й територіального складів служб. Указано місця дислокації жандармерії, її кількісний склад, керівні органи, функції, обов'язки, завдання. Зауважено на тому, хто саме міг служити в лавах державної жандармерії та які вимоги висувалися до кандидатів. Увагу звернено на утримання жандармів, їх заробітну платню, пільги, доплати, рівень харчового забезпечення тощо. Наголошено на ролі жандармерії як за умов мирного часу, так і під час воєнних дій. У висновках зазначено про незавершеність процесу становлення державної жандармерії, її переформатування й переіпорядкування в період воєнних невдач та, зрештою, ліквідацію внаслідок краху західноукраїнської державності.

Шифр НБУВ: Ж27630

5.Т.60. Конформізм і неконформізм творчої інтелігенції в радянській Україні 1920 — 1930-х рр.: проблема вибору / І. Автушенко, Н. Бугдай // Укр. іст. журн. — 2021. — № 2. — С. 80-92. — Бібліогр.: 25 назв. — укр.

Мета дослідження — аналіз суспільно-політичних умов, в яких працювала творча інтелігенція в 1920 — 1930-х рр., виокремлення основних підходів щодо визначення її місця й ролі в тодішньому суспільстві, з'ясування причин, що спонукали представників творчої еліти ставати на шлях конформізму. Методологія спирається на використання принципів історизму, об'єктивності та систематичності. Під час визначення структури роботи використано проблемно-хронологічний підхід. Таке явище, як конформізм і неконформізм, у середовищі творчої інтелігенції розглядається як складна дилема, що виникла в результаті політики радянської влади. Установлено, що репресії проти інтелігенції було спрямовано на ізоляцію та винищення незгодних, на залякування решти й залучення їх до «виховання нової людини» згідно з панівною доктриною. З'ясовано, що людина опинялася перед вибором: відмовитися від свободи думок і творчо-

сті та стати на шлях конформізму чи все-таки дотримуватися моральних принципів. Конформізм інтелігенції розглянуто як захисний механізм, щоб вижити. У науковий обіг уводяться архівні документи, що відтворюють душевний стан митців, які змушені були під тиском обставин займатися критикою й самокритикою. Ті, хто відмовлявся від конформізму, потрапляли у складне, здебільшого навіть трагічне становище. Висновки: на основі аналізу архівних джерел та наукової літератури доведено, що терор настільки залякав інтелігенцію, деморалізував її, що на зміну кращим етичним і морально-політичним традиціям, носіями яких завжди була національна творча еліта, прийшли конформізм і соціальна апатія. Частина інтелігенції, щоб вижити в тих умовах, намагалася пристосовуватися й демонструвала відданість більшовицькій партії. У тоталітарному суспільстві неминуче виникає конфлікт між свободою творчості та утилітарними потребами держави. За реалії тієї епохи він вирішувався альтернативно: або інтелігент починав «творити» відповідно до ідеологічних настанов держави, або ж остання знищувала його як митця (а нерідко й фізично).

Шифр НБУВ: Ж27630

5.Т.61. Ленінська держава-комуна як інструмент побудови спотвореного світу / С. Кульчицький // Укр. іст. журн. — 2021. — № 2. — С. 167-185. — Бібліогр.: 5 назв. — укр.

Мета роботи — надати викладачеві загальноосвітньої й вищої школи інформацію про теоретичні уявлення вождів більшовицької партії щодо побудови в Росії і завойованій ними Україні суспільства, позбавленого приватної власності на засоби виробництва, товарно-грошових відносин і вільного ринку. Здійснена в 1918 — 1920 рр. «експропріація експропріаторів» стала причиною жорстокої громадянської війни, а спроби поладити функціонування економічного апарату країни на позаринкових засадах виявилися цілком провальними. У 1921 р. ленінський уряд, зберігаючи у державній власності велику промисловість і транспорт, визнав необхідність збереження приватного підприємництва, товарно-грошових відносин і вільного ринку. Попередню політику, яка загрожувала економічним колапсом, було замасковано поняттям «воєнного комунізму», тобто нібито вимушеними війною надзвичайними заходами тимчасового характеру. У роботі використано деконструкцію понять революційного марксизму епохи європейських революцій середини ХІХ ст. і ленінізму, які в радянські часи ув'язувалися в єдиному понятті марксизму-ленінізму. Революційний марксизм був утопічним ученням, у центрі якого перебував постулат виникнення загальнонародної власності шляхом «експропріації експропріаторів». Основною ідеєю ленінізму було створення держави з двома владними вертикалями — партійною й радянською. Будована на засадах так званого «демократичного централізму» партійна вертикаль не залежала від виборців і забезпечувала диктаторську владу вождів. Будована на аналогічних засадах радянська вертикаль формувалася на виборах, цілком контрольованих парткомами. Така державна структура забезпечувала політичну диктатуру вождів під зовнішньою оболонкою регульованого конституційно демократичного ладу. На відміну від марксизмської утопії, створення держави-комуні, як її назвав В. Ленін, було цілком реальною справою, хоч попередня історія людства не знала двоканальної державної конструкції. В. Ленін використав утопічні ідеї революційного марксизму з метою обґрунтування експропріації суспільства контрольованою ним державою. Здійснюване під виглядом загальнонародної власності володіння, користування й розпорядження радянської держави всіма засобами виробництва доповнювало політичну диктатуру більшовицьких вождів диктатурою економічною. Могутня держава-комуна втягувала суспільство у спотворений світ комуносоціалізму, який нібито мав переваги у перспективі у другу фазу комунізму з розподілом матеріальних і культурних благ за потребами. Народжений у вогні загальнонародної Російської революції 1917 р. комуносоціалізм не мав нічого спільного з європейським соціалізмом та являв собою спотворену більшовицькою контрреволюцією мутацію так званого «неусвідомленого соціалізму», сповідуваного найбільш потужною силою в революційних подіях — солдатськими (переважно селянськими походженнями) й робітничими рядами. Партія В. Леніна й ради перетворилися в одну силу, унаслідок чого став можливим феномен радянської влади — безумовно робітничо-селянської, але спрямованої на побудову спотвореного суспільства, яке суперечило корінним інтересам робітників і селян.

Шифр НБУВ: Ж27630

5.Т.62. Міжнародна наукова конференція «Українсько-польські відносини: до 100-річчя підписання Ризького договору» / О. Морозова, О. Гайдай // Укр. іст. журн. — 2021. — № 4. — С. 228-232. — укр.

Захід відбувся 10 червня 2021 р. в Миколаєві в межах традиційного Міжнародного наукового Ольвійського форуму та з нагоди 25-річчя заснування Чорноморського національного університету ім. Петра Могили. Організаторами виступили Українсько-польський науково-дослідний інститут і кафедра історії ЧНУ ім. Петра Могили, а співорганізаторами — Університет гуманітарних та природничих наук ім. Яна Длугоша (Ченстохова), Миколаївське відділення Інституту української археографії

та джерелознавства ім. М. Грушевського НАН України, Черкаський національний університет ім. Б. Хмельницького. Метою дискусії визначалося дослідження різних аспектів українсько-польських відносин, зокрема значення Ризького договору для подальших взаємин двох країн і народів.

Шифр НБУВ: Ж27630

5.Т.63. Нарком фінансів УСРР М. Полоз: політико-економічні пріоритети діяльності (1920-ті рр.) / О. Даниленко, С. Даниленко // Укр. іст. журн. — 2021. — № 3. — С. 170-181. — Бібліогр.: 14 назв. — укр.

Мета роботи — висвітлення основних етапів політичної біографії державного і громадського діяча М. Полоза, його професійно-освітнього виступу, ідеологічних орієнтацій, номенклатурної діяльності в інститутах влади в Україні 1917 — 1929 рр., політико-економічних пріоритетів. В основі дослідження — особистість М. Полоза в контексті діяльності організацій, інститутів, державних структур СРСР та УСРР 1920-х рр. При цьому використано мікроісторичний підхід, застосовано принцип історизму, який передбачає критичний аналіз як архівних, так і друкованих джерел. Наукова новизна визначається залученням нових історичних та історіографічних джерел, що надало змогу реконструювати маловивчений напрям діяльності М. Полоза, уточнити деякі важливі моменти його біографії. Висновки: тривале перебування М. Полоза серед керівного складу партії українських есерів справило глибокий вплив на формування його національно-ідейних принципів, їх суперечливу трансформацію в умовах роботи на посаді наркома фінансів радянської України (1926 — 1929 рр.). Основними його політико-економічними пріоритетами стали збереження єдиного економічного цілого УСРР, захист бюджетних прав республіки, формування доходів республіканського бюджету, раціональне використання його витратків, пропорційне фінансування української промисловості тощо. Водночас нарком фінансів УСРР, виконуючи посадові повноваження, дотримувався «класового принципу» стягнення податків, сприяв упровадженню системи подвійного оподаткування селян у вигляді так званого «самообкладання».

Шифр НБУВ: Ж27630

5.Т.64. Україна Радянська. Ілюзії та катастрофи «комуністичного раю», 1917 — 1938 роки / Г. Єфіменко, Я. Примаченко, О. Юркова; ред.: Г. Єфіменко. — Харків: Клуб сімейного дозвілля, 2017. — 352, [14] с.: іл. — (Історія без цензури). — Бібліогр.: с. 349-350. — укр.

Досліджено основні чинники посилення впливу більшовизму (до жовтня 1917 р.), національне питання у стратегії і тактиці більшовиків до 1917 р., ленінську тактику в національному питанні як чинник утримання влади після Жовтневого перевороту, українські експерименти Раднаркому. Розглянуто горизонтальні зв'язки як небезпеку для комунізму та «корінну зміну політики від українізації до радянізації» (1920 — 1922 рр.), питання «українізації шляхом радянізації»: причини повороту та особливості впровадження (1922 — 1928 рр.), питання підтримки національних ілюзій у добу другого комуністичного штурму (1928 — 1932 рр.). Висвітлено особливості формування ілюзій в Україні в постголодоморні 1933 — 1938 рр., централізації літературно-мистецького життя та репресії проти діячів культури в 1930-ті рр.

Шифр НБУВ: ВА80867

5.Т.65. Цивільне населення радянської України в полі зору військових трибуналів: регламентація каральних практик (1918 — 1959 рр.) / Т. Вронська, В. Пилипчук, М. Беланюк // Укр. іст. журн. — 2021. — № 2. — С. 112-128. — Бібліогр.: 13 назв. — укр.

Мета роботи — встановлення причин і процедури зміни підсудності стосовно пересічних громадян, обвинувачених у вчиненні злочинів, які впродовж досліджуваного періоду іменувалися «контрреволюційними», «державними» або «політичними». Проаналізовано процес перетворення військових трибуналів на невід'ємну складову інструментарію політичного терору. Зумовлені метою дослідницькі завдання полягають у виявленні особливостей розширення юрисдикції військових трибуналів періоду 1918 — 1959 рр. та їх каральних практик у мирний час, коли ці інституції, відповідно до класичних норм права, мали б займатися лише військовими правопорушеннями, але фактично перетворилися на знаряддя політичної розправи з тими, кого влада вважала «особливо небезпечними злочинцями». Методологія дослідження поєднує інструментарій історичного та історико-правового аналізу. Наукова новизна полягає в розширенні уявлення про інструментарій політичного терору. Завдяки новим документам також можна простежити дрейф радянського судочинства в бік перманентної «надзвичайщини» задля спрощення процедури розправи, а також зазирнути за лаштунки суперечностей між різними інституціями військової юстиції в боротьбі за застосування найжорстокіших покарань. Висновки: доведено, що з ініціативи компартійної верхівки, «гноруючи засадничі» норми кримінально-процесуального законодавства, військові трибунали з часу встановлення радянської влади на теренах України надіялися надширокими повноваженнями у сфері судочинства стосовно цивільних осіб, обвинувачених в «антидержавних» злочинах. Поряд із позасудовими органами («трійками», революційними

трибуналами, особливими нарадами за НК, ОДПУ, НКВС, МВС, МДБ тощо) військові трибунали в розглянутий історичний період стали органічною складовою радянської юридичної системи та інструментарієм протиправного свавілля.

Шифр НБУВ: Ж27630

5.Т.66. Цифровий архів Голодомору в Україні 1932 — 1933 рр. як універсальний джерельний мережевий ресурс: документальний та візуальний сегменти проекту / Г. Боряк, К. Лобузін, О. Юркова // Укр. іст. журн. — 2021. — № 2. — С. 138-153. — Бібліогр.: 16 назв. — укр.

Мета роботи — висвітлення моделі контенту та структури бази знань універсального джерельного мережевого ресурсу «Цифровий архів Голодомору/Holodomor Digital Archives», створеного 2020 р. на основі його прототипів початку 2000-х рр. («Електронний архів Голодомору» та ін.). Увагу приділено характеристикам структури архіву, особливостям його частково реалізованих документального й візуального сегментів. Методологія дослідження базується на загальнонаукових (насамперед аналізу, типологізації, конкретизації) та конкретно-історичних (у тому числі історико-хронологічному, періодизації, історико-системному, критики джерел) методах. Наукова новизна полягає у створенні загальної структури тематичного архіву, що передбачає консолідацію широкого масиву різновидових, багатоаспектних, значних за обсягом джерельних масивів (як текстових, так і візуальних) на основі архівних, музейних, бібліотечних колекцій, їх систематизацію та представлення на ресурсі. Виконання у 2020 р. пілотного проекту з виявлення і збирання цифрового масиву фотодокументів періоду Голодомору в музеях Київської обл. надало змогу опрацювати методіку досліджень музейних колекцій для розширення відповідного верифікованого візуального ряду. Висновки: завдання «Цифрового архіву Голодомору» як універсального мережевого тематичного ресурсу — інтеграція всіх дотичних до проблеми джерел. Перспективними блоками, крім документального та візуального, є також корпуси повнотекстової бібліографії, наукової й художньої літератури, усної історичної свідчень, аудіо-, відеозаписів, сканованих зображень архівних документів, розташованих поряд із метаграфованим текстом, із відповідними гіперпосиланнями на інші мережеві ресурси. Таким чином, за допомогою сучасних цифрових засобів організації даних дослідники одержують репрезентативну джерельну базу документів і матеріалів про період Голодомору в Україні.

Шифр НБУВ: Ж27630

Див. також: 5.У.76, 5.Х.294

Україна в 1953 — 1991 рр.

5.Т.67. Науково-освітня інтелігенція в умовах ідеологічних трансформацій періоду «перебудови» / Р. Потапенко // Укр. іст. журн. — 2021. — № 2. — С. 129-137. — Бібліогр.: 22 назв. — укр.

Мета дослідження — урахування актуальності та недостатнє вивчення даної тематики, поставлено за мету на основі архівних джерел і тогочасної преси з'ясувати становище науково-освітньої інтелігенції в період «перебудови», розкрити її роль та місце у процесах ідеологічних, світоглядних трансформацій у державі. Методологія дослідження ґрунтується на принципах історизму, науковості, усебічності, системності, об'єктивності. Для висвітлення проблеми застосовано методи історико-ситуаційний та логічно-аналітичний. Таким чином, в основі дослідження лежать методи, котрі надають змогу уникнути упередженості й однобічності. На основі неопублікованих архівних документів, журнальної періодики проаналізовано неоднозначне становище науково-освітньої інтелігенції у час суспільно-політичних перетворень. Наукова новизна визначається тим, що це одна з перших спроб комплексного аналізу науково-освітніх представників як ідеологів та кристалізаторів суспільної свідомості і світогляду громадян указанного періоду. Акцентовано увагу на висвітленні цілого ряду проблем в освіті, пов'язаних із «перебудовою» та «гласністю». Висновки: радянська система розглядала й використовувала науково-освітню інтелігенцію як модераторів суспільної думки, беззаперечних авторитетів. Про це, зокрема, свідчить освітня інституція Товариство «Знання», яке займалося поширенням політичних і наукових знань у республіці, було засобом коментування та пропаганди, насадження комуністичної ідеології. До товариства входили найкращі представники науково-освітнього середовища. Курс на «перебудову», «гласність», демократизацію сприяли висвітленню ряду проблем як у суспільно-політичному, соціально-економічному, так і в історико-культурному житті. А науково-освітня інтелігенція як найпрогресивніший прошарок суспільства опинилася в епіцентрі подій і, з одного боку, мала нести прогрес, нове світобачення, а з іншого, — не відходити від комуністичних догм та ідеологем.

Шифр НБУВ: Ж27630

5.Т.68. Ставлення населення УРСР до введення радянських військ в Афганістан / О. Ковальков, Н. Городня // Укр. іст. журн. — 2021. — № 4. — С. 80-90. — Бібліогр.: 8 назв. — укр.

Мета дослідження — висвітлення ставлення населення радянської України до введення військ в Афганістан, що проводиться на основі інформаційних повідомлень КДБ УРСР. Використано методи контент-аналізу історичних джерел, проблемно-хронологічний, типологічний, порівняльний та антропологічний підхід. Застосовуючи критичний аналіз джерел, які вперше вводяться до наукового обігу, розкрито недостатньо вивчену історичною наукою тему. Дослідження засвідчує існування в УРСР розгалуженої мережі нагляду за умовами життя населення. Як свідчили інформаційні повідомлення КДБ, переважна більшість мешканців республіки підтримувала дії влади, аргументуючи це потребою СРСР захистити свою безпеку, запобігти встановленню «впливу імперіалістичних держав» в Афганістані і зміцнити свій статус наддержави. Водночас донесення держбезпеки свідчили про критичні оцінки й засудження радянських дій в Афганістані з боку частини населення. Утім здебільшого ця критика не виходила поза межі приватних розмов. Лише окремі громадяни наважувалися висловлювати свій протест, що відбувалося у формі виготовлення й розповсюдження анонімних листів та листівок, які містили заклики до боротьби з владою, іноді від імені організації або матерів загиблих в Афганістані вояків. КДБ відстежував будь-які прояви інакомудства, застосовували різні засоби — від «роз'яснювальних бесід», перевірок та «операційної розробки» до притягнення до кримінальної відповідальності. Через жорсткий контроль із боку органів державної безпеки критика дій влади не була публічною, листи й листівки не могли вплинути на громадську думку, проте вони підірвали монополію влади на інформацію і спонукали ставити під сумнів офіційну версію подій в Афганістані.

Шифр НБУВ: Ж27630
Див. також: 5.Ф.245

Україна з грудня 1991 р.

5.Т.69. Приховані спогади: навч.-метод. посіб. для роботи з читливими та контроверс. темами сучас. історії України / Т. Андреев, О. Більченко, Ю. Буланов, Ю. Варламова, А. Галико, Н. Герасим, І. Гочовілі, М. Грінберг, А. Губарева, Т. Гуцук, І. Дерлюк, О. Заменягре, Р. Крава, К. Крейдерман, А. Ленцовська, О. Невтира, К. Павлова, Н. Понеза, В. Рубленко, А. Сідельникова, М. Скрипка, В. Чирва, Л. Юрчишин. — Київ: ДЕОНІС ПЛЮС, 2022. — 207 с.: фот. кольор. — укр.

Посібник присвячено проблемі викладання чутливих тем на уроках історії та інших суспільних дисциплін. Розміщено статті про особливості викладання контроверсійних питань і розробки одинадцяти уроків з окремих тем історії України періоду незалежності, а також тематики гендерної рівності та свободи совісті в Україні. Результат роботи проекту — «Приховані спогади. Продовження».

Шифр НБУВ: СО38593

5.Т.70. Створення та розвиток Збройних сил України: історіографічний вимір / С. Сегада, В. Шевчук // Укр. іст. журн. — 2021. — № 4. — С. 148-162. — Бібліогр.: 80 назв. — укр.

Мета дослідження — історіографічний аналіз публікацій вітчизняних і зарубіжних авторів та відтворення на їх основі історії створення й розвитку Збройних сил України в 1991 — 2020 рр. Опрацювання дослідницького матеріалу проводилося на засадах історизму, об'єктивності, системності та україноцентризму. В основі дослідницького інструментарію покладено міждисциплінарні підходи. Завдяки проблемно-хронологічному методу аналізу окреслено суспільно-політичні контексти, в яких формувався науковий наратив у вказаній тематичній ніші. Герменевтичний підхід надав змогу з'ясувати особливості змістового наповнення та авторських інтерпретацій емпіричного матеріалу. Функціональний і структурний підходи лягли в основу характеристики того сегмента науковців дослідників, що стосується інституційно-організаційних аспектів військового будівництва в Україні. Прийоми історичної хронології та компаративістики надали змогу простежити етапи становлення й розбудови Збройних сил України, відділення цих процесів у науковому дискурсі. Правознавчі методики вможливили опрацювання нормативно-законодавчої бази та характер відображення її положень у науковій продукції. Наукова новизна визначається аналізом вітчизняних і зарубіжних видань про історію Збройних сил України як головної складової забезпечення незалежності держави. Визначено етапи нагромадження й розвитку історичних знань, з'ясовано визначальні тенденції історіописання у цьому тематичному сегменті. Висновки: українська історична наука збагатилася науково-дослідницькими працями, аналіз яких відтворює історію створення та розвитку Збройних сил України, їх участі в антитерористичній операції та операції Об'єднаних сил. Джерельна база, якою послугоджуються вітчизняні фахівці, а також освоєння новітніх методик наукового пізнання забезпечили актуальність праць авторів, які студіюють цей етап військового будівництва в Україні.

Шифр НБУВ: Ж27630

5.Т.71. Trade and economic cooperation between Ukraine and the Republic of Belarus: historical discourse (1991 — 2020) / L. Aleksieivets, O. Valion // Укр. іст. журн. — 2021. — № 4. — С. 114-126. — Бібліогр.: 15 назв. — англ.

Мета дослідження — вивчення торговельно-економічної співпраці між Україною та Республікою Білорусь, договірно-правової бази двосторонньої взаємодії, динаміки зовнішньоторговельного товарообігу, тенденцій і форм виробничої кооперації в контексті сучасних викликів. Методологію праці становить комплекс наукових принципів, загальнонаукових і спеціально-історичних методів, а також міждисциплінарний та комплексний підходи до історичного дискурсу сучасних українсько-білоруських торговельно-економічних відносин на основі цілісного використання джерел з означеної проблеми. Наукова новизна зумовлена недостатнім дослідженням в українській історіографії торговельно-економічних аспектів співпраці України та Республіки Білорусь на сучасному етапі, де, за невеликими винятками, майже відсутні узагальнюючі праці, присвячені вказаним питанням. Показано авторський погляд на динаміку співробітництва двох країн за період 1991 — 2020 рр., з'ясовано особливості двосторонньої співпраці після президентських виборів 9 серпня 2020 р. в Білорусі, які призвели до поглиблення політичної кризи у державі, визначено перспективи дослідження означеної проблематики. Висновки: доведено, що майже тридцятирічний досвід співробітництва України й Республіки Білорусь у нових геополітичних реаліях засвідчує важливість двосторонньої торговельно-економічної співпраці, що базувалася на прагматизмі та взаємній зацікавленості, широким контактам на рівні глав держав, урядових і неурядових структур, дипломатичних органів, а також вагомій договірно-правовій базі. Показано, що завдяки виробничій кооперації двох країн, зростанню динаміки обопільного товарообігу, пошуку конструктивних рішень у міжрегіональній співпраці, злагодженій роботі всіх структур, які координують українсько-білоруські відносини, інституційно-правовому забезпеченню вдалося зберегти нагромаджений потенціал у міждержавних взаєминах, забезпечувати вектор двосторонніх можливостей у контексті інтеграційних та глобалізаційних процесів. Водночас, у зв'язку з політичною кризою в Білорусі, яка нині триває, відбулася зміна формату двосторонніх відносин. Хоча економічна співпраця продовжує зберігатися, проте виклики, що впливають на діалог, спонукають Київ розглядати різні варіанти розвитку двостороннього співробітництва. В економічному вимірі здійснюється пошук можливостей диверсифікації і заміщення білоруської продукції.

Шифр НБУВ: Ж27630
Див. також: 5.Ф.241

Українська діаспора

5.Т.72. Більшовизація студентів педагогічних закладів національних меншин в УСРР/УРСР 1920 — 1930-х рр.: мета, засоби, завдання / О. Комарницький, І. Недошитко // Укр. іст. журн. — 2021. — № 2. — С. 93-111. — Бібліогр.: 14 назв. — укр.

Мета дослідження — з'ясування мети, засобів і завдань більшовизації студентства закладів педагогічної освіти національних меншин у 1920 — 1930-х рр., висвітлення громадсько-політичної і просвітницької діяльності студентської молоді, цілеспрямованої та контрольованої партійними й комсомольськими середками в педтехнікумах, інститутах, у цілому партійно-державницькими структурами, а також проявів в її середовищі опозиційних настроїв. Використано комплекс загальнонаукових (аналіз, синтез, порівняння, діалектичний) та спеціально-наукових (історико-генетичний, історико-порівняльний, історико-типологічний, проблемно-хронологічний) методів історичного пізнання. Проаналізовано громадсько-політичне життя студентства педагогічних навчальних закладів кризь призму його більшовизації. Висновки: для більшовизації студентської молоді, нав'язування їй радянсько-сталінської ідеології й моделі суспільства партійні та комсомольські середки у закладах педагогічної освіти національних меншин практикували організацію політичних гуртків, гуртків «поточної політики», політичних і комсомольських шкіл, «політбоїв», «соціалістичного змагання», поширення атеїстичних ідей, відзначення державних свят та ін. На практиці такі заходи, як і самі партійні та комсомольські комітети, належним авторитетом серед студентів здебільшого не користувалися. Натомість у молодіжному середовищі популярними були різні диспути та дискусії на політичні теми з вільним обміном думками, що, на думку влади, несло загрозу виробленню «марксистського світогляду». Політико-ідеологічним настановам більшовицької партії та комсомолу було підпорядковано громадсько-політичну та просвітницьку діяльність студентів. Зокрема їх залучали до роботи у складі профспілок, громадських організацій, гуртків, до участі в різних загальнодержавних кампаніях, шефській роботі на селі, на підприємствах у містах, у робітничих клубах, підрозділах Червоної армії та ін. Загалом студенти педагогічних технікумів й інститутів були менш активними у суспільній роботі, особливо у селах, ніж їх ровесники з суто українських вишів.

Частина студентів не сприйняла більшовицької моделі суспільства, проявляла опозиційні настрої, що неминуче призводило до репресій в їх середовищі.

Шифр НБУВ: Ж27630

Археологія

5.Т.73. Археологія України за роки незалежності / відп. ред.: Я. П. Гершкович; відп. ред: Д. С. Гречко; ред.: С. А. Горбаненко, Ю. О. Пуголовок, Є. В. Синиця, І. В. Черновол, Т. М. Шевченко; НАН України, Інститут археології, «Спілка археологів України», всеукраїнська громадська організація. — Київ: Ін-т археології НАН України, 2022. — 444, [3] с.: кольор. іл., фот. — Бібліогр.: с. 442-[445]. — укр.

Увагу приділено першим етапам освоєння території сучасної України давньою людиною. Досліджено місця розташування найдавніших мешканців Центральної України (Амвросіївка, Гінцівська стоянка, Тальянка). Проаналізовано пам'ятки давніх скотарів, землеробів і металургів. Висвітлено перші кроки землеробів на сучасних українських землях. Охарактеризовано кургани аристократії скіфського часу на Харківщині. Розглянуто пізніх скіфів у пониззі Дніпра. Увагу приділено похованню svebsького «князя» у Карові. Досліджено «Скарби» давньоруського Виповзова на Десні.

Шифр НБУВ: ВС69939

5.Т.74. Комарів. Поселення доскіфського часу на Середньому Дністрі / О. Д. Могилов; НАН України, Інститут археології. — Київ: Ін-т археології НАН України, 2021. — 303 с.: іл., рис. — Бібліогр.: с. 125-138. — укр.

Досліджено матеріали поселення передскіфського часу біля с. Комарів у Середньому Подністров'ї. Вивчено культові, житлові та господарчі об'єкти пам'ятки. Проаналізовано матеріальну культуру. З'ясовано хронологію поселення та його місце серед синхронних комплексів у регіоні.

Шифр НБУВ: СО38502

5.Т.75. Матеріали II Всеукраїнської археологічної конференції з міжнародною участю «Путивльські читання»: до 70-річчя від дня народж. Володимира Павловича Білозора / ред.: С. А. Скорий, С. В. Турик, Д. В. Каравайко, Д. С. Гречко, А. А. Корж, О. В. Качура, М. В. Хоружа; НАН України, Інститут археології, Сумська обласна державна адміністрація, Комунальний заклад Сумської обласної ради «Державний історико-культурний заповідник у місті Путивлі». — Київ: ІА НАН України, 2022. — 144 с.: іл., рис. — укр.

Досліджено добу раннього заліза на теренах Європи, особливо — території давньої України. Увагу приділено проведенню археологічних розвідок та розкопок у Путивльському Посеймі, спільних нарад, семінарів та конференцій для обговорення та вирішення питань, що становлять спільний інтерес, а також підготовки та публікації наукових матеріалів, зокрема, з питань археології раннього заліза тощо. Одним із найважливіших напрямків стало дослідження городища раннього залізного віку поблизу с. Ширяєве — пам'ятки археології національного значення, однієї з найвизначніших пам'яток скіфської доби на Лівобережній Україні. На городищі представлено культуру скіфського часу в повному обсязі — від початку заселення Сейму в VI ст. до н. е. до її фіналу наприкінці IV ст. до н. е. Вдалося виявити залишки семи наземних споруд різних періодів заселення пам'ятки. На сьогодні повністю розкопано дві будівлі. Житла нагадують, а можливо, і є повною копією традиційної української хати-мазанки.

Шифр НБУВ: ВА860701

Див. також: 5.Т.32, 5.Т.51

5.У.76. Професор Б. Маргос: організаторська та науково-педагогічна діяльність / О. Уткін // Укр. іст. журн. — 2021. — № 4. — С. 163-174. — Бібліогр.: 12 назв. — укр.

Мета дослідження — аналіз організаторської та науково-педагогічної діяльності Б. Маргоса, спрямованої на становлення й розвиток незалежної України, формування національного консенсусу в період Української революції 1917 — 1921 рр. В еміграції він став одним із засновників і керівників Української господарської академії, Українського технічно-господарського інституту. Займався підготовкою економістів, науково-дослідною роботою в галузі економіки, теорії та практики кооперації, а також громадською діяльністю. Методологічну основу становлять принципи історизму, об'єктивності, науковості. Використовувалися загальнонаукові (аналіз, синтез, узагальнення), а також методи періодизації і класифікації. Їх застосування надало змогу об'єктивно відобразити діяльність урядових структур УНР 1917 — 1920 рр., українських вишів в еміграції, де працював Б. Маргос. Спеціальні історичні методи (архівознавчого та джерелознавчого аналізу, персоналізації, історико-логічний, біографічний) сприяли здобуттю нових знань з історіографічних, архівних, біографічних матеріалів, визначенню їх цінності. Висновки: доведено, що активна державницька, політична і громадська діяльність Б. Маргоса під час перебування на посадах міністра продовольчих справ, фінансів, голови Ради Народних Міністрів часів УЦР та Директорії зосереджувалася на відновленні та розбудові національної державності у формі демократичної республіки, захисті національних інтересів України, вирішенні найважливіших політичних і правових проблем. Цій меті слугувала його організаторська, педагогічна, науково-дослідницька діяльність у галузі економіки, теорії формування та функціонування кооперації, організації і проведення навчально-виховної роботи.

Шифр НБУВ: Ж27630

5.У.77. Фінансова політика уряду Російської імперії в Україні в 1861 — 1917 роках. Історіографія питання: [монографія] / А. О. Істоміна. — Київ: АДЕФ-Україна, 2023. — 411 с. — Бібліогр.: с. 309-408. — укр.

Проведено історіографічний аналіз праць з проблем фінансової політики уряду Російської імперії в Україні у 1861 — 1917 рр, виокремлено сім груп історіографічних джерел і здійснено аналіз їх інформативності. Зроблено акцент на дослідженнях стану проблем податкової політики та діяльності податкових і митних органів, грошово-кредитної політики, формуванні місцевих бюджетів у Наддніпрянській Україні в пореформенний період. Охарактеризовано історіографію цінової політики уряду Російської імперії у другій половині XIX — на початку XX ст. в Наддніпрянській Україні. Розкрито наукове осмислення проблем податкової, бюджетної, грошової політики уряду Російської імперії в період Першої світової війни в Наддніпрянській Україні та вперше — на окупованих територіях Галичини та Буковини; визначено перспективні напрями подальших досліджень.

Шифр НБУВ: ВА862160

Див. також: 5.Т.1

Методологія економічної науки

5.У.78. Введение в статистический анализ: учеб. пособие / Л. В. Цыбрий. — Днепропетровск: ПГАСА, 2016. — 187 с.: рис. — Бібліогр.: с. 183-185. — рус.

Приведены основные понятия и законы теории вероятностей и математической статистики. Прослежены аналоги параметрам теоретических распределений в математико-статистическом анализе. Рассмотрены основные задачи математической статистики и методы решения их с использованием компьютерных технологий. Основное внимание уделено изучению статистических связей и регрессионного анализа в среде Excel и формированию статистической модели.

Шифр НБУВ: ВА808690

5.У.79. Фінансова математика: навч. посіб. для студентів мат. та екон. спец. / Л. Ф. Василевич, С. О. Семеняка; Київський університет імені Бориса Грінченка. — Київ: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2021. — 227 с.: табл., рис. — Бібліогр.: с. 226-227. — укр.

Основним об'єктом фінансового аналізу є гроші та цінні папери. Викладено у стислій формі наступні питання: логіка фі-

нансових операцій (зміна цінностей грошей з часом, операції нарощування та дисконтування, інфляція та необхідність урахування ризику фінансових операцій); прості та складні відсотки; грошові потоки та оцінка ефективності інвестиційних проектів. Розглянуто основні задачі фінансової математики. З'ясовано взаємозалежності економічних категорій інформації, вартості, часу та ризику. Наведено класифікацію економічних ризиків. Вивчення теоретичних основ та опрацювання наведених задач надає змогу не тільки належним чином оволодіти методами фінансових розрахунків, а й розвинути фінансове мислення. У сучасних умовах важко знайти людину, яка б не користувалась послугами банків, тому фінансова грамотність, вміння враховувати фінансовий принцип «зміни цінності грошей в часі» (time value to money) та «змушувати» гроші працювати потрібні кожному. Наведено глосарій та англо-український словник основних термінів фінансової математики, що допоможе швидше інтегруватися у фінансове середовище будь-якої країни.

Шифр НБУВ: ВА860556

5.У.80. Quasi-maximum likelihood estimation of the Component-GARCH model using the stochastic approximation algorithm with application to the S&P 500 / A. Settari, N. I. Fatmi, M. Badaoui // Math. Modeling and Computing. — 2021. — 8, № 3. — С. 379-390. — Бібліогр.: 17 назв. — англ.

Компонент GARCH (CGARCH) підходить для кращого відображення коротко- та довгострокової динаміки волатильності. Тим не менше, простір параметрів, що складається з обмеженої невід'ємності умовної дисперсії, нерухомості та існування моментів, є лише попередньо визначеним через представлення GARCH CGARCH. Це пов'язано з відсутністю загального методу визначення апіорі слабких обмежень невід'ємності умовної дисперсії CGARCH(N) для будь-якого $N \geq 1$. Простір параметрів CGARCH, побудований із просторів параметрів компонента GARCH(1,1), апіорі надається для ідентифікації його форми GARCH. Такий простір виконує слабкі обмеження невід'ємності умовної дисперсії CGARCH, що попередньо оцінюється, забезпечуючи існування оцінки QML у значенні алгоритму стохастичного наближення. Наведено імітаційний експеримент, а також емпіричне застосування до індексу S&P 500, і обидва вони показують ефективність запропонованого методу.

Шифр НБУВ: Ж43974

Див. також: 5.У.93, 5.У.151

Науково-інформаційна діяльність. Економічна інформатика

5.У.81. Експертні системи: теорія та прикладне застосування: монографія / З. М. Соколовська, О. О. Дудник. — Одеса: Екологія, 2022. — 408 с.: рис., табл. — Бібліогр.: с. 394-408. — укр.

Монографію присвячено проблемам створення та використання експертних систем в дослідженнях складних економічних систем та процесів. Книга узагальнює теоретичні засади проектування експертних систем та практичний досвід їх застосування, накопичений в різних сферах економіки та управління. Звернено увагу на сучасний стан та перспективи експертних систем, вміщено методи їх розробки та впровадження. Прикладні аспекти використання апарату представлено на базі модифікованих оболонок експертних систем Clips та FuzzyClips, а також оригінальної розробки — оболонки FuzzyKIDE. Наведено достатньо повну інформацію стосовно експлуатації оболонок. Теоретичні положення проілюстровано результатами проведення експертних консультацій щодо розв'язання численних задач, які виникають на різних рівнях управління економічними об'єктами.

Шифр НБУВ: ВА861832

5.У.82. Застосування технології blockchain для захисту та менеджменту геопросторових даних / Б. Четверіков, В. Кілару // Сучас. досягнення геодез. науки та вир-ва: зб. наук. пр. Зах. геодез. т-ва УТГК. — 2021. — Вип. 2. — С. 28-34. — Бібліогр.: 31 назв. — укр.

Мета роботи — аналіз суті системи блокчейн та його архітектури, застосування цієї системи для менеджменту геопросторових даних, для вирішення завдань картографування та землеустрою. Унікальність застосування блокчейн-технологій виключає фальсифікацію інформації в електронних реєстрах за рахунок зберігання інформації «блоками». У системі немає єдиного

місія зберігання даних. Реєстр даних зберігається одночасно у всіх учасників системи й одночасно оновлюється у разі змін, що зводить до мінімуму ризику втрати інформації. Сьогодні простежується така світова тенденція, як використання технології блокчейн у різних галузях, адже вона впливає на більшість галузей промисловості. Ми маємо можливість використовувати технологію блокчейн від звичних нам банківських операцій до фінансів і нерухомості реального часу. Сьогодні ця тенденція інтегрується і в інші виробництва, які активно розвивають і впроваджують численні стартапи. Можна з впевненістю сказати, що блокчейн творить революцію і нині його можна зіставити з геніальним винаходом ХХ ст. — Інтернетом. Ця технологія надає нам абсолютно новий підхід до зберігання інформації та проведення операцій із встановленням trust rules. Завдяки цьому технологія стає придатнішою, адже її вимоги характеризуються високим ступенем безпеки.

Шифр НБУВ: Ж72536

5.У.83. Методи контролю і діагностування інформаційної системи підприємства за принципом адаптивного накопичення діагностичної інформації // В. В. Собчук, О. В. Барабаш, А. П. Мусієнко, О. А. Капустян // Вісн. Київ. нац. ун-ту. Сер. Фіз.-мат. науки. — 2020. — Вип. 4. — С. 69-78. — Бібліогр.: 10 назв. — укр.

Описано методологію побудови ефективної системи самодіагностування інформаційних систем підприємств. Викладено методику організації та здійснення самодіагностування, механізми виявлення, ідентифікації та локалізації модулів, що вийшли з ладу. Сформульовано критерії достатності діагностичної інформації за відсутності обмежень на виконання елементарних перевірок та критерію достатності діагностичної інформації за наявності обмежень на виконання елементарних перевірок.

Шифр НБУВ: Ж28079:Фіз.-мат.

Див. також: 5.У.99

Теоретична економіка. Основи економічної теорії

5.У.84. Інституціоналізація регіонального простору: теорія, методологія, практика: монографія / Ю. П. Харченко; Національний університет «Чернігівська політехніка». — Чернігів: НУ «Чернігів. політехніка», 2023. — 289 с.: табл., рис. — Бібліогр.: с. 224-244. — укр.

Роботу присвячено дослідженню стратегування регіонального розвитку в умовах модернізації інституціонального базису держави та особливостей становлення дорожньої карти інклюзивності регіонального ландшафту, процесів інституціоналізації регіонального простору України. Досліджено дефініційний кейс сучасного інституціоналізму та висвітлено інституціональну парадигму модернізації продуктивних сил регіонів України. Здійснено аналіз фінансово-економічних чинників, що визначають роль в інституціоналізації регіонального простору, його функціонування в умовах війни, враховуючи безпекові чинники забезпечення територіальної організації сфери матеріального виробництва регіонів України.

Шифр НБУВ: ВА862170

5.У.85. Про загальну і спеціальні теорії цінності / В. М. Тарасевич // Економіка України. — 2022. — № 12. — С. 13-33. — Бібліогр.: 21 назв. — укр.

Подано ретроспективу класичних і новітніх концепцій і теорій вартості й цінності. Висунуто гіпотезу про всезагальність і складність ціннісних відносин. Визначено філософсько-загальнонауковий і економічний зміст цінності. Охарактеризовано триалектику її загального, особливого й унікального. Розглянуто історичну коеволуцію діяльності та цінності в контексті співіснування й зміни ерієпох розвитку людства. Запропоновано концептуальну і фундаментальну теоретичну модель (схему) загальної теорії цінності.

Шифр НБУВ: Ж28099

Див. також: 5.У.124

Загальні основи економічного розвитку та формування ринку

5.У.86. Оптимізація монетарної політики та стабілізація циклічної економічної динаміки / О. В. Бандура // Економіка і прогнозування. — 2021. — № 4. — С. 102-124. — Бібліогр.: 22 назв. — укр.

Показано, що, попри чинний мандат щодо проведення монетарної політики, кінцевою метою останньої (принаймні для центробанків розвинених країн) є контроль над трьома основними макроекономічними показниками: зростанням, зайнятістю та інфляцією. Однак пріоритети реалізації кінцевої мети можуть наштовхнутися на недосконалість макроекономічних моделей і пра-

вил монетарної політики, тож одночасно контролювати усі три макропоказники не видається можливим. Запропоновано новий інструмент для оптимізації макропоказників та стабілізації циклічної економічної динаміки при здійсненні монетарної політики — сукупна кумулятивна недосконалість ринків, тобто відхилення індексу поточних ринкових цін від його «природного» рівня, який є предметом нашого розрахунку. Ця величина є рушійною силою макроекономічної динаміки в запропонованій СМІ-моделі економічних циклів. Обґрунтовано основні конкурентні переваги цього інструменту монетарної політики у порівнянні з типовими моделями макроекономічної динаміки та правилами монетарної політики (Саймонса, Фрідмена, Тейлора). Зокрема, запропонований показник є справедливим для будь-якої комбінації ринкових умов, для будь-якої економіки та будь-якого моменту реального часу. Він може використовуватись одночасно як: таргет монетарної політики, «просто правило» для повсякденної корекції монетарної політики, функція реакції (reaction function) для оцінки зворотного зв'язку між діями регулятора та впливом цих дій на поточну економічну ситуацію; інструмент для стабілізації циклічної економічної динаміки; інструмент для прогнозування календарного часу настання (закінчення) рецесії та часу зміни макроекономічних трендів. Якщо за допомогою державного регулювання утримувати величину сукупної кумулятивної недосконалості ринків у заданому оптимальному інтервалі (тобто таргетувати лише один показник), використовуючи весь можливий інструментарій як монетарної, так і, за необхідності, інших видів політики (а не тільки облікову ставку або грошову масу), з'являється можливість оптимізувати всі три основні макроекономічні показники. Оптимальність цих показників означає максимізацію темпів економічного зростання та зайнятості за бажаного рівня інфляції для поточної комбінації ринкових умов та для кожного моменту календарного часу, що також сприятиме стабілізаційному впливу на циклічну економічну динаміку. При цьому кожен із трьох макропоказників окремо не таргетується, тобто точно визначити оптимальне значення для кожного з них кількісно неможливо, оскільки їх оптимальні значення постійно змінюються в часі разом із перманентною зміною поточної комбінації ринкових умов.

Шифр НБУВ: Ж23373

5.У.87. Природні експерименти як новітній інструментарій в економічній праці / В. Близнюк // Екон. теорія. — 2022. — № 1. — С. 99-117. — Бібліогр.: 22 назв. — укр.

Найвищу відзнаку економічної наукової спадщини в пам'ять А. Нобеля одержали минулого року роботи трьох учених: Д. Карда, Дж. Ангріста та Г. Імбенса. Науковою спільнотою визнано їх емпіричний внесок в економіку праці, а також оригінальний погляд на причинно-наслідковий зв'язки й обґрунтування методологічних підходів до їх оцінювання в реальному житті. Загальновідомо, що більшість проблемних питань у соціальних науках пов'язані із причинно-наслідковими зв'язками. Виникає потреба оцінки наслідків некерованої міграції на рівень оплати праці та зайнятості в приймаючих громадах. А яким чином оцінити вплив тривалості освіти на майбутні заробітки? Складність здійснення оцінок полягає у відсутності порівняльної бази, наприклад, інформації щодо наслідків зміни міграційних обсягів або відмови людини продовжувати навчання. Але лауреати 2021 р. довели можливість одержання відповіді на такі запитання за допомогою проведення природних експериментів, які нагадують клінічні випробування в медицині. Результати їх наукових досліджень надали змогу науковцям-економістам усього світу одержати та використовувати інструментарій природного експерименту у наукових дослідженнях економічних процесів. Не порушуючи етичних норм, лауреатам вдалося оцінити ефекти впливу різних чинників та соціально-економічного результативності каузальних зв'язків. Особливою перевагою їх наукових результатів є зміна дослідницької парадигми та оновлення інструментарію в економічній праці. Відмовившись від традиційних поглядів щодо проведення експериментів, нобелівські лауреати з економіки обґрунтували можливість розглядати значну кількість економічних агентів, які перебувають у приблизно однакових умовах та, спостерігаючи за зміною їх поведінки та наслідками, робили висновки про існування причинно-наслідкових зв'язків та оцінювали їх. Провівши аналіз наукового доробку минулорічних переможців, зроблено висновок, що саме новітній інструментарій використання рандомізованих експериментів надав можливість лауреатам премії одержати оригінальні та досить дискусійні відповіді на традиційні завдання, тим самим здійснивши «революцію довіри» в економічній науці.

Шифр НБУВ: Ж24845

5.У.88. Соціальний капітал спільнот українських трудових мігрантів у країнах Європейського Союзу: монографія / Ю. Ф. Пачковський, Г. П. Селещук; Львівський національний університет імені Івана Франка. — Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2022. — 261 с.: табл. — Бібліогр.: с. 234-251. — укр.

Розглянуто актуальні проблеми дослідження особливостей соціального функціонування спільнот українських трудових мігрантів у приймаючих країнах Європейського Союзу з перспективи теорії соціального капіталу. Висвітлено місце соціального капіталу в каузальних моделях функціонування спільнот мігрантів,

представлено порівняльний аналіз емпіричних досліджень соціального капіталу таких спільнот. Розкрито різної складності процеси формування та функціонування спільнот українських мігрантів в історико-соціологічній ретроспективі. Проаналізовано їх сучасні капіталогенеруючі структури соціального капіталу, зокрема, за участю громадських і релігійних організацій. Запропоновано авторський підхід концептуалізації соціального капіталу спільнот мігрантів у двох якісних вимірах: автономності та ефективності. Наголошено на тому, що спільноти українських трудових мігрантів за кордоном відчують потребу в соціальних інститутах, які б цілеспрямовано впливали на соціальні відносини, структури і процеси, зумовлені явищем міграції, з метою зниження її ризиків. Визначено основні напрями аналізу реконструкції соціального капіталу українських трудових мігрантів та його змістові чинники, зумовлені особливостями сучасної української трудової міграції до країн Європейського Союзу на прикладі Польщі.

Шифр НБУВ: ВА861734

5.У.89. Суперечності віртуальної конкуренції як результату алгоритмізації управління на цифрових платформах: інституційний контекст / В. Липов // Екон. теорія. — 2022. — № 1. — С. 26-44. — Бібліогр.: 22 назв. — укр.

Проаналізовано передумови та механізми алгоритмізації управління на інформаційних (цифрових) платформах (ІП) та їх суперечливий вплив на трансформацію конкуренції. Наведено джерела конкурентних переваг ІП, що сформувалися в результаті цифровізації. Представлено позитивні та негативні наслідки впливу платформізації на розвиток конкурентних відносин для виробників і споживачів. До негативних можна віднести монополізацію ринків, перехід від «невидимої руки (Провидіння/ринку)» до цифрової руки ІП, обчислювальних пристроїв, позбавлених суб'єктивності, і від «розробки даних» до «розробки реальності» — впливу на мислення споживача з метою контролю його поведінки, перехід ІП до ролі посередника-арбітра між потенційними конкурентами за увагу користувачів. Обґрунтовано відмінності між ІП як інноваційною інституційною формою та ієрархічними, мережевими й ринковими структурами. Розкрито особливості алгоритмічної моделі управління та показано механізми її функціонування на основі використання інструментів рейтингування та ранжування. Показано, що вони ґрунтуються на кооптації учасників екосистеми у процесі вирішення управлінських завдань без делегування їм управлінських повноважень. Управлінський вплив замінюється регулюванням, заснованим на алгоритмічному залученні незалежних учасників до створення нової цінності. Відбувається перехід від «залізної клітки» бюрократичних процедур до «невидимої клітки» швидко і легко змінюваних правил, встановлюваних ІП. Оцінки користувачів перераховуються в рейтинги, які постійно поновлюються. Вони використовуються для стимулювання реакції виробників і користувачів. «Кураторський контент» з боку ІП перетворюється на інструмент «кураторської влади» платформи як над користувачами, так і над виробниками. В результаті останні, як і споживачі, виявляються абсолютно залежними від ІП, що визначає правила поведінки на платформі та здійснює ранжування її учасників, і тим самим зумовлює успіх у конкурентній боротьбі.

Шифр НБУВ: Ж24845

5.У.90. Фінансова математика: підручник / О. В. Зайцев; Сумський державний університет. — Суми: Сум. держ. ун-т, 2022. — 609 с. — Бібліогр.: с. 608-609. — укр.

Висвітлено найбільш важливі напрямки фінансових розрахунків. Основні принципи розрахунків проілюстровано за допомогою модельних прикладів із детальними розв'язками. Особливу увагу приділено термінологічній коректності фінансових обчислень. Подано інформацію про форми процентної ставки, показники вимірювання ставок і норм процента, складові теорії змінності вартості грошей у часі. Охарактеризовано українську практику простого нарахування з дробовою кількістю періодів нарахування процентів.

Шифр НБУВ: ВА861876

5.У.91. Фіскальна та монетарна політика: макроекономічний аналіз та інституційне середовище: навч. посіб. / Є. В. Ткач, П. О. Нікіфоров; Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича. — Чернівці: ЧНУ ім. Ю. Федьковича: Рута, 2022. — 239 с.: табл., рис. — Бібліогр.: с. 232-239. — укр.

Розглянуто питання фінансового регулювання економіки методами й інструментами фіскальної і монетарної політики. Зауважено, що таке регулювання базується на науковому підґрунті — ідеях, концепціях, теоріях, моделях — тобто на тому ресурсі знань, який продукує фінансово-економічна наука у сфері макроекономічного аналізу.

Шифр НБУВ: ВА862161

5.У.92. Ціннісна орієнтація праці: генезис і розвиток / Н. В. Смирнова // Держава та регіони. Сер. Економіка та підприємництво. — 2021. — № 5. — С. 4-7. — Бібліогр.: 3 назв. — укр.

Описано соціально-економічну природу формування ціннісної орієнтації праці, її виникнення й розвиток впродовж еволюції людського суспільства. Загалом під цінністю слід розуміти вартість праці, а саме певний грошовий результат, одержаний по її

завершенні, але у більш широкому варіанті значення терміна «цінність» містить особистісну складову частину діяльності індивіда, являючи собою не лише економічну, але й соціально-психологічну категорію. Відповідно до цього комбінації індивідуальних факторів формування цінності праці існує безліч. ця категорія є вирішальним фактором формування й розвитку технологічного прогресу цивілізації, визначається людськими інтересами залежно від виду суспільної формації, а також сприяє її поступовій зміні на більш технологічно прогресивну. Отже, цінність праці не можна розглядати за заздалегідь складеним шаблоном, асоціюючи бажання працювати чи його відсутність лише з відповідними діями сторонніх осіб.

Шифр НБУВ: Ж23244:екон. та підпр.

5.У.93. A new geometrical method for portfolio optimization / F. Butin // Math. Modeling and Computing. — 2021. — 8, № 3. — С. 400-409. — Бібліогр.: 15 назв. — англ.

Запобігання ризикам відіграє важливу та центральну роль у прийнятті рішень інвесторами у процесі формування портфеля. У межах оптимізації портфеля визначено портфель, який має мінімальний ризик, використовуючи новий геометричний метод. Для цього розроблено алгоритм, який надає можливість обчислити будь-яку евклідову відстань до стандартного симплексу. Завдяки цьому новому підходу можна розглянути випадок оптимізації портфеля без коротких продажів у цілому, а також відновити в геометричному вигляді добре відомі результати оптимізації портфеля з дозволеними короткими продажами. Застосовано одержані результати для того, щоб визначити, яка опукла комбінація акцій S&P 40 має найнижчий ризик: не тільки одержано дуже низький ризик у порівнянні з індексом, але також одержано коефіцієнт прибутковості, який майже втричі кращий, ніж в індекса.

Шифр НБУВ: Ж43974

Див. також: 5.С.9, 5.У.79, 5.У.105, 5.У.162, 5.У.166, 5.У.186, 5.Х.289

Мікроекономіка

5.У.94. Маркетинг і логістика в системі менеджменту: тези доп. XIV Міжнар. наук.-практ. конф., Львів, 28 жовт. 2022 р. / Національний університет «Львівська політехніка», Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долинського, Університет Марії Кюрі-Склодовської, Інститут економічних досліджень, Університет прикладних наук і мистецтв Оствестфален-Ліппе, Познанська політехніка, Краківський економічний університет, Вища школа фінансів і права, Всеукраїнська громадська організація «Українська асоціація логістики», Всеукраїнська громадська організація «Українська асоціація маркетингу». — Львів: Вид-во Львів. політехніки, 2022. — 275 с.: рис., табл. — укр. Викладено матеріали, розглянуті на конференції, у яких висвітлено питання теорії маркетингу і логістики, практичного міжнародного досвіду інтеграції маркетингу і логістики в системі сучасного менеджменту, результати досліджень вітчизняних та іноземних науковців. Матеріали становлять інтерес і можуть бути корисними для широкої наукової громадськості, керівників виробництва та державних установ, викладачів і фахівців з маркетингу і логістики, слухачів системи підвищення кваліфікації, студентів вищих навчальних закладів. Висвітлено питання маркетингу і логістики в Україні в умовах воєнного стану. Розглянуто особливості застосування митних режимів ЄС при управлінні міжнародними ланцюгами постачання. Увагу приділено розвитку екологічно відповідального маркетингу у морських портах. Надано оцінку перспектив участі української промисловості у глобальних ланцюгах додавання вартості. Розглянуто реалії маркетингової діяльності підприємств за умов війни. Розглянуто маркетингову інформацію як інструмент інноваційного розвитку банку.

Шифр НБУВ: СО38605

5.У.95. Менеджмент: підручник / Т. П. Остапчук, С. Ю. Бірюченко, К. О. Бужимська, І. В. Бурачек, В. Г. Виговський, О. Г. Денисюк, Т. О. Завалій, О. О. Олійник, К. Є. Орлова, О. П. Пашенко, І. І. Світличин, А. А. Сотник, Г. Ю. Ткачук, І. М. Царук, О. О. Юшкевич; Державний університет «Житомирська політехніка». — Житомир: Житомирська політехніка: Рута, 2021. — 855 с.: рис., табл. — Бібліогр.: с. 813-836. — укр.

Розглянуто поняття, суть і методологічні основи менеджменту; охарактеризовано історію та еволюцію менеджменту, визначено сучасні напрями розвитку менеджменту. Розглянуто особливості реалізації класичних функцій менеджменту; ідентифіковано ключові засади лідерства та комунікацій в управлінні. Увагу приділено управлінню ефективності організації в розрізі окремих напрямів і сфер діяльності, зокрема, управлінню виробництвом, управлінню людськими ресурсами, управлінню змінами, ефективністю та результативністю діяльності організації. Висвітлено ключові напрями менеджменту організацій.

Шифр НБУВ: ВА861812

5.У.96. Роль самомотивації у професійній діяльності менеджера / Т. О. Сазонова, В. С. Богданова, О. С. Проскура

// Держава та регіони. Сер. Економіка та підприємництво. — 2022. — № 1. — С. 89-93. — Бібліогр.: 8 назв. — укр.

Визначено роль самомотивації в успішності професійної діяльності менеджера, що функціонує у сучасному бізнес-середовищі. Розглянуто поняття самомотивації, її основи. Описано відмінності у суті *hard skills* та *soft skills*. Наведено 13 *soft skills* сучасного успішного менеджера та надано їх характеристику. Зроблено спробу сформулювати «щасливу сімку самомотивації», яка охоплює: цінності; постановку життєвих, професійних цілей, відповідно до цінностей; самоактивізацію, самоконтроль, самодисципліну; емоційний інтелект та чуйність; уміння визначати пріоритети та декомпонувати цілі, завдання; винагороду; проактивність і позитивність. Окреслено базис самомотивації. Визначено зв'язок між рівнем самомотивації менеджера та його ефективністю, а також лояльністю персоналу, стійкістю та конкурентоспроможністю організації.

Шифр НБУВ: Ж23244:екон. та підпр.

5.У.97. Становлення та розвиток теоретичних підходів до визначення змісту категорії «підприємництво» / Д. М. Самойленко // Держава та регіони. Сер. Економіка та підприємництво. — 2021. — № 5. — С. 23-31. — Бібліогр.: 24 назв. — укр.

Здійснено огляд сучасних наукових підходів до визначення суті категорії «підприємництво». Охарактеризовано та визначено взаємозв'язок між категоріями «підприємець», «підприємницька функція» та «підприємництво» на основі побудови асоціативно-семантичного ланцюга, що наочно демонструє історичну еволюцію та роль підприємництва. Побудовано часовий континуум розвитку етапів становлення змісту та виокремлено структуруючі чинники категорії «підприємництво». На основі критичного аналізу трактувань категорії «підприємництво» в сучасній науковій літературі, а також за результатами вивчення цілісних знань про генезис і з урахуванням практичних досягнень у теорії підприємництва ідентифіковано основні наукові підходи до змістовного наповнення категорії «підприємництво», такі як економічний, особистісний, інноваційний, регіональний, соціальний, інституціональний. Увагу приділено питанню виокремлення ключових акцентів в ідентифікованих підходах. Обґрунтовано авторський підхід до трактування суті категорії «підприємництво».

Шифр НБУВ: Ж23244:екон. та підпр.

5.У.98. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання: навч. посіб. / уклад.: Н. Л. Марусяк; Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича. — Чернівці: ЧНУ ім. Ю. Федьковича: Рута, 2022. — 179 с.: рис., табл. — Бібліогр.: с. 178-179. — укр.

Наведено теоретичні та методичні основи фінансування суб'єктів господарювання. Описано особливості фінансування суб'єктів господарювання різних форм організації бізнесу. Увагу приділено внутрішнім джерелам фінансування суб'єктів господарювання. Розглянуто напрями фінансової діяльності суб'єктів господарювання. Акцентовано на фінансовій діяльності на етапі реорганізації підприємств. Оцінено вартість підприємства. Досліджено питання бюджетування діяльності суб'єктів господарювання тощо.

Шифр НБУВ: ВА862115

5.У.99. On business logic layer design and architecture / А. А. Litvinov // Систем. технології. — 2020. — № 1. — С. 86-95. — Бібліогр.: 6 назв. — англ.

Запропоновано додати новий рівень Заходів (англ. activities) до дворівневої моделі бізнес-логіки, запропонованої в Clean Architecture. Даний рівень надає змогу зробити шар бізнес-логіки більш гнучким та стійким, полегшує супровід і тестування.

Шифр НБУВ: Ж69472

Див. також: 5.У.81

Економічна географія

Економічна географія окремих країн (економіко-географічне країнознавство)

5.У.100. Інституційно-правові засади регулювання просторового розвитку в Україні / І. З. Стороняська, І. Р. Залуцький // Економіка України. — 2022. — № 12. — С. 34-50. — Бібліогр.: 7 назв. — укр.

Розкрито суть і специфіку політики сталого просторового розвитку в країнах Європейського Союзу як інституційно-правової основи національної моделі оптимізації повноцінного визначення, синергетичного використання і якісного збереження просторово диверсифікованих особливостей конкретних територій. Окреслено напрями і механізми взаємопоєднання просторового й соціально-економічного планування, реалізації інтегрованого просторового розвитку на національному, регіональному і місцевому рівнях.

Шифр НБУВ: Ж28099

Економічна географія України

5.У.101. Використання потенціалу твердих побутових відходів регіону на засадах кругової економіки (на прикладі Волинської області): монографія / О. В. Дзюбинська, Ю. Г. Фесіна, А. В. Дзюбинський, М. В. Смал; Луцький національний технічний університет. — Луцьк: Вежа-Друк, 2022. — 275 с.: рис., табл. — Бібліогр.: с. 199-233. — укр.

Вісвітлено питання проблематики відходів, зазначено, що ця проблема має ресурсне походження. Встановлено, що від ефективності використання ресурсів залежить ситуація з утворенням відходів. Акцентовано, що виходячи з сучасного досвіду регіонів та муніципалітетів зарубіжних країн, нині варто застосовувати нові концептуальні підходи до формування ресурсного потенціалу на засадах раціонального співвідношення первинних і вторинних ресурсів. Підкреслено, що ратифікація моделі кругової економіки може стати панaceaю й сформувати новий підхід до філософії поводження з відходами. Обґрунтовано теоретико-методичні засади і практичні рекомендації щодо становлення механізму використання ресурсного потенціалу побутових відходів регіону на засадах кругової економіки. Розглянуто важелі та інструменти підтримки імплементації моделі кругової економіки в регіональну систему поводження з побутовими відходами. Означено роль соціального підприємництва у сфері поводження з побутовими відходами та окреслено аспекти логістичного інструментарію.

Шифр НБУВ: ВА861833

5.У.102. Мазурівське рідкіснометалічне родовище: [монографія] / Л. В. Шпильовий, В. С. Білецький, Н. М. Чернієнко, С. М. Стрекозов; ред.: В. С. Білецький. — Львів: Новий Світ-2000, 2023. — 282 с.: рис., табл. — укр.

Розглянуто проблему розвитку сировинної бази промисловості рідкісних металів та виробництва скла і кераміки в Україні. Викладено результати багаторічних досліджень Мазурівського комплексного родовища нефелінових сієнітів, збагачення руди та переробки рідкіснометалічних чорнових концентратів. Проведено геолого-економічний аналіз перспектив відновлення розробки родовища. Описано результати останніх досліджень збагачуваності руд родовища.

Шифр НБУВ: ВА862269

5.У.103. Природні активи рекреаційно-туристичної сфери: монографія / Г. М. Шевченко; НАН України, Інститут проблем ринку та економіко-екологічних досліджень. — Одеса: Астропринт, 2021. — 175 с.: рис., табл. — Бібліогр.: с. 144-158. — укр.

Увагу приділено вирішенню актуальної проблеми наукового обґрунтування та розроблення теоретико-методологічних положень і науково-практичних рекомендацій щодо формування та використання природних активів рекреаційно-туристичної сфери. Запропоновано підхід до визначення економічного змісту природних активів рекреаційно-туристичної сфери. Проведено аналіз організаційно-економічних чинників врахування в міжгалузевому балансі рекреаційних, у тому числі природних активів. Розкрито особливості застосування в рекреаційно-туристичній сфері концептуальної моделі управління природними активами з урахуванням інституційних чинників.

Шифр НБУВ: ВА861868

5.У.104. Технологія побудови моніторингу регіональних ресурсів на основі ранжування інформаційних систем управління територіями: автореф. дис. ... канд. техн. наук: 05.13.06 / О. В. Зарицький; Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова. — Харків, 2021. — 24 с.: рис. — укр.

Досліджено технології побудови моніторингу регіональних ресурсів на основі ранжування інформаційних систем управління територіями. Проаналізовано існуючі моделі, методи та технології обробки просторово-розподіленої інформації. Розроблено моделі конвертування архівної просторово-розподіленої інформації до оновлених стандартів та класифікації і кодування шляхом уніфікації з ранжуванням складових інформаційної взаємодії, продукційну модель із залученням технології паралельних обчислень для відтворення пропущеної просторово-розподіленої інформації у предметному середовищі, модель автоматизації та візуалізації документообігу стосовно множин просторово-розподіленої інформації. Проведено апробацію розробленої інформаційної технології на прикладі окремих частин територій м. Харків та с. Котляри.

Шифр НБУВ: РА453037

Див. також: 5.Х.295

Територіальний поділ праці. Розміщення продуктивних сил

5.У.105. Інтенсивність розвитку людського капіталу в регіонах України / В. І. Приймак, С. М. Вишнеvsька, А. І. Трач // Держава та регіони. Сер. Економіка та підприємництво. — 2022. — № 1. — С. 30-36. — Бібліогр.: 15 назв. — укр.

Обґрунтовано необхідність використання методів багатомірної статистики для оцінювання інтенсивності розвитку людського капіталу. Вивчено підходи науковців до оцінювання рівня розвитку людського капіталу й обґрунтовано неможливість використання вимірюваних за шкалою порядку узагальнених показників для оцінювання інтенсивності розвитку цього капіталу. Для виконання цього оцінювання у роботі запропоновано скористатися методами багатомірної статистичного аналізу і зраховувати спеціально сконструйовані ланцюгові та базові інтегральні темпові індекси розвитку. Результати виконаного аналізу доцільно використати регіональним і загальнодержавним органам управління для вироблення стратегії розвитку регіонів, удосконалення розподілу державних фінансових ресурсів, підвищення рівня розвитку людського капіталу цих регіонів.

Шифр НБУВ: Ж23244:екон. та підпр.

5.У.106. Особливості місцевого економічного розвитку об'єднаних територіальних громад / І. В. Петрик, К. О. Горобець, М. Д. Даценко // Держава та регіони. Сер. Економіка та підприємництво. — 2022. — № 1. — С. 41-45. — Бібліогр.: 16 назв. — укр.

Досліджено особливості місцевого економічного розвитку об'єднаних територіальних громад, зокрема в розвинених країнах світу. Наведено головні етапи місцевого економічного розвитку, надано їх характеристику. Установлено, що під впливом глобалізаційних чинників формування місцевого економічного розвитку відбувається досі. Проаналізовано підходи до визначення місцевого економічного розвитку, виділено характерні риси. Досліджено особливості сучасної моделі місцевого економічного зростання розвинених країн світу. Зазначено, що привабливість місцевої економіки є індикатором її конкурентоспроможності, а головними рушійними силами економічного зростання є сталий розвиток та багатокторність. Установлено, що в умовах глобалізаційних змін кожна громада має вибудувати власну гнучку стратегію розвитку з використанням дієвих механізмів та інструментів впливу.

Шифр НБУВ: Ж23244:екон. та підпр.

5.У.107. Просторова ексклюзія в містах України: аналіз і напрямки протидії / С. Л. Шульц, Н. М. Лисяк // Економіка України. — 2022. — № 12. — С. 69-83. — Бібліогр.: 7 назв. — укр.

Осміслено феномен просторової ексклюзії в Україні, проблеми і передумови її виникнення. Визначено чинники й обґрунтовано характерні ознаки проявів просторової ексклюзії на прикладі міст і територій України. Виявлено, що основні чинники, які формують і впливають на просторову ексклюзію, зосереджено в порушенні законодавчо-нормативних положень, соціально-економічних процесах, системі управління, процесах функціонування територіальних систем. Доведено, що врахування просторової ексклюзії у просторовому плануванні надасть можливість обґрунтувати вимоги розвитку міст і регіонів. Окреслено завдання щодо протидії та усунення проявів просторової ексклюзії у містах.

Шифр НБУВ: Ж28099

5.У.108. Сільська складова територіальних громад у контексті їх інклюзивного розвитку / І. В. Прокопа // Економіка і прогнозування. — 2022. — № 1. — С. 124-140. — Бібліогр.: 17 назв. — укр.

Оцінено місце сільських поселень і сільського населення в територіальних громадах (ТГ) — базовій ланці сучасного адміністративно-територіального устрою України та висвітлено передумови і напрями інклюзивного розвитку сільських спільнот у цих громадах. Розкрито чинники формування ТГ, які зумовили їх нинішній склад і структуру, зазначено, що визначальну роль при їх створенні відіграли вагомим значенням проєктованих показників чисельності жителів і площі території «спроможної» громади. Як наслідок, понад 2/3 сільських населених пунктів та 61 % сільського населення увійшли до ТГ із центрами в міських поселеннях — містах і селищах міського типу. Багато міських і селищних ТГ об'єднують значно велику кількість сіл, що надає підстави сумніватись у їх належності до територіальних утворень міського, а не інших типів. З використанням методологічних підходів до ідентифікації сільських територій у країнах ЄС здійснено класифікацію територіальних громад України за функціональною (а не адміністративною) ознакою. За показником густоти населення виокремлено громади з міським і сільським, а за показником частки сільських жителів у загальній кількості населення ТГ — з переважно міським, змішаним (місько-сільським) та переважно сільським характером їх територій; визначено розподіл сільських поселень і сільського населення за цими типами громад. Встановлено, що за обома показниками абсолютна більшість ТГ — це громади з сільським, або переважно сільським та сільсько-міським функціональним типом територій. Наголошено на тому, що саме на територіальні громади покладено основну відповідальність за розвиток їх територій і, отже, за інклюзивний розвиток їх сільських спільнот і що у забезпеченні такого розвитку їм повинні сприяти органи влади у процесі реалізації різних видів державної політики, передусім аграрної та регіональної. Це передбачає насамперед активізацію підтримки сімейних селянських та фермерських господарств,

особливо в малих і периферійних селах, поліпшення інфраструктурного облаштування сіл, а також розкрупнення ТГ з дуже великою кількістю сільських поселень та надання допомоги утвореним внаслідок цього новим громадам у їх самостійному функціонуванні.

Шифр НБУВ: Ж23373

5.У.109. Управління розвитком сфери гостинності: регіональний аспект: матеріали міжнар. наук.-практ. онлайн-конф., м. Чернівці (Україна), 5 трав. 2022 р. / Чернівецька обласна військова адміністрація, Чернівецька міська рада, Державний торговельно-економічний університет, Університет імені Штефана Чел Маре, Лодзинський університет, Вища школа економіки та менеджменту публічного управління, Університет «Artifex». — Чернівці: Технодрук, 2022. — 351 с.: рис. — укр.

Досліджено проблеми та перспективи розвитку готельно-ресторанного бізнесу в регіонах України. Увагу приділено питанням управління цим процесом у воєнний та поствоєнний час. Окреслено сучасні маркетингові інструменти забезпечення підприємств сфери гостинності та фінансово-економічні інструменти її розвитку на регіональному рівні. Запропоновано інноваційні напрями управління підприємствами цієї галузі. Висвітлено регіональні аспекти розвитку туризму в постпандемічний та післявоєнний періоди. Розглянуто актуальні питання іншомовної комунікативної компетентності фахівця та її вплив на сферу гостинності. Розкрито специфіку діджиталізації роботи закладів ресторанного господарства. Охарактеризовано фактори впливу на цінові пропозиції послуг гостинності у лікувально-оздоровчому туризмі України.

Шифр НБУВ: ВА861571

5.У.110. Чинники регіонального розвитку та їх стратегічне управління / Г. В. Кіш // Держава та регіони. Сер. Економіка та підприємництво. — 2022. — № 1. — С. 112-115. — Бібліогр.: 8 назв. — укр.

Висвітлено проблеми стратегічного управління чинниками регіонального розвитку. Досліджено класифікацію чинників регіонального розвитку за напрямом дії. Розглянуто зовнішні чинники, що являють собою загальнодержавні чинники, серед них: політично-правові, соціально-економічні, технологічні, природні та ін. У другій групі чинників розглянуто низку внутрішніх, або так званих чинників росту, а саме: економічний потенціал, соціальні умови, технологічний розвиток, інноваційно-інвестиційний, трудовий, туристичний потенціал, природно-ресурсний потенціал, а також міжнародні економічні відносини та ін. Визначено важливість аналізу як внутрішніх, так і зовнішніх чинників під час розроблення стратегії регіонального розвитку.

Шифр НБУВ: Ж23244:екон. та підпр.

5.У.111. Project management of innovation-oriented organizations in the context of financial risks insurance, decentralisation policies and the sustainable development of a region / N. Antypenko, O. Lozhachevska, O. Velychko, O. Melnyk // Держава та регіони. Сер. Економіка та підприємництво. — 2022. — № 1. — С. 106-111. — Бібліогр.: 11 назв. — англ.

Розбіжності у розумінні основних джерел ефекту та переваг, що супроводжують процеси управління проєктами інноваційно орієнтованих організацій не надають можливості сформувати єдиний методичний підхід їх оцінки, що в умовах страхування фінансових ризиків, політики децентралізації та розвитку системи сталого розвитку регіону потребує подальшого дослідження. Управління проєктами інноваційно орієнтованих організацій в умовах страхування фінансових ризиків, політики децентралізації та розвитку системи сталого розвитку регіону є новим напрямком для науки, що актуалізує тему дослідження. В роботі використано історично-логічний метод; метод систематизації, класифікації та теоретичного узагальнення; метод інституціонального аналізу; метод системного аналізу; метод логічного аналізу і синтезу; метод графічного аналізу. Розглянуто поняття, класифікації, ознаки та функції проєкту інноваційно орієнтованих організацій в умовах страхування фінансових ризиків, політики децентралізації та розвитку системи сталого розвитку регіону. Подано визначення управління проєктами за різними підходами. Зазначено недоліки класичного методу управління проєктами. Зокрема, такий підхід орієнтований на проєкти, в яких є суворі обмеження у послідовності виконання завдань. Зроблено висновок, що проєктний менеджмент інноваційно орієнтованих організацій в умовах страхування фінансових ризиків, політики децентралізації та розвитку системи сталого розвитку регіону у комерційному та некомерційному секторах має певні відмінності, проведено їх аналіз. Подано характеристику сучасних методів управління проєктами: Scrum, Agile, Lean, Kanban, 6 сигм, PRINCE2. Наведено їх суть, переваги та недоліки, особливості у впровадженні та використанні. Підсумовано, що універсальної методології проєктного менеджменту інноваційно орієнтованих організацій не існує, їх потрібно об'єднувати та змінювати відповідно до вимог організації, команди, клієнта та проєкту. Проаналізовано етапи проєктної діяльності некомерційних організацій. Визначено відмінності проєктного менеджменту в комерційному та некомерційному секторах. Наведено принципи сталого розвитку в проєктному менеджменті інноваційно орієнтованих організацій. Обґрунтовано критичну необхідність

спроможності забезпечення сталості проектів на всіх рівнях і в будь-якому середовищі в умовах страхування фінансових ризиків, політики децентралізації та розвитку системи сталого розвитку регіону.

Шифр НБУВ: Ж23244:екон. та підпр.
Див. також: 5.У.84, 5.У.216

Бухгалтерський облік в окремих країнах

Бухгалтерський облік в Україні

5.У.112. Облік і оподаткування: програми підготовки магістрів: навч. посіб. / А. Г. Загородній, О. І. Грицай, З. М. Скибінська, О. І. Тивончук, В. І. Воськало, О. С. Лемішовська, Н. О. Микитюк, З. О. Коваль, І. Й. Яремко, Л. М. Пилипенко, М. М. Нашкерська, Т. П. Шепель, В. М. Чубай, Н. О. Литвиненко, В. Я. Оліховський, І. В. Борщук, О. С. Височан, М. Я. Яструбський, Н. М. Воськало, О. І. Скаско; ред.: А. Г. Загородній, О. І. Грицай; Національний університет «Львівська політехніка». — Львів: Вид-во Львів. політехніки, 2022. — 205 с.: іл. — укр.

Наведено анотації усіх обов'язкових і вибіркових компонент навчальних планів підготовки магістрів за спеціальністю 071 «Облік і оподаткування» освітньо-професійної та освітньо-наукової програм, реалізацію яких здійснює кафедра обліку й аналізу Національного університету «Львівська політехніка», тематику та методичні рекомендації курсових проектів і магістерської кваліфікаційної роботи, програми практичної підготовки, а також нормативні документи щодо організації освітнього процесу, оцінювання результатів навчання тощо. Увагу приділено питанням ділової комунікації іноземною мовою, соціальної відповідальності й інтегрованої звітності підприємств, інноваційного розвитку підприємств. Розглянуто методику викладання облікових дисциплін. Охарактеризовано управлінські інформаційні системи в обліку, аналізі й аудиту.

Шифр НБУВ: ВС70067

5.У.113. Підготовка та написання кваліфікаційної роботи: навч. посіб. для здобувачів вищ. освіти за освіт.-проф. програмою Облік і оподаткування другого (магістер.) рівня вищ. освіти спец. 071 Облік і оподаткування / Н. А. Кандедал, О. В. Лега, О. Г. Пономаренко, Л. О. Дорогань-Писаренко. — Полтава: Астрія, 2022. — 95 с.: рис., табл. — Бібліогр.: с. 75-82. — укр.

Розкрито загальний алгоритм виконання кваліфікаційних робіт здобувачами вищої освіти за освітньо-професійною програмою «Облік і оподаткування» спеціальності 071 «Облік і оподаткування» від вибору теми та керівника — до захисту роботи в екзаменаційній комісії. Зокрема, наведено загальні положення з підготовки кваліфікаційних робіт. Увагу приділено організації виконання кваліфікаційної роботи. Наведено методику виконання кваліфікаційної роботи. Розглянуто загальні вимоги до структури кваліфікаційної роботи тощо.

Шифр НБУВ: ВА862119

5.У.114. Сучасний стан та перспективи розвитку обліку, аналізу, аудиту, звітності і оподаткування в умовах євроінтеграції: монографія / Й. Я. Давків, В. О. Ганусич, Л. О. Гелей, О. Ю. Йолтуховська, Г. С. Кесарчук, О. В. Кидин, Г. М. Колісник, В. В. Левкулич, Н. А. Свелеба, В. Є. Слюсаренко, Я. В. Шеверя, Т. Г. Штулер, Р. С. Шулда, М. В. Яцко; ред.: Г. М. Колісник; Державний вищий навчальний заклад «Ужгородський національний університет». — Ужгород: УжНУ: Говерла, 2021. — 273 с.: рис., табл. — укр.

Висвітлено сучасні проблеми обліку, аналізу, аудиту, звітності та оподаткування в умовах глобалізаційних та євроінтеграційних процесів в економіці, а також надано оцінку їх актуального стану та перспективи подальшого розвитку. Досліджено проблеми бухгалтерського обліку в умовах євроінтеграції. Окремлено обліково-аналітичне забезпечення управління інвестиційною діяльністю в умовах глобалізації економіки і процесів євроінтеграції. Визнано екологічний облік як функцію управління еколого-економічним розвитком. Систематизовано організацію облікового процесу. Викладено дослідження проблем удосконалення управлінського обліку, консалтингу, контролю й аудиту в умовах євроінтеграції. Розглянуто основні критерії вибору консалтингових підприємств при наданні облікових послуг. Охарактеризовано концептуальні підходи до організації системи обліку витрат, доходів та результатів як інструмент інформаційно-аналітичного забезпечення управління. Оцінено досвід німецькомовних країн і перспективи його застосування в Україні. Описано організацію контролю бізнес-процесів підприємств роздрібно торгівлі та стандартизацію ISO в сфері готельно-ресторанного бізнесу. Акцентовано щодо впливу тристоронньої співпраці на розвиток судово-економічної експертизи та аудиту. Надано комплексну оцінку механізму зовнішньоекономічної діяльності підприємства та наведено особливості його державного регулювання в умовах євроінтеграції. Визначено проблеми фінансової звітності та її аналізу у процесі прийняття стратегічних

управлінських рішень. Узагальнено розвиток інформаційної взаємодії користувачів фінансової звітності та регуляторів в Україні. Зроблено оцінку трудових ресурсів в контексті стратегічного вимірювання бізнесу.

Шифр НБУВ: ВА861710
Див. також: 5.У.161, 5.У.168

Бухгалтерський облік у галузях народного господарства

5.У.115. Бухгалтерський облік в управлінні підприємством: навч. посіб. / З.-М. В. Задорожний, І. В. Мельничук, І. Я. Омеїнська, В. Я. Фаріон; Тернопільський національний економічний університет. — Тернопіль: ТНЕУ, 2019. — 219 с.: рис., табл. — Бібліогр.: с. 216-219. — укр.

Висвітлено актуальні питання формування обліково-інформаційної системи, а також її використання у процесі оперативного та стратегічного управління підприємством з урахуванням кризових явищ в економіці, нових видів і форм підприємницької діяльності, соціальної спрямованості бізнесу. Детально викладено можливі варіанти обліку та формування звітності з метою управління вартістю підприємства, оцінювання та прогнозування очікуваних витрат, ризиків підприємства. Розкрито принципи та технологію складання внутрішньої звітності в частині операційної та стратегічної системи обліку управління виробництвом, а також прийняття соціальних і екологічних рішень. Окремо подано напрями та показники розкриття інформації в інтегрованій звітності та збалансовану систему показників для забезпечення інформаційних потреб менеджменту.

Шифр НБУВ: ВА861871

5.У.116. Напрямки удосконалення обліку та контролю трансакційних витрат при прийнятті управлінських рішень для підвищення конкурентоспроможності підприємства / Н. В. Якименко-Терещенко, Н. Ю. Єршова, К. А. Милова // Держава та регіони. Сер. Економіка та підприємництво. — 2022. — № 1. — С. 99-105. — Бібліогр.: 13 назв. — укр.

Обґрунтовано теоретичні основи та розроблено практичні рекомендації щодо обліку та контролю трансакційних витрат підприємства. Проаналізовано статистичні дані щодо динаміки трансакційного та трансформаційного секторів економіки України. Систематизовано пропозиції вчених щодо відображення трансакційних витрат в бухгалтерському обліку. Запропоновано схему, що відображає виникнення трансакційних витрат, як результат трансакції та їх відображення в документообігу підприємства. Узагальнено порядок відображення в системі бухгалтерського обліку підприємства трансакційних витрат. Розроблено форми внутрішніх звітів щодо трансакційних витрат підприємства. Інформація, яку систематизовано у запропонованих звітах, сприятиме підвищенню аналітичності даних про витрати компанії при прийнятті рішень щодо підвищення конкурентоспроможності.

Шифр НБУВ: Ж23244:екон. та підпр.

5.У.117. Облік та аналіз витрат операційної діяльності аграрних підприємств / К. А. Пилипенко, С. В. Коваль, М. А. Кучеренко // Екон. вісн. ун-ту/Ун-т Григорія Сковороди в Переяславі. — 2021. — Вип. 51. — С. 32-39. — Бібліогр.: 11 назв. — укр.

Досліджено теоретичні й практичні аспекти обліку та аналізу витрат операційної діяльності аграрних підприємств, їх вплив на фінансові результати, а також пропозиції щодо оптимізації. Мета роботи — визначення й узагальнення особливостей обліку й аналізу витрат операційної діяльності аграрних підприємств, встановлення їх впливу на фінансові результати господарювання та розробка пропозицій щодо оптимізації. Методологічною основою дослідження є монографічний, системно-структурного аналізу і синтезу, бухгалтерського обліку, економіко-статистичні методи. Встановлено, що облік витрат операційної діяльності регламентується НП(С)БО та його відповідними формами. Їх інформація є основою підставою для їх всебічного аналізу. Його проведення наддало змогу визначити їх постійне збільшення та виявити його чинники. Виявлено, що в структурі витрат операційної діяльності провідне значення мають собівартість продукції, адміністративні витрати, витрати на збут та інші. Також саме вони значним чином формують фінансові результати аграрних підприємств. Тому саме з їх оптимізацією пов'язано підвищення прибутків як основного фінансового результату. Одержані результати можуть бути використані у навчальних закладах вищої освіти, в аграрних підприємствах та інших суб'єктах агробізнесу. Висновки: встановлено, що в структурі витрат операційної діяльності найбільшу питому вагу займає собівартість продукції, витрати на оплату праці, адміністративні витрати та витрати на збут. Вони характеризуються суттєвим збільшенням протягом трьох останніх років через постійне зростання їх складників. Тому їх оптимізація, як показує здійснений аналіз операційної діяльності аграрного підприємства, ґрунтується на скороченні собівартості продукції шляхом підвищення продуктивності використання ресурсів та праці, а також скороченні адміністративних витрат внаслідок удосконалення організації бізнесово-виробничих процесів. Зміна витрат операційної діяльності є фактором впливу на динаміку показників фінансових

результатів суб'єктів господарювання, а саме валового прибутку і прибутку від операційної діяльності.

Шифр НБУВ: Ж73720

5.У.118. Організація діяльності, облік та оподаткування суб'єктів малого бізнесу туристичної сфери / О. В. Перчук, В. С. Пеньковський // Екон. вісн. ун-ту/Ун-т Григорія Сковороди в Переяславі. — 2021. — Вип. 51. — С. 101-111. — Бібліогр.: 23 назв. — укр.

Предмет дослідження — теоретичні та практичні аспекти організації функціонування, ведення обліку та здійснення оподаткування суб'єктів туристичного бізнесу. Мета дослідження — розроблення наукових підходів і методичних рекомендацій щодо організації діяльності, ведення обліку та оподаткування суб'єктів малого бізнесу (СМБ) туристичної сфери. Методологічною основою дослідження є загальнотеоретичні методи наукового пізнання, основні підходи та положення щодо правового та облікового забезпечення функціонування СМБ туристичної галузі, що висвітлено у працях вітчизняних та зарубіжних науковців. Для виконання поставлених завдань використано методи: діалектичний метод пізнання — для аналізу законодавчо-нормативних документів та наукових праць вчених, що стосуються проблематики організації діяльності, облікового забезпечення та оподаткування; аналізу та синтезу — при дослідженні та узагальненні зарубіжного та вітчизняного досвіду теоретико-методичних основ обліку та оподаткування діяльності туристичних фірм; статистичний метод — для аналізу та зіставлення статистичних даних, що стосуються функціонування СМБ у вітчизняній туристичній сфері; абстрактно-логічний — для теоретичних узагальнень та формулювання висновків. Результати дослідження можуть бути використані в сфері туризму при організації діяльності, облікового забезпечення та оподаткування СМБ даної галузі. На основі проведеного дослідження визначено суть туристичної діяльності, охарактеризовано основні її суб'єкти, зокрема увагу зосереджено саме на СМБ, визначено їх роль в економіці країни. Досліджено діючу практику облікового забезпечення функціонування та управління суб'єктами туристичної галузі. Детально обґрунтовано відмінності в організації обліку діяльності туроператора і турагента. З'ясовано особливості оподаткування в туристичному бізнесі.

Шифр НБУВ: Ж73720

5.У.119. Особливості процесу формування нефінансової звітності в Україні / М. М. Деліні // Економіка і прогнозування. — 2022. — № 1. — С. 141-159. — Бібліогр.: 22 назв. — укр.

В умовах сталого розвитку набуває важливого значення соціальна відповідальність бізнесу (СВБ) як запорука підвищення іміджу підприємства та його конкурентоспроможності. Напрями та форми реалізації СВБ чисельні, однією з них є звітність підприємства за соціально-відповідальні практики. Важливість нефінансового звітування підкреслено також Концепцією реалізації державної політики у сфері сприяння розвитку соціальної відповідальності бізнесу в Україні на період до 2030 р., де серед іншого виділено й необхідність публікації нефінансової звітності, що й актуалізує тему дослідження. Мета дослідження — визначення особливостей упровадження та поширення практики складання і форм подання нефінансової звітності в Україні як напрямку прояву соціальної відповідальності бізнесу. Використано методи: аналітичний, статистичний, порівняльний, екстраполяції. Теоретичний аналіз допоміг визначити основні стандарти, за якими можуть бути сформовані нефінансові звіти. Серед них можна виокремити Глобальну ініціативу зі звітності (GRI), Звіт у межах Глобального договору ООН, Стандарт AA1000, Стандарт SA 8000:2001 «Соціальна відповідальність», Стандарт ISO 26000. Одними з найпоширеніших є стандарт GRI та звіт у рамках Глобального договору ООН. Практичні результати дослідження надали змогу виявити, що у порівнянні з 2008 р. кількість звітів за стандартом GRI в Україні зростає, але процес відбувається нерівномірно. Порівняння кількості нефінансових звітів в Україні та у країнах Європи за інформацією Corporate Register виявило, що кількість звітів по країнах Європи має різні тенденції: зі зменшенням в деяких країнах (Великій Британії, Німеччині, Франції) у 2017 — 2018 рр. до наступного зростання і до поступового зростання в усіх країнах. Аналіз Індексу прозорості, що розраховується центром «Розвиток корпоративної соціальної відповідальності» й аналізує сайти компаній за інформацією щодо СВБ, за період 2012 — 2020 рр. показав зміну країн — лідерів за цим показником. Позитивним є те, що у ТОП-10 компаній увійшли не тільки приватні підприємства, а й державні. Загальні показники висвітлення СВБ-практик мають тенденцію до зростання та відображають більше розуміння важливості цього напрямку соціальної відповідальності бізнесу.

Шифр НБУВ: Ж23373

5.У.120. Фінансовий облік I, II: навч. посіб. / А. О. Фатенко-Ткачук; Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки. — 2-ге вид., змін. й допов. — Луцьк: Вежа-Друк, 2016. — 539 с.: іл. — Бібліогр.: с. 518-533. — укр.

Розглянуто особливості процесу фінансового обліку активів, пасивів та зобов'язань суб'єктів господарювання з урахуванням усіх змін облікового й податкового законодавства. Особливу увагу зосереджено на набутті та вдосконаленні практичних навичок.

Шифр НБУВ: ВА808685

Див. також: 5.У.112, 5.У.182, 5.У.191

Аудит в Україні

5.У.121. Аудит розрахунків з оплати праці та шляхи його вдосконалення / Л. В. Тірбах, Г. В. Чабан // Екон. вісн. ун-ту/Ун-т Григорія Сковороди в Переяславі. — 2021. — Вип. 51. — С. 95-101. — Бібліогр.: 6 назв. — укр.

Актуальність теми дослідження полягає в тому, що в багатьох країнах світу та в Україні під час економічної кризи та пандемії COVID-19 впало виробництво, впала продуктивність, зменшилась кількість працівників, збільшився рівень безробіття, як в Україні так і в світі. Тому це вплине на зміни структури виробництва та системи оплати праці. Зазначено, що формування ефективної структури стимулювання, організація її обліку залежить від своєчасності та якості виконання робіт, ефективності виробництва, собівартості продукції та багатьох інших аспектів. Тому немає жодних сумнівів щодо актуальності питань аудиту з оплати праці та способів їх вирішення, а навпаки, ця тема вимагає особливої уваги. Аналізуючи методи аудиту обліку заробітної плати експертами, виявлено, що методика аудиту заробітної плати на теоретичному та практичному рівнях не існує, що пояснюється різними методами визначення мети аудиту. У цьому випадку головне врахувати використання методів безперервної перевірки для організації аудиту заробітної плати, а також можливе використання вибіркового та комбінованих методів. Хоча питання аудиту заробітної плати є предметом дослідження багатьох науковців, питання практичного застосування методу аудиту заробітної плати українського підприємства залишається актуальним. Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Роботи відомих вчених охоплюють дослідження з актуальних питань, пов'язаних з обліком та аудитом заробітної плати, а саме: Ф. Ф. Бутинець, М. Д. Ведерніков, Ю. А. Верига, Я. Д. Крупка, В. Н. Гончаров, З. В. Гуцайлук, О. В. Додонов, З. В. Задороний, А. М. Колот, Т. А. Костишина, Т. Г. Мельник, М. С. Пушкар, В. С. Рудницький, В. В. Сопко, П. Л. Сук, І. Д. Фаріон, П. Я. Хомин, Н. В. Шульга та ін. Наголошено, що залишається багато питань, які варті обговорення. Наприклад, покращення оплати праці співробітникам, автоматизація нарахування заробітної плати, контроль оплати тощо. Для досягнення цієї мети поставлено такі завдання: дослідження основних практичних питань аудиту оплати праці, узагальнення практичного досвіду, та визначення напрямку та способу вирішення цієї проблема в Україні. Результати даного дослідження можуть застосовуватись на підприємствах України для аудиту розрахунків оплати праці, також у початковому процесі при викладанні дисципліни «Економіка праці і соціально-економічні відносини», «Аудит». Висновки: наголошено на характері аудиту заробітної плати. Перераховано об'єкти аудиту. Визначено найважливіше завдання перевірки розрахунку заробітної плати працівників. За результатами перевірки сформульовано типові порушення обліку заробітної плати. Вказано вид відповідальності за недотримання закону. Перераховано можливі методи вирішення типових бухгалтерських порушень.

Шифр НБУВ: Ж73720

5.У.122. Теоретико-методичні аспекти мінімізації аудиторських ризиків службами внутрішнього аудиту / Н. М. Шмиголь, О. І. Трохимець // Держава та регіони. Сер. Економіка та підприємництво. — 2022. — № 1. — С. 149-152. — Бібліогр.: 6 назв. — укр.

Представлено огляд підходів до оцінювання аудиторських ризиків службами внутрішнього аудиту, та аналіз напрямів їх мінімізації. Встановлено, що попередня й остаточна оцінки аудиторського ризику в цілому та його компонентів можуть суттєво відрізнятися. Зазначено, що при аудиторській перевірці службами внутрішнього аудиту зміни в судженні про величину окремих компонентів аудиторського ризику можуть змінюватися кілька разів протягом періоду перевірки, по мірі одержання додаткових даних. Тому автори обґрунтували пропозицію щодо складання програми перевірки після здійснення тестування, що надасть змогу скласти програму перевірки на підставі реальних даних про стан середовища внутрішнього контролю, скоротити витрати праці при внесенні змін у перевірку, підвищить якість перевірки.

Шифр НБУВ: Ж23244:екон. та підпр.

5.У.123. Теоретичні особливості аудиту як регламентованого засобу фінансово-господарської діяльності / О. А. Шаповал, К. М. Крамаренко // Держава та регіони. Сер. Економіка та підприємництво. — 2022. — № 1. — С. 145-148. — Бібліогр.: 7 назв. — укр.

Розглянуто теоретичні особливості аудиту як регламентованого засобу фінансово-господарської діяльності. Проаналізовано чинники, що забезпечують достовірність інформації про фінансовий

стан і результати діяльності суб'єктів господарювання, а саме обґрунтованість формування та послідовність застосування положень облікової політики, що визначає значимість реалізації контрольних та аналітичних можливостей бухгалтерського обліку, економічного аналізу та аудиту. Визначено поняття «аудиторська перевірка» та чотири основні підходи до розроблення методики аудиту. Детально розглянуто конкретні методи та прийоми, що застосовуються в процесі аудиторської перевірки. Надано та досконало охарактеризовано методи проведення аудиту, такі як суцільна, вибіркова, комбінована, документальна та фактична перевірки. Надано пропозиції щодо детальної перевірки відображення у бухгалтерському обліку оборотів та сальдо за рахунками.

Шифр НБУВ: Ж23244:екон. та підпр.

Див. також: 5.У.112-5.У.114, 5.У.118

Світова економіка

Світова економіка в цілому

5.У.124. Економіко-теоретичні основи посттрансформаційної реорієнтації міжнародного бізнесу / С. Архієреєв // Екон. теорія. — 2022. — № 1. — С. 45-70. — Бібліогр.: 16 назв. — укр.

Розглянуто економіко-теоретичні основи реорієнтації міжнародного бізнесу в посттрансформаційній економіці та проаналізовано багатофакторний характер цього процесу. При розгляді процесів географічної реорієнтації показано необхідність багатовекторності існуючих змін, яка зводиться не тільки до вектора Схід — Захід, але також і Північ — Південь. Аналіз структурної реорієнтації призвів до висновку про доцільність здійснення галузевої реорієнтації на користь промислового сектора. Дослідження цього процесу призвело до висновку про вичерпання можливостей реіндустріалізації на старій промисловій основі і нагальної необхідності неіндустріалізації, подібної до процесів, які відбуваються в нових індустріальних економіках Східної Азії. Це у свою чергу ставить питання про необхідність змін характерного для економіки метаболізму знань, коли їх абсорбція починає грати таку ж, якщо навіть не більш важливу роль у порівнянні з їх створенням. Необхідність абсорбції знань висуває інші вимоги до інтеграції виробництва, коли реорієнтація міжнародного бізнесу передбачає вже не просто реінтеграцію у світову торгівлю, а реінтеграцію у світове виробництво. Одночасно має зазнавати змін структура реалізації національного випуску. Причому не тільки у зв'язку зі збільшенням частки випуску, реалізованого за кордоном у порівнянні з його частиною, реалізованою у країні, а й у зв'язку з розширенням прогресивних форм експорту у порівнянні з традиційними. Ці форми виникають переважно завдяки включенню в глобальні ланцюжки створення вартості, що суттєво розширює можливості як збільшення експорту, так і доданої вартості в економіці країни в цілому. Зроблено висновок про те, що реорієнтація міжнародного бізнесу являє собою складне багатофакторне явище, в якому проявляється нерозривна єдність інституційних, суб'єктних, об'єктних та процесних економіко-теоретичних основ.

Шифр НБУВ: Ж24845

5.У.125. Повоєнне відновлення України в контексті фрагментації світової економіки / О. В. Плотніков // Економіка України. — 2022. — № 12. — С. 3-12. — Бібліогр.: 6 назв. — укр.

Розглянуто питання сучасного світового розвитку під впливом російської воєнної агресії проти України. Охарактеризовано світові тенденції щодо фрагментації на протипагу традиційним глобалізаційним тенденціям. Зроблено висновки щодо основних параметрів повоєнного відновлення економіки України в реаліях фрагментації світової економіки, зокрема, про залежність України від зовнішніх джерел фінансування і матеріальної допомоги; визначеність зовнішніх пріоритетів розвитку країни і жорстке дотримання меж таких пріоритетів; необхідність усвідомлення вагомості ролі держави в економічному житті в умовах війни та післявоєнної відбудови; максимальну коректність у ставленні до іноземних партнерів.

Шифр НБУВ: Ж28099

5.У.126. Транскордонні злиття та поглинання / Ю. Бицора // Зовн. торгівля: економіка, фінанси, право. — 2022. — № 2. — С. 64-76. — Бібліогр.: 21 назв. — укр.

Транскордонні злиття і поглинання сприяють підвищенню рівня глобальної конкурентоспроможності. Враховуючи тенденцію посилення інтеграційних процесів у міжнародній економіці, особливо актуальним є вивчення зарубіжного досвіду транскордонних злиттів і поглинань, здійснення аналізу їх ефективності і пошук шляхів удосконалення цього ринку. Аналіз останніх досліджень і публікацій показав, що попри наявність окремих наукових доробок, залишається невирішеною важлива науково-практична проблема щодо характеристики транскордонних злиттів і поглинань відповідно до сучасних тенденцій розвитку між-

народної економіки. Мета дослідження — виявлення характерних особливостей, аналіз сучасного стану та тенденцій транскордонних злиттів і поглинань. Використано матеріали Державної служби статистики України, звіти міжнародних організацій та наукові праці вчених з питань транскордонних злиттів і поглинань. Застосовано методи абстрагування, аналізу й синтезу, узагальнення, історичний метод, структурно-функціональний метод та ін. Визначено характерні особливості та тенденції транскордонних злиттів і поглинань: періодичне чергування світових економічних криз і падінь фондового ринку (2008 — 2009 рр., 2011 р., 2020 р.); переважно відбуваються в галузях з високим рівнем монополізації (технологічний і фінансовий сектори, енергетика); угоди все частіше укладаються з ініціативи приватних інвестиційних фондів або великих корпорацій з країн БРІКС. Встановлено, що лідерами транскордонних злиттів і поглинань, які слугують важливим джерелом залучення іноземних інвестицій, виступають компанії Північної Америки і Європи. Висновки: основними шляхами удосконалення ринку транскордонних злиттів і поглинань є: зростання капіталізації національних компаній та їх інвестиційної привабливості; збільшення обсягів і якості виробленої продукції; розробка та впровадження нових технологій; модернізація галузевої структури економіки; розвиток транспортної та фінансової інфраструктури; розвиток вітчизняного фондового ринку, забезпечення відкритості та достовірності фінансової звітності; удосконалення нормативно-правової бази; стабілізація військово-політичної ситуації.

Шифр НБУВ: Ж69762

5.У.127. Implementation of «Intellectual networks» — direction of ensuring the energy efficiency of the national economy of Ukraine / S. Kucherenko, L. Levaieva // Екон. вісн. ун-ту / Ун-т Григорія Сковороди в Переяславі. — 2021. — Вип. 51. — С. 40-44. — Бібліогр.: 8 назв. — англ.

На сучасному етапі розвитку світового господарства та практично кожної національної економіки виникає проблема енергозаощадження та енергоефективності. В економічно розвинених країнах вирішення цієї проблеми залежить не тільки від скорочення споживання енергоресурсів, а й від впровадження нових інноваційних процесів в системах електропостачання та енергетичних системах. Зокрема, в останні роки у світі зростає інтерес до модернізації енергетичних систем на базі нової концепції, яка має назву Smart Grid («інтелектуальна енергосистема»). Проблема енергоефективності особливо актуальною є для України, яка має найвище значення показника енергоемності валового внутрішнього продукту, а енергетика країни характеризується надвисокими втратами електроенергії в мережах. Найбільшими споживачами електроенергії в Україні є великі промислові підприємства, висока енергоемність виробництва яких спричинена зношеністю основних фондів; відсутністю стимулів до впровадження енергоефективних заходів та системного підходу до енергоспоживання; недостатністю фінансових ресурсів для впровадження заходів з енергоефективності. Питання виявлення проблем енергоефективності економіки та шляхів їх вирішення викладено у наукових працях таких дослідників, як С. М. Балюта, О. С. Биконя, А. Ю. Данілюка, Я. В. Крутогорський, О. О. Ляхова, Ю. Т. Матвеева, Г. Г. Півняк, С. В. Сапожніков, В. О. Федірещ, В. О. Шведун. Мета роботи — оцінка енергоефективності як фактора конкурентоспроможності промислової продукції України, обґрунтування основних причин високої енергоемності ввп в Україні та інноваційного напрямку майбутнього розвитку енергетики через впровадження «інтелектуальних мереж». Аналіз стану та розвитку енергетичної сфери, показав, що на сьогодні проблеми в енергетиці неможливо вирішити лише екстенсивним шляхом нарощування потужностей мереж та збільшення кількості електротехнічного обладнання. Новим напрямком майбутнього розвитку енергетики є впровадження «інтелектуальних мереж» («Smart Grid»). Вітчизняна економіка має проблеми, пов'язані з енергоефективністю та енергозаощадженням. Вирішення цих проблем лежить у площині запровадження енергетичного менеджменту та аудиту, вивчення та використання зарубіжного досвіду розвитку інтелектуальної енергетики.

Шифр НБУВ: Ж73720

Див. також: 5.У.89

Спеціальні та галузеві економіки

5.У.128. Вектори реформування САП ЄС на період 2021 — 2027 рр. / Н. В. Шибяєва, Т. М. Квятко // Держава та регіони. Сер. Економіка та підприємництво. — 2021. — № 5. — С. 8-13. — Бібліогр.: 10 назв. — укр.

Визначено вплив аграрної політики на розвиток системи державного регулювання економік країн-членів Європейського Союзу. Встановлено основну причину впровадження Спільної аграрної політики (САП) для країн-членів ЄС. Проаналізовано низку ключових реформ, які було здійснено середні інтеграційного об'єднання. Також у роботі наведено основні економічні та соціальні цілі САП, які включено до Договору про функціонування Європейського Союзу. Встановлено, що інституційна

складова частина реформування САП одержала відображення у внесенні пропозицій у законодавчу основу САП на період 2021 – 2027 рр. Проаналізовано низку інструментів, вимоги до їх використання та індикатори для вимірювання прогресу у наближенні до дев'яти конкретних цілей САП, які запропонувала Єврокомісія країнам-членам ЄС для досягнення встановлених цілей. Розглянуто бюджет САП ЄС на 2014 – 2020 рр. та порівняно його з пропонованим бюджетом на 2021 – 2027 рр. (у постійних цінах 2018 р.).

Шифр НБУВ: Ж23244:екон. та підпр.

5.У.129. Корпоративні інформаційні системи: навч. посіб. / С. А. Яремко, К. В. Копняк, О. М. Кузьміна, Л. П. Половенко; Київський національний торговельно-економічний університет. – Вінниця: ВТЕІ КНТЕУ, 2020. – 256 с.: рис., табл. – Бібліогр.: с. 241-254. – укр.

Викладено матеріали щодо основних понять, концепцій побудови, складових модулів і елементів корпоративних інформаційних систем. Розкрито суть, місце корпоративних інформаційних систем у сучасній системі управління. Розглянуто технології та інтерфейси доступу до розподіленої інформації, технологічні процеси оброблення інформації. Проаналізовано призначення, основні характеристики, принципи вибору й умови експлуатації систем електронного документообігу. Звернено увагу на правові аспекти впровадження електронного документообігу. Матеріал всіх навчальних тем подано за єдиною схемою. Виклад теоретичного матеріалу супроводжується ілюстраціями у вигляді схем та рисунків, що надають змогу покращити сприйняття основних теоретичних положень, необхідних для практичної реалізації.

Шифр НБУВ: ВА861373

5.У.130. Оцінка важелів впливу на цільові показники сталого розвитку аграрної сфери / О. О. Васильєва, Л. А. Горюшкова // Екон. вісн. ун-ту/Ун-т Григорія Сковороди в Переяславі. – 2021. – Вип. 51. – С. 14-24. – Бібліогр.: 23 назв. – укр.

Важливим напрямом стратегії розвитку трудового потенціалу аграрної сфери є створення середовища його формування, що засноване на дотриманні цілей сталого розвитку. Людський фактор виробництва в умовах сталого розвитку, де суттєво зростає роль освіти та нематеріального капіталу, виступає визначальним чинником економічного зростання національного господарства і його галузей для забезпечення умов продовження життєдіяльності теперішнього та майбутнього поколінь. В межах сільських територій створюються умови проживання, закладання демографічних тенденцій і пропорцій, соціальної взаємодії, набуття психофізичних, мотиваційних і, частково, інтелектуальних параметрів для гармонійного соціо-еколого-економічного, тобто сталого розвитку. Отже, проблема визначення важелів управління трудовим потенціалом аграрної сфери залишається актуальною на сучасному етапі досягнення цілей сталого розвитку. Парадигма сталого розвитку заснована на поєднанні економічної, соціальної та екологічної складової, що представлено значною кількістю взаємопов'язаних факторів, комплексна дія яких визначає шляхи та динаміку досягнення цілей сталого розвитку. Прийняття управлінських рішень щодо управління кожним фактором окремо та з урахуванням їх взаємодії супроводжується аналізом та обробкою значного масиву показників і вимагає застосування спеціальних методів обробки даних. Вирішення цієї проблеми можливо за використанням штучних нейронних мереж, визначивши параметри, що будуть розглядатися у моделі. Можливість застосування економіко-математичних моделей для економічного зростання досліджували як вітчизняні (М. Артюх, Л. Войничка, О. Литвин, І. Ляшенко, І. Ткач, Л. Хрущ, С. Шумська, В. Янковий), так і зарубіжні науковці (Н. Кузіна, С. Пшеничкова, Н. Суворов) та ін. Спроби застосування економіко-математичних методів та моделей для прогнозування сталого розвитку аграрної сфери, висвітлені в роботах С. Богачова, О. Галушка, М. Згуровського, С. Квіткі, С. Козловського, Я. Кологривова, К. Рулицької, О. Садовника, Л. Федулової, А. Шпикуняка, не дістали подальшого розвитку та практичного використання для управління трудовим потенціалом в контексті сталого розвитку. Незважаючи на певні напрацювання у вирішенні зазначених питань, вимагають поглибленого вивчення нові підходи до управління розвитком аграрної сфери з позиції триєдиної концепції сталого розвитку з використанням сучасних методів прийняття управлінських рішень, враховуючи динамізм зовнішнього середовища та комплексну дію факторів позитивного й негативного впливу. Наведеними обставинами зумовлена доцільність оцінки важелів впливу на цільові показники сталого розвитку аграрної сфери. У процесі проведення дослідження використано загальнонаукові (аналіз та синтез, абстрактно-логічний, узагальнення й системного аналізу) та спеціальні (узагальнена лінійна регресія, штучних нейронних мереж) методи дослідження. Проведене нейромережеве моделювання наддало змогу сформулювати багатофакторну модель впливу на результуючий показник – продуктивність праці відповідно цілям сталого розвитку.

Шифр НБУВ: Ж73720

5.У.131. Стратегічне партнерство як передумова розвитку зовнішньоекономічних зв'язків між державами / Л. А. Яремко, В. Г. Яремків // Держава та регіони. Сер. Економіка та

підприємництво. – 2022. – № 1. – С. 15-22. – Бібліогр.: 15 назв. – укр.

Розглянуто стратегічне партнерство як інструмент зовнішньої політики і важливий складник дво- та багатосторонніх відносин між державами. Прослідковано історію виникнення поняття, витоки й засади формування цієї форми міжнародно-правової взаємодії. Визначено критерії стратегічного партнерства та розглянуто певні чинники, які варто брати до розгляду, звертаючись до формату відносин як стратегічних між країнами. Досліджено історію застосування інструмента стратегічного партнерства у практиці зовнішньої політики України: етапи, сучасний стан, думки експертного середовища, нормативна база. Увагу приділено аналізу світового досвіду застосування цього інструмента в практиці сучасних міжнародних відносин. Розглянуто форми стратегічного партнерства, що сформувалися на практиці, а також потенційні підходи до використання інструмента стратегічного партнерства в системі міждержавних відносин України.

Шифр НБУВ: Ж23244:екон. та підпр.

5.У.132. Термінологічний словник. Охорона праці. Цивільний захист та безпека життєдіяльності / М. І. Лазуткін, Г. І. Слинко, М. О. Журавель, С. М. Журавель; Національний університет «Запорізька політехніка». – 3-тє вид. допов. – Запоріжжя: Запорізька політехніка, 2021. – 212 с. – Бібліогр.: с. 211-212. – укр.

Розглянуто основні значення термінологічних понять з охорони праці, цивільного захисту та безпеки життєдіяльності. Наведено переклад термінів і їх значень на російську та англійську мови, що значно розширює можливість використання посібника та надає змогу використовувати його при оформленні усіх документів на цих мовах і підвищує якість спілкування з колегами з зарубіжжя.

Шифр НБУВ: ВА862163

5.У.133. XIII Міжнародна науково-практична конференція «Сучасні підходи до високоєфективного використання засобів транспорту» (ДІ НУ «ОМА»-2022), 8 – 9 грудня 2022 року, Ізмаїл, Україна: зб. матеріалів конф. / ред.: І. Смирнова, Т. Тарасенко, І. Маслов, О. Даниленко, В. Желясков, Н. Біковець, В. Залож, І. Берестовий, Л. Турлак; Нац. ун-т «Одеська морська академія», Вище військово-морське училище імені Ніколи Вапцарова, Литовська морська академія, Батумська державна морська академія, Щепинська морська академія, Херсонська державна морська академія, Державний університет інфраструктури та технологій, Одеський національний морський університет, Національна академія педагогічних наук України, Інститут професійно-технічної освіти, Хмельницький Нац. ун-т, Комратський державний університет, Інститут кримінального права та кримінології, Національне агентство з досліджень та розробок, Академія наук Молдови, Інститут електронної інженерії та нанотехнологій імені Д. Гіцу Академії наук Молдови, Тараклійський державний університет імені Григорія Цамбала, Академія Державної пенітенціарної служби, Нац. ун-т «Львівська політехніка», Національна академія Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького. – Ізмаїл: Тандем, 2022. – 444 с.: рис. – укр.

Представлено матеріали конференції, в яких висвітлено питання дослідження технологічних процесів, технічних та ерагичних систем транспорту. Розглянуто підходи до імітаційного моделювання автономних суднових систем, особливості виробдідіагностики суднових дизельних двигунів, режими обтікання трубопроводу під час його коливального руху на морській поверхні, використання «нульових рухів» для налаштування надлишкових структур виконавчих пристроїв, особливості використання вторинних енергоресурсів в суднових опріснювальних установках та інше. Надано результати дослідження шляхів і методів підвищення ефективності функціонування ерагичної системи управління судном в різних навігаційних ситуаціях і результати аналізу витрат протягом життєвого циклу двопаливного двигуна тощо.

Шифр НБУВ: ВА862013

Див. також: 5.У.106, 5.У.118, 5.У.140, 5.У.145

Фінанси. грошовий обіг. Кредит

5.У.134. Наднаціональне регулювання фінансового ринку: суперечності інституціоналізації / В. Корнівська // Екон. теорія. – 2022. – № 1. – С. 71-98. – Бібліогр.: 27 назв. – укр.

Проаналізовано актуальні тенденції посилення наднаціонального нагляду як результату світового контркризового реформування у контексті стиснення нерегульованого простору операційної активності фінансових посередників та реалізації принципів глобального управління. Охарактеризовано базові підходи фінансового комплаєнсу, його цілі, механізми впровадження в глобальному та національних фінансових просторах. Систематизовано законодавчо-нормативне підґрунтя реалізації фінансового комплаєнсу у європейській фінансово-інституційній системі координат та визначено ефективність наднаціональних систем фінансового контролю. Розкрито особливості наднаціональної

регуляторної розбудови. Показано амбівалентність фінансового комплаєнсу в частині його реалізації у площині взаємодії клієнт — банк: на тлі банківського диктату щодо клієнтів самі фінансові установи мають можливість долати нормативні обмеження їх діяльності шляхом більш активного використання представниками глобальних фінансових кіл тіньового банкінгу, офшорних операцій тощо. Сформовано бачення квазіінституціоналізації, або уявної інституціоналізації, що проявляється у формальному збільшенні наглядових процедур, зростанні регуляторних механізмів та загалом зміцненні контролю, але фактичному уникненні глобальних фінансових структур від небажаного фінансового комплаєнсу. Зроблено висновок, що глобальні тенденції посилення нагляду впритул до гіперінституціоналізації на локальному рівні призводять до формування та розширення позаінституційних просторів, які не піддаються класичному регулюванню (тіньовий банкінг), або у яких правила діяльності недоступні для сприйняття та використання для пересічних суб'єктів (банківський комплаєнс).

Шифр НБУВ: Ж24845

5.У.135. Особливості розвитку технології блокчейн у світі / І. В. Петрик, П. В. Божко, Т. С. Толстікова // Держава та регіони. Сер. Економіка та підприємство. — 2022. — № 1. — С. 153-158. — Бібліогр.: 18 назв. — укр.

Досліджено особливості розвитку технології блокчейн у різних країнах світу, у тому числі в Україні. Визначено головні етапи розвитку блокчейн. Установлено чинники, які впливають на розвиток блокчейн-проектів та смарт-контрактів. Досліджено особливості правового регулювання ринку криптовалют у світі. Проаналізовано країни з найкращими умовами прийняття криптовалют за індексом регуляції, політичного, правового та інфраструктурного середовища. Установлено країни, середовище яких сприяє розвитку блокчейн та які є нейтральними. Досліджено країни, населення яких є лідерами за власністю криптовалют. Виявлено, що Україна має значний потенціал розвитку та впровадження технології блокчейн у головні системи життєдіяльності країни, що надасть змогу підвищити її конкурентоспроможність, а також пришвидшити перехід до інноваційно-цифрової економіки.

Шифр НБУВ: Ж23244:екон. та підпр.

5.У.136. Роль адміністрування податку на доходи фізичних осіб в управлінні конкурентоспроможності аграрних підприємств / Л. О. Маркум, Н. П. Новак, Е. Д. Халілов // Екон. вісн. ун-ту/Ун-т Григорія Сковороди в Переяславі. — 2021. — Вип. 51. — С. 25-32. — Бібліогр.: 11 назв. — укр.

Досліджено теоретичні, методичні та практичні аспекти управління ефективністю та конкурентоспроможністю аграрних підприємств з урахуванням адміністрування податку на доходи фізичних осіб. Мета дослідження — визначення ролі адміністрування податку на доходи фізичних осіб в управлінні конкурентоспроможності аграрних підприємств, виявлення його проблем та обґрунтування пропозицій щодо їх вирішення. Методологічною основою дослідження є історичний, монографічний, системно-структурний аналіз і синтезу, статистико-економічні, бухгалтерського обліку, проблемно-цільовий. Визначено, що адміністрування податку на доходи фізичних осіб як одного з найбільш значимих у наповненні державного бюджету здійснює значний вплив на ефективність діяльності та конкурентоспроможність аграрних підприємств, особливо у частині величини податкової ставки відносно заробітної плати й інших доходів фізичних осіб; витрат часу та коштів на процеси оподаткування. Встановлено, що його ставка у 18,0 % на фонд заробітної плати є досить раціональною, але її можна оптимізувати до середньосвітового значення 16,1 % і менше з метою стимулювання зайнятості та формування середнього класу на селі. Інші проблеми, які стосуються досить великих (майже удвічі більше середньосвітових) витрат часу та коштів), доцільно вирішувати шляхом автоматизації облікових процесів, онлайн консультацій з податковими органами, внутрішнього контролю за своєчасною сплатою податків. У навчальних закладах вищої освіти, в управлінні конкурентоспроможністю аграрних підприємств і корпорацій. Висновки: адміністрування податку на доходи фізичних осіб є вагомим чинником формування конкурентоспроможності аграрних підприємств та управління нею. Його вплив здійснюється безпосередньо через величину або ставку податку; порядок його нарахування та сплати; витрати часу та грошові витрати, пов'язані з адмініструванням. Зазначено, що частка ПДФО відносно зарплати є цілком прийнятною і, в середньому, досягає 18,0 при 16,6 % середньосвітового значення. Проте разом з частками ЄСВ та військового збору податкової нарахування значно зростають і перевищують вже 30 %-ий бар'єр, що значно більше, ніж у країнах Європейського союзу. Загалом великі нарахування на заробітну плату не сприяють мотивації праці сільського населення. Особливо це відчутно, коли як джерело пасивного доходу використовується орендна плата за земельні паї. Наступною проблемою, яку треба вирішувати, є значні кошти та витрати часу на адміністрування ПДФО. Її надає змогу вирішувати автоматизація. Автоматизація обліку податку на доходи фізичних осіб є важливою частиною автоматизації процесів управління та роботи бухгалтерії аграрного підприємства. Вона надає можли-

вість не тільки організувати автоматизоване робоче місце кожного бухгалтера, але й удосконалити роботу шляхом створення у бухгалтерії відповідальних за ведення обліку товарно-матеріальних цінностей та інших ресурсів; праці і зарплати, податків; виробництва; реалізації продукції.

Шифр НБУВ: Ж73720

5.У.137. Фінансові системи країн Європейського Союзу: підручник / М. І. Карлін, О. А. Івашко, Волінський нац. ун-т імені Лесі Українки. — Луцьк: Вежа-Друк, 2022. — 383 с.: табл. — Бібліогр.: с. 373-378. — укр.

Розкрито теоретичні основи формування і використання фінансових ресурсів у країнах Європейського Союзу. Значну увагу приділено особливостям функціонування фінансових систем у «старих» країнах-членах ЄС, а також у нових країнах-членах Європейського Союзу з 2004 р. Підручник стане в нагоді студентам-економістам, а також міжнародникам, правникам, історикам, політологам, соціологам, всім тим, хто зацікавлений у вивченні досвіду країн ЄС з реформування їх фінансових систем. Запропоновано нові підходи, розроблені з питань фінансів у країнах ЄС, для аналізу запровадження в Україні різних видів податків, зборів та інших платежів, що сприятиме підвищенню ефективності професійної діяльності. Під час вивчення курсу студенти одержують здатність аналізувати вплив різних чинників на функціонування публічних фінансів держави; здатність аналізувати доходи та видатки держави, суб'єктів господарювання, домогосподарств на різних етапах економічного умов розвитку України. Студентам буде важливо познайомитися й з особливостями фінансових систем як найбільш розвинутих країн ЄС, так і найменш розвинутих країн ЄС. Для багатьох читачів стане в пригоді інформація про специфіку побудови фінансових систем Кіпру й Мальти, які до вступу до ЄС були центрами офшорного бізнесу, а також про особливості податкової системи Ірландії, яка досягла найбільших успіхів у реформуванні своєї економіки серед країн Європейського Союзу. Висвітлено досвід реформування фінансових систем колишніх радянських республік Балтії, а також Польщі, Угорщини, Чехії та Словаччини, які успішно реформували свою економіку і вступили до ЄС в 2004 р. У посібнику вміщено ряд таблиць, які допоможуть зрозуміти особливості фінансових систем окремих країн Європейського Союзу. У кінці кожної теми наведено питання для самоперевірки, а в кінці посібника — список літератури, який може стати у пригоді при вивченні певної теми, а також тести.

Шифр НБУВ: ВА861821

Див. також: 5.У.86

Економіка промисловості

5.У.138. Словник з управління та економіки фармацевтичної (організація та економіка фармацевтичної, фармацевтичний менеджмент та маркетинг, фармацевтичне товарознавство, система якості у фармацевтиці) / А. М. Кричовська, Л. Р. Журахівська, Н. Я. Менька, В. І. Лубенець; Нац. ун-т «Львівська політехніка». — Львів: Левада, 2022. — 167 с. — Бібліогр.: с. 162-164. — укр.

Наведено інформаційний матеріал про найбільш часто вживані слова, терміни, поняття, які використовуються у сфері менеджменту, маркетингу та фармацевтичного товарознавства. Терміни розміщено в алфавітному порядку. Зауважено, що представлені у словнику терміни відносяться до питань фармацевтичного менеджменту, маркетингової, господарської та внутрішньо-економічної діяльності, фармацевтичного товарознавчого аналізу. Розкрито суть таких понять, як аутсорсинг, дератизація, інвестиційний портфель, інкасо, мотонейрон, пластирі епідерматичні, фармацевтична опіка.

Шифр НБУВ: ВА861875

5.У.139. Техніко-економічні аспекти вибору раціональних режимів роботи газотранспортних систем в умовах їх неповного завантаження / В. Я. Грудз, Я. В. Грудз, О. М. Зотова, П. А. Ягода // Прикарпат. вісн. НТШ. Сер. Число. — 2021. — № 16. — С. 115-124. — Бібліогр.: 6 назв. — укр.

Розглянуто питання вибору енергоефективних режимів експлуатації газотранспортних систем, що працюють в умовах неповного завантаження. Показано, що єдиним критерієм оптимальності режиму слід вважати мінімум енерговитрат на транспортування газу. Витрати газу на транспорт запропоновано розподілити на паливний газ, який компенсує енерговитрати в лінійних ділянках, і технологічний газ, який слугує для підтримання тиску в трубопроводі. Збільшення обсягу технологічного газу призводить до зменшення енерговитрат на транспорт, тобто на скорочення обсягів паливного газу, тому сумарна витрата газу має мінімум, якому відповідає оптимальний режим. Надано оцінку точності визначення маси технологічного газу в лінійній частині газопроводу за параметрами режиму експлуатації, оцінено вплив гідравлічної ефективності, робочих тиску та температури газу.

Шифр НБУВ: Ж73616

Світова економіка торгівлі та громадського харчування

5.У.140. Децентралізовані системи в логістиці: огляд викликів та проблеми безпеки / О. О. Летичевський, С. О. Горбатюк // Проблеми програмування. — 2020. — № 1. — С. 55-73. — Бібліогр.: 67 назв. — укр.

Проаналізовано напрями застосування та використання децентралізованих (розподілених) систем на прикладі технології блокчейн в міжнародній логістиці. Розглянуто перспективи та ключові аспекти подальшого розвитку децентралізованих систем та великих баз даних. Розглянуто основи функціонування смарт-контрактів на базі Ethereum та мови Solidity. Проаналізовано основні проблеми безпеки в цілісному ланцюгу постачання, виявлено напрями покращання відслідковування безперервності контролю якості товару під час руху в мультимодальному ланцюгу постачання. Запропоновано методи посилення контролю за безпекою в децентралізованих системах у логістиці. Розглянуто методологію формальних алгебричних методів з метою аналізу та дослідження властивостей перевезень при взаємодії агентів певного логістичного середовища.

Шифр НБУВ: Ж69331

5.У.141. Про одну методику оцінювання ефективності рекламного тексту / Є. В. Івохін, Ю. О. Науменко, А. М. Марчук // Вісн. Київ. нац. ун-ту. Сер. Фіз.-мат. науки. — 2020. — Вип. 4. — С. 44-48. — Бібліогр.: 11 назв. — укр.

На прикладі аналізу текстів розглянуто методику оцінки ефективності текстового змісту рекламних повідомлень. В основу запропонованої методики покладено лінгвістичні принципи, в межах яких ефективність повідомлення аналізується з урахуванням декодування інформації цільовим адресатом повідомлення. Процедура оцінювання ґрунтується на виділенні в тексті ключових слів і фраз. Для оцінки якості змісту рекламного повідомлення використано аналог методу механічної перевірки релевантності тексту пошуковою системою, який було розширено параметрами експертної оцінки структури тексту. Як матеріал для дослідження розглянуто тексти, що використовуються за SEO просування інформаційних ресурсів.

Шифр НБУВ: Ж28079:Фіз.-мат.

Міжнародні економічні відносини та зв'язки

5.У.142. Багатополярність світової торгівлі: виклики і «коридор можливостей» для України / Т. О. Осташко // Економіка і прогнозування. — 2021. — № 4. — С. 29-52. — Бібліогр.: 29 назв. — укр.

Розглянуто тенденції розвитку світової торгівлі убік багатополярності, що зумовлені зростаючим впливом нових лідерів, насамперед Китаю, і послабленням домінування традиційних трансатлантичних лідерів. Розвитку багатополярності у світовій торгівлі сприяють процеси регіоналізації торгівлі, особливо укладання мегарегіональних торговельних угод з урахуванням поточного розподілу влади у світовій торгівлі. Розкрито особливості регіональних торговельних угод, які укладають лідери світової торгівлі — США, ЄС та Китай. Наукова дискусія щодо ролі Регіонального всебічного економічного партнерства (RCEP) зумовлює висновок, що створення RCEP у наступні десятиліття спричинить формування у країнах Азії і Тихоокеанського регіону нового полюсу світової торгівлі, лідером у якому стане Китай. Найбільш дискусійним питанням у зв'язку із розвитком багатополярності у світовій торгівлі є майбутнє Світової організації торгівлі та принципу багатосторонності у торговельних відносинах, на якому базується СОТ. Проаналізовано виклики, які стоять перед СОТ у зв'язку з цифровізацією торгівлі, змінами клімату та пандемією COVID-19, причини і витоки кризи СОТ. Досліджено тенденцію поширення політики економічного патріотизму (націоналізму), що проявляється у торгівлі як політика протекціонізму, в умовах переходу до багатополярності у світовій торгівлі. Розвиток багатополярності у світовій торгівлі супроводжується процесами, що мають бути враховані у торговельній політиці України. Чи зможе Україна одержати свій «простір для маневру» в умовах нової конфігурації світової торгівлі, що надав би змогу наростити економічний потенціал країни, залежить від її торговельної політики, в основі якої — оцінки ризиків і можливостей у торговельних відносинах з «головними гравцями» світової торгівлі. Розвиток торгівлі з Китаєм створює суттєві ризики посилення сировинної орієнтації вітчизняного експорту та імпортозалежності від китайських промислових товарів. Суттєві ризики також містить укладання із Китаєм кредитних та інвестиційних угод. Особливо ризикованими є китайські інвестиції у сільське господарство і харчову промисловість, що спрямовані на використання природного потенціалу країн-реципієнтів і власних технологій для диверсифікації джерел імпорту продовольства в Китай. Формування торговельної політики України у відносинах з ЄС у середньотермовій перспективі відбуватиметься під впливом нової торговельної політики Відкритої стратегічної автономії ЄС. Найбільший виклик

створює намір ЄС запровадити Механізм карбонового коригування імпорту (СВАМ), що передбачає імпортний збір на імпорту в ЄС електроенергії, цементу, алюмінію, добрив та виробів із заліза та сталі. Для України можливістю цієї нової торговельної політики відкриваються завдяки задекларованій у ній підтримці країн Східного партнерства, що мають ПВЗВТ з ЄС, зокрема щодо цифрового та зеленого переходів. Завдяки принципу автономності, який закладає у нову торговельну політику ЄС та який передбачає прийняття рішень відповідно до власних стратегічних інтересів, що має ознаки політики економічного націоналізму, в Україні може бути створено певний «коридор можливостей» щодо застосування протекціоністських заходів для розвитку перспективних вітчизняних галузей промисловості.

Шифр НБУВ: Ж23373

5.У.143. Європейський досвід транскордонної взаємодії в інноваційному розвитку підприємств / О. М. Бойко, О. О. Борзенко // Екон. вісн. ун-ту/Ун-т Григорія Сковороди в Переяславі. — 2021. — Вип. 51. — С. 57-66. — Бібліогр.: 15 назв. — укр.

Дослідженням питань транскордонної взаємодії тривалий час займаються провідні фахівці світу. Зазначено, що особливого значення питання набуло в період євроінтеграції. Це є пріоритетом у забезпеченні безпеки держави, формуванні національної інноваційної системи, створенні та функціонуванні спільних підприємств, розвитку галузей промисловості на основі інновацій. При здійсненні дослідження визначено основну проблему, яка є актуальною в період євроінтеграції, зокрема транскордонної взаємодії учасників інноваційного розвитку підприємств. Особливості транскордонної взаємодії у процесі функціонування спільних підприємств на основі інновацій, у тому числі за рахунок розвитку наукових та індустріальних парків висвітлювали у своїх наукових працях видатні фахівці. Визначено проблеми функціонування спільних підприємств на інноваційних засадах, у тому числі за рахунок створення організаційних форм інноваційної діяльності, які активно досліджуються вченими. Проте потребує більш детального подальшого вивчення, зокрема в розробці пропозицій щодо вдосконалення законодавчих та інших нормативно-правових актів з питань діяльності індустріальних парків, які можуть бути механізмами інноваційного розвитку в промисловості. Постановка завдань полягає у визначенні основних засад транскордонної взаємодії в напрямку створення спільних підприємств на інноваційних засадах, а також розробці пропозицій щодо вдосконалення законодавчих та інших нормативно-правових актів з питань розвитку спеціальних форм організації інноваційної діяльності. Мета дослідження — визначення особливостей транскордонної взаємодії з врахуванням особливостей міжнародного досвіду функціонування спільних підприємств в сфері інноваційної діяльності. Основними методами, які використовувались у процесі проведення дослідження, є аналіз, статистичний, порівняльний, нормативно-правове регулювання. Узагальнено міжнародний досвід особливостей розвитку транскордонної взаємодії країн Європейського Союзу. Визначено позитивні аспекти інноваційного розвитку та фактори, які стримують розвиток. Вагомим доробком є розгляд спільних підприємств в умовах євроінтеграції. Придільено значну увагу розвитку індустріальним паркам як спеціальних форм організації інноваційної діяльності. Запропоновано шляхи транскордонної взаємодії. Розроблено пропозиції, які сприятимуть поліпшенню співробітництва у промисловій, науковій та освітній сферах в умовах євроінтеграції.

Шифр НБУВ: Ж73720

5.У.144. Трансформація міжнародного туризму України (на рівні районів та міст обласного значення) / Б. В. Семенко. — Вінниця: Твори, 2022. — 227 с.: рис., табл. — Бібліогр.: с. 209-226. — укр.

Обґрунтовано доцільність застосування системного підходу при дослідженні міжнародного туризму України. Створено модель системи туризму. Звернено увагу на трансформацію міжнародного туризму України на рівні районів та міст обласного значення. Вперше проводилось дослідження, в якому проаналізовано структурні зміни на рівні районів та міст обласного значення в міжнародному туризмі України, а це понад 680 адміністративних одиниць. Враховуючи що протягом 2012 — 2017 рр. окремі адміністративні одиниці одержали статус міста обласного значення, проаналізовано та відображено зміни в адміністративному устрої, які відбулись за досліджуваній проміжок часу. Детально проаналізовано рівень інфраструктурного забезпечення міжнародного туризму України результатом чого стало в тому числі обчислення індексу інфраструктурного забезпечення міжнародного туризму України. Досліджено міжнародні туристичні потоки України. Проаналізовано диспропорції у розвитку візного туризму України. При дослідженні візного туризму України проведено аналіз фінансового аспекту розвитку візного туризму України на рівні районів та міст обласного значення.

Шифр НБУВ: ВА861372

5.У.145. Управління проектами енерго- та ресурсозберігаючих інновацій суб'єктів підприємництва / С. В. Михайлов // Екон. вісн. ун-ту/Ун-т Григорія Сковороди в Переяславі. — 2021. — Вип. 51. — С. 45-51. — Бібліогр.: 10 назв. — укр.

Концепція ефективного керування інноваційними проектами сучасних суб'єктів підприємства вимагає комплексної адаптації системи менеджменту у напрямку забезпечення енерго- та ресурсоспоживання, оскільки тенденції ринкової моделі економіки заохочують розповсюдження активної політики заощадливого використання усіх видів ресурсів. Проектний менеджмент інноваційної політики суб'єктів підприємства має відбуватися синхронно вимогам світової економіки та відповідати усім засадам ефективного планування та реалізації ресурсозбереження з урахуванням тенденцій світового науково-технічного прогресу, залученням або розробленням нових інженерних рішень з утилізаційної діяльності, модернізації технологій і обладнання. Саме тому необхідним є удосконалення функціонально-технологічних елементів управління у напрямку активізації інноваційної діяльності в галузі енерго- та ресурсозбереження. Постановка мети і завдань дослідження — дослідити управління проектами енерго- та ресурсозберігаючих інновацій суб'єктів підприємства. Використано історично-логічний метод; метод систематизації, класифікації й теоретичного узагальнення; метод логічного аналізу і синтезу. Сформовано економічну модель, що надає змогу оцінити динаміку ефективності залучення фінансових коштів, спрямованих на впровадження енерго- та ресурсозберігаючих нововведень суб'єктів підприємства. На основі побудови даної моделі сформульовано основні напрями менеджменту інноваційних проектів енерго- та ресурсозбереження. Результати дослідження можуть бути використані в практичній діяльності суб'єктів підприємства для підвищення рівня ефективності виробництва продукції. Висновки: у результаті проведеного дослідження зроблено висновок про те, що гармонізація стратегічного управління суб'єктів підприємства вимагає впровадження енерго- та ресурсозберігаючих інновацій у виробничу діяльність, що постає умовою стабільного функціонування та конкурентоспроможності. Зниження операційних витрат, їх планування, раціональне використання трудових та матеріальних ресурсів забезпечують швидку окупність інноваційних проектів суб'єктів підприємства.

Шифр НБУВ: Ж73720

5.У.146. Фінанси міжнародного валютного фонду / І. Чу-гунов, Г. Кучер // Зовн. торгівля: економіка, фінанси, право. — 2022. — № 2. — С. 77-95. — Бібліогр.: 25 назв. — укр.

Інституційна трансформація МВФ спрямована на забезпечення глобальної фінансової стабільності. Це потребує дослідження змін у підходах та механізмах формування та використання фінансових активів і показників, що визначають ефективність і результативність його діяльності. Інституційний розвиток МВФ потребує відповідного ресурсного забезпечення та поліпшення внутрішньої системи фінансового взаємозв'язків, механізмів акумулювання та перерозподілу фінансово-кредитних потоків. Розуміння особливостей та наслідків таких трансформацій є важливим для розвитку як світової фінансової системи загалом, так і окремих суверенних країн, стабільність яких тривалий час залежить від співпраці з МВФ. Мета дослідження — визначення змісту та впливу покращання функціонування фінансів МВФ для забезпечення стабільності світової фінансової системи. Для виявлення особливостей формування та використання фінансових ресурсів використовується системний метод, для визначення фінансової архітектури — наукова абстракція та узагальнення, для аналізу фінансових результатів МВФ — методи аналізу та синтезу. Розвиток глобального фінансового середовища впливає на фінансову архітектуру та результати діяльності МВФ. Досліджено показники накопичення та використання власних та позикових коштів. Оцінено фінансові результати МВФ за 2019 — 2020 рр. Розкрито роль МВФ у забезпеченні стабільності світової фінансової системи. Висновок: інституційний розвиток МВФ спрямовано на забезпечення стабільності світової фінансової системи та задоволення потреб світової спільноти в ресурсах. Удосконалення фінансового менеджменту МВФ відображає зміцнення його фінансово-кредитної спроможності шляхом збільшення квот країн-членів, використання золотих резервів і запозичень, оптимізації витрат та забезпечення ефективності діяльності.

Шифр НБУВ: Ж69762

5.У.147. Authorized economic operator: world experience / Т. Karavayev, G. Duginets, O. Nikanorova // Зовн. торгівля: економіка, фінанси, право. — 2022. — № 2. — С. 26-37. — Бібліогр.: 23 назв. — англ.

The AEO has become the flagship program of the Customs-Business Partnership for WTO members. Business partnership programs allow customs authorities to achieve higher results in ensuring security and safety of international trade through incentives such as reduced controls, simplified procedures, periodic reporting, deferred payments, reputational benefits and others. Analysis of world experience (namely the USA, the EU, China and other WTO countries) has shown the feasibility of implementing the AEO program, which allows authorized businesses to provide special simplification for the movement of goods through international logistics chains. Analysis of recent researches and publications has shown that the published up to date papers aren't systematic and can't claim to be a complete analysis of the AEO program world experience and benefits for doing business in

Ukraine. The aim of the article is to analyze the world and Ukrainian experience while implementing AEO program. General scientific methods such as the systematic approach, theoretical generalization and comparison, analysis and synthesis have been used for the research. Conclusions: today there is a significant gap in informing business representatives, young professionals and practitioners, applicants for higher education in Ukraine about the specifics of meeting the requirements for AEO authorization, the tangible benefits of AEO status for both types of business in Ukraine and at the international level. Wider implementation of the AEO program in Ukraine, in addition to the tool of business partnerships, trade facilitation, strengthening security in the field of foreign economic activity, will also be one of the tools to de-shadow business.

Шифр НБУВ: Ж69762

5.У.148. Exchange rates and purchasing power parity: the case of Central European / N. Stanisci, N. Jankovic // Зовн. торгівля: економіка, фінанси, право. — 2022. — № 2. — С. 96-106. — Бібліогр.: 15 назв. — англ.

The question of how exchange rates adjust is central to exchange rate policy, since countries with fixed exchange rates need to know what the equilibrium exchange rate is likely to be and countries with variable exchange rates would like to know what level and variation in real and nominal exchange rates they should expect. In broader terms, the question of whether exchange rates adjust toward a level established by purchasing power parity helps to determine the extent to which the international macroeconomic system is self-equilibrating. Analysis of recent researches and publications has shown that the published up to date papers aren't systematic and can't claim to be a complete analysis in the chosen field. The aim is to test the validity of PPP hypothesis in the long run in former and current European transitional economies. General scientific methods such as the systematic approach, theoretical generalization and comparison, analysis, synthesis and the Levin-Lin-Chu (LLC) panel unit root test have been used in the research. Conclusions: the equilibrium exchange rate question is central question to exchange rate policy. Purchasing power parity hypothesis was tested on the sample of 14 European countries from the Central and Eastern Europe and Western Balkan region. The database used in this paper contains monthly data on real effective exchange rate — REER observed over 23 years, from March 1995 till November 2017. As PPP holds if the real exchange rate reverts to its equilibrium value over time, the unit root test was applied on panel REER dataset. The results of applied LLC panel unit root tests confirmed that the PPP hypothesis holds for selected countries during the observed period. Additionally, results confirmed that PPP hypothesis holds both for CEE and Western Balkan countries separately.

Шифр НБУВ: Ж69762

5.У.149. Mathematical modelling to industrial repair and maintenance policy system for its reliability / J. Bhatti, N. Bhardwaj, S. Kumar // Math. Modeling and Computing. — 2021. — 8, № 3. — С. 465-473. — Бібліогр.: 25 назв. — англ.

Ця робота є ініціативою, яка вироблена новою моделлю надійності для автомобільних галузей ремонту своєї продукції, розділивши політику ремонту на дві категорії: регулярний/звичайний сервіс і стратегія для випадкових або додаткових відмов. Поняття процесу перевірки було введено для належної перевірки несправності, а також для її стратегії ремонту за часом і витратами. Витрати на обслуговування регулярних послуг є фіксованими, але у випадку додаткових збоїв додаткові витрати визначаються залежно від рівня збитків. Стохастичний аналіз для системи числово та графічно проаналізовано шляхом обчислення змінних надійності, таких як середній час до відмови системи, доступність, перевірка та технічне обслуговування системи з концепцією геометричного розподілу, марковського процесу та регенеративної техніки. Результати виявились корисними для досягнення мети розрахунку функції прибутку, яка зростає зі збільшенням ремонту та зменшенням рівня відмов.

Шифр НБУВ: Ж43974

5.У.150. War in Ukraine: challenges for the global economy / M. Nezhnyva, V. Mysiuk // Зовн. торгівля: економіка, фінанси, право. — 2022. — № 2. — С. 16-25. — Бібліогр.: 12 назв. — англ.

As the attack on Ukraine intensified, the United States and other Western countries imposed unprecedented economic sanctions on Russia and declared their support for Ukraine. Considering the far-reaching impact of the humanitarian crisis in Ukraine on international development in the long run, it is extremely important for the international community to implement comprehensive solutions focused on development priorities. The aim of the article is to study the impact of the war in Ukraine on inflation risks and challenges for the world economy. The information base of the study was the study of official information and periodicals. Methodological basis of the research: analysis, synthesis, systems approach, statistical methods and abstract-logical methods. Conclusions: it is expected that the war in Ukraine will have a significant impact on the economy and consumers in terms of such actions:

expanding the supply chain, increasing inflationary pressures, deteriorating economic prospects.

Шифр НБУВ: Ж69762

Див. також: 5.У.126, 5.У.235

Економіка Європи

5.У.151. Економіка розвитку: європейський досвід упровадження досягнень Industries 3.0, 4.0 та 5.0: навч. посіб. / ред.: Л. Г. Мельник, Ю. М. Завдов'єва. — Суми: Університетська книга, 2022. — 607 с.: іл. — укр.

Зауважено, що метою навчального посібника є формування знань, навичок і світогляду, необхідних для управління процесами розвитку соціально-економічних систем. Розглянуто теми, пов'язані з вивченням фундаментальних і прикладних питань функціонування, самоорганізації та розвитку економічних систем, динаміки економічних процесів, дії зворотних зв'язків, трансформації систем, взаємної конвертації матеріальних, інформаційних і синергетичних зв'язків. Особливу увагу приділено розвитку соціально-економічних систем в умовах сучасних промислових революцій (Industries 3.0, 4.0, 5.0).

Шифр НБУВ: ВА861674

5.У.152. Новітні імперативи трансформації бюджетної системи ЄС / А. Бояр // Зовн. торгівля: економіка, фінанси, право. — 2022. — № 2. — С. 107-123. — Бібліогр.: 30 назв. — укр.

В умовах пандемії COVID-19, воєнних та інших безпекових загроз, євроінтеграційних амбіцій України та держав Східної Європи, Брекзиту помітно зростає когнітивний інтерес до різних аспектів функціонування ЄС, зокрема й до питань його фінансового забезпечення. Здійснено аналіз останніх досліджень і публікацій. Є багато спроб європейських учених інтерпретувати та обґрунтувати структуру дохідної та видаткової частин бюджету ЄС. Мета дослідження — виявити та обґрунтувати структури, інноваційні та динамічні зрушення у бюджетно-фінансовій системі ЄС. Дослідження базується на системному підході й здійснюється із застосуванням методів емпіричного історично-порівняльного, структурного аналізу, фінансово-статистичного, графічного та деяких інших загальнонаукових методів. Окрім структурного композиціонування з двох притаманних будь-якому бюджету частин — дохідної й видаткової — бюджетній системі ЄС характерна наявність низки додаткових елементів і механізмів, зумовлених наднаціональними особливостями її формування та динамічними цільовими орієнтирами розвитку самого інтеграційного об'єднання. З метою сприяння прискореному постпандемічному відновленню у ЄС створено безпрецедентний фінансовий інструмент «ЄС нової генерації». Розпочинають роботу новітні фінансові інструменти: Механізм відновлення та гнучкості, програми «InvestEU» і «RescueEU», Програма «Цифрова Європа», Резерв пристосування до Брекзиту, Фонд справедливого переходу, Європейський механізм миру. Висновки: система політичних пріоритетів ЄС нині суттєво трансформується під впливом новітніх викликів і загроз, що з бюджетно-фінансової точки зору покращує шанси для реалізації Україною її євроінтеграційних прагнень після 2027 р.

Шифр НБУВ: Ж69762

5.У.153. Оцінка втрат України від воєнного вторгнення РФ: макроекономічний вимір // Економіка і прогнозування. — 2022. — № 1. — С. 8-51. — Бібліогр.: 61 назв. — укр.

Наприкінці березня 2022 р. фахівцями ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України» було проведено оцінку потенційних втрат національної економіки України від воєнного вторгнення країни-агресора. Одержані результати не є остаточними, оскільки відображають ситуацію, що спостерігалася лише у перший місяць війни. Водночас вони є достатньо інформативними з точки зору представлення вже понесених країною втрат та відповідних викликів, які постають перед нею, — як у частині консолідації наявних ресурсів для захисту державного суверенітету, так і подальшого повоєнного відновлення вітчизняної економіки. Одержані у дослідженні результати було спрямовано до центральних органів державної влади. Для публікації в журналі частину інформації з міркувань безпеки вилучено.

Шифр НБУВ: Ж23373

5.У.154. Green jobs and education: analytics and paradoxes / N. Bieliaieva, S. Bay // Зовн. торгівля: економіка, фінанси, право. — 2022. — № 2. — С. 52-63. — Бібліогр.: 15 назв. — англ.

Implementation of the of green economy model involves creating conditions for business development based on a new environmental standards and technologies, state support for socially and environmentally responsible enterprises, increasing the role of the state and intergovernmental bodies in economic and environmental culture, environmental initiatives and resources, resource conservation programs. Identification and environmental vacancies that diversify energy sources, sustainable development, energy supply, address the environmental and health issues, help leaders and policymakers

identify and provide executive decisions and identify multifaceted priorities for environmental management. To achieve this goal, it is necessary to determine the priority areas for innovative development of public policy, based on the priority of implementing international and European economic standards as at present, the institutional principles for green growth in Ukraine have not yet been finalized. The aim of the article is to investigate the main issues about green jobs in education as well as green economy and find paradoxes of its implementation. The information basis for the study is the latest work of scientists in a particular field. System analysis, synthesis, analysis have been used. Conclusions: all developed countries are working in the direction of planet saving, as well as the green economy. Green projects could receive much more funding if investors had more reliable information about the projects and their participants. Potential investors are deterred by the lack or fragmentation of information on how the proposed projects will affect (or may affect) the state of the environment, if this may affect such an income.

Шифр НБУВ: Ж69762

5.У.155. Sustainable management and the prospects for innovation and technological development in Poland / M. Dziura, A. Jaki, T. Rojek // Зовн. торгівля: економіка, фінанси, право. — 2022. — № 2. — С. 38-51. — Бібліогр.: 41 назв. — англ.

Science and technology policy should be the most dynamic policy domains in Poland. The strong political interest in science and technology reflects a wide recognition of the relevance of scientific research and technological development in relation to industrial competitiveness and societal problems. In preparing for the challenges our country faces in the 21st Century, research and development are regarded as vital, whether they concern aging, transportation and mobility issues or sustainable development. Analysis of recent researches and publications has shown that the published up to date papers aren't systematic and can't claim to be a complete analysis in the chosen field. The aim of the article is to present a recent prospective technological study aimed at reconciling technological development with the long-term goal of achieving sustainable development. General scientific methods such as the systematic approach, theoretical generalization and comparison, analysis and synthesis have been used in the research. Conclusions: the main conclusion of the technology foresight study (especially in their ecological aspects) is that technology offers opportunities for sustainable development. But alignment of technological developments with sustainability is necessary. The secondary effects like shifting the burden from environment to space should be counteract. Also, more attention is needed for system innovations. The government is an important player on different levels (regulation, stakeholder) and should start the dialogue with relevant parties. The system approach and societal needs offer a useful conceptual framework to bring parties together. The technology foresight study could form a basis for this dialogue.

Шифр НБУВ: Ж69762

Див. також: 5.Т.71, 5.У.137, 5.У.143, 5.У.231

Економіка України

5.У.156. Запобігання банкрутству підприємств в системі державного антикризового регулювання: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.03 / І. В. Минчинська; Університет державної фіскальної служби України. — Ірпінь, 2021. — 40 с. — укр.

Поглиблено теоретико-методичні засади та розроблено практичний інструментарій запобігання банкрутству підприємств в системі державного антикризового регулювання. Обґрунтовано суть державного регулювання банкрутства підприємств. Запропоновано науково-методичний підхід до запобігання банкрутству підприємств. Досліджено еволюцію інституту банкрутства в Україні та зроблено загальний висновок щодо ефективності його функціонування. Встановлено особливості нормативно-правового забезпечення державного антикризового регулювання та державного регулювання банкрутства підприємств. Проведено оцінку сприятливості бізнес середовища в Україні. Проаналізовано результативність державного регулювання процесів банкрутства в Україні. Наведено пропозиції щодо формування моделі державного регулювання банкрутства підприємств в Україні. Виявлено та обґрунтовано взаємозв'язок соціально-економічних показників та показників банкрутства підприємств в Україні на основі проведеного кореляційно-регресійного аналізу. Наведено пропозиції щодо удосконалення організаційно-економічного механізму запобігання банкрутству підприємств в Україні.

Шифр НБУВ: РА453040

5.У.157. Методи та моделі оцінки енергетичного переходу на прикладі Житомирської об'єднаної територіальної громади / О. А. Дячук, А. О. Семенюк // Економіка і прогнозування. — 2021. — № 4. — С. 74-101. — Бібліогр.: 43 назв. — укр.

Представлено результати сценарного моделювання та оцінка здійснення енергетичного переходу до 2050 р. у Житомирській об'єднаній територіальній громаді (ОТГ), що передбачає зміну сьогодишньої, заснованої на викопних вуглецевих енергоресурсах, моделі функціонування енергетики ОТГ на найсучаснішу — таку, що на 100 % використовує відновлювані джерела енергії (ВДЕ), задовольняючи при цьому усі енергетичні потреби і сприяє сталому розвитку ОТГ згідно з відповідними цілями ООН. Для цього вперше розроблено оптимізаційну економіко-математичну модель ТІМЕС-Житомир (аналогів в Україні немає), що базується на національній моделі ТІМЕС-Україна і включає 647 енергетичних технологій — уже наявних або таких, які найближчими роками можуть бути представлені на вітчизняному ринку. Для розробки моделі ТІМЕС-Житомир було опрацьовано малодоступну місцеву енергетичну статистику, за результатами якої за формою Міжнародного енергетичного агентства вперше сформовано енергетичний баланс для великого міста України — Житомира, а також побудовано базу енерготехнологічну систему Житомирської ОТГ. Із використанням моделі ТІМЕС-Житомир уперше розроблено та змодельовано чотири сценарії розвитку енергетичної системи Житомирської ОТГ, що охоплює усі економічні сектори, у т. ч. домогосподарства. Перший сценарій — базовий — показує можливу динаміку розвитку енергетичної системи без проведення цілеспрямованої політики з енергоефективності, розвитку ВДЕ тощо. Три інших сценарії націлено на дослідження можливостей переходу ОТГ до 2050 р. на 100 % відновлюваної енергетики та використання екологічно чистих технологій. Результати моделювання підтвердили, що наявний ресурс відновлюваної енергетики та технологічний потенціал надає змогу Житомирській ОТГ здійснити енергетичний перехід до 2050 р. в економічно доцільний та соціально прийнятний спосіб, суттєво скоротивши енергоємність і вуглецевість місцевої економіки, практично усунувши викиди парникових газів (ПГ), підвищивши добробут громадян та створивши щонайменше 10 тис. нових робочих місць. Це також суттєво сприятиме Житомирській ОТГ досягнути щонайменше десяти із сімнадцяти Цілей сталого розвитку ООН. Представлені результати дослідження завдяки своїй новизні та актуальності поставленого завдання можуть бути використані науковцями в межах їх досліджень, органами влади та експертами при розробленні стратегій, планів, програм економічного, енергетичного, транспортного, кліматичного, екологічного та іншого характеру не тільки на локальному, а й на регіональному та національному рівнях. Також їх можна вважати одним із перших кроків у підготовці комплексної стратегії розвитку Житомирської ОТГ, спрямованої на досягнення кліматичної нейтральності відповідно до сучасних цілей Європейського Союзу.

Шифр НБУВ: Ж23373

5.У.158. Механізм фінансового регулювання зовнішньоекономічної діяльності суб'єктів господарювання / Т. О. Рибаківа // Екон. вісн. ун-ту/Ун-т Григорія Сковороди в Переяславі. — 2021. — Вип. 51. — С. 128-136. — Бібліогр.: 9 назв. — укр.

В сучасних умовах глобалізації та посилення міжнародних інтеграційних процесів здійснення підприємствами зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД) набуває стратегічної важливості для їх подальшого розвитку. На сьогодні однією з проблем, що постають перед суб'єктами господарювання при здійсненні ЗЕД, є брак дієвого механізму її фінансового регулювання, який, враховуючи провідну роль фінансово-економічних чинників в управлінні ЗЕД, надає їй змогу підприємствам ефективно реалізовувати зовнішньоекономічну стратегію і посилити власні конкурентні позиції на зовнішньому ринку. Проблеми фінансових механізмів і фінансового регулювання є предметом дослідження у фаховій науковій літературі з теорії фінансів. Окремі питання, що стосуються фінансового регулювання ЗЕД підприємств, досліджено в наукових працях з ЗЕД, фінансового управління, менеджменту ЗЕД, стратегічного управління ЗЕД. Більш ретельного дослідження потребують особливості фінансового регулювання ЗЕД на рівні суб'єктів господарювання, а також створення і функціонування механізму фінансового саморегулювання при здійсненні підприємствами ЗЕД. Розробка механізму фінансового регулювання ЗЕД суб'єктів господарювання та дослідження його складових з урахуванням особливостей фінансового регулювання ЗЕД на мікрорівні. При проведенні дослідження використано системно-структурний підхід, метод логічного аналізу, метод графічного аналізу, метод порівняння, метод структуризації. Обґрунтовано доцільність створення на підприємствах-суб'єктах ЗЕД окремого механізму, спрямованого на фінансове регулювання їх ЗЕД. Виходячи з аналізу вітчизняної законодавчої бази та наукових досліджень з питань ЗЕД і фінансів підприємства, визначено особливості фінансового регулювання ЗЕД суб'єктів господарювання, що мають бути враховані при побудові відповідного механізму. Розроблено механізм фінансового регулювання ЗЕД суб'єктів господарювання та досліджено його складові. Наукові дослідження проблем фінансового регулювання ЗЕД, навчальний процес (при підготовці відповідних розділів підручників і навчальних посібників з курсів «Фінанси», «Зовнішньоекономічна діяльність»). Висновки: при

формуванні механізму фінансового регулювання ЗЕД суб'єктів господарювання мають бути враховані особливості такого регулювання на мікрорівні. Структуру механізму фінансового регулювання ЗЕД суб'єктів господарювання зумовлює його належність до загального механізму управління підприємством, механізму управління ЗЕД, фінансового механізму підприємств і валютно-фінансового механізму ЗЕД. До структури механізму входять фінансове управління ЗЕД суб'єкта господарювання, що є сукупністю цільової, функціональної, підсистеми забезпечення та керуючої підсистем, а також підсистема фінансових важелів, через яку здійснюються вплив на ЗЕД, і підсистема безпосередньо регулювання. Поряд із ключовою роллю державного фінансового регулювання, менеджмент підприємства має приймати і впроваджувати самостійні рішення, розробляти власні системи фінансового регулювання ЗЕД на корпоративному рівні.

Шифр НБУВ: Ж73720

5.У.159. Моделювання впливу ефективності діяльності підприємства на оцінку вартості бізнесу / О. Г. Семененко, О. С. Черняв // Екон. вісн. ун-ту/Ун-т Григорія Сковороди в Переяславі. — 2021. — Вип. 51. — С. 79-89. — Бібліогр.: 14 назв. — укр.

Представлено модель впливу оцінки ефективності діяльності підприємства на вартість бізнесу та побудову прогнозу розвитку компанії. Предметом дослідження є сукупність теоретико-методологічних засад та прикладних аспектів моделювання процесу оцінки бізнесу та ефективності господарської діяльності підприємств. Мета роботи — обґрунтування моделі впливу ефективності діяльності підприємства на вартість бізнесу. Для досягнення мети, вирішення поставлених у дослідженні завдань використано комплекс загальнонаукових і прикладних методів досліджень: метод аналізу та синтезу, системного аналізу, моделювання, експертного оцінювання, анкетування, опитування, методи аналітичного планування та прогнозування, рейтинговий метод, метод комплексних вагових оцінок на основі нечітких множин, економіко-математичні, статистичні методи. Розроблено структурно-логічну модель оцінки бізнесу та ефективності діяльності підприємства; представлено економіко-математичну модель впливу ефективності діяльності підприємства на вартість його бізнесу, вдосконалимо алгоритми оцінки: ефективності діяльності підприємства, на основі інтегрального показника та вартості бізнесу, на основі узагальненого показника вартості. Розглянуто приклад застосування моделей оцінки до діяльності підприємства молокопереробної галузі, обґрунтовано стратегію та план розвитку в контексті підвищення ефективності діяльності підприємства та вартості його бізнесу. Представлені у роботі теоретичні положення надали змогу сформулювати пропозиції науково-практичного характеру щодо моделювання впливу на оцінку вартості бізнесу ефективності господарської діяльності підприємства молокопереробної промисловості, у процесі стратегічного планування. Висновки: вплив ефективності діяльності підприємства на вартість бізнесу підтверджується не тільки в ході практичної виробничої діяльності, але й в процесі складання стратегічних планів розвитку бізнесу. Тому оцінка та моделювання залежності між даними факторами надає змогу більш якісно прогнозувати та планувати бізнес-процеси, оптимізувати алгоритм прийняття рішень що до вдосконалення господарської діяльності, підвищення ефективності та збільшення вартості бізнесу.

Шифр НБУВ: Ж73720

5.У.160. Народний форум «Селянські та фермерські господарства під час війни та у період повоєнного відновлення України: політичний діалог» // Економіка України. — 2022. — № 12. — С. 87-88. — укр.

У Києві 15 — 16 листопада 2022 р. відбувся дводенний Народний форум «Селянські та фермерські господарства під час війни та у період повоєнного відновлення України: політичний діалог». У великій конференц-залі НАН України зібралися разом представники Асоціації фермерів і приватних землевласників України, особистих селянських господарств, організацій громадянського суспільства, академічної громадськості для обговорення найактуальніших питань продовольчого забезпечення українців продукцією вітчизняного виробництва, основних підходів щодо розширення участі селян і фермерів у процесах повоєнного відновлення України, налагодження політичного діалогу між дрібними сільськогосподарськими виробниками й органами влади різних рівнів.

Шифр НБУВ: Ж28099

5.У.161. Національне рахівництво: навч. посіб. / С. О. Магковський, Н. П. Лутчин, С. Ф. Васків; Львівський нац. ун-т імені Івана Франка. — Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2022. — 349 с.; табл., рис. — Бібліогр.: с. 332-334. — укр.

Курс «Національне рахівництво» розроблено у зв'язку з реалізацією Державної програми переходу України на міжнародну систему обліку і статистики. Розглянуто історію виникнення і розвитку системи національних рахунків. Визначено теоретичні основи системи національних рахунків. Наведено основні класифікації, агрегати і показники системи національних рахунків. Зазначено оцінку валового внутрішнього продукту в постійних

цінах. Подано статистику державних фінансів; сателітні рахунки в системі національних рахунків.

Шифр НБУВ: ВА862175

5.У.162. Непередбачувані наслідки і проблема забезпечення сталого розвитку / В. В. Липов // Економіка і прогнозування. — 2021. — № 4. — С. 7-28. — Бібліогр.: 37 назв. — укр.

Розглянуто джерела виникнення, типи, механізми формування та інструменти мінімізації непередбачуваних наслідків економічних реформ в Україні. Як непередбачувані розуміються ненавмисні, побічні, опосередковані, неймовірні наслідки дій ініціаторів, організаторів та виконавців українських реформ, які, за їх планами не мали статися, але сталися і тепер визначальним чином впливають на стан національної економіки. Методологічна база дослідження включає аналіз історико-генетичний, порівняльний, статистичний, графічний. Витоки дослідження так званих непередбачуваних наслідків дій людини прослідковуються у працях Н. Макіавеллі, Дж. Б. Віко, Б. Манделія, А. Фергюсона, У. Петті, А. Сміта, Ж. Б. Сея, К. Маркса, К. Менгера, В. Парето, М. Вебера, Ф. Хайєка, Р. Мертона. До передумов виникнення непередбачуваних наслідків економічних реформ в Україні віднесено: недостатню компетентність ініціаторів та організаторів; помилки аналізу проблем унаслідок ігнорування специфіки поточної ситуації; спрямованість на досягнення негайного результату, що не надає можливості прорахувати довгострокові наслідки заходів, які упроваджуються задля реформ; недооцінка ролі базових цінностей національної культури та впливу на поведінку економічних суб'єктів оприлюднення передбачень. До типів непередбачуваних наслідків, що вплинули на перебіг економічних реформ в Україні, віднесено ті, які, хоча і залишаються для системи функціональними, проте викликані латентними, не усвідомлюваними та не планованими чинниками, що виникають на основі латентних дисфункцій. До різновидів механізмів формування ненавмисних наслідків економічних реформ в Україні віднесено прояв результатів латентних функцій, самореалізацію соціальних переконань та саморуйнівні переконання. Обґрунтовано, що практика обов'язкової попередньої апробації на локальному рівні на базі відповідних інформаційних платформ забезпечує можливість завчасного усунення недоліків, доопрацювання і вдосконалення впроваджуваних заходів, визначення їх соціальної ефективності, вибору кращої альтернативи. Практика проведення попередніх економічних експериментів надає змогу уникнути ситуацій, коли у результаті реформи окремі групи одержують вигоду до різного роду рентних доходів за рахунок суспільства. У роботі представлено результати дослідження, виконаного в межах наукового проекту «Економічні суперечності глобалізації та локалізації: форми руху і розв'язання» (N державної реєстрації 0120U105800).

Шифр НБУВ: Ж23373

5.У.163. Оцінка впливів ризиків зовнішнього середовища телекомунікаційного підприємства на його економічну стійкість / С. С. Бірбіренко, І. В. Станкевич, Н. В. Банкет // Держава та регіони. Сер. Економіка та підприємництво. — 2022. — № 1. — С. 72-76. — Бібліогр.: 8 назв. — укр.

Встановлено необхідність вчасного і об'єктивного оцінювання впливів (ризиків) зовнішнього середовища телекомунікаційного підприємства (ТКП) з метою прийняття стратегічних управлінських рішень щодо забезпечення його належної економічної стійкості. Запропоновано інтегральний показник оцінювання ступеня впливу ризиків зовнішнього середовища ТКП на рівень його економічної стійкості. Використано метод оцінювання макросередовища — PEST-аналіз. У процесі здійснення оцінювання впливів ризиків суспільно-політичного, економічного, наукового техніко-технологічного і соціально-демографічного середовища на рівень економічної стійкості ТКП з визначенням імовірності їх появи визначено загальний інтегральний показник оцінки впливу ризиків зовнішнього середовища функціонування ТКП. Установлено, що ризики зовнішнього середовища чинять значний вплив на економічну стійкість ТКП, рівень впливу на межі підвищеного і ризикованого.

Шифр НБУВ: Ж23244:екон. та підпр.

5.У.164. Проблемні аспекти соціального страхування в Україні щодо ризиків упродовж життя / О. М. Леванда // Демографія та соц. економіка. — 2022. — № 2. — С. 58-77. — Бібліогр.: 29 назв. — укр.

Соціальне страхування реалізує механізм створення балансу між національною трудовою етикою та обов'язковим піклуванням про пенсіонерів і тих, хто не може працювати за допомогою соціальних програм, які підтримують загальні витрати на споживання. У більшості досліджень увагу акцентують на загальнообов'язковому державному соціальному страхуванні, але актуальними є дослідження системи соціального страхування з позиції державного та недержавного страхування протягом життя. Мета роботи — виявити проблемні аспекти та дослідити чинний механізм соціального страхування в Україні від соціальних ризиків. Наукова новизна полягає у наданні аналітичного забезпечення щодо виявлення особливостей та проблемних аспектів функціонування соціального страхування в Україні, яке на відміну від нинішнього передбачає аналіз правових засад,

статистичних показників у контексті національного інституціонального середовища та розробку пропозицій щодо подолання проблемних аспектів у сфері соціального страхування протягом життя. Методологія дослідження ґрунтується на таких методах: аналіз, синтез, систематизація, статистичний аналіз. Аналіз охоплює період до кризи COVID-19 та епоху пандемії, що надає змогу оцінити потенціал державного управління в умовах непередбачених ситуацій та спаду економіки. Визначено, що головною особливістю загального обов'язкового державного соціального страхування є зароблена допомога громадянами за рахунок сплати страхових внесків під час трудової діяльності в обмін на право одержувати захист від соціальних ризиків. Разом з тим оцінка стану видатної частини бюджетів державних страхових Фондів виявила недоліки у діяльності щодо невиконання планових показників, незабезпечення контролю за цільовим використанням коштів із власного резерву та недостатність ресурсної спроможності. Аналіз соціального страхування з точки зору недержавного пенсійного забезпечення за основними показниками діяльності фондів засвідчив низький розвиток інвестиційних процесів, що потребує впровадження заходів щодо поширення обізнаності населення про недержавне пенсійне страхування. Результати дослідження можуть застосовуватись Урядом для зміцнення соціального страхування, яке спрямовано на покращання якості життя населення, зокрема приділяти більше уваги потребі підвищення фінансової обізнаності громадян шляхом надання їм фінансової інформації про пенсійні заощадження та варіанти збільшення рівня їх доходу при настанні пенсійного віку.

Шифр НБУВ: Ж25188

5.У.165. Роль підприємництва у структурній модернізації економіки: монографія / І. М. Вахович, І. М. Кравчук; Луцький національний технічний університет. — Луцьк: ВІП Луц. НТУ, 2022. — 182 с.: рис., табл. — Бібліогр.: с. 116-127. — укр.

Розроблено практичні рекомендації щодо розвитку інноваційного підприємництва як складової структурної модернізації економіки. Обґрунтовано теоретичні засади дослідження суті поняття «модернізація» та розуміння інноваційного підприємництва як первинної ланки трансформації економічної системи. Визначено концептуальні підходи, систематизовано ознаки категорії «модернізація». Обґрунтовано, що існують різні наукові підходи до трактування поняття «інновації» та «інноваційне підприємництво». Розроблено авторський методичний підхід до аналізу та оцінки інноваційного підприємництва як передумови структурної модернізації економіки, який передбачає два блоки оцінки: рівень розвитку інноваційного підприємництва та рівень ефективності здійснення структурних змін. Зосереджено увагу на формуванні стратегії забезпечення трансформаційних змін економіки країни. Визначено типи стратегії забезпечення структурної модернізації економіки країни за рівнем розвитку інноваційного підприємництва. Обґрунтовано, що для інноваційного, промислового та територіального розвитку необхідне упровадження smart-спеціалізації. Розроблено механізм стимулювання інноваційного підприємництва для структурної модернізації економіки.

Шифр НБУВ: ВА862275

5.У.166. Сутність інновацій та інноваційного підприємництва за умов зміни споживчих переваг та маркетингової поведінки підприємств / О. І. Трохимець, О. Л. Гальцова, І. А. Гнатенко // Держава та регіони. Сер. Економіка та підприємництво. — 2021. — № 5. — С. 40-45. — Бібліогр.: 10 назв. — укр.

Досліджено суть інновацій та інноваційного підприємництва за умов зміни споживчих переваг та маркетингової поведінки підприємств. Доведено, що інновації є оптимальним шляхом науково-технічного переозброєння, збагачення населення та поетапної диверсифікації виробництва. Прогнозовано «вибух» інноваційної діяльності, який спроможний здійснити ефективно функціонуюче підприємництво, що може забезпечити інноваційну економіку майбутнього, засновану на різкому зростанні продуктивності праці, підвищенні зайнятості населення та зміцненні соціальних стандартів. Систематизовано термінологічний апарат, що утворює цей феномен. Зокрема, теоретичне відображення об'єкта більш високого рівня організації та агрегування підприємництва в інноваційній економіці відносно його складових частин представлено як можливість охарактеризувати досліджуваний феномен як зовнішньо детерміновану онтологічну структурізацію.

Шифр НБУВ: Ж23244:екон. та підпр.

5.У.167. Сучасний стан розвитку методів оцінювання земель сільськогосподарського призначення / Ю. Губар, В. Сай, О. Гулько, А. Марченко // Сучас. досягнення геодез. науки та вир-ва: зб. наук. пр. Зах. геодез. т-ва УТГК. — 2021. — Вип. 2. — С. 118-127. — Бібліогр.: 124 назв. — укр.

Мета роботи — вдосконалення методів оцінювання земель сільськогосподарського призначення (СП). Сьогодні уже знято мораторій на купівлю та продаж земель СП і тому проблема встановлення об'єктивної (ринкової) ціни на сільськогосподарські землі (СГЗ) є актуальною, адже підвищення рівня їх використання — об'єктивна необхідність та умова поступового

розвитку суспільства. Однак, незважаючи на доволі значну кількість наукових досліджень, у яких землю розглядали як засіб виробництва, знаряддя та предмет праці (а цього в нинішніх умовах недостатньо), малодослідженими та дискусійними залишаються питання вартості земель як цілісної системи з усією сукупністю властивостей. Це пов'язано з тим, що землі СГП переважно оцінюють диференційовано за показниками, які домінують (урожайність, вартість валової продукції тощо), не виводяючи ієрархії за значущістю інших показників. Складність і багатогранність проблеми оцінювання земель вимагає продовження та поглиблення наукових пошуків у цій сфері. Дослідження базується на загальних принципах економічного та математичного моделювання, математичної статистики, економетрики, на фундаментальних і прикладних наукових розробках. Інформаційну базу досліджень становили наукові праці вітчизняних та іноземних вчених у сфері оцінювання нерухомості, земельного та міського кадастрів, статистики, екології. Питання ціноутворення на землю складне та багатогранне, від його вирішення залежить розвиток ринку землі. Тому едальші дослідження доцільно спрямувати на вдосконалення ринкової оцінки СГЗ. Цей процес має базуватись на державному втручанні з урахуванням економічної та політичної ситуації. Це забезпечить після зняття мораторію на прикладження землями СГП, створення конкурентного середовища на ринку землі, об'єктивність здійснення оцінки та збільшення надходження коштів до державного бюджету. Виконані дослідження нададуть змогу покращити якість визначення ринкової вартості земель СГП для подальшого розвитку земельної реформи в Україні.

Шифр НБУВ: Ж72536

5.У.168. Фінансово-економічний розвиток України в умовах трансформаційних перетворень: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., 6 – 7 квіт. 2017 р., м. Львів / ред.: П. О. Куцик, М. Ю. Барна, Г. І. Башнянин; Львівський торговельно-економічний університет, Львівський навчально-науковий інститут, ДВНЗ «Університет банківських справ», Тернопільський національний економічний університет, Білоруський торгово-економічний університет споживчої кооперації, «Софус», науковий клуб. – Тернопіль: Крок, 2017. – 277 с. – укр.

Висвітлено питання розвитку економічних систем на мікро-, мезо- та макрорівнях. Розглянуто перспективи реформування національної економіки України в контексті її інтеграції у глобальну економічну систему. Окреслено пріоритети зовнішньо-економічного сектора економіки України. Розкрито інноваційно-інвестиційні засади забезпечення економічного зростання. Проаналізовано економіко-екологічні засади розвитку сучасного суспільства. Акцентовано увагу на проблемах фінансово-кредитної системи та її ролі в розвитку національної економіки. Охарактеризовано інтеграційно-кооперативні відносини та перспективи їх розвитку в сучасному вимірі. Увагу приділено питанням системи менеджменту та маркетингу в умовах глобалізації. Розглянуто проблеми обліково-аналітичного забезпечення та оподаткування суб'єктів господарювання. Наведено принципи інформаційного забезпечення обліку логістичних витрат виробничих підприємств.

Шифр НБУВ: ВА812217

Див. також: 5.У.101, 5.У.125, 5.У.143, 5.У.150, 5.У.169, 5.У.171, 5.У.185, 5.У.193, 5.У.210, 5.У.222

Управління. Менеджмент. Маркетинг

5.У.169. Інноваційні підходи до розвитку управління: коллект. монографія / В. В. Круглов, М. М. Орлов, І. В. Баранов, О. С. Мордовцев, А. В. Серіков, Л. М. Попова, А. В. Хромов, О. І. Лайко, З. Б. Живков, Р. А. Любушин, Ю. І. Сергієнко, Н. Е. Аванесова, О. В. Марченко, Т. В. Колдажна, О. О. Гетьман, О. Є. Сичова, О. П. Бутенко, О. М. Чупир, А. А. Шербіна, Г. В. Криворучко; ред.: Аванесова; Харківський Нац. ун-т будівництва та архітектури, Київський Нац. ун-т будівництва і архітектури, Львівський державний університет внутрішніх справ, Інститут ринку і економіко-правових досліджень, НАН України, Громадська організація «Харківська регіональна експертна рада», Громадська організація «Інтеграція – Харків». – Харків: Панов А. М., 2022. – 651 с.: рис., табл. – укр.

Розкрито суть актуальних питань, що стосуються інноваційних підходів до розвитку управління. В сучасних умовах життєво важливим завданням для організації є пошук нових шляхів одержання конкурентних переваг (зокрема, у разі впровадження інноваційних підходів до управління розвитком), дослідження та опис процесів впровадження інновацій, їх генерування всередині організації. Визначено, що дослідження має фундаментальний характер, базується на широкому аналізі матеріалів, містить багато нових, оригінальних ідей. Акцентовано, що сучасні соціально-економічні умови передбачають пошук та реалізацію варіантів переходу до економіки на основі інноваційно-інвестиційного спрямування, що надає змогу не тільки активізувати використання накопиченого ресурсного потенціалу держави, але і стимулюватиме подальше відтворення. Підкреслено, що організації,

які функціонують в складних конкурентних умовах, для збереження своїх ринкових позицій мають орієнтуватись на випуск нової продукції, надання інноваційних послуг, тобто активізації своєї інноваційної діяльності. Доведено, що інноваційні підходи до розвитку управління в державному та приватному секторах економіки як напрям дослідження є особливо актуальним в теперішній час, так як різні економічні системи потребують системного та спланованого розвитку на перспективу. Висвітлено вдосконалення та узагальнення теоретико-методичних засад, розроблення практичних рекомендацій, що стосуються інноваційних підходів до розвитку управління в контексті перспективності використання та проблем впровадження розроблених підходів та інших підсумків досліджень.

Шифр НБУВ: ВА861709

5.У.170. Розвиток «розумних міст» в умовах цифрової трансформації / Т. А. Пушкар, Д. О. Серьогіна, К. В. Михайлова // Держава та регіони. Сер. Економіка та підприємництво. – 2022. – № 1. – С. 116-121. – Бібліогр.: 11 назв. – укр.

Розглянуто основні підходи до визначення «розумного» міста, його складників, функціонального наповнення і формування стратегії розвитку. Визначено, що сучасні підходи до формування стратегії «розумного» міста базуються на збалансованому поєднанні економічних, соціальних та екологічних чинників міського розвитку. Гуманістичний складник у розвитку міст, який превалює у сучасних програмах «розумного» міста, що реалізуються у світі, активно впливає на трансформації технічних аспектів. Передумови сталого розвитку «розумних» міст включають інституційні, нормативно-правові, соціальні, економічні та екологічні групи чинників. Але саме створення комфортного середовища проживання для всіх груп міських мешканців із поєднанням сталого розвитку на основі інноваційності визначено як основну мету реалізації стратегії «розумного» міста.

Шифр НБУВ: Ж23244:екон. та підпр.

5.У.171. Теоретико-методологічні засади регулювання розвитку державно-приватного партнерства в інформаційно-інноваційній економіці: автореф. дис. ... д-ра екон. наук: 08.00.03 / О. Л. Малін; Одеський національний політехнічний університет. – Одеса, 2021. – 44 с.: рис., табл. – укр.

Розроблено теоретико-методологічний базис, методичні підходи і рекомендації щодо регулювання розвитку державно-приватного партнерства в інформаційно-інноваційній економіці. Надано характеристику державно-приватного партнерства як об'єкта державного регулювання. Обґрунтовано зміни функціоналу державно-приватного партнерства, вплив парадигми економічного розвитку на його регулювання. Типологізовано форми, види та моделі державно-приватного партнерства, встановлено головні тенденції їх змін. Обґрунтовано зміну суті та методології державного регулювання процесів розвитку. Систематизовано: методологічні підходи, методи та організаційно-правові форми регулювання розвитку державно-приватного партнерства; якісні зміни його інноваційного середовища. Обґрунтовано детермінанти, виклики та вплив інноваційного, цифрового та сталого розвитку на зміни технологічної основи державно-приватного партнерства, цільового та ціннісного блоку його державного регулювання. Запропоновано концептуальні підходи та візію інноваційно-орієнтованого розвитку державно-приватного партнерства, доцільності, типології, організаційно-економічного механізму і державної підтримки його інноваційно-орієнтованого типу. Обґрунтовано полісекторальність і багатфункціональність як напрямки розвитку інноваційно-орієнтованого державно-приватного партнерства, їх драйвери. Розроблено архітектоніку та інформаційно-аналітичні інструменти регулювання розвитку інноваційно-орієнтованого інфраструктурного державно-приватного партнерства, структурне моделювання його функціоналу на основі цифрових інновацій.

Шифр НБУВ: РА453032

Фінанси. Грошовий обіг. Кредит. Страхування

5.У.172. Вплив боргової політики Уряду на розвиток економіки України / В. І. Гаркавенко, Г. В. Єршова // Економіка і прогнозування. – 2022. – № 1. – С. 107-123. – Бібліогр.: 20 назв. – укр.

Проаналізовано вплив боргової політики уряду на розвиток економіки України. Визначено, що нині практично всі показники боргової стійкості в Україні перевищують критичну межу, за якою вона втрачає можливості самостійно вирішити боргові проблеми. Так упродовж 2014 – 2021 рр. внутрішній державний та гарантований державою борг України збільшився у гривневому еквіваленті у 3,9 раза і станом на кінець 2021 р. становив 1111,6 млрд грн. Збільшення боргу відбулося передусім за рахунок прямого державного боргу, який за аналізований період зріс у 4,1 раза. Зроблено висновок, що масштабність державних запозичень в Україні перетворює їх на загрозу для економіки, оскільки без зміни чинної державної боргової політики ризик

неспроможності уряду виконувати свої зобов'язання з погашення та обслуговування боргу зростатиме. Акцентовано на переосмисленні економічної політики країни у напрямі обмеження боргової залежності країни, удосконалення структури платіжного та зовнішньоторгового балансів, виваженого підходу до лібералізації відносин у зовнішньоекономічній сфері та залучення іноземних інвестицій. Здійснено детальний аналіз тенденцій щодо випуску ОВДП, ОЗДП, а також залучення боргового фінансування від міжнародних фінансових організацій. Дослідження тенденцій, а головне структури ОВДП надає підстави стверджувати, що зростання випуску зумовлене не лише необхідністю фінансування дефіциту державного бюджету, а й недоліками і прорахунками грошово-кредитної та боргової політики, а також політикою протекціонізму інтересів окремих бізнес-структур. Акцентовано увагу на тому, що значна частка коштів нерезидентів в ОВДП збільшує валютно-курсову та фінансову вразливість країни і є фактором, що надає нерезидентам можливість впливати на валютний ринок та, відповідно, на курс національної валюти і стан міжнародних резервів України.

Шифр НБУВ: Ж23373

5.У.173. Статистичні методи в ризиковому страхуванні: навч. посіб. / В. П. Зубченко, Р. Є. Ямненко; Київський Нац. ун-т імені Тараса Шевченка. — Київ: Видавництво Людмила, 2023. — 330 с. — Бібліогр.: с. 323-324. — укр.

Представлено навчальний посібник, який підготовлено відповідно до програм курсів «Математичні основи ризикового страхування та бізнес-моделювання», «Актuarна математика» та «Статистичні методи у ризиковому страхуванні», які викладаються для бакалаврів та магістрів механіко-математичного факультету Київського національного університету ім. Тараса Шевченка. Зазначено, що посібник структуровано на розділи, присвячені окремим аспектам розрахунків із видів страхування, інших ніж страхування життя. Кожен із розділів містить огляд необхідних відомостей та результатів, приклади розв'язання типових завдань, задачі для практичних занять та самостійного опрацювання.

Шифр НБУВ: ВА861934

5.У.174. Стратегічний моніторинг та антикорупційний аудит в системі фінансово-економічної безпеки держави, регіону, суб'єктів господарювання: колект. монографія / В. М. Бабаєв, Т. В. Момот, О. М. Вашенко, М. В. Кадничанський, О. Є. Власова, Г. В. Стадник, О. В. Ілляшенко, Г. М. Шаповал, А. П. Косяк, Д. С. Шахвердян, Б. Б. Крайвський, Є. В. Мураєв, О. Ю. Чердиченко, К. С. Савенко, І. А. Крайвська, О. О. Солодовнік, А. Л. Шутенко, О. Ю. Литовченко, А. І. Луб, О. О. Конопліна, І. О. Філатова, В. Л. Шпілько, А. Л. Зубенко, Д. М. Вершиніна, Д. Т. Момот, О. М. Овчелупова, І. В. Коляда, С. С. Родченко, Н. Е. Аванесова, В. Ю. Світлична, А. І. Чудопал, А. Є. Ачкасов, І. Ю. Вінник, Р. Ю. Тесленко, В. В. Наумов, Н. О. Чех, П. Я. Пригунов, Н. І. Гордієнко, Н. Г. Краснікова, Ю. І. Мізік, Н. В. Спічанка, О. А. Андренко, В. М. Рубанка; ред.: Т. В. Момот; Харківський нац. ун-т міського господарства імені О. М. Бекетова. — Харків: Вид-во Іванченка І. С., 2019. — 401 с.: рис., табл. — Бібліогр.: с. 377-401. — укр.

Викладено теоретичні, методологічні і методичні положення, наукові і практичні рекомендації щодо забезпечення фінансово-економічної безпеки держави, регіону, суб'єктів господарювання шляхом використання інструментарію стратегічного моніторингу та антикорупційного аудиту в умовах загроз і викликів для національної і міжнародної безпеки. Розроблено теоретико-методологічні засади забезпечення системи стратегічного моніторингу в системі фінансово-економічної безпеки держави, регіону, суб'єктів господарювання в умовах євроінтеграції. Здійснено комплексну оцінку рівня економічної безпеки. Визначено стратегічні пріоритети забезпечення економічної безпеки в системі національної безпеки держави для підприємств оборонно-промислового комплексу України. Досліджено еволюцію сприйняття поняття корупції від стародавніх поглядів до сучасних наукових досліджень. Розкрито причини та зміст корупційних відносин, якісні та кількісні показники корупції в суспільстві. Розглянуто теоретико-методологічні засади здійснення антикорупційного аудиту та міжнародні рекомендації з оцінки корупційних ризиків підприємства. Визначено методичні підходи до проведення аудиту антикорупційних програм та запропоновано заходи боротьби з корупцією в Україні.

Шифр НБУВ: ВА861718

5.У.175. Суспільні фінанси України: навч. посіб. / М. І. Карлін, І. О. Цимбалюк, Н. В. Ткачук, А. В. Кулай, Н. В. Проць; Східноєвропейський нац. ун-т імені Лесі Українки. — Луцьк: Вежа-Друк, 2016. — 303 с.: рис., табл. — укр.

Охарактеризовано зміст державних і місцевих фінансів, бюджетної й податкової систем України, функціонування державних цільових фондів і фінансів державних підприємств, особливості діяльності органів управління суспільними фінансами країни (Міністерства фінансів України, Державної фіскальної служби, Державної казначейської служби, Державної аудиторської служби та ін.). Значну увагу приділено розкриттю особливостей здійснення процесу децентралізації у фінансовій сфері України, яка почала реалізовуватися з 2014 р., розкриттю специфіки адміністративно-територіальної реформи в Україні та її регіонах. Для розв'язання наявних проблем у функціонуванні суспільних фінансів України проаналізовано досвід країн Європейського Союзу й обґрунтовано деякі способи його використання в Україні.

Шифр НБУВ: ВА808692

5.У.176. Фінанси публічного сектору. Українські реалії та світовий досвід: навч. посіб. / Н. Д. Масій, М. А. Дем'янчук; Одеський нац. ун-т імені І. І. Мечникова. — Одеса: Астропринт, 2022. — 381 с.: рис., табл. — Бібліогр. в кінці тем. — укр.

Розкрито економічну суть фінансів публічного сектору, нормативно-правову базу їх функціонування. Визначено роль держави та її функцій в економічному розвитку. Розкрито природу публічних фінансів та їх призначення як елемента фінансової системи. Окреслено ключові відмінності публічних, державних і приватних фінансів. Розглянуто нормативно-правову базу функціонування публічних фінансів. Розкрито суть державної фінансової політики та структуру державних публічних фінансів. Розкрито місце публічних фінансів органів місцевого самоврядування та фондів задоволення суспільних потреб. Розкрито суть фінансового менеджменту, інформаційного забезпечення та контролю публічних фінансів тощо.

Шифр НБУВ: ВА861796

5.У.177. Фінансова глибина економіки України: секторальний розріз / Ю. І. Шаповал // Економіка України. — 2022. — № 12. — С. 51-68. — Бібліогр.: 17 назв. — укр.

З'ясовано суть фінансової глибини економіки і узагальнено показники її вимірювання. Оцінено рівень фінансової глибини економіки України з позиції монетизації економіки, банківських і небанківських активів і зобов'язань, обсягу операцій на ринку капіталу. Серед виявлених секторальних диспропорцій фінансової глибини української економіки відзначено банкоцентричність, відсутність «довгих» фінансових ресурсів і фінансових інструментів з високими інвестиційними властивостями попри розширення доступу до фінансових установ і реформування фінансового сектору протягом останнього десятиліття. Розкрито напрями покращання формування фінансової глибини економіки України.

Шифр НБУВ: Ж28099

Див. також: 5.У.91, 5.У.191, 5.Х.308

Державні доходи

5.У.178. Базова структура і податкові витрати з ПДВ в Україні: методологічний і прагматичний аспекти / А. М. Соколовська // Економіка і прогнозування. — 2022. — № 1. — С. 78-106. — Бібліогр.: 30 назв. — укр.

Попри те, що Державна податкова служба (ДПС) України готує звіти про податкові витрати — податкові пільги, що є втраченою доходів бюджету, і це свідчить про певні кроки на шляху упровадження концепції податкових витрат у бюджетний процес, питання щодо якості цих звітів залишається відкритим — через невизначеність принципів розподілу податкових пільг на такі, що є втратами доходів бюджету, та інші податкові пільги, а також алгоритму розрахунку втрат бюджету від надання податкових пільг. Мета дослідження — визначення методологічних підходів до формування довідників і, відповідно, звітів ДПС України про податкові пільги (на прикладі пільг з пдв), що є втратами доходів бюджету, і про інші податкові пільги та обґрунтування напрямів підвищення якості таких звітів. На основі аналізу концепції базової податкової системи (податку) і податкових витрат та підходів до визначення їх основних елементів у роботі сформульовано вимоги до структури довідників податкових пільг та звітів про податкові пільги, зокрема, встановлено, що якщо Довідник податкових пільг, які є втратами доходів бюджету, має включати лише податкові витрати, то у структурі Довідника інших податкових пільг можна виокремити дві складові — «структурні пільги», які є елементами базової структури податкової системи, і спеціальні пільги, які не призводять до втрат бюджетних надходжень. З метою полегшення ідентифікації та аналізу визначено основні складові структурних пільг з пдв в Україні, а також види (групи) пільг, які не призводять до бюджетних втрат, розглянуто випадки необґрунтованої класифікації податкових пільг у довідниках ДПС та обґрунтовано пропозиції до зміни їх класифікації. На основі проведених розрахунків виявлено, які групи пільг переважають у системі інших пільг, а також пільг, які є втратами доходів бюджету. Зроблено висновок, що сума структурних пільг з пдв в Україні у 4,5 рази перевищує суму податкових витрат, які, за потреби, можуть розглядатись як резерв збільшення надходжень податку до державного бюджету України. Визначено недоліки системного обліку пільг з пдв у довідниках податкових пільг та розроблено пропозиції, спрямовані на підвищення коректності та повноти їх обліку.

Шифр НБУВ: Ж23373

5.У.179. Концептуальні підходи до удосконалення оподаткування викидів двоокису вуглецю в Україні / О. М. Рябчин, Н. В. Новицька, І. І. Хлебнікова // Економіка і прогнозування. — 2021. — № 4. — С. 53-73. — Бібліогр.: 22 назв. — укр.

Вітчизняний податок на викиди двоокису вуглецю потребує вдосконалення податкового адміністрування задля забезпечення його фіскальної ефективності та зменшення трансакційних витрат на виконання податкового обов'язку. Незважаючи на те, що в Податковому кодексі України розрахунок такого податку базується на фактичних показниках викидів CO₂, на практиці він здійснюється на основі кількості спожитих ресурсів та характеристики виробничого процесу. Відповідно, складністю щодо адміністрування цього податку викликають трудомісткість податкових перевірок та необхідність залучення фахівців природоохоронних органів. Усе це не надає змоги дотримуватися принципу економічності оподаткування та актуалізує необхідність пошуку можливостей спрощення процесу податкового адміністрування на основі кращих світових практик. Мета дослідження — окреслення концептуальних підходів до удосконалення оподаткування викидів двоокису вуглецю, що допоможе Україні спростити податкове адміністрування та спільно з ЄС ефективно протидіяти наслідкам зміни клімату задля підвищення безпеки та створення нових можливостей для українського бізнесу в межах Європейського зеленого курсу. Методологічною основою виконання дослідження стало використання сукупності загальнонаукових і спеціальних методів: узагальнень та наукової абстракції, історико-логічної екстраполяції, просторового графічного й табличного методів візуалізації. Застосування методу SWOT-аналізу та систематизація європейської практики дало змогу з'ясувати, що для України найбільш прийнятним є використання податку на викиди CO₂ у вигляді непрямого податку на споживання енергоресурсів. Для переведення податку з оціненої емісії у форму податку на споживання енергоресурсів використано коефіцієнт вмісту вуглецю у паливі, теплотворну здатність палива та його крефіцієнт окислення. Впровадження зазначених пропозицій сприятиме підвищенню ефективності адміністрування такого податку, оскільки надасть змогу: скоротити кількість платників податків через впровадження інституту податкових агентів за одночасного зростання суми сплаченого податку одним платником; спростити порядок розрахунку бази оподаткування платниками податків та працівниками податкових органів;) збільшити фіскальну ефективність екологічного податку на викиди двоокису вуглецю від стаціонарних джерел на 50 % у разі встановлення ціни CO₂ на рівні 10 грн за т (у 5 разів при встановленні ціни CO₂ на рівні 30 грн за т відповідно до пропозицій законопроекту № 5600) та залучити потенційні надходження від транспортного сектора в обсязі 0,06 % ВВП. Використання практичних пропозицій та рекомендацій, одержаних у результаті дослідження, допоможе підвищити ефективність реалізації податкової політики України шляхом формування комплексу заходів, реалізація яких сприятиме зниженню енергозалежності національної економіки, у тому числі шляхом формування стимулів до запровадження енергозберігаючих та кліматично-нейтральних технологій; зниження надмірного навантаження на довкілля; спрощення адміністрування екологічних податків за одночасного зростання їх фіскальної ефективності. Матеріали дослідження можуть бути використані при підготовці проектів нормативно-правових актів та програмних документів у сфері екологічного та акцизного оподаткування, що входить до компетенції МФУ України, а також при формуванні пропозицій, застережень та рекомендацій до інших нормативно-правових актів щодо вдосконалення екологічного та акцизного оподаткування, ініціаторами яких виступають як органи виконавчої влади України, так і Верховна Рада України.

Шифр НБУВ: Ж23373

5.У.180. Оцінка податкового розриву по податку на прибуток у контексті розширення фіскального простору / Н. Б. Фролова // Економіка і прогнозування. — 2021. — № 4. — С. 125-141. — Бібліогр.: 12 назв. — укр.

Проаналізовано податковий розрив по податку на прибуток підприємств — як один із індикаторів, який характеризує податкові доходи, що може акумулювати країна з огляду на її економічний потенціал. Узагальнено основні теоретичні погляди на причини виникнення податкового розриву та досліджено існуючі методичні підходи щодо оцінки податкового розриву по податку на прибуток у країнах ОЕСР. Оцінку податкового розриву по податку на прибуток у дослідженні здійснено за програмою ОЕСР Revenue Administration — Gap Analysis Program, що базується на визначенні потенційних надходжень податку шляхом коригування агрегованих показників системи національних рахунків (валового прибутку, змішаного доходу), яка за результатами аналізу у період 2017 — 2019 рр. становила у середньому 1,4 % ввп, що свідчить про наявність резервів розширення фіскального простору України. Проведено аналіз податкового розриву в розрізі інституціональних секторів економіки, в результаті якого найбільший розрив по податку на прибуток було виявлено у секторі іноземних корпорацій, чий потенційний податковий надходження у понад утричі перевищували фактичні надхо-

дження податку до Зведеного бюджету України в 2018 р. Здійснено комплексний аналіз ефективності податку на прибуток в Україні на основі показника податкових зусиль та коефіцієнта бюджетної ефективності, що допомогло виявити значні їх відхилення у порівнянні з аналогічними показниками в інших країнах. Охарактеризовано основні заходи, спрямовані на мінімізацію податкових розривів у країнах ОЕСР та зроблено відповідні висновки для України.

Шифр НБУВ: Ж23373

5.У.181. Податкова політика України в сучасних умовах / В. В. Малишко // Екон. вісн. ун-ту Ун-т Григорія Сковороди в Переяславі. — 2021. — Вип. 51. — С. 121-127. — Бібліогр.: 5 назв. — укр.

Мета дослідження — аналіз податкової політики України в сучасних умовах. Методи, що було використано у процесі дослідження: узагальнення, метод порівняльного аналізу, метод системно-структурного аналізу й синтезу, статистичний, загальнонауковий, спеціальні методи наукового пізнання та інші методи дослідження. Охарактеризовано суть податкової політики. Значення основні методи зміщення податкового тягаря та основне призначення податків. Вказано, які питання залишаються ще не вирішеними і потребують подальших досліджень. Державна податкова служба України, Міністерство фінансів України, Верховна Рада України, органи місцевого самоврядування, об'єднані територіальні громади. Висновки: в умовах глобалізації, особливе місце займає податкова політика, оскільки оподаткування, як соціальний інститут, виступає одним з основних інструментів соціальної політики держави. Важливою умовою успішності та ефективності подальшого розвитку українського суспільства є підпорядкованість податкової політики курсу соціально-економічних перетворень, зважаючи при цьому на їх двосторонню взаємозалежність. Розвиток податкової системи має відбуватися відповідно до довготривалих макроекономічних цілей розвитку України. З одного боку, це побудова соціально орієнтованої економіки, а з другого — стимулювання розвитку національного виробництва та забезпечення його конкурентоспроможності. З огляду на зазначені цілі розвитку головні характеристики, які має набуті податкова система у процесі реформ — це соціальна орієнтація та висока ефективність її регуляторного потенціалу.

Шифр НБУВ: Ж73720

5.У.182. Податкові різниці підприємства: документування, облік та звітність / В. В. Концева, В. В. Гошовська, Т. І. Ткачук // Держава та регіони. Сер. Економіка та підприємництво. — 2022. — № 1. — С. 128-133. — Бібліогр.: 15 назв. — укр.

Установлено, що фактична ставка податку на прибуток відрізняється від базової ставки через коригування фінансового результату до оподаткування на податкові різниці. Мета роботи — розкрити порядок застосування податкових різниць підприємствами під час нарахування податкових зобов'язань із податку на прибуток з урахуванням електронного документування податкових розрахунків. Доведено, що порядок застосування різниць передбачає виконання етапів: визначення річного доходу за останній звітний рік; його порівняння з критичним значенням; визначення різниці; підрахунок окремо різниць, на які збільшується та зменшується фінансовий результат до оподаткування.

Шифр НБУВ: Ж23244:екон. та підпр.

5.У.183. Value-added tax and its place in the indirect tax system / S. Sliusar // Екон. вісн. ун-ту Ун-т Григорія Сковороди в Переяславі. — 2021. — Вип. 51. — С. 136-140. — Бібліогр.: 10 назв. — англ.

Досліджено податок на додану вартість. Мета дослідження — механізм функціонування ПДВ в Україні та розробка пропозицій щодо його адміністрування з урахуванням інтеграційних процесів в Україні. Методологічною основою дослідження є загальнонаукові та спеціальні методи наукового пізнання, а саме: системний підхід, структурування, аналіз і синтез. На сьогодні в Україні однією з основних економічних проблем є вдосконалення податкової системи загалом і системи оподаткування зокрема. Удосконалення оподаткування податком на додану вартість як складової системи оподаткування є важливим практичним завданням та однією з актуальних загальноекономічних проблем, що потребує вирішення. Питання удосконалення відшкодування ПДВ, підвищення рівня його ефективності, погашення заборгованості з відшкодування і запобігання її виникнення у майбутньому — пріоритетні в розробках науковців та у практичній діяльності органів ДПС. Податок на додану вартість є одним із найбільш суперечливих податків, тому через наявність суттєвих проблем при його справлянні, може перетворитися з бюджетотвірною в бюджетовитратною. Актуальність питання щодо сплати ПДВ потребує подальшого глибокого аналізу, враховуючи економічну ситуацію країни, сучасний стан і специфіку функціонування податкової системи. Галузь застосування результатів: Міністерство фінансів України, Верховна Рада України, органи місцевого самоврядування, територіальні громади. Висновки: податок на додану вартість є одним з найбільших джерел доходів державного бюджету країни. Основною проблемою адміністрування ПДВ стало подальше проведення експериментів зі змінами в податковому законодавстві. Україна на

сучасному етапі розвитку потребує вжиття додаткових законодавчих та адміністративних заходів, спрямованих на удосконалення справляння, податку.

Шифр НБУВ: Ж73720

Див. також: 5.Т.63

Кредитна система. Фондові біржі. Грошовий обіг

5.У.184. Вплив монетарної політики на формування монетарної безпеки держави / Г. В. Миськів, М. В. Вінічук // Держава та регіони. Сер. Економіка та підприємство. — 2022. — № 1. — С. 122-127. — Бібліогр.: 16 назв. — укр.

Досліджено процес формування монетарної політики та її взаємозв'язок із монетарною безпекою. Ефективна монетарна політика здатна скерувати економіку на високі й стабільні темпи зростання та виступає безпековим інструментом, що сприяє фінансовій стабільності в країні, забезпечує економічну безпеку держави. Зазначено, що досягнення та забезпечення монетарної безпеки в державі теж залежать від монетарної політики. Водночас фінансова та грошово-кредитна сфери постійно генерують виклики та загрози, які можуть трансформуватися у ризики для монетарної безпеки держави, тому актуальним є питанням дослідження послідовності заходів для підвищення ефективності монетарної політики НБУ та її впливу на монетарну безпеку держави з метою протидії монетарним ризикам і загрозам.

Шифр НБУВ: Ж23244:екон. та підпр.

5.У.185. Індивідуальні інвестори на фондовому ринку України: проблеми та перспективи: [монографія] / Н. М. Шелудько, С. Є. Шишков; НАН України, Інститут демографії та соціальних досліджень імені М. В. Птухи. — Київ: Академперіодика, 2023. — 124, [1] с.: рис., табл. — Бібліогр.: с. 116-125]. — укр.

Досліджено правові, технологічні і фінансові аспекти мотивації індивідуальних інвесторів до участі в торгах цінними паперами в Україні та світі. Висвітлено проблеми дефіциту інструментарію на фондовому ринку України і причини недостатньої довіри домогосподарств до вкладень у цінні папери локальних недержавних емітентів. Розглянуто еволюцію спроб держави та учасників ринків капіталу підвищити привабливість фондового ринку України для інвесторів. Визначено наслідки валютних і регуляторних обмежень щодо інвестування населення, зокрема мораторій на обіг цінних паперів під час війни.

Шифр НБУВ: ВС70239

5.У.186. Розвиток ринку фінансових послуг в умовах становлення цифрової економіки: колективна монографія / О. В. Попело, А. Г. Самойлович, І. О. Хоменко, І. В. Горобінська, О. В. Брага, М. В. Дубина, А. О. Кравченко, О. Л. Пластун, А. С. Арменко, І. О. Макаренко, І. В. Садчикова, В. С. Садчиков, М. В. Дубина, Н. М. Чийпеш, Н. С. Осторовська, С. І. Ткаленко, В. В. Тіпанов, Н. І. Хольяво, М. О. Колодок, В. В. Боженко, А. Д. Кільдей, В. П. Ільчук, Т. О. Шпомер, А. М. Шпомер, О. Л. Тоцька, О. В. Шишкіна, О. М. Кальченко, І. А. Борисенко; ред.: М. В. Дубин; Нац. ун-т «Чернігівська політехніка». — Чернігів: НУ «Чернігів. політехніка», 2022. — 289 с.: табл., рис. — укр.

Досліджено особливості становлення та розвитку цифрової економіки, теоретико-методологічні та практичні засади розвитку ринку фінансових послуг, роль інформаційно-комунікаційних технологій у розвитку ринку фінансових послуг, проблеми цього ринку в період трансформаційних зрушень національної економіки. Значну увагу приділено поведінковим аспектам розвитку ринку фінансових послуг у цифровій економіці.

Шифр НБУВ: ВА862168

5.У.187. Фінтех-компанії: сучасний стан та перспективи впливу на розвиток фінансового ринку України / П. Г. Ільчук, О. О. Коць, І. В. Колосовська // Держава та регіони. Сер. Економіка та підприємство. — 2021. — № 5. — С. 46-53. — Бібліогр.: 19 назв. — укр.

Досліджено фінтех-компанії в Україні. Проаналізовано теоретичні аспекти розвитку фінансового ринку за участю фінтех-компаній, а також виокремлено найбільш перспективні ніші для функціонування українських фінтех-компаній. Проаналізовано фінтех-ринки України у розрізі компаній, що на ньому працюють, та виділено особливості діяльності фінтех-компаній. Задля порівняння пріоритетних сфер діяльності фінтех-компаній проаналізовано топ-10 фінтех-компаній в Україні та світі. Зазначено, що найбільш успішними сьогодні є необанки. Виокремлено основні напрями інноваційного розвитку фінансового ринку України відповідно до «Стратегії розвитку фінансового сектора України до 2025 року», а також чинники впливу на розвиток та зростання ролі фінтех-компаній на фінансовому ринку України.

Шифр НБУВ: Ж23244:екон. та підпр.

Див. також: 5.У.91

Економіка охорони навколишнього госередовища

5.У.188. Дизайн механізмів використання природних активів: монографія / М. М. Петрушенко, Г. М. Шевченко; НАН України, Інститут проблем ринку та економіко-екологічних досліджень. — Одеса: Астропринт, 2021. — 207 с.: іл., табл. — Бібліогр.: с. 180-190. — укр.

Увагу приділено вирішенню актуальної проблеми обґрунтування та розвитку економіко-екологічних і релевантних їм економіко-математичних підходів, пов'язаних із дизайном механізмів використання природних активів. Запропоновано концептуальні підходи до застосування дизайну механізмів у межах оптимального керування у площині природокористування та теоретико-ігрової інтерпретації природно-ресурсних конфліктів, а також до використання природних активів на основі моделі лінійного програмування, на прикладі рекреаційної сфери. Розкрито проблеми визначення стратегій сталого економіко-екологічного розвитку на основі моделі «гри проти природи» в межах апроксимації дизайну механізмів використання природних активів.

Шифр НБУВ: ВА861867

5.У.189. Екологічна природна та техногенна безпека: підруч. для ЗВО / І. С. Єремеев, А. О. Дичко. — Одеса: Гельветика, 2022. — 432 с.: рис., табл. — Бібліогр.: с. 350. — укр.

Розглянуто проблеми екологічної природної та техногенної безпеки сьогодення, головні джерела загроз екологічній безпеці, завдання вимірального, біологічного та модельного моніторингу довкілля, методи вибору адекватних систем моніторингу, особливості антропогенного забруднення, реакцію довкілля на антропогенний вплив. Особливу увагу приділено проблемам оцінювання ризиків і катастроф та стратегії управління екологічною безпекою. Певну увагу приділено міжнародному праву та політиці у сфері екологічної безпеки, а також екологічному законодавству та реалізації державної екологічної політики в Україні. Особливо розглянуто проблеми еколого-безпечного розвитку. Підручник доповнено термінологією, з якою доводиться зустрічатися під час вирішення проблем екологічної природної та техногенної безпеки. У додатках наведено чисельні приклади конкретного вирішення практичних завдань оцінювання станів довкілля у разі інцидентів і катастроф, які можуть бути використані під час виконання курсових та дипломних робіт.

Шифр НБУВ: ВА861379

5.У.190. Структурні зміни в економіці природокористування: теоретичні основи та прикладні аспекти: колект. монографія / А. Ю. Алієва, Т. Ю. Бортнюк, В. Ю. Будняк, Н. В. Геліч, Л. В. Єлісєєва; Східноєвропейський нац. ун-т імені Лесі Українки. — Луцьк: Вежа-Друк, 2016. — 179 с.: рис., табл. — укр.

Висвітлено теоретичні та практичні аспекти проблем раціонального природокористування. Відображено розвиток еколого-економічних засад раціонального природокористування, динаміку змін у довкіллі та її вплив на економіку країни.

Шифр НБУВ: ВА808688

Див. також: 5.У.154

Економіка підприємства

Загальні питання економіки підприємства

5.У.191. Аналіз і прийняття рішень для зміцнення економічної безпеки (у сферах обліку, оподаткування, маркетингу, фінансів, менеджменту трудових ресурсів та публічного управління на рівні підприємств, регіонів, держави): монографія / Т. О. Сугак, Л. К. Сук, П. Л. Сук, К. І. Кузьмінська, О. М. Чабанюк, Є. В. Міщук, В. Я. Нусінов, М. І. Іщенко, В. С. Адамівська, Ю. Б. Кашубіна, Є. В. Афанасьєв, М. В. Адаменко, Н. Є. Скоробогатова, Т. В. Голобородько; голов. ред.: В. Я. Нусінов, Є. В. Міщук; Криворізький нац. ун-т. — Кривий Ріг: Р. Козлов, 2023. — 358, [1] с.: табл., рис. — Бібліогр.: с. 331-356. — укр.

Монографія містить наукові доробки щодо напрямів, які сприятимуть зміцненню економічної безпеки на рівні підприємств, регіонів, держави у сферах обліку. Наведено визначено оподаткування, маркетингу, фінансів, менеджменту трудових ресурсів та публічного управління. Корисно для фахівців, зайнятих у сфері забезпечення економічної безпеки, науковців, викладачів, а також здобувачів вищої освіти, що навчаються за освітніми програмами економіко-управлінського спрямування.

Шифр НБУВ: ВА862167

5.У.192. Використання PR-технологій як інструменту маркетингових комунікацій у просуванні компанії / В. В. Зеліч // Держава та регіони. Сер. Економіка та підприємство. — 2022. — № 1. — С. 77-82. — Бібліогр.: 8 назв. — укр.

Досліджено значення, роль та функції PR-технологій на підприємстві, визначено актуальність і напрями формування іміджу сучасного підприємства. Зв'язки з громадськістю є невід'ємним

складником будь-якого сучасного підприємства, а без PR-технологій, просування, реклами, SMM, маркетингових Інтернет-комунікацій сьогодні не може обійтися жодне підприємство на ринку, оскільки ці інструменти є основними елементами формування, створення, підтримання іміджу та репутації підприємства. Сформовано рекомендації щодо використання сучасних методів PR-технологій, проаналізовано традиційні та нетрадиційні методи просування. Запропоновано модель використання традиційних і нетрадиційних інструментів PR-технологій для просування компанії на ринку. Створено механізм-модель для сучасних напрямів PR-діяльності компанії для реалізації ефективної комунікативної політики компанії під час змін ринкових умов господарювання, а саме пандемії COVID-19.

Шифр НБУВ: Ж23244:екон. та підпр.

5.У.193. Конкурентні переваги роботизованих підприємств при здійсненні зовнішньоекономічної діяльності / Т. В. Кузнецова, О. М. Паламарчук // Екон. вісн. ун-ту / Ун-т Григорія Сковороди в Переяславі. — 2021. — Вип. 51. — С. 73-79. — Бібліогр.: 4 назв. — укр.

Виходячи зі слуханих викликів науково-технічного прогресу постала необхідність привертання уваги не тільки до конкурентних переваг автоматизовано-роботизованих підприємств над суто автоматизованими, а і до неминучості швидкої заміни людиноперсоналу на робото-персонал, як фахівців, здатних вирішувати комплексні спеціалізовані завдання та складні практичні проблеми, що характеризуються невизначеністю соціально-економічних умов у сфері промислового виробництва на міжнародному рівні. Наочно відстежується відсутність розуміння неминучості поступової заміни людино-професій на штучно-інтелектуально-роботизовані та катастрофічна неготовність до цих змін сфери менеджменту загалом. Питанням робототехніки присвячували свої дослідження багато науковців ще більше 100 років тому. З останніх це наукові праці Н. Морзе, Л. Варченко-Троценко, О. Гаркавенко, А. Вашкевич, Т. Каткової, Ю. Жукова тощо, але питанням дослідження управління робото-персоналом у сфері зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД) немає ще жодного. Абсолютно недосліджено всі складові менеджменту організації і менеджменту ЗЕД підприємств у сукупності нерозв'язаних проблемних питань управління робото-персоналом зі штучним інтелектом, що в дуже близькому майбутньому майже повністю замінить людино-персонал. Обґрунтування ролі оновленого менеджменту організації і менеджменту ЗЕД підприємств в управлінні робото-персоналом, як неминучим суб'єктом економічно-господарських відносин. Комплекс наукового абстрагування, теоретичного порівняльного аналізу та синтезу власних інноваційних ідей. Показано конкурентні переваги автоматизовано-роботизованих підприємств над суто автоматизованими при здійсненні ЗЕД. Привертено увагу до неминучості заміни декількох десятків професій з людською працею та людським інтелектом на роботизовану працю зі штучним інтелектом. У контексті даного дослідження мова йде про управління ЗЕД підприємств для забезпечення їх стійкої конкурентоспроможності на глобальному ринку праці у сфері управління організаціями — суб'єктами ЗЕД на національному та міжнародному рівнях через генерацію нових знань та інноваційних ідей. Висвілено питання щодо підготовки здобувачів на спеціальності 073 «Менеджмент» з середньостроковим і далекострочним стратегічним баченням. Висновки: розуміння неминучої швидкої заміни людино-персоналу на робото-персонал є запорукою забезпечення стабільності та конкурентоспроможності всіх галузей виробництва та надання послуг на світових ринках. Запропоновано повернути не тільки увагу наукової спільноти до питань роботизації на базі штучного інтелекту, а й до інвестицій у подальші наукові дослідження з метою розроблення нових стратегій підготовки керівного складу (навчального процесу від дитячого саду до випуску з університету) та супроводжуючого навчально-методичного забезпечення — особливо в галузі ЗЕД.

Шифр НБУВ: Ж73720

5.У.194. Поняття, сутність і етапи фінансового планування і бюджетування на підприємстві / И. Н. Макачук, В. В. Худолій, М. М. Расюк // Екон. вісн. ун-ту / Ун-т Григорія Сковороди в Переяславі. — 2021. — Вип. 51. — С. 112-121. — Бібліогр.: 9 назв. — рус.

Несмотря на усиленную конкуренцию в хозяйствовании, для успешной работы предприятиям приходится опережать своих конкурентов не только по уровню технологий и показателям основной операционной деятельности, но и по качеству систем управления, обеспечивающих быструю реакцию субъектов хозяйствования на изменения, которые происходят. Сейчас предприятия заинтересованы в том, чтобы реально представлять свое финансовое положение не только сегодня, но и на ближайшую перспективу. Это необходимо для того, чтобы эффективно развивать свою хозяйственную деятельность и своевременно выполнять свои обязательства перед государством, партнерами по бизнесу и другими предприятиями и организациями. В условиях рыночной экономики, которой присущи самостоятельность субъектов хозяйствования и собственная ответственность предприятий за результаты финансово-хозяйственной деятельности возникает объективная потребность в постоянном контроле, анали-

зе, корректировке и прогнозировании изменений финансового состояния и оценки финансовых возможностей предприятия на будущее. Использование бюджетирования способствует не только оздоровлению тех фирм, на которых оно используется, но и имеет большое влияние на глобальные процессы укрепления и обогащения национальной экономической системы. Поэтому главным назначением бюджетирования становится предсказание поступлений доходов предприятия, определение расходов, результативности каждой хозяйственной и финансовой ситуации, обоснование вероятного направления использования финансовых ресурсов предприятия. Именно это обуславливает актуальность исследования. Значительный вклад в разработку и анализ методологических, теоретических и практических основ бюджетирования на предприятии внесли следующие отечественные и зарубежные ученые: С. А. Белобловский, М. Д. Билык, С. Ковтун, С. Ф. Голов, З. М. Левченко и П. В. Иванюта, А. А. Терещенко, Джайло Г. Сигел и Джай К. Шим и др. Исходя из актуальности и степени научной разработки проблемы, цель работы — исследование финансового планирования на предприятии, его особенностей и принципов построения, а также направлений повышения эффективности его применения. Предметом исследования является финансовое бюджетирование деятельности субъектов предпринимательской деятельности. Для решения всех поставленных задач использовались такие методы как анализ и синтез, обобщение при сочетании мыслей разных ученых, сравнение при рассмотрении различных классификаций бюджетов предприятий, описание финансовых бюджетов. Информативной базой исследования в ходе исследования послужили учебники и учебные пособия, научные труды ведущих отечественных специалистов в области теории и практики финансового планирования и бюджетирования, в которых описаны финансовые бюджеты дано в наиболее полной и доступной форме, материалы конференций. Разработанные в работе теоретические положения, выводы и предложения по оценке перспектив развития предприятия углубляют системные подходы к их изучению, а также создают основу для прогнозирования его будущего финансово-хозяйственного состояния и обоснование возможных путей развития бюджетирования в системе финансового планирования на предприятии.

Шифр НБУВ: Ж73720

5.У.195. Розроблення антикризової програми управління персоналом як стратегія подолання бізнес-проблем підприємства / А. Л. Бикова, А. В. Лобза, А. Р. Пильгун // Держава та регіони. Сер. Економіка та підприємництво. — 2022. — № 1. — С. 67-71. — Бібліогр.: 6 назв. — укр.

На різних стадіях життєвого циклу економічної системи будь-якої організації, підприємства можуть виникати кризові ситуації, що ускладнюють ефективну роботу та призводять до руйнівних наслідків. Без професіоналів, які здатні зупинити руйнівні дії або навіть запобігти кризі, підприємству важко досягти поставлених цілей та завдань, тому для підтримки високого рівня конкурентоспроможності підприємствам необхідно розширювати інноваційні процеси і залучати висококваліфікованих фахівців з антикризового управління. Основною рушійною силою будь-якої організації чи підприємства є персонал, відповідно, управління ним має велике значення. Нині в Україні на перший план виходить питання про утримання найбільш цінних кадрів підприємства, а також створення необхідних умов для активної трудової діяльності.

Шифр НБУВ: Ж23244:екон. та підпр.

5.У.196. Сучасний стан та перспективи розвитку діяльності підприємств в Україні: теорія, методика, практика: колект. монографія / М. М. Берест, О. В. Гладкий, Л. Й. Гнилянська, О. О. Городецька, С. І. Дерев'яно, Д. О. Елішис, І. В. Журавльова, Л. Д. Загвойська, О. В. Калініченко, В. С. Кілівник, І. А. Козак, Л. В. Кононенко, М. Т. Краснюк, А. В. Кубай, А. А. Кулик, Ю. М. Кулич, О. Л. Легошина, А. В. Медина, О. В. Мних, Н. С. Науменко, О. П. Павленко, Н. Й. Радіонова, Н. В. Смірнова, Н. М. Ткачук, Л. О. Удова, К. В. Цімох, Л. О. Шкварчук, Н. М. Штефан, З. В. Юринець, Б. В. Яручик; Центр фінансово-економічних наукових досліджень. — Полтава: Астрія, 2022. — 180 с.: рис., табл. — Бібліогр.: с. 161-180. — укр.

Досліджено теоретичні, методологічні та практичні аспекти ресурсного забезпечення та маркетингової діяльності підприємств. Викладено особливості управління економічною діяльністю підприємств та персоналом. Висвітлено питання статистики, обліку, аналізу й аудиту діяльності підприємств. Запропоновано основні напрями інноваційного розвитку діяльності підприємств. Проаналізовано сучасні аспекти ефективності діяльності підприємств. Здійснено оцінку рівня економічної безпеки та правових засад діяльності підприємств.

Шифр НБУВ: ВА862101

5.У.197. Управління капіталізацією підприємства на основі реінжинірингу бізнес-процесів: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.04 / Т. О. Шилова; Одеський національний економічний університет. — Одеса, 2021. — 19 с.: рис., табл. — укр.

Вирішено теоретичні та практичні проблеми управління капіталізацією підприємства як критерієм ефективності його господарської діяльності. Розширено трактування категорії «реінжиніринг бізнес-процесів» з урахуванням сучасних особливостей розвитку економіки, а також запропоновано застосування ризик-орієнтованого підходу до визначення бізнес-процесів підприємства. Визначено взаємозв'язок між вартістю підприємства та структурою його капіталу. Виявлено вплив факторів капіталізації на діяльність підприємства в умовах доктрини «Industry 4.0». Виявлено методологічні підходи до визначення складових капіталізації підприємства. Також розроблено фінансово-економічну модель складових капіталізації, яку було використано в управлінні підприємством. На підставі всіх зазначених комплексних складових було оцінено ефективність реінжинірингових заходів для підприємства.

Шифр НБУВ: RA453044

5.У.198. Управління підбором і наймом персоналу на сучасному українському підприємстві / А. В. Лобза, Н. Ю. Пікуліна, В. В. Криша // Держава та регіони. Сер. Економіка та підприємництво. — 2022. — № 1. — С. 8-14. — Бібліогр.: 5 назв. — укр.

Досліджено систему підбору та найму персоналу підприємства в конкурентних умовах ведення бізнесу на прикладі ПП «Тільда». Розглянуто зміст і важливість ефективної рекрутингової діяльності у сучасних умовах високої конкуренції на ринку праці. Наведено характеристику персоналу ПП «Тільда» за статтю, динаміку вікової структури робітників підприємства, а також досліджено етапи підбору персоналу. Авторами розроблено SWOT-аналіз рекрутингової діяльності, за допомогою якого виявлено слабкі та сильні сторони компанії, можливості та «загрози». Для підвищення ефективності процесу підбору персоналу на ПП «Тільда» було запропоновано доповнити і конкретизувати наявні документи і посадові інструкції працівників відділу кадрів. Головним завданням є зниження плинності кадрів на підприємстві. Відповідати за його розвиток мають керівники структурних підрозділів, начальник відділу кадрів, інспектор відділу кадрів та генеральний директор підприємства.

Шифр НБУВ: Ж23244:екон. та підпр.

5.У.199. Managing the personnel evaluation system as a direction for ensuring the competitive advantage of an innovative enterprise in a knowledge economy and change management / Н. Levkiv, Ye. Snitko, N. Klymenchukova, M. Rii // Держава та регіони. Сер. Економіка та підприємництво. — 2022. — № 1. — С. 83-88. — Бібліогр.: 10 назв. — англ.

В основу системи оцінки мають бути закладені такі моменти, як аналіз роботи, навчання та розвиток персоналу, мотивація праці, формування кадрового резерву, кадрове планування, чітке формування вимог до праці персоналу та повноцінне використання наявного людського потенціалу в умовах економіки знань та управління змінами, що актуалізує тему дослідження. Використано історично-логічний метод; метод систематизації, класифікації і теоретичного узагальнення; метод інституціонального аналізу; метод системного аналізу; метод логічного аналізу і синтезу; метод графічного аналізу. Розглянуто концептуальні засади орієнтування методик оцінки персоналу в інноваційному підприємстві як напрям забезпечення конкурентних переваг, якого спрямовано на пошук та оцінку відповідних знань, вмінь, навичок та інших якісних характеристик персоналу підприємства вимогам посади. Сформульовано систему оцінки персоналу для інноваційного підприємства, що засновано на оцінці професійної підготовки працівника, оцінці відповідності особистих якостей формальному посадовому «портрету» вимог, визначенні корисності праці та діяльності конкретного працівника в умовах економіки знань та управління змінами. Визначено періодичність оцінки менеджерів інноваційного підприємства, методику оцінювання трудової поведінки працівника, оцінювання рівня досягнення працівником позитивного кінцевого результату в економії ресурсів, дотриманні та вдосконаленні технології, одержання якісної продукції, одержанні продукції у встановлені терміни, швидкості прийняття рішення. Методика «Assesment Center» у інноваційному підприємстві має бути спрямована на таке завдання, як вивчення потреб працівників в розвитку навичок і вмінь з врахуванням стратегічних цілей у інноваційному підприємстві, а також прогнозування їх розвитку та впливу на результати фінансової його діяльності.

Шифр НБУВ: Ж23244:екон. та підпр.

Див. також: 5.У.156, 5.У.158, 5.У.174

Економіка промисловості

5.У.200. Гірничодобувна галузь: інформаційне підґрунтя для зміни державного регулювання / А. М. Штангет, В. В. Шляхетко, Х. О. Мандзінівська // Держава та регіони. Сер. Економіка та підприємництво. — 2022. — № 1. — С. 61-66. — Бібліогр.: 9 назв. — укр.

Наявність запасів корисних копалин в умовах посилення глобалізаційних процесів та зростання технологічного розриву між

країнами залишаються важливими для економічного розвитку та забезпечення національної безпеки, але ускладнення процесу видобування та посилення конкуренції на ресурсних ринках потребують удосконалення державного регулювання. У межах кожного окремого підприємства не може бути вирішено складні проблеми щодо технологічного оновлення задля збільшення ефективності видобування мінеральних ресурсів зі збереження природного середовища та досягнення національних інтересів. Здійснене узагальнення офіційних аналітичних даних та позицій експертів формує загальне уявлення про процеси в українській гірничодобувній галузі. За результатами відстеження зміни кількості підприємств, обсягів реалізованої продукції, чисельності зайнятих працівників та кінцевого фінансового результату діяльності виявлено ознаки кризових процесів, які вимагають внесення змін у державне регулювання гірничодобувної галузі.

Шифр НБУВ: Ж23244:екон. та підпр.

5.У.201. Економіко-екологічні аспекти видобування граніту на Житомирщині: проблеми і перспективи / В. А. Студінський, С. В. Диняк // Екон. вісн. ун-ту/Ун-т Григорія Сковороди в Переяславі. — 2021. — Вип. 51. — С. 90-95. — Бібліогр.: 10 назв. — укр.

Велика частина території України знаходиться на так званому Українському щиту, що являє собою геологічне брилове підняття кристалічного фундаменту Східноєвропейської платформи, що простягається в межах нашої держави вздовж середньої течії Дніпра смугою довжиною понад 1000 км і шириною близько 250 км від річки Горині до Азовського моря. Даний геологічний масив майже цілком складається з метаморфічних і магматичних порід, основна маса яких глибоко перероблена ультраметаморфічними процесами, включно з гранітизацією й вибіркоким анатексисом, що спричиняли формування місцевих корових магм. У багатьох місцях граніти виходять на поверхню. Граніт з геологічної точки зору є інтрузивною гірською породою кислого складу із зернистою (рівномірнотзернистою чи нерівномірнотзернистою) структурою. Виняткова міцність цього кам'яного матеріалу надає змогу його використовувати в різних сферах економіки, зокрема будівельній. У цій галузі граніт одержує широке застосування при будівництві доріг, будинків, виготовленні бетону, спорудженні мостів та інше. У зв'язку із широким застосуванням каменю у виробничій сфері, виникає потреба його видобутку. Кар'єрний видобуток граніту здійснюється у Житомирській, Київській, Кіровоградській, Запорізькій та інших обл. Заразом з тим видобуток граніту кар'єрним способом, а також подальша його переробка у товарну продукцію, зокрема щебінь, здійснює негативний вплив на навколишнє природне середовище. З одного боку постає проблема вироблення необхідної будівельної продукції для задоволення потреб промисловості та побутового життя мешканців країни, а з іншого — виникає питання збереження довкілля. Зазначено, що проблема впливу видобутку граніту кар'єрним способом розглядається багатьма дослідниками у комплексі з наслідками Чорнобильської катастрофи. Мета дослідження — визначення економіко-екологічних проблем, пов'язаних з організацією видобутку граніту кар'єрним способом, а також поєднання цієї проблеми з іншими чинниками негативного впливу на довкілля. Зроблено спробу розглянути питання негативного впливу на навколишнє природне середовище видобутку граніту та його переробки на товарну продукцію. Розглянуто проблему комплексно у поєднанні з іншими негативного впливу на довкілля. При цьому висвітлено питання удосконалення технічних та технологічних процесів, що надають змогу зменшити негативний вплив на довкілля. Висновки: видобуток граніту кар'єрним способом, безперечно, що негативно впливає на природний стан, зокрема на якість повітря, води та земельних ресурсів. Цей негативний вплив підсилюється ще й тим, що Житомирську обл. було піддано найбільшому негативному впливу в результаті аварії на Чорнобильській атомній електростанції. Застосування сучасних технологій у систему кар'єрного видобутку граніту надає змогу значно зменшити негативний вплив, зокрема щебеневих заводів, на довкілля Житомирської обл.

Шифр НБУВ: Ж73720

5.У.202. Економічна безпека машинобудівного комплексу України: концепції, прагматика, інструментарій забезпечення: монографія / О. З. Редька. — Тернопіль: Університетська думка, 2022. — 343 с.: рис., табл. — Бібліогр.: с. 304-328. — укр.

Наведено результати дослідження економічної безпеки машинобудівного комплексу країни. На цій основі запропоновано теоретичні підходи та практичні аспекти забезпечення економічної безпеки машинобудівних підприємств і відповідної державної політики за умов виходу цих підприємницьких структур на траєкторію сталого соціально-економічного зростання. Зазначено, що дослідження виконано на прикладі машинобудівних підприємств країни, які за умов належної державної політики можуть мати перспективи розвитку.

Шифр НБУВ: ВА861663

5.У.203. Закордонний досвід застосування інвестиційних стимулів розвитку харчової галузі / О. М. Філатова // Держава та регіони. Сер. Економіка та підприємництво. — 2022. — № 1. — С. 94-98. — Бібліогр.: 5 назв. — укр.

В роботі доведено, що проблемами забезпечення інвестиційних стимулів розвитку галузі займалися багато вчених, які, зокрема, досліджували стан і перспективи розвитку зовнішнього та внутрішнього інвестування. Авторами виділено ключові аспекти інвестиційного процесу, зокрема зазначено, що важливим фактором побудови ефективного інвестиційного забезпечення не тільки в масштабах економіки країни, але й будь-якої галузі, є зовнішні інвестиції та інвестиційні стимули. Мета даного дослідження — оцінка напрямів розвитку інвестування на Україні на основі аналізу закордонного досвіду інвестиційних стимулів та з урахуванням сучасних методик та технологій. Податкові пільги є популярною формою підтримки інвестицій у світі. На сьогодні найближчі сусіди України, а саме, європейські держави, пропонують широкий спектр інвестиційних стимулів, завдяки чому ці країни стають все більш привабливими країнами, в тому числі, для прямих іноземних інвестицій. Спостерігається тенденція до загострення конкуренції між країнами за нові інвестиційні проекти. Податкові пільги для інвестицій зазвичай використовуються багатьма країнами, але найбільше важливий той факт, що вони стають дієвим інструментом в країнах, які є найбільш близькими сусідами України та конкурентами за нових інвесторів. Відсутність або неналежна увага до такого інструменту підтримки може поставити під загрозу встановлення достойного рейтингу України серед іноземних інвесторів, навіть не беручи до уваги інші негативні моменти в економічному та політичному плані. На сьогоднішній день можна констатувати дві основні проблеми у залученні зовнішніх інвестицій в українську економіку: низький рівень інвестиційної привабливості на фоні сусідніх держав з ринковою економікою, що розвиваються. Для швидкого покращання даної ситуації увагу слід звертати на найбільш вразливі показники міжнародних рейтингів. До тих пір, поки вказане питання не буде вирішено, харчова та інші галузі будуть мати труднощі із залученням зовнішніх інвестицій; внутрішнім інвесторам-резидентам невигідно напрямку інвестувати у вітчизняні підприємства через несприятливий інвестиційний клімат, що має вирішуватись на державному рівні шляхом дерегуляції та змін у податковому законодавстві.

Шифр НБУВ: Ж23244:екон. та підпр.

5.У.204. Основні засади формування техніко-економічної прогнозної моделі енергозабезпечення регіону з використанням відновлюваних джерел енергії / Г. О. Кузнєцова // Держава та регіони. Сер. Економіка та підприємництво. — 2021. — № 5. — С. 64-75. — Бібліогр.: 10 назв. — укр.

Здійснено аналіз основних засад формування техніко-економічної прогнозної моделі енергозабезпечення регіону з використанням відновлюваних джерел енергії. Наголошено, що актуальність створення автономних енергоджерел на базі ВДЕ зумовлена необхідністю оптимізації витрат при енергозабезпеченні об'єктів, розташованих поза систем центрального енергозабезпечення, вимогами законодавства в частині енергозбереження та підвищення ефективності використання природних ресурсів та можливими податковими обмеженнями на викиди CO₂, а також вимогами імпортозаміщення виробів зарубіжних виробників сучасними енергоустановками українського виробництва. Зазначено, що беручи до уваги той факт, що виробництво електроенергії даним типом установок не може обходитися без додаткових резервних джерел, для енергосистем на базі ВДЕ підходять поняття — енергокомплекс, що включає в себе розташовані в безпосередній близькості одна від одної енергоустановки, призначених для вироблення одного або кількох видів енергії, оснащених при цьому системами автоматизованої роботи, що надає змогу вести облік і контроль за раціональним використанням енергоресурсів. Констатовано, що енергокомплекс на базі відновлюваних енергетичних ресурсів може виконувати цілий ряд найважливіших завдань при організації виробничого процесу. Для економічної оцінки доцільності використання ВДЕ з визначенням потенціалу впровадження подібних технологій на промислових об'єктах було розроблено прогнозу модель економічної ефективності, що враховує можливі технологічні та інституційні зміни. При створенні прогнозної моделі економічної ефективності, що враховує можливі технологічні та інституційні зміни насамперед було визначено і описано фактори, критерії та їх параметри з розподілом значущості (ваги) кожного зі значень, взаємозв'язку і залежності. Визначено, що перший етап пропонованої моделі стоєть з'ясування можливості застосування технологій енергозабезпечення на основі ВДЕ в певних географічних умовах; на другому етапі (регіональному), після вибору перспективного району проводиться мезомасштабне числове моделювання вітрового потоку на довільній висоті над рівнем землі; на третьому етапі здійснюється переоцінка економічної ефективності проекту з урахуванням змін прогнозних факторів і порівняльний аналіз результатів, за підсумками якого відбувається вибір підсумкового варіанта і прийняття рішення про доцільність використання систем енергозабезпечення на базі ВДЕ. Констатовано, що модель для вибору оптимальної системи енергозабезпечення поточних і перспективних проектів з використанням ВДЕ, має враховувати можливі технологічні та інституційні зміни.

Шифр НБУВ: Ж23244:екон. та підпр.

5.У.205. Управління капіталом промислових підприємств / Н. С. Танклевська, В. В. Ярмоленко // Держава та регіони. Сер. Економіка та підприємництво. — 2021. — № 5. — С. 32-39. — Бібліогр.: 13 назв. — укр.

Розглянуто суть понять «капітал» та «управління капіталом». Запропоновано визначення капіталу як певного ресурсу (грошового, трудового тощо), якого спрямовано на здійснення діяльності підприємством щодо одержання прибутку. Розроблено схему, в якій відображено основні завдання управління капіталом промислового підприємства, зокрема мінімізацію можливих фінансових ризиків за запланованого рівня доходу капіталу та ведення ефективного фінансового контролю; раціональне використання сформованого капіталу промислового підприємства; забезпечення достатньої кількості капіталу; вчасне реінвестування капіталу та забезпечення його оборотності; створення сприятливого фінансового клімату для досягнення максимального прибутку підприємства. Проаналізовано процес управління структурою капіталу щодо управління власним та запозиченим капіталом. Розкрито завдання, які стоять перед управлінням власним капіталом та запозиченим капіталом. Визначено, що будь-яке промислове підприємство у своєму складі має дві функціональні підсистеми, такі як управління формуванням капіталу та управління використанням капіталу. Зазначено, що ефективне формування та накопичення вартості капіталу забезпечується кількома чинниками, а саме діючими активами підприємства та величиною доданої вартості, що сформувалася в результаті оборотності активів. Проаналізовано динаміку кількості підприємств промислової галузі та величини їх оборотних активів, у результаті чого з'ясовано, що з 2016 р. кількість підприємств галузі промисловості суттєво знизилась у порівнянні з 2015 р., а у 2017 р. вона була незмінною, проте у 2020 р. значно зростає, підвищившись у порівнянні з 2015 р. на 0,35 %. Оборотні активи промислових підприємств у 2020 р. у порівнянні з 2015 р. збільшились майже на 84 %. Виділено основні принципи управління капіталом, які сприяють формуванню середовища для досягнення головної мети управління капіталом щодо ефективної оптимізації діяльності відповідного суб'єкта господарювання.

Шифр НБУВ: Ж23244:екон. та підпр.

5.У.206. Формування інноваційної стратегії розвитку промислового підприємства: автореф. дис. ... д-ра екон. наук: 08.00.04 / С. М. Макаренко; Одеський нац. ун-т ім. І. І. Мечникова. — Одеса, 2021. — 40 с.: рис., табл. — укр.

Науково обгрунтовано та розроблено теоретико-методологічні засади, науково-методичні і практичні рекомендації щодо формування інноваційної стратегії розвитку промислового підприємства. Розроблено концептуальну модель ідентифікації рівня розвитку промислового підприємства. Узагальнено методологічні підходи дослідження інноваційної стратегії розвитку промислового підприємства та запропоновано алгоритм оцінювання процесу її вибору. Обгрунтовано доцільність симбіозу інтуїтивних та формалізованих методів при визначенні впливу факторів зовнішнього середовища та побудові оптимальної прогнозної моделі інноваційного розвитку промислового підприємства. Запропоновано методіку комплексного аналізу діяльності промислового підприємства в умовах залучення інновацій та конкурентозабезпечення на регіональному та національному ринках. Удосконалено науково-методичний підхід щодо прогнозування ефективності діяльності промислового підприємства під впливом прийняття управлінських рішень стосовно залучення інновацій. Обгрунтовано науково-методичний підхід щодо визначення загального рейтингу ризикованості господарської діяльності промислового підприємства. Сформовано методологічні положення стосовно інноваційного аналізу ефективності промислового виробництва з урахуванням динаміки змін і конкурентного оточення. Розроблено динаміко-стратегічну карту інноваційного розвитку промислового підприємства. Визначено вплив людського фактора промислового виробництва на інноваційні процеси. Розроблено модель оцінки персоналу в системі діяльності «індивід — колектив». Розкрито сутнісну взаємозумовленість виробничого навантаження персоналу через визначення граничного навантаження, за якого досягається максимальна продуктивність індивідуальної та колективної діяльності. Запропоновано алгоритм взаємодії промислового підприємства із зовнішнім середовищем для впровадження оптимальних інноваційних рішень.

Шифр НБУВ: РА45303

Економіка будівництва

5.У.207. Адаптивна методологія та інструментарій впровадження масштабних будівельних девелоперських проектів: автореф. дис. ... д-ра техн. наук: 05.23.08 / В. Ю. Медяник; Київський нац. ун-т будівництва і архітектури. — Київ, 2021. — 39 с.: рис., табл. — укр.

Запроваджено та обгрунтовано інноваційну адаптивну методологію та прикладний інструментарій організації будівництва, організаційно-технологічного та адміністративного девелопменту для впровадження масштабних будівельних проектів (МБДП)

через формат спеціальної девелоперської компанії (СДК). Визначено структуру СДК як тимчасову девелоперську компанію та систему будівельного девелопменту, що має у межах циклу МБДП реалізувати спеціальні функції: координаційну та адміністративно-регуляторну функції, яка полягає у забезпеченні комунікацій та в інституційно-організаційному оформленні відносин між інституційними учасниками та виконавцями проекту у вигляді угод, контрактів та функціонуючої дирекції з адміністрування проектом; превентивно-аналітичну функцію, яка спрямовує систему девелопменту та оргструктуру управління МБДП на завчасне обстеження впливу процесів зовнішнього та внутрішнього мікросередовища реалізації для завчасного упередження загроз циклу МБДП; управління процесами логістики, підготовки та будівництва — трансформації ресурсів замовника та його інституційних партнерів у проміжну та готову продукцію проекту. Розроблено адаптивну методологію та інструментарій організаційно-технологічного девелопменту циклу МБДП та його адміністрування тимчасовою девелоперською компанією. На ґрунті поетапного моделювання, сценарно-імітаційного і стохастичного коригування, наступного мультикритеріального оцінювання (за 4 критеріями) підсистеми інструментарію, визначають підсумковий індекс-пріоритет однієї альтернативи організації циклу МБДП щодо іншої — у такий спосіб інструментарій забезпечує раціональне узгодження вимог інституційних учасників (замовник, співінвестори та СДК) щодо технологічних, функціональних та вартісних характеристик виконання циклу МБДП, в якому організація будівництва є найбільш складною щодо функціонально-технічного змісту, а підготовча фаза (включаючи формування дієвої оргструктури адміністрування) є найбільш відповідальною за підсумки цільового використання ресурсів на формування продукту проекту, із заздалегідь встановленими параметрами. Результати дослідження трансформовано в систему прикладних програмних модулів «ВІМ-модулі організації будівництва для МБДП». Зазначений комплекс програм (за підсумками його впровадження в практику будівництва) створює відповідний сучасним потребам будівельного ринку та системі будівельного девелопменту науково-прикладний засіб підготовки, організаційно-технологічного, змістово-функціонального та адміністративно-управлінського супроводу циклу МБДП. Науково-теоретична цінність дослідження полягає в тому, що вперше з позицій сучасних реалій будівельного ринку України та вимог девелопменту у житловому будівництві, розроблено методологію організації будівництва у складі єдиного циклу адміністрування, керування тимчасовим підприємством — спеціальною девелоперською компанією. Реалізовано принципову зміну інструментарію організації будівництва, в якому переваги організаційно-технологічних моделей оновленого типу та змісту сполучено з можливостями ВІМ-технологій, структурного реінжинірингу, що у підсумку забезпечує достовірне превентивне (до або на початку циклу впровадження проекту) обґрунтування організаційно-технологічних та організаційно-структурних рішень на ґрунті поетапної, мультикритеріальної експертизи рішень, з можливим виявленням впливу цих рішень на остаточні результати проекту як для замовника, девелопера, так і для організації-виконавців.

Шифр НБУВ: РА453000

5.У.208. ВІМ-орієнтовані технологічні процедури експертизи проектів будівництва: автореф. дис. ... канд. техн. наук: 05.23.08 / О. В. Берендєєва; Київський нац. ун-т будівництва і архітектури. — Київ, 2021. — 21 с.: рис. — укр.

Розглянуто вирішення нагального науково-практичного завдання методичного обґрунтування для практичної реалізації архітектоніки комплексу інноваційних організаційно-технологічних процедур реалізації експертизи проектів будівництва, з використанням методології (Building Information Model) ВІМ-середовища інформаційно-аналітичного типу. Обґрунтовано інноваційний зміст впровадження спеціалізованих організаційно-технологічних процедур реалізації експертизи проектів будівництва на основі цифрової ВІМ-платформи моделювання життєвого циклу проектів будівництва. Розроблено інноваційну цифрову ВІМ-орієнтовану модель процедурних особливостей виконання будівельної експертизи функціонального модуля «експертиза» як незалежної координати ВІМ-структур ієрархічного типу, що функціонує за принципом саморегуляції та складається з трьох нерозділених технологічних блоків: нормативна база; наслідки і замовник, що комунікаційно пов'язуються між собою спеціалізованими функціональними базами даних — це структуровані сукупності даних, які відображають стан об'єктів, які входять до ВІМ-експертизи та зв'язки між ними. Визначено, що особлива перевага використання баз даних — це збереження її цілісності та несуперечливості. Обґрунтовано функціональну доцільність практичного використання інноваційної моделі процедурних особливостей виконання ВІМ-орієнтованої експертизи через розробку програмної ВЕТА-версії проведення ВІМ-орієнтованої експертизи, що надає змогу на основі введених вихідних даних: сформувати необхідну та цільову групу експертів, формувати їх звіти в режимі реального часу та корегувати їх наслідки через процедуру прийняття відповідних управлінських рішень.

Шифр НБУВ: РА453007

5.У.209. Вплив рівня інвестування на розвиток будівельної галузі / Н. В. Серьогіна, Я. С. Вішня // Держава та регіони. Сер. Економіка та підприємство. — 2022. — № 1. — С. 57-60. — Бібліогр.: 8 назв. — укр.

Розглянуто рівень інвестицій у будівельну галузь та їх зв'язок зі зміною індексу будівельної продукції. Визначено першочергову проблему, яка постає перед підприємствами будівельної галузі у сучасних умовах. Проаналізовано обсяги капітальних інвестицій у будівництво у порівнянні з іншими сферами діяльності за три роки. Виявлено динаміку до скорочення обсягів інвестицій у будівництво у грошовому виразі та скорочення їх частки у загальному обсязі інвестування. Розглянуто динаміку зміни індексу будівельної продукції за 2018 — 2020 рр. Зазначено зростання індексу ділової активності будівельних підприємств у 2021 р. Розглянуто чинники, які стримують здійснення будівельної діяльності в країні. Визначено необхідність більш ретельного розроблення стратегій щодо залучення вітчизняних та іноземних інвесторів у будівництво.

Шифр НБУВ: Ж23244:екон. та підпр.

5.У.210. Менеджмент в будівництві та житлово-комунальному господарстві: навч. посіб. / О. В. Долгальова, Л. В. Беззубко, І. В. Точонов, Б. І. Беззубко, М. Г. Єщенко, А. Копуєв, Л. М. Токарева; Донбаска національна академія будівництва і архітектури. — Краматорськ: ДонНАБА, 2022. — 244 с.: рис., табл. — укр.

Розглянуто основні положення теорії та практики управління розвитком підприємств будівництва та житлово-комунального господарства (ЖКГ). Висвітлено нормативно-правові основи будівельної діяльності в Україні. Розкрито питання антикризового менеджменту на підприємствах цих галузей. Охарактеризовано основні форми організації діяльності на підприємствах ЖКГ. Увагу приділено особливостям мотивації праці на підприємствах ЖКГ.

Шифр НБУВ: ВА861662

5.У.211. Проектно-кошторисна та технічна документація при спорудженні та ремонті трубопроводів та її перевірка / Р. Т. Мартинюк // Прикарпат. вісн. НТШ. Сер. Число. — 2021. — № 16. — С. 132-137. — Бібліогр.: 2 назв. — укр.

Усі роботи щодо спорудження та ремонту трубопроводів, як і будь-який промисловий об'єкт споруджують відповідно до проектів, розроблених державними проектними організаціями. Під час проектування керуються: галузевими інструкціями про порядок розробки, узгодження та затвердження проектно-кошторисної документації на будівництво підприємств, будівель і споруд та інструкціями з проектування та будівництва; нормативними документами про норми технологічного проектування, будівельними нормами та правилами, каталогами будівельних робіт; стандартами на будівельні матеріали та деталі; кошторисними нормативами для визначення кошторисної вартості будівництва та інформацією про нове технологічне та допоміжне обладнання.

Шифр НБУВ: Ж73616

Економіка сільського господарства

5.У.212. Аналітична оцінка ресурсно-виробничого складника економічного потенціалу сільськогосподарських підприємств / А. М. Лисенко // Держава та регіони. Сер. Економіка та підприємство. — 2022. — № 1. — С. 134-144. — Бібліогр.: 19 назв. — укр.

Досліджено наявні методи оцінки ресурсно-виробничого складника економічного потенціалу, систематизовано їх у межах дохідного, витратного та порівняльно-аналітичного підходів, проведено аналіз компонентів ресурсно-виробничого складника економічного потенціалу аграрних підприємств України з використанням статистичної інформації за 2014 — 2020 рр. шляхом дослідження динаміки обсягів виробництва продукції рослинництва та тваринництва й основних чинників, які їх формують, а також показників використання ресурсів. Акцентовано увагу на тому, що ресурсно-виробничий складник економічного потенціалу сільськогосподарських підприємств формують матеріально-технічний складник та земельні ресурси, а також кадровий та фінансовий складники, на основі чого розроблено систему показників для здійснення аналітичної оцінки забезпеченості ресурсами та використання ресурсних компонентів ресурсно-виробничого складника економічного потенціалу сільськогосподарських підприємств.

Шифр НБУВ: Ж23244:екон. та підпр.

5.У.213. До питань особливостей діяльності фермерських господарств Житомирської області / І. М. Сачовський // Держава та регіони. Сер. Економіка та підприємство. — 2022. — № 1. — С. 50-56. — Бібліогр.: 6 назв. — укр.

Фермерські господарства — це принципово новий для сільськогосподарства України вид виробництва. Як свідчить досвід їх запровадження, масштаби розповсюдження, ефективність функціонування перебувають у прямій залежності від глибини проникнення ринкових відносин у всіх сферах суспільного виробництва. Визначальними особливостями роботи було, зокрема,

таке: розглядалися роль і місце фермерських господарств в агропромисловому комплексі, в даному разі Житомирської обл., шляхом аналізу такої розрахункової величини, як питома вага господарств зазначеного виду в загальних обсягах виробництва найважливіших сільськогосподарських культур (з огляду на незначну питому вагу тваринницької підгалузі); основний акцент у роботі зроблено на аналізі такого визначального показника, як рівень рентабельності основних видів сільськогосподарської продукції (рослинництва і тваринництва), доповнений деталізованим розглядом структури витрат на їх виробництво; автор уважав за доцільне суттєво деталізувати специфіку рослинницької підгалузі фермерських господарств Житомирщини, головним чином, шляхом проведення їх групування за розмірами сільськогосподарських угідь.

Шифр НБУВ: Ж23244:екон. та підпр.

5.У.214. Передумови і сучасні реалії формування цінності та цінні сільськогосподарських угідь: монографія / В. В. Макарова. — Суми: Університетська книга, 2022. — 219 с.: рис., табл. — укр.

Розглянуто сучасну проблематику ціннісної класифікації сільськогосподарських угідь та механізми формування їх ринкової вартості у контексті впровадження обмеженого землекористування. Виявлено взаємозв'язок цінності і ціни та парадокси ціннісної класифікації сільськогосподарських угідь в умовах нестійкого функціонування системи землекористування. Розглянуто шляхи збереження цінності продуктивних земель сільськогосподарського призначення в умовах формування земельно-ринкових відносин в сільському господарстві.

Шифр НБУВ: ВА861350

5.У.215. Порівняльний аналіз техніко-економічних показників фермерських господарств / В. Сай, Л. Винарчик, Л. Гулько // Сучас. досягнення геодез. науки та вир-ва: зб. наук. пр. Зах. геодез. т-ва УТГК. — 2021. — Вип. 2. — С. 109-117. — Бібліогр.: 115 назв. — укр.

Мета роботи — оцінити можливість розвитку фермерських господарств (ФГ) у сучасних умовах, а також з'ясувати проблеми та перспективи ФГ в Україні. ФГ є формою підприємницької діяльності громадян або без створення юридичної особи, які виявили бажання виробляти товарну сільськогосподарську продукцію (СПП), переробляти та реалізовувати таку з метою одержання прибутку на земельних ділянках, наданих для ведення сімейного ФГ. Важлива роль у виробництві СПП нині відводиться ФГ, що фактично стали повноправними суб'єктами в аграрній багатокладній економіці, пройшли перший етап формування та становлення. Наявність значної кількості великотоварних виробників, проблеми організації та розташування гуртових ринків, недостатній рівень заселеності сільських територій, неналежний рівень ресурсозабезпечення — все це визначає специфіку конкурентного середовища, в якому функціонують ФГ. Завдання розвитку ФГ в Україні вимагає вивчення особливостей їх діяльності, аналіз сучасного етапу функціонування ФГ, виявлення перешкод на шляху їх розвитку й окреслення напрямів удосконалення їх діяльності. Проаналізовано масштаби та тенденції розвитку ФГ в Україні, їх місце серед інших сільськогосподарських виробників, зокрема за областями України; охарактеризовано основні показники їх діяльності. Підтверджено, що, незважаючи на велику кількість ФГ, їх місце в економіці сільського господарства України і донині залишається незначним. Виявлено основні організаційно-економічні проблеми розвитку ФГ в Україні, які пов'язані з відсутністю власного капіталу, умов вільного доступу до кредитів, а також із неадекватним співвідношенням між цінами на технічні засоби та СПП. Розкрито становище ФГ у світі.

Шифр НБУВ: Ж72536

5.У.216. Публічне управління розвитком аграрної сфери: регіональний контекст: монографія / О. Руденко, Т. Шестаковська, С. Гривко, М. Гурський, А. Котеленець, П. Халімон; Нац. ун-т «Чернігівська політехніка». — Чернігів: НУ «Чернігів. політехніка», 2022. — 327 с.: табл., рис. — (Публічне управління та адміністрування; вип. 17). — укр.

Окреслено коло проблем щодо регулювання розвитку аграрного сектора України в сучасних умовах, як важливого фактора для забезпечення результативності реалізації суспільно-політичних та економічних реформ в умовах невизначеності, глобальних викликів, ризиків та криз. Розкрито питання кластерної моделі у формуванні механізмів державного управління інноваційним розвитком аграрного сектора, надано оцінку механізмів державного управління інноваційним розвитком аграрного сектора України. Визначено організаційні аспекти функціонування механізмів державного фінансового регулювання розвитку аграрного сектора регіонів України, показано ефективність та результативність їх використання. Розкрито цільові функціоналі реалізації механізмів державного регулювання земельних відносин в умовах децентралізації. Окреслено стратегічні імперативи державного регулювання використання земельних ресурсів сільського господарства України та запропоновано інноваційно-інвестиційне проектування їх використання.

Шифр НБУВ: ВА862169

5.У.217. Сучасний стан та перспективи розвитку органічного виробництва в Україні: із думкою про майбутнє / К. О. Прокопенко, Л. О. Удова // Економіка і прогнозування. — 2022. — № 1. — С. 160-176. — Бібліогр.: 17 назв. — укр.

Обгрунтовано важливість виробництва органічної сільськогосподарської продукції як складової здорового способу життя, а також забезпечення збереження та відновлення довкілля. Розкрито екологічні, економічні та соціальні переваги органічного виробництва, зокрема, збереження природного середовища та здоров'я нації; відтворення родючості ґрунтів; підвищення конкурентоспроможності виробників на внутрішньому та зовнішньому ринках; покращання добробуту сільського населення тощо. Констатовано, що органічне виробництво включає свідоме використання ґрунту як екосистеми; застосування виробничих методів і профілактичного захисту посівів. Встановлено, що наразі зростає зацікавленість споживачів у споживанні екологічно чистих продуктів харчування, виробництво яких не чинить негативного впливу на навколишнє середовище. Дослідження світового органічного ринку засвідчило активне зростання як кількості органічних виробників, так і обсягів органічної продукції. Ринок органічної продукції в Україні перебуває на початковому етапі розвитку, проте прослідковується стійка тенденція зростання кількості органічних виробників, розширення асортименту сертифікованих продуктів, нарощування експорту органічних продуктів. Здійснено аналіз ряду факторів, що стримують розвиток органічного виробництва в Україні, зокрема, це недостатній рівень обізнаності населення про властивості органічних продуктів та їх відмінності від конвенційних продуктів; дефіцит кваліфікованих спеціалістів із вирощування органічної продукції; необхідність вирішення логістичних проблем; низька купівельна спроможність населення тощо. Розглянуто ключові зміни у законодавстві ЄС щодо органічного виробництва, одним із важливих нововведень якого є можливість використання групової сертифікації, що надає дрібним фермерам змогу об'єднуватися, виробляти та спільно проходити сертифікацію органічної продукції. Наголошено на перспективності зазначеної моделі для українських виробників. Дослідження засвідчило можливість використання органічної продукції у шкільних закладах освіти на прикладі позитивного досвіду країн ЄС — задля зростання здорового, свідомого та відповідального покоління, яке дбатиме про майбутнє держави.

Шифр НБУВ: Ж23373

5.У.218. Формування електронних логістичних маршрутів доставки сільськогосподарської продукції від виробника до споживача у системі бюджетування діяльності суб'єктів господарювання / П. Є. Матковський, Л. С. Сас, Д. І. Шеленко // Держава та регіони. Сер. Економіка та підприємництво. — 2022. — № 1. — С. 37-40. — Бібліогр.: 12 назв. — укр.

Обгрунтовано потребу в оптимізації логістичних процесів сільськогосподарської продукції, зокрема тих, які зосереджені на доставці продукції від дрібних виробників до кінцевих споживачів. Автори роботи переконані, що дана ніша не зайнята, а також відсутній механізм налагодженої співпраці у цьому напрямі. Сучасний рівень розвитку систем управління базами даних, цифрових технологій сприяє не лише швидшому розвитку діджиталізації логістичних процесів, а й трансформації суспільного мислення та позитивного сприйняття необхідності, зручності, користі від опанування, впровадження й інтеграції дрібних і середніх приватних підприємств у систему електронних маршрутів. Розкрито базові складники побудови електронних логістичних маршрутів, окреслено вирішення проблем, пов'язаних із визначенням адреси кінцевого споживача, наведено аналогію з іншими торговельними Інтернет-майданчиками та сформульовано, як інтегровано ключові принципи логістичних процесів у пропоновану авторами торговельну площадку perehid-4.com.ua.

Шифр НБУВ: Ж23244:екон. та підпр.

Див. також: 5.У.117

Економіка транспорту

5.У.219. Перспективи розвитку автомобільного транспорту та інфраструктури: зб. тез. доп. Всеукр. наук.-практ. конф., 23 — 25 листоп. 2021 р. / уклад.: О. Бойко; ред.: І. Копанія; Державне підприємство «ДержавотрансНДІпроект», Державне підприємство «ДерждорНДІ», Всеукраїнська науково-практична конференція «Перспективи розвитку автомобільного транспорту та інфраструктури». — Київ: ДержавотрансНДІпроект, 2022. — 334 с.: рис., табл. — укр.

Розглянуто національну транспортну стратегію України на період до 2030 р.: основні положення, пріоритети та питання практичної реалізації. Охарактеризовано стан, проблеми, тенденції автомобільного транспорту як підґрунтя до розвитку автомобільної галузі. Досліджено питання міжнародних автомобільних перевезень. Визначено перспективи впровадження дуальної вищої освіти при підготовці фахівців для транспортної галузі України. Зазначено важливий досвід наукового дослідження та практичного зниження аварійності на автодорогах Німеччини. Розглянуто

питання реалізації Національної транспортної Стратегії на період до 2030 р. Наведено прогнози розвитку автомобільного транспорту, споживання різних видів енергії, викидів забруднювальних речовин і впливу на довкілля на період до 2050 р. за різними сценаріями соціально-економічного розвитку та підходами до державного регулювання. Досліджено управління ризиком у життєвому циклі колісного транспортного засобу. Увагу приділено угоди про спільний авіаційний простір між Україною та ЄС. Розглянуто концептуальні аспекти запровадження в Україні критеріїв якості послуг пасажирського автомобільного транспорту з використанням досвіду Євросоюзу. Наведено шляхи вирішення проблем під час реорганізації внутрішньообласного автобусного сполучення, пов'язаного зі створенням нових територіальних громад.

Шифр НБУВ: ВА861783

5.У.220. Підвищення транзитної привабливості морських портів України / Є. Белашов // Зовн. торгівля: економіка, фінанси, право. — 2022. — № 2. — С. 124-132. — Бібліогр.: 13 назв. — укр.

Структурні диспропорції національної економіки мають високу залежність України від забезпечення товарного експорту через морські порти. Дослідження транзитного потенціалу морських портів України має виявити пріоритетні завдання державної політики, реалізація яких позитивно впливатиме на переробку транзитних вантажів. Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить про високу актуальність питання транзитних перевезень морським транспортом і наявну тенденцію щодо зростання світового попиту на них. Мета дослідження — перелік заходів, реалізація яких сприятиме залученню капітальних інвестицій у портову інфраструктуру, джерелом фінансування яких є нарощування обсягів переробки морськими портами України транзитних вантажів. Об'єктом дослідження є морські порти України, вивчення стану морських транзитних перевезень. Здійснено аналіз поточного стану й динаміки обробки транзитних вантажів морськими портами України у кількісному та якісному виразах. Виявлено проблеми, що перешкоджають повноцінній реалізації морського транзитного потенціалу України та розроблено заходи, реалізація яких сприятиме нарощуванню обсягів транзитних вантажних перевезень. Висновки: морські порти України мають значний потенціал щодо обробки додаткових обсягів транзитних вантажів. Його повноцінна реалізація сприятиме зростанню прибутковості портів і можливості для фінансування модернізаційних програм та оновлення основних засобів.

Шифр НБУВ: Ж69762

Див. також: 5.У.133

Економіка внутрішньої торгівлі. Економіка громадського харчування

5.У.221. Використання геоінформаційних технологій для шляху сходження снігової лавини як туристичного об'єкта / Р. Рудий, Ю. Кисельов, Я. Коробейнікова, В. Кирилюк, С. Романчук // Сучас. досягнення геодез. науки та вир-ва: зб. наук. пр. Зах. геодез. т-ва УТГК. — 2021. — Вип. 2. — С. 76-83. — Бібліогр.: 81 назв. — укр.

Мета дослідження — обґрунтування використання ГІС-технологій для різних потреб розвитку геотуризму. Геотуризм — одна з нових галузей прикладної геології та геоморфології, проте таке визначення унеможливає розуміння розвитку цих локацій як туристичних об'єктів із необхідними заходами щодо розроблення та просування їх на ринку туристичних послуг. Дослідження можливостей розширеного використання інформаційних технологій у галузі туризму залишається актуальною науково-практичною проблемою. Експериментальні дослідження виконано за матеріалами (цифровими моделями рельєфу) Науково-дослідного інституту геодезії та картографії з використанням пакета SURFAR. Геотуризм як вид екотуризму пов'язаний із пізнанням геопростору та природних процесів у ньому. Здійснено класифікацію підвидів геотуризму, зокрема й за функціональним призначенням об'єктів. Обґрунтовано використання результатів ГІС-досліджень із метою визначення та оцифрування туристичних маршрутів, а також урахування безпекових аспектів проходження маршруту. На прикладі розробленого для науковців і фахівців геотуристичного маршруту на г. Поленський, розташовану в межах заповідника «Горгані» (Українські Карпати), наведено результати досліджень за допомогою ГІС-технологій для потреб інформаційного забезпечення туристичного маршруту. Запропонований підхід уможливує створення та точне картування туристичних маршрутів із використанням цифрових електронних карт, оскільки наявний картографічний матеріал є дуже неточним, а інформація застарілою. Використання геоінформаційних технологій у туристичній діяльності розширюватиметься також для виконання конкретних інженерно-технічних завдань, пов'язаних із туризмом. Показані зображення можуть слугувати попередженням про можливі небезпеки.

Шифр НБУВ: Ж72536

5.У.222. Війна та туризм: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., Київ, 11 листоп. 2022 р. / упоряд.: І. Винниченко; Київський нац. ун-т імені Тараса Шевченка, Чернівецький нац. ун-т імені Ю. Федьковича, Одеський нац. ун-т ім. І. І. Мечнікова, Харківський нац. ун-т імені В. Н. Каразіна, Волинський нац. ун-т імені Лесі Українки, ДВНЗ «Ужгородський нац. ун-т», Луцький національний технічний університет, Мукачівський державний університет, Київський національний лінгвістичний університет, Економічний університет в Катовіце, Сілезький університет в Катовіцах, Верхньосілезька академія імені Войцеха Корфантео, Київська міська державна адміністрація, Асоціація в'їзних туроператорів України, Київське військово-історичне товариство, Інститут досліджень діаспори. — Київ: Геопронт, 2022. — 318 с.: рис., табл. — укр.

Проаналізовано питання впливу воєнних дій на туристсько-рекреаційний потенціал території, втрат туризму через російсько-українську війну, воєнного туризму як навчальної дисципліни, глобальних викликів для України та світу війн та воєнних конфліктів, резильєнтності туристської індустрії під час війн та воєнних конфліктів, впливу на міжнародний туризм українсько-російської війни, етноекзотичного потенціалу воєнно-історичного туризму та об'єктно-предметної сутності цієї складової воєнного туризму, фортифікацій в туризмі (потенціал, використання та перспективи), ризик-менеджменту в туризмі (фактор війн та воєнних конфліктів), а також фактор російсько-українських війн та воєнних конфліктів в гуманітарному проєкті «Місія пам'яті на мапі України».

Шифр НБУВ: ВА861496

5.У.223. Управління персоналом туристичних підприємств / О. С. Олійник // Держава та регіони. Сер. Економіка та підприємництво. — 2021. — № 5. — С. 14-22. — Бібліогр.: 9 назв. — укр.

Розкрито сутть кількох понять управління персоналом у соціальному та економічному напрямках у туристичних підприємствах України. Звернено увагу на економічну категорію «персонал» та на низку визначень науковцями сучасності цього поняття. Зазначено особливі якості управління персоналом туристичного підприємства, а також висвітлено методи та групи принципів управління. Приділено увагу факторам виробничих процесів у туристичних підприємствах. Проаналізовано використання персоналу в суб'єктах туристичної діяльності України. Надано характеристику стану освіченості персоналу в галузі туризму України та рівня продуктивності персоналу. Звернено увагу на середньооблікову кількість штатних працівників і кількість подорожуючих українців за кордон у 2018 р. Зроблено прогноз рівня продуктивності праці персоналу в галузі.

Шифр НБУВ: Ж23244:екон. та підпр.

5.У.224. Support of projects and strategies for the development of rural green tourism enterprises by local communities and the state / M. Ihnatenko, I. Romaniuk, Ya. Yatsenko // Екон. вісн. ун-ту/Ун-т Григорія Сковороди в Переяславі. — 2021. — Вип. 51. — С. 7-13. — Бібліогр.: 12 назв. — англ.

Досліджено теоретичні, методичні й практичні аспекти здійснення підтримки проєктів і стратегій розвитку підприємств сільського зеленого туризму на місцевому і державному рівні. Мета статті — визначення нових напрямів та форм місцевої та державної підтримки стратегій розвитку підприємств сільського зеленого туризму в умовах пандемійних обмежень, а також уточнення існуючих. Методологічною основою статті є теоретичні та методологічні положення економіки підприємств й економіки туризму, менеджменту та маркетингу, державного управління; нормативно-законодавчі акти України та Європейського Союзу; історичний, монографічний, системно-структурного аналізу і синтезу, статистико-економічні, проблемно-цільові методи дослідження. Обґрунтовано форми та напрями державної й місцевої підтримки стратегій розвитку підприємств сільського зеленого туризму як суб'єктів малого бізнесу; джерел надання туристичних послуг, розвитку середнього класу на селі й відтворення сільських територій. При цьому враховано інструменти й методи прямої й непрямої підтримки, матеріального й морального стимулювання та заохочення. Вказано, що в сучасних умовах стратегічні плани мають враховувати й тактичні кроки: пандемійні обмеження; сертифікати й інші чинники відповідності; бюджетні виплати підприємцям і заохочення споживачів на умовах, визначених державою. У навчальних закладах вищої освіти; у менеджменті та в управлінні персоналу аграрних підприємств і корпорацій; в органах державного управління та місцевого самоврядування; на підприємствах сільського зеленого туризму та в громадських організаціях. Висновки: визначено, що національна концепція підтримки розвитку підприємств сільського зеленого туризму має будуватися на єдиних теоретико-методологічних заходах та охоплювати державний, регіональний і місцевий та підприємницький рівень організації, управління й адміністрування. Стратегії та проєкти їх розвитку мають спиратися на переважно непрямі методи, матеріальні й моральні стимули і заохочення. Однак в умовах нинішньої пандемії COVID-19 вони мають враховувати й нові вимоги, відповідності та обмеження; використовувати пряму державну фінансову підтримку малого бізнесу і споживачів; слідувати правилам санітарної безпеки та

розробляти нові продукти і послуги відповідно до коректив, які ввела пандемія у туристичну діяльність значним чином.

Шифр НБУВ: Ж73720

Див. також: 5.У.103, 5.У.144

Економіка галузей невиробничої сфери

5.У.225. Вдосконалення системи індикаторів для оцінки епідеміологічної ситуації та посилення обмежувальних заходів в умовах адаптивного карантину, викликаного поширенням COVID-19 / О. А. Герасімова, О. В. Герасімова // Економіка і прогнозування. — 2022. — № 1. — С. 52-77. — Бібліогр.: 28 назв. — укр.

Розглянуто проблему ефективності реагування держави на виклики для системи охорони здоров'я, що зумовлені поширенням інфекції, викликаной SARS-CoV-2. Проведено аналіз міжнародних економічних досліджень, що стосуються впливу на соціальну-економічну систему загалом та систему охорони здоров'я зокрема. Виявлено, що переважно вони розглядають вплив різноманітних факторів на поширення коронавірусу чи його наслідки для окремих сегментів або економічної системи загалом, реагування системи прийняття рішень на варіанти поширення інфекції або моделюють різні сценарії на виклики перед системою охорони здоров'я. Проте в дослідженнях не розкриті питання, які критерії мають застосовуватись при уведенні обмежувальних заходів або які зміни потрібно внести до системи оцінювання загроз для мінімізації навантаження на медичну систему. Тому автори проаналізували діючу національну систему індикаторів, що використовуються для визначення регіонів зі значним поширенням SARS-CoV-2. На основі ретроспективного аналізу попередніх хвиль поширення коронавірусу в Україні та уведення через це карантинних обмежень було встановлено, що прийняття рішення щодо посилення карантинних обмежень відбувалося зі значною затримкою. Це призводило до перенавантаження медичної системи та надлишкових госпіталізацій, яких можна було б уникнути при завчасному введенні карантину. Виявлено, які зміни в методиці оцінювання потрібно здійснити для вчасного посилення карантинних обмежень. Проведено оцінку заповнення лікарняного фонду за умови вчасного уведення карантину на прикладі м. Київ та вартості надлишкових госпіталізацій. Запропоновано зміни в діючій методиці оцінки регіонів зі значним поширенням SARS-CoV-2, які передбачають уведення додаткових показників та кількісні зміни для існуючих індикаторів.

Шифр НБУВ: Ж23373

5.У.226. Державне регулювання та підтримка видавничої справи у контексті забезпечення сталого розвитку інформаційної сфери України / О. В. Мельников, Я. В. Котляревський, О. Є. Бухтагій, Р. В. Єрмоличев, А. М. Штангрет. — Київ: Центр учбової літератури, 2019. — 146 с.: рис., табл. — Бібліогр.: с. 110-121. — укр.

Розглянуто видавничу справу у контексті забезпечення сталого розвитку інформаційної сфери України. Охарактеризовано Державний комітет телебачення і радіомовлення України як суб'єкт формування та розвитку інформаційної сфери. Звернено увагу на управління Держкомтелерадіо корпоративними правами держави (на прикладі ДАК «Укрвидволіграфія»). Висвітлено розвиток видавничої діяльності в контексті вдосконалення регулювання конкурентної політики та державної допомоги. Проаналізовано Бюджетне фінансування видавничої справи в Україні у системі державної підтримки суб'єктів національної економіки як чинник сталого розвитку національної інформаційної сфери. Розкрито особливості реалізації бюджетної програми «Випуск книжкової продукції» за програмою «Українська книга» в контексті розвитку національної інформаційної сфери, а також удосконалення методологічних та організаційно-економічних засад реалізації даної програми. Досліджено інституалізацію незалежних друківаних засобів масової інформації та публічних комунікацій як чинник сталого розвитку національної інформаційної сфери.

Шифр НБУВ: ВА861310

5.У.227. Роль наукових парків у формуванні національної інноваційної системи / О. В. Присвітла // Держава та регіони. Сер. Економіка та підприємництво. — 2022. — № 1. — С. 46-49. — Бібліогр.: 11 назв. — укр.

Проведено аналіз стану та проблем діяльності наукових парків в Україні як складової частини національної інноваційної системи. Визначено правові засади організації та діяльності наукових парків, розглянуто положення чинного законодавства, що мають сприяти розвитку їх діяльності як структурного елемента інноваційної економіки. Визначено проблеми провадження інноваційної діяльності як такої в Україні та проблеми, характерні для діяльності саме наукових парків. Визначено, що наукові парки можна умовно звести до трьох моделей: американської (США, Великобританія), японської (Японія) і змішаної (Франція, Німеччина). З огляду на те, що будь-яка прогресивна зміна певним чином є похідною від відповідного наукового базису, нагальною постає проблема визначення ролі наукових пар-

ків у становленні інноваційної економіки України, оцінки можливостей для їх посилення та прогресу.

Шифр НБУВ: Ж23244:екон. та підпр.

5.У.228. Системологія управлінських рішень в освітньому процесі: монографія / Л. Л. Тупичак, Л. С. Сікора, В. І. Сабат; Українська академія друкарства. — Львів: Українська академія друкарства, 2022. — 294 с.: рис., табл. — (Інформаційні технології). — Бібліогр.: с. 269-294. — укр.

Висвітлено методи побудови інформаційних технологій підтримки освітнього процесу та підготовки фахівців з управлінської діяльності в організаційних, адміністративних, техногенних системах з використанням логіко-когнітивних методів. Розглянуто особливості проєктування моделей та створення систем управління навчальним процесом. Обґрунтовано структуру знань про об'єкти і системи управління з огляду на виділені фактори впливу на процес засвоєння знань когнітивної системи особи, що навчається. Значну увагу приділено розробленню та дослідженню структурно-функціональних моделей для підвищення якості формування і підтримки прийняття управлінських рішень з використанням логіко-когнітивних методів в освітньому процесі підготовки фахівців з управління.

Шифр НБУВ: ВА861886

5.У.229. Управління безпекою вищої освіти та її економічне регулювання в сучасних умовах: колект. монографія / І. М. Грищенко, І. О. Тарасенко, О. В. Ольшанська, О. Ю. Чубукова, І. В. Пономаренко, Т. Е. Беляєва, Н. В. Цимбаленко, А. М. Вергун, С. В. Бреус, Т. М. Нефедова, О. В. Черниш, Н. М. Кирилко, О. С. Тарасенко, М. О. Вергун, В. Ю. Романенко; ред.: І. М. Грищенко; Київський нац. ун-т технологій та дизайну. — Київ: Світ Успіху, 2021. — 455 с.: рис., табл. — укр.

Розглянуто систему національних економічних інтересів країни щодо розвитку вищої освіти нині, визначено суть категорії «економічна безпека системи вищої освіти», її місце та роль у системі економічних категорій і в економічній системі загалом, досліджено взаємозв'язок між рівнем конкурентоспроможності та економічної безпеки національної системи вищої освіти. Уміщено результати досліджень системи вищої освіти України, здійснених провідними науковцями, а також подано відомості щодо економічних відносин, які визначають економічну безпеку системи вищої освіти як складову національної безпеки та чинник сталого розвитку України під час інституційних перетворень в умовах глобалізації. Визначено умови та розроблено стратегію, спрямовану на забезпечення економічної безпеки та конкурентоспроможності НСВО тощо. Розглянуто методологічні основи аналізування та управління економічною безпекою національної системи вищої освіти. Висвітлено стратегічне управління економічною безпекою національної системи вищої освіти України в умовах глобалізації.

Шифр НБУВ: ВА861449

5.У.230. Управління закладами охорони здоров'я: монографія / В. І. Борщ. — Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2020. — 391 с.: табл., рис. — Бібліогр.: с. 325-348. — укр.

Узагальнено теоретико-методологічні засади та надано практичні рекомендації з управління закладами охорони здоров'я. Здійснено аналіз сучасних тенденцій розвитку системи охорони здоров'я України та еволюції управління національними системами охорони здоров'я в Україні та світі. Визначено особливості фінансового, кадрового та стратегічного управління закладами охорони здоров'я. Запропоновано сучасні інструменти та технології управління закладами охорони здоров'я.

Шифр НБУВ: ВС70208

Див. також: 5.С.21, 5.С.26

Міжнародні економічні відносини і зв'язки

5.У.231. Дослідження чинників впливу на трудову міграцію з використанням багаторівневого підходу (на прикладі відносин Україна — Польща) / Л. І. Чернобай, Т. В. Ясінська, О. П. Кузів // Держава та регіони. Сер. Економіка та підприємництво. — 2022. — № 1. — С. 23-29. — Бібліогр.: 20 назв. — укр.

Досліджено проблеми трудової міграції в контексті реалізації Цілі сталого розвитку 8 «Гідна праця та економічне зростання». Установлено, що трудова міграція є більш ефективною та може сприяти виконанню Цілі сталого розвитку 8, якщо вона розглядається як тимчасове явище і за нею слідує повернення трудових мігрантів на батьківщину. Досліджено чинники трудової міграції. Для аналізу чинників впливу на трудову міграцію застосовано тривірневий підхід, що відповідає концепції Сталого розвитку «Держава — Людина — Бізнес» (на прикладі відносин Україна — Польща), а саме: макрорівень і досліджено чинники впливу держави на основі Push and Pull теорії міграції; мезорівень — проаналізовано різницю в оплаті праці в Україні та Польщі за галузями економіки; нанорівень і обрховано та проведено порівняння витрат українського мігранта в Польщі та Україні.

Шифр НБУВ: Ж23244:екон. та підпр.

5.У.232. Матеріали доповідей Міжнародної науково-практичної конференції «Розвиток міжнародного економічного співробітництва: механізми та стратегії», 19 — 20 березня 2021 р. / ред.: М. М. Палінчак, В. П. Приходько, В. В. Химинець, Л. Ліпкова, М. ГреБЪ, К. Врокова; Ужгородський нац. ун-т, Національний інститут стратегічних досліджень України, Економічний університет в Братиславі. — Ужгород: Гельветика, 2021. — 137 с.: табл., рис. — укр.

Розглянуто інновації як чинник оптимізації потоків трудової міграції з України. Увагу приділено співпраці між Україною та країнами Європейської асоціації вільної торгівлі. Акцентовано на стратегії з розширення зовнішньоекономічної діяльності підприємства. Визначено перспективи участі України в міжнародних наукових проєктах. Висвітлено етичні проблеми в умовах ринкової конкуренції. Розглянуто стан і проблеми імплементації Угоди про асоціацію між Україною та ЄС на залізничному транспорті в сучасних умовах. Розкрито суть і проблематику підвищення ефективності виробничої діяльності підприємств. Зроблено порівняльну оцінку ефективності малого, середнього та великого бізнесу в Україні. Описано особливості застосування мультиплікатора ціна/прибуток у фундаментальних моделях прогнозування ринкових цін акцій. Розглянуто венчурний капітал як інструмент стимулювання розвитку бізнесу в країнах Європи. Висвітлено проблеми оцінки біологічних активів в аграрних підприємствах України.

Шифр НБУВ: ВА861575

5.У.233. Митна справа: навч. посіб. для студентів спец. 073 «Менеджмент» та 292 «Міжнар. екон. відносини» першого (бакалавр.) рівня вищ. освіти всіх форм навчання / О. Г. Мельник, О. Ю. Григор'єв, А. О. Босак, К. О. Дорошкевич, А. В. Тодощук, Н. Я. Петришин, М. Г. Борнікова; ред.: О. Є. Кузьмін; Нац. ун-т «Львівська політехніка». — Львів: Міські інформ. системи, 2022. — 182 с.: рис., табл. — Бібліогр.: с. 180-182. — укр.

Наведено терміни, що відповідають сучасному законодавству, подано завдання, тести і задачі з наведеними приклади розв'язку та еталонними відповідями забезпечують можливість індивідуальної роботи та перевірки знань за кожною темою. Визначено поняття митна служба України, організаційна структура, завдання та функції митних органів України. Приділено увагу нормативно-законодавчому забезпеченню митної справи. Наведено види митних режимів. Розглянуто переміщення і пропуск товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України. Розглянуто митне оформлення та митні платежі; митну вартість та методи її визначення. Зазначено питання мита та його видів. Розглянуто суть авторизованого економічного оператора; організацію митного контролю та інших видів контролю при перетині митного кордону України. Визначено питання митного оформлення об'єктів інтелектуальної власності.

Шифр НБУВ: ВА861620

5.У.234. Якість та безпечність продукції у внутрішній та зовнішній торгівлі й торговельне підприємство: сучасні век-

тори розвитку та перспективи: колект. монографія / ред.: О. В. Калашник, С. Е. Мороз, І. О. Яснолоб; Полтавський державний аграрний університет. — Полтава: Астроя, 2022. — 329 с.: рис., табл. — укр.

Представлено результати досліджень, які розкривають різні аспекти якості та безпечності продукції у сфері внутрішньої та зовнішньої торгівлі. Визначено наукову новизну та комплексність проведеного дослідження, що виявляється у тому, що колективна монографія є частиною науково-дослідних тем «Якість і безпечність продукції у внутрішній і зовнішній торгівлі та торговельне підприємство: сучасні вектори розвитку і перспективи» академії (номер державної реєстрації 0121 и 110650 від 18.04.2021 р.), «Формування стратегії еко-інноваційного розвитку виробництва органічної продукції як складової економічної та продовольчої безпеки України» (номер державної реєстрації 01191Л03942 від 13.02.2019 р.) та надає змогу на основі обміну цінною і актуальною інформацією ефективно підійти до пошуку шляхів вирішення проблем якості та безпечності товарів і, як наслідок, до досягнення високих стандартів життя громадян України в цілому.

Шифр НБУВ: ВА861976

5.У.235. Economic and environmental diplomacy: strategic context of development / А. Mazaraki, А. Bokhan // Зовн. торгівля: економіка, фінанси, право. — 2022. — № 2. — С. 4-15. — Бібліогр.: 17 назв. — англ.

An important issue is to ensure the intensification of international economic relations in the context of globalization and the strengthening of environmental determinants. The use of mechanisms, models and tools of economic and environmental diplomacy will improve the competitive position and image of countries. It is necessary to develop the potential of economic and environmental diplomacy as integrators of politics, economics and ecology, initiators of the functioning of platforms for consolidation of countries in solving global problems. The aim of the article is to define the features of economic and environmental diplomacy in the context of strategic directions of development in the context of globalization and increasing international competition. The methodological basis of the study are general and special methods, comprehensive analysis. The article considers topical issues of modern development of economic and environmental diplomacy, directions of policy changes in international economic relations, image formation and competitive positions. The development of the country's national economic potential on the world stage depends on new forms of diplomacy, mechanisms to protect the economic and environmental interests of countries, development of international dialogue, trade negotiations, business cooperation and intensification of business initiatives. Conclusions: the development of economic and environmental diplomacy of Ukraine is a progressive type of activity aimed at representing and protecting the national interests of the country and assisting exporters in world markets.

Шифр НБУВ: Ж69762

Див. також: 5.У.114, 5.У.131, 5.У.142, 5.У.147

Політика. Політичні науки

(реферати 5.Ф.236 — 5.Ф.249)

Теорія політики. Теоретична політологія

5.Ф.236. Популізм: теорія і практика, історія та сучасність. Кн. 2. Основні типи і форми сучасного популізму / В. С. Казаков, В. Є. Пилипенко, Ю. О. Привалов; ред.: Г. Чепурко; НАН України, Інститут соціології. — Б. м., 2022. — 268 с. — Бібліогр.: с. 263-268. — укр.

Розширено географію аналізу популізму, включаючи Сполучені Штати Америки та країни Європи. Зокрема, розглянуто типові, специфічні форми та механізми популізму та його тенденції. Проаналізовано інституційні ознаки цього соціально-політичного феномену, а саме інформаційно-комунікаційні, політичні, соціоетнічні та культурні. Визначено північноамериканський фермерський популізм: винятковість США; загальна оцінка американського популізму та умови його виникнення; перші масові рухи американських фермерів; народна (популістська) партія; вогнища конфлікту популістів із владою; народний фронт; тимчасове піднесення робітничого руху в США: спалахи громадянського конфлікту; зрада популізму, фермерського руху та Народної партії (другий шлях); президентські вибори 1896 р. у США; узагальнення та висновки з практики північноамериканського популізму. Розглянуто питання сучасного популізму у розвинених країнах і перехідних суспільствах: французький популізм; Франція — 1 (популізм «згори»); Франція — 2 («популізм знизу», «жовті жилети»); Вгехі (Велика Британія; Калхун; латиноамериканський популізм; Батльє; Перон (перонізм; латиноамериканська соціологія про популізм.

Шифр НБУВ: В359298/2

5.Ф.237. Сучасні методи та інструменти політичної науки: колект. монографія: (за результатами серії теорет. і практ. воркшопів у рамках проекту «Удосконалення методів та інструментів політології в Україні: вплив університетів країн Вишеградської четвірки» від 13-15 верес. 2019 р.) / ред.: В. Литвин; Львівський нац. ун-т імені Івана Франка, «Удосконалення методів та інструментів політології в Україні: вплив університетів країн Вишеградської четвірки», проект. — Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2020. — 293 с.: рис., табл. — укр.

Представлено матеріали учасників та експертів серії теоретичних і практичних воркшопів з Польщі, Словаччини, Угорщини й України, які 13 — 15 вересня 2019 р. відбулись у Львівському національному університеті ім. Івана Франка в межах проекту «Удосконалення методів та інструментів політології в Україні: вплив університетів країн Вишеградської четвірки». Розглянуто проблематику сучасних методів та інструментів політичної науки, зокрема у дослідженні політичних транзитів, політичних і партійних систем, політичних і виборчих кампаній, політичної реклами та ідеологій, державної політики і транскордонного співробітництва, політичних фінансів. Присвячено окрему рубрику кількісним методам та інструментам дослідження політичних явищ і процесів.

Шифр НБУВ: ВС70241

Див. також: 5.Т.61

Внутрішня політика. Внутрішнє становище

5.Ф.238. Гуманітарна інтервенція в Лівії: міжнародні виміри: автореф. дис. ... канд. політ. наук: 23.00.04 / А. О. Цеховалова; Чернівецький нац. ун-т імені Юрія Федьковича. — Чернівці, 2021. — 18 с. — укр.

Здійснено дослідження міжнародних вимірів гуманітарної інтервенції у Лівії. Вибір теми було зумовлено конфліктогенністю регіональних відносин, що переростає у громадянські війни, розмах яких залежить від зовнішніх акторів, переглядом змісту миротворчості, ролі національних міжнародних акторів та ООН у цьому процесі, їх новими інструментами, такими як превентивна гуманітарна інтервенція та доктрина «Обов'язок захищати». Незважаючи на те, що гуманітарні інтервенції можуть проводитися у майбутньому, концепція R2P напевно залишиться слабкою, якщо проблеми інтервенції не будуть досліджені та вирішені, а у цьому сенсі досвід Лівії є найбільш важливим для узагальнення. Тим більш, що недолік сучасної літератури щодо R2P полягає у відсутності уваги на те, яким саме чином примус у

силах запобігти насильству на практиці. Етична сторона застосування збройної сили у превентивних цілях, як і питання можливості існування доктрини R2P без використання превентивної гуманітарної інтервенції, також потребують подальших розвідок. На сучасному етапі у літературі зазначається, що проблематика R2P може бути застосована також для аналізу конфліктів на теренах пострадянського простору, однак конкретні кейс-стаді досі відсутні, хоча застосування зазначеного підходу могло би надати нові важливі знання про наш регіон.

Шифр НБУВ: РА452998

5.Ф.239. Політика та демократія в електронному просторі: матеріали Конвенту Міжнар. асоц. студентів політ. науки в Україні (Одеса, 23 — 24 верес. 2021 р.) / ред.: О. О. Рафальський, О. В. Батрименко, Д. В. Яковлев, П. П. Гай-Нижник, Г. І. Зеленько, Є. В. Магда; уклад.: О. А. Ткаченко, А. Ю. Олійник, Р. Ю. Куліш; Нац. ун-т «Одеська юридична академія», Міжнародна асоціація студентів політичної науки в Україні, «Політика та демократія в електронному просторі», конвент Міжнародної асоціації студентів політичної науки в Україні. — Одеса: Гельветика, 2021. — 183 с.: табл. — укр.

Представлено наукові тези учасників щорічних зборів МАСПН (Україна) у 2021 р. на тему «Політика та демократія в електронному просторі». Доробки, які демонструють розвиток політичної науки в Україні, визначають його актуальні тенденції та напрями. Проаналізовано різнопланові аспекти зазначеної теми зі здійсненням корисних для науковців та суспільства висновків. МАСПН (Україна) — найбільше об'єднання молодих політичних науковців України. Частини міжнародної молодіжної спільноти політичної науки — асоційованої частини Міжнародної асоціації студентів політичної науки в цілому! МАСПН (Україна) — організаційної структури, яка об'єднує політологів з усієї України та допомагає їм досягти більшого окремо та спільно! МАСПН (Україна), яка допоможе вам реалізувати більше наукових публікацій у межах власних збірників, як цей, і поза межами. Допоможе інтенсивніше спілкуватись з колегами та в результаті здійснювати цінні висновки в межах політологічних тем. Допоможе проявляти більшу активність з організації спільноти політичної науки в Україні та на міжнародній арені на наше спільне благо і шану. Розглянуто питання електронної демократизації сучасного українського суспільства. Визначено Інтернет і свободу слова; технологію «диффейк» як нову загрозу для правди й демократії у сучасному світі. Охарактеризовано поняття демократія XXI ст. Увагу приділено питанням перспективи інтеграції України у цифровий простір європейського союзу, ролі соціальних мереж в інформаційному та політичному впливі на національні інтереси держави. Зазначено способи протидії дезінформації як технології формування антикорупційного дискурсу.

Шифр НБУВ: ВА861784

5.Ф.240. Україна. Конфлікт, трансформація, інтеграція: [збірка] / ред.: К. Сигідус, О. Горбач, Д. М. Мосьціца, В. Котович. — Львів. — Ольштин: Сорока, 2016. — 361 с.: іл. — укр.

Представлена збірка є результатом дискусії на тему нинішньої ситуації України, її причин, подальших перспектив і напрямів розвитку, яка проходила 18 — 19 грудня 2015 р. в Ольштині, в межах І Польсько-Українського Наукового Форуму Сучасна Україна. Конфлікт — трансформація — інтеграція. Обговорено різні аспекти конфлікту на сході України, прояви трансформації, що вчиняється в різних сферах держави і в суспільстві України, і яка в майбутньому може призвести країну до євроатлантичних структур. Зазначено, що цей процес окрім переваг несе з собою ряд загроз.

Шифр НБУВ: ВС61994

5.Ф.241. Українська незалежність як історична неминучість / В. Даниленко, В. Коцур // Укр. іст. журн. — 2021. — № 4. — С. 4-22. — Бібліогр.: 26 назв. — укр.

Мета дослідження — показати, що відновлення незалежності України в 1991 р. не випадковість, історичний парадокс чи аномалія, а закономірність історичного процесу. Методологія спирається на принципи історизму, системності, науковості. Застосовано загальнонаукові, спеціальні та міждисциплінарні прийоми наукового пізнання, а також теоретичні напрацювання провідних фахівців з історії України ХХ ст. й суміжних дисциплін. На основі нових і по-новому прочитаних відомих історичних та історіографічних джерел доведено незворотність соціально-культурних, економічних, політичних змін, які відбувалися в Україні та загалом у СРСР, упродовж другої половини ХХ ст.

Висновки: у другій половині ХХ ст. радянська система прискореними темпами вичерпувала свій ресурс, потенціал та саморуйнувся. Тотальна уніфікація та монополізація, як характерні її риси, суперечили принципу багатоманітності, що завжди є умовою саморозвитку. Найвиразнішими ознаками системи були неконкурентоспроможна милітаризована економіка, нерациональне використання людських і природних багатств, витратні й неефективні методи управління, масові порушення прав, основоположних свобод людини. Антигуманні та протиправні засоби досягнення стратегічних цілей комуністичного режиму, невирішеність національного питання робили неминучим його зміну.

Шифр НБУВ: Ж27630

Див. також: 5.Ф.236

Зовнішня політика.

Міжнародні відносини. Дипломатія

5.Ф.242. Європейський Союз у мінливому світі: монографія / С. В. Андрющенко, Д. В. Борзенко, Н. М. Весела, С. В. Глебов, В. В. Копійка, І. М. Куса, Є. А. Макаренко, С. О. Маковський, В. А. Манжола, Г. В. Міхно, М. А. Миронова, Н. А. Піпченко, М. М. Рижков, О. Л. Хилько; ред.: В. В. Копійка; Київський нац. ун-т імені Тараса Шевченка. — Київ: О. Зень, 2022. — 218 с. — укр.

Монографію присвячено аналізу геополітичного позиціонування Європейського Союзу, місця концепцій «стійкості», «стратегічна автономія», «принциповий прагматизм» у політиці ЄС. Висвітлено проблеми екологічної безпеки та технологічного лідерства у оновленій зовнішньополітичній стратегії ЄС. Вагоме значення в дослідженні присвячено дебатам щодо становлення ЄС як безпекового актора й європейської інтеграції як системного феномену трансформації в постбіполярний період. Звернено увагу на зовнішню політику ЄС та конфлікт у Сирії, взаємодію ЄС та Латинської Америки в контексті глобальних кліматичних змін.

Шифр НБУВ: ВА861383

5.Ф.243. Розвиток політичної науки: європейські практики та національні перспективи: матеріали XII Міжнар. наук.-практ. конф., Чернівці, 28 черв. 2022 р. / ред.: А. М. Круглашов, Н. Ю. Ротар, В. І. Бурдяк, Є. П. Юрійчук, С. М. Швидюк, М. М. Гуйтор, І. О. Равлик, І. В. Цікул; Чернівецький нац. ун-т імені Юрія Федьковича, Університет імені Марії Склодовської-Кюрі, Університет Орадї. — Чернівці: Технодрук, 2022. — 263, [1] с. — укр.

Обговорено політичні теорії та концепції у вимірі верифікації військово-політичними загрозами, проблеми трансформації, оновлення, віднайдена національних, регіональних і глобальних безпекових моделей, консолідації української політичної нації у вимірі процесів трансформації громадянських ідентичностей. Розкрито питання інформації vs дезінформації в (гео)політичному просторі російської військової агресії. Охарактеризовано систему публічного управління України в умовах воєнного стану. Розкрито питання нормативно-правового забезпечення діяльності політичних партій України, зокрема, недоліки та прогалини законодавства в цій сфері. Охарактеризовано стратегії антикорупційної діяльності держави. Висвітлено основні підходи до визначення суті та ролі етнополітичних конфліктів у політологічному дискурсі. Увагу приділено політичній корупції як загрози регіональній безпеці в умовах воєнного стану.

Шифр НБУВ: ВА861573

5.Ф.244. Україна і НАТО в контексті суспільно-політичних трансформацій 90-х рр. ХХ — початку ХХІ ст.: монографія / А. О. Магомедов, В. В. Коцур, Л. М. Коцур; Університет Григорія Сковороди в Переяславі. — Переяслав: Домбровська Я. М., 2022. — 333 с.: іл. — Бібліогр.: с. 258-321. — укр.

Розглянуто становлення взаємовідносин України та НАТО в контексті суспільно-політичних трансформацій та геополітичних викликів початку нового тисячоліття. До основних проблемно-змістових блоків дослідження належать суспільно-політичні трансформації в Україні 90-х рр. ХХ ст. — початку ХХІ ст. та їх вплив на відносини Україна — НАТО; формування відносин Україна — НАТО в умовах зовнішньополітичних викликів 1991 — 2020 рр.; основні напрями та форми співробітництва України з Організацією Північноатлантичного договору; міжнародні військові навчання країна-членів НАТО за участю підрозділів Збройних сил України; залучення українських військових до проведення міжнародних миротворчих операцій Альянсу й участь НАТО в реформуванні українського безпекового сектору та перспективи членства України в Альянсі.

Шифр НБУВ: ВА861404

5.Ф.245. Шлях України до НАТО: основні проблеми, здобутки та перспективи євроатлантичної інтеграції / Т. Мелещенко, І. Волошин // Укр. іст. журн. — 2021. — № 4. — С. 104-113. — Бібліогр.: 8 назв. — укр.

Мета дослідження — проаналізувати рух України до НАТО, розкрити основні проблеми і здобутки євроатлантичної інтеграції та окреслити подальші перспективи й можливості у цьому напрямі. Методологія спирається на принципи науковості, об'єктивності, усебічності, багатфакторності. Використано методи аналізу, синтезу, узагальнення, ретроспективного та системного підходу до розв'язання науко-дослідницьких проблем. Основними результатами дослідження стало визначення особливостей головних зовнішньополітичних напрямів України: позаблокового, багатвекторного, євроатлантичного та узагальнення їх результатів. Зроблено логічні висновки щодо перспектив набуття нашою країною членства в НАТО та обґрунтовано необхідність дотримання євроатлантичного шляху як єдиного можливого для збереження незалежності України. Запропоновані висновки базуються не лише на основі спеціальних праць, а й аналізу офіційних документів, промов, стенограм, звернень посадових осіб, що допомогло всебічно розглянути предмет дослідження. Важливим предметом більш детального вивчення можуть бути конкретні кроки допомоги НАТО Україні в різних галузях та проведення порівняльного аналізу військової, політичної, економічної, технічної підтримки з метою демонстрації вигоди для нашої країни вступу до альянсу. Практичне значення результатів дослідження полягає в тому, що висновки й узагальнення можуть бути використані як матеріал для популяризації зовнішньополітичного євроатлантичного вектора в Україні. Ці результати, в основі яких лежать офіційні дані, сприятимуть формуванню образу НАТО як важливого та необхідного партнера.

Шифр НБУВ: Ж27630

Див. також: 5.Т.30, 5.Ф.238

Національна політика.

Національні відносини.

Національно-визвольний рух

5.Ф.246. Регіональна і національна ідентичності українців: досвід функціональності та подолання скридженості: [колект. монографія] / В. Піскун, М. Ковальчук, Ю. Горбач, І. Старовойтенко, І. Преловська, Т. Себта, Ю. Черченко, В. Ковальчук, Л. Кузьменко; ред.: В. Піскун, ІАН України, Інститут української археографії та джерелознавства імені М. С. Грушевського. — Київ: Людмила, 2021. — 527 с.: іл., фот. — укр.

Простежено динаміку формування регіональної і національної ідентичності українців у першій половині ХХ ст. Проаналізовано вплив модернізаційних змін на становлення уявлень українців про територію як життєвий простір. Показано як події Української революції (1917 — 1923 рр.) вплинули на прискорення процесів формування національної ідентичності та її змагальність із регіональною та імперською. Узагальнено ставлення національних меншостей до українського питання. Розкрито роль православних церков у становленні національної ідентичності. Проаналізовано конструкта геополітичних конкурентів щодо майбутнього української території та українців. Запропоновано ймовірні шляхи подолання наслідків скридженості українців внаслідок втрати державності та проведення політики денационалізації урядами держав, в яких вони проживали.

Шифр НБУВ: ВС70106

5.Ф.247. Українські націоналісти в боротьбі проти нацизму: збройне протистояння, спротив у німецьких тюрмах і концтаборах, діяльність на еміграції: док. та матеріали / упоряд.: М. Романюк; ІАН України, Інститут українознавства імені І. Крип'якевича, Світова ліга українських політичних в'язнів, Центр незалежних історичних студій. — Львів: Ін-т українознавства ім. І. Крип'якевича ІАН України, 2020. — 903 с.: іл. — укр.

Наведено документи та матеріали, які відображають участь українських націоналістів у боротьбі проти нацизму. Зазначені тексти ілюструють різні етапи розвитку українського визвольного руху: період збройного протистояння нацизму, на який оунівці стали одними з перших в Європі — відразу ж після початку Другої світової війни; спротив окупаційному режиму в Україні та боротьбу за виживання у нацистських тюрмах і концтаборах; а також державотворчу діяльність в еміграції, у лавах Світової ліги українських політичних в'язнів (СЛУПВ). В основі видання — організаційні звіти, спогади колишніх в'язнів гітлерівських тюрем і концтаборів, документи з життя та діяльності СЛУПВ періоду 1985 — 2019 рр., списки загиблих націоналістів у боротьбі проти нацизму та тих політичних в'язнів, які вижили і продовжували самовіддану працю в лавах УПА та збройного підпілля ОУН, а також у місцях компактного розселення українців за кордоном.

Шифр НБУВ: ВС70210

5.Ф.248. Ярослав Лесів в українському визвольному русі / Б. В. Максимець, О. В. Рубаняк. — 2-ге вид., допов. й

оновл. — Івано-Франківськ: Просвіта, 2021. — 96 с.: фот. — Бібліогр.: с. 87-93. — укр.

Досліджено особливості участі педагога, дисидента, поета, священника Ярослава Васильовича Лесіва (1945 — 1991 рр.) в українському визвольному русі другої половини ХХ ст. Висвітлено питання його залучення до Українського національного фронту, охарактеризовано участь цієї постаті в Українській громадській групі сприяння виконанню Гельсінських угод (УГГ, Українській Гельсінській групі). Звернено увагу на внесок Я. В. Лесіва у процес відновлення Української греко-католицької церкви.

Шифр НБУВ: ВА861303

5.Ф.249. Homo Militaris Євген Побігущий-Рен. Історія українського офіцера в чотирьох арміях і трьох війнах / І. Монолатій. — Дрогобич: Посвіт, 2021. — 186 с. — Бібліогр.: с. 177-185. — укр.

У книжці про легендарного українського військового, полковника Є. Побігущого-Рена (1901 — 1995), вперше в історіографії розкрито особливості його життєпису як звичайної людини, офіцера кількох армій, громадського і культурного діяча. Усі факти його біографії зіставлено та уточнено на підставі історичних джерел, якими б вони не були — лпривабливими чи лнепривабливими, такий основоположний принцип дозволив реконструювати реальний портрет досліджуваної особи. ґрунтуючись на документальних джерелах, віднайдених у архівосховищах і музейних установах України, Німеччини, Великої Британії та Польщі, автор у 13-ти розділах розкрив маловідомі факти з історії української особистості ХХ ст.

Шифр НБУВ: ВА861723

Див. також: 5.Т.46

5.Х.250. Глосарій юридичних понять і термінів з «Історії держави і права України», «Історії держави і права зарубіжних країн» та «Історії вчень про державу і право»: [у 2 ч.]. Ч. 2. М—Я / уклад.: А. Є. Шевченко, С. В. Кудін, М. М. Корінний; Університет державної фіскальної служби України. — Вінниця, 2021. — 421 с. — Бібліогр.: с. 414-421. — укр.

Вміщено понад дві тисячі юридичних термінів, якими користуються правознавці від найдавніших часів до сьогодення, з трьох фундаментальних історико-правових дисциплін, що вивчаються в усіх юридичних закладах вищої освіти України. Оскільки серед юридичних термінів і номенклатурних назв сучасності дедалі більшого поширення набувають скорочення, наведено значення новітніх аббревіатур. Крім широко вживаної термінологічної лексики, наведено слова, які вийшли з активного вжитку, та неологізми — термінологічні одиниці, якими іменуються нові правові поняття та явища. Вміщено також короткі політичні портрети понад 300 лідерів усіх часів і народів, які здійснили найбільший вплив на суспільно-політичний, економічний та культурний прогрес і полілог націй у складному та багатоманітному світі, сприяли й активно сприяють миру, дружбі та взаєморозумінню між народами на сучасному етапі розвитку людства.

Шифр НБУВ: В359076/2

5.Х.251. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Науковий потенціал та перспективи розвитку юридичної науки» (26 — 27 березня 2021 р.) / ред.: Т. О. Коломосьць; Запорізький нац. ун-т. — Запоріжжя: Гельветика, 2021. — 135 с. — укр.

Розкрито поняття та значення міжнародних стандартів у сфері прав людини. Розглянуто різновиди правових цінностей: питання теорії та методики визначення. Увагу також приділено різновидам помилок у використанні юридичної техніки як наукової проблематики. Описано особливості використання ресурсного потенціалу об'єднаних територіальних громад. Акцентовано на співвідношенні ретроспективного та позитивного аспектів у конституційній відповідальності. Висвітлено проблематику визначення поняття конституційного права особи на використання в судочинстві рідної мови або мови, якою володіє. Розглянуто принцип інституту громадянства як основоположний принцип конституційного права. Наведено основні підходи до класифікації юридичних осіб, що провадять діяльність на ринку правничих послуг. Описано особливості позасудового вирішення спорів, що виникають з відносин заповідання шкоди медичним працівником. Висвітлено питання поняття інформації як об'єкта цивільних прав. Проаналізовано загрози подвійного громадянства в Україні. Наведено класифікацію кримінальних правопорушень, приділено увагу теоретичному аспекту. Висвітлено окремі аспекти кримінального процесуального доказування щодо кримінальних проступків під час досудового розслідування.

Шифр НБУВ: ВА861576

5.Х.252. Юридичні підстави інкорпорації СРСР Галичини у 1939 році / О. І. Андрухів // Наук.-інформ. вісн. Івано-Франків. ун-ту права ім. Короля Данила Галицького. Сер. Право. — 2021. — № 12. — С. 8-16. — Бібліогр.: 17 назв. — укр.

Мета дослідження — визначення правових підстав і аргументів інкорпорації Галичини СРСР у 1939 р. місяця «Пакта Молотова — Ріббентропа», а також особливостей радянської новоприєднаних територій. Визначено також ідеологічні та історичні причини інкорпорації новоприєднаних територій радянською державою, специфіку геополітичної ситуації в тогочасній Європі, правове трактування процесу «возз'єднання». Методика дослідження включає комплексний аналіз та узагальнення теоретичного та джерельного матеріалу і подальшого формулювання відповідних висновків та рекомендацій. Використовувались принципи об'єктивності та системності, а також загальнонаукові, спеціально-юридичні та спеціально-історичні методи наукового пізнання: аналіз, синтезу, компаративний, функціонально-юридичний, системно-історичний. Встановлено, що процес інкорпорації західноукраїнських земель до складу УРСР відбувся на підставі «Пакту Молотова — Ріббентропа». З юридичної точки зору Німеччина та СРСР не порушували чинних на той час норм міжнародного права. Крім того, окупацію Галичини обґрунтували з історичної та ідеологічної точок зору. Незважаючи на жорстку політику радянзації, репресії та депортації, мали місце і позитивні наслідки, відроджено підстави соборності українських земель. Починаючи з жовтня 1939 р., впроваджувалися радянські норми права та нову адміністративно-територіальну систему, яка опиралася на силові органи та норми кримінального права, що

кваліфікували усіх противників влади як «ворогів народу». Вперше прослідковано правові засади формулювання інкорпорації західноукраїнських земель до складу СРСР, ідеологічні, юридичні та історичні аргументи радянської влади, які використовувалися для нападу на Польщу. Результати дослідження можуть бути використані у подальших історико-правових дослідженнях, підготовці спецкурсів.

Шифр НБУВ: Ж73788

Див. також: 5.Х.314, 5.Х.322

Загальна теорія держави та права

5.Х.253. Верховенство права у сфері правової теорії і практики України / М. С. Кельман, Р. М. Кельман // Наук.-інформ. вісн. Івано-Франків. ун-ту права ім. Короля Данила Галицького. Сер. Право. — 2021. — № 12. — С. 57-66. — Бібліогр.: 16 назв. — укр.

Мета роботи — дослідження верховенства права як принципу в діяльності судової влади в таких аспектах, як з'ясування витоків ідеї верховенства права, співвідношення концепцій верховенства права і судової влади, аналіз відповідної доктрини в Україні. Методи дослідження: діалектичний, герменевтичний, прогностичний, порівняльно-правовий, формально-логічний, метод моделювання, декомпозиції, комплексного аналізу, міжгалузевий метод юридичних досліджень, логічні методи, що було використано як інструментарій для досягнення поставленої мети. Застосовуючи принцип верховенства права, суддя має пам'ятати про нього як про глобальну мету правосуддя — панування верховенства права в суспільстві. Вирішення кожного спору й будь-якого правового конфлікту має бути спрямовано на дотримання цього принципу. З практичної позиції верховенство право визначає місце судів у системі публічної влади, яке має засвідчувати не лише реальний розподіл влади, а й спроможність судової влади обмежувати дискреційні повноваження законодавчої та виконавчої влади і в такий спосіб гарантувати захист вільної свавілля. Це можливо лише за умови незалежності суду (і процедур правосуддя) від інших гілок влади. Такий підхід до взаємозв'язку поділу влади (традиційно — елементу концепції правової держави) зближує концепції верховенства права та ідеї правової держави в сучасних умовах.

Шифр НБУВ: Ж73788

5.Х.254. Верховенство права: методологія тлумачення та застосування: навч.-методичний посібник / Р. О. Гаврилюк, П. С. Пацурківський; Чернівецький нац. ун-т імені Юрія Федьковича. — Чернівці: ЧНУ ім. Ю. Федьковича: Рута, 2022. — 243 с.: іл. — Бібліогр.: с. 240-243. — укр.

Акцентовано увагу на вивченні доктринальних підходів Венеційської комісії щодо тлумачення принципу верховенства права та його складових елементів і практики його застосування Європейським судом з прав людини (ЄСПЛ), Конституційним Судом України та Верховним Судом. Розглянуто антропосоціокультурну природу верховенства права як основоположну загальнолюдську цінність. Визначено місце верховенства права у системі антропосоціокультурних цінностей. Досліджено причини й етапи зародження та еволюції ідеї верховенства права, трансформації цієї ідеї у принцип верховенства права, переростання принципу верховенства права у систему принципів верховенства права. Розкрито роль і функції основних інституційних органів і механізмів держави в утвердженні верховенства права. Акцентовано на значенні Європейської Конвенції про захист людських прав і основоположних свобод, протоколів до неї, рішень ЄСПЛ як критеріїв втілення на практиці доктрини і принципу верховенства права тощо.

Шифр НБУВ: ВА862159

5.Х.255. Застосування концепції «живого права» Є. Ерліха в умовах інформатизації та пандемії / Т. В. Рибікова, В. В. Кириченко // Юрид. вісн. Повітр. і косм. право: Наук. пр. нац. авіац. ун-ту. — 2021. — № 4. — С. 61-66. — Бібліогр.: 7 назв. — укр.

Мета роботи — аналіз положень концепції «живого права» Є. Ерліха та її впливу на формування сучасного праворозуміння в умовах інформатизації та пандемії. Використано діалектичний метод пізнання, загальнонаукові та спеціальні методи. Проаналізовано явище «живого права» в умовах інформаційно-глобалізаційних процесів та пандемії, запропоновано ідеї для вдосконалення

державного управління із застосуванням положень концепції «живого права». Обговорено осмислення права через призму соціальних проявів, дослідження його соціальної природи.

Шифр НБУВ: Ж73401

5.X.256. Історія судових і правоохоронних органів України: курс лекцій / В. М. Щербатюк, Є. С. Дурнов, О. В. Шкура-тенко, Д. І. Курас, Ю. В. Сокур, М. А. Дзюба, Н. О. Дорошук, Ю. В. Кривішкий, В. В. Крижна, С. С. Лисенко, І. С. Лопатинська, С. В. Марчевський, В. З. Прус, О. А. Рябов, Н. Ю. Свідерська, Д. Ю. Соловей, Л. О. Фурман; ред.: В. М. Щербатюк, Д. І. Курас; Національна академія внутрішніх справ. — Київ: Фенікс, 2022. — 278, [1] с.: фот. — Бібліогр.: с. 255-273. — укр.

Стисло викладено лекції сучасних вітчизняних науковців з навчальної дисципліни «Історія судових і правоохоронних органів України», прочитаних здобувачам вищої освіти Національної академії внутрішніх справ. Висвітлено виникнення, розвиток та еволюцію судових і правоохоронних органів як важливої складової державно-правового устрою на території сучасної України відповідно до конкретно-історичних умов та хронологічної послідовності.

Шифр НБУВ: ВА861930

5.X.257. Правова доктрина і державність: вектор взаємозв'язку: [монографія] / Ю. С. Шемшученко, Н. М. Оніщенко, Н. М. Пархоменко, С. В. Бобровник, О. Л. Богініч, М. С. Булкат, В. Ю. Васецький, Т. О. Дідич, І. Б. Камінська, А. Є. Кубко, Є. Б. Кубко, О. Л. Львова, Р. П. Луцький, Л. О. Макаренко, Т. С. Подорожна, М. А. Самбор, В. А. Січевлюк, О. В. Скрипнюк, С. О. Сунегін, Т. І. Тараконич; ред.: Н. М. Оніщенко; НАН України, Інститут держави і права імені В. М. Корецького, Проект «Наукова книга». — Київ: Наукова думка, 2022. — 430, [1] с. — (Проект «Наукова книга»). — Бібліогр.: с. 393-[431]. — укр.

Розглянуто актуальні проблеми розвитку сучасної правової доктрини України, її ролі та значення у розбудові української державності та національної правової системи. Певну увагу приділено питанням парадигмального та ціннісно-ідеологічного контексту розвитку сучасної юридичної науки, визначення ролі правової доктрини у формуванні національної правової культури, доктринального пізнання суті та змісту правосуб'єктності сучасної держави. Акцентовано увагу на ролі міжнародних правових стандартів у забезпеченні формування сучасної правової доктрини України.

Шифр НБУВ: ВА861917

5.X.258. Правова свідомість в умовах розвитку інформаційного суспільства / О. М. Макеєва // Юрид. вісн. Повітр. і косм. право: Наук. пр. Нац. авіац. ун-ту. — 2021. — № 4. — С. 54-60. — Бібліогр.: 12 назв. — укр.

Мета роботи — дослідження питання суті та ролі правосвідомості у формуванні інформаційного суспільства. Проаналізовано чинники, що впливають на правосвідомість. Використано комплекс наукових методів і принципів, зокрема, за допомогою історико-правового, порівняльного та логічного методів було досліджено генезу та еволюцію правосвідомості, структурний метод надає змогу проаналізувати структуру та види правосвідомості. З'ясовано поняття правової свідомості, її види та структуру. Зроблено висновок про те, що правова свідомість є важливим чинником становлення інформаційного суспільства, утвердження демократичних засад державотворення, умовою входження до європейського інформаційного простору. Обговорено пошук напрямів удосконалення механізмів формування (розвитку) правової свідомості суспільства.

Шифр НБУВ: Ж73401

5.X.259. «Правове нормотворення» vs «правова нормотворчість» / В. М. Вовк // Наук.-інформ. вісн. Івано-Франків. ун-ту права ім. Короля Данила Галицького. Сер. Право. — 2021. — № 12. — С. 17-21. — Бібліогр.: 6 назв. — укр.

Мета дослідження — осмислення та означення змістовних відмінностей понять та явищ правового нормотворення і правової нормотворчості. Методику дослідження представлено сукупністю філософських та загальнонаукових методів. Визначальними серед яких є порівняльний та герменевтичний, а також соціокультурний та аксіологічний підходи. Показано, що понятійно-термінологічна точність правових розвідок є однією із підвалин проведення якісних досліджень. Доведено, що строгість та чіткість із застосування понятійного апарату у правових дослідженнях сприяє більш повному розкриттю специфіки правових феноменів, а також є показником рівня філософської і загальної культури дослідника. Таким чином, проведене дослідження буде сприяти удосконаленню понятійно-термінологічного апарату теорії права та філософії права. В роботі доведено, що поняття «правове нормотворення» та «правова нормотворчість» не є тотожними, а починають різні, за своєю суттю, процеси формування правових норм. Результати дослідження можуть бути використані у подальших філософсько- та теоретико-правових наукових розвідках, підготовці спецкурсів.

Шифр НБУВ: Ж73788

5.X.260. Правовий порядок: ціннісно-інституційний підхід: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.12 / О. М. Ганчук;

Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова. — Хмельницький, 2021. — 18 с. — укр.

Проведено філософсько-правовий аналіз правового порядку в межах ціннісно-інституційного виміру на основі соціологічного, природно-правового та позитивістського контентів. Правовий порядок визначено як якісний правовий стан, що виражається у функціонуванні системи суспільних відносин у заданих правових параметрах. Встановлено суть правового порядку у тому, що його зміст відображається з допомогою двох філософсько-правових начал — суцього й належного. З одного боку, правовий порядок — це явище, існуюче об'єктивно в дійсності, яке знаходить своє відображення через акти правової поведінки, репрезентується в межах структури складного інституційно-правового механізму. З іншого боку, правовий порядок виступає еталоном, зразком належного, у випадках відображення соціально-ціннісної характеристики його образу — досягнення бажаного стану суспільних відносин як необхідної і єдиної правильної суспільно корисної мети. Визначено, що іманентними ціннісними субстанціональними складовими правового порядку є різнопланові соціальні потреби; моральні установки; нелінійність, синергетичність соціального розвитку; легітимність юридичних приписів, їх діяльність у площині реалізації та захисту прав людини та ін. Визначено, що іманентними інституційними субстанціональними складовими правового порядку є стійкість державних і соціальних інститутів, функціонуючих на базі права; наявність нормативно визначеної системи державно-владних суб'єктів, форм і методів забезпечення правового порядку, взаємозалежності відносин суб'єктів громадянського суспільства та держави у сфері розподілу обов'язків і забезпечення правового порядку. Окреслено, що суть правового порядку з позицій соціомпіричної моделі його пізнання полягає в тому, що правовий порядок є міцним фундаментом нормальної життєдіяльності як всього суспільства, так і кожного його індивіда. Констатовано, що він відображає найважливішу ціннісну установку — формування ефективного, адекватного дійсним суспільним процесам способу організації соціального життя. Суть правового порядку з позиції антропокультурної моделі його пізнання в тому, що правопорядок формується в процесі інтегруючої, контемпоральної взаємодії необхідних і суттєвих властивостей людини та культури. Суть правового порядку з позицій нормативно-атрибутивної моделі його пізнання полягає в тому, що правопорядок є результатом дії на практиці норм об'єктивного права, їх реалізації у відповідних правових формах, конкретизації та здійснення у вигляді суб'єктивних прав, виконання юридичних обов'язків тощо.

Шифр НБУВ: РА452394

5.X.261. Філософія права: підручник. **Т. 12. Канонічно-правові пруденції** / С. С. Сливка; Нац. ун-т «Львівська політехніка». — Київ, 2023. — 255 с. — Бібліогр.: с. 247-255. — укр.

Досліджено пруденційну реалізацію педагогічних технологій. Розглянуто педагогічні технології канонічно-правової еристики. Розглянуто педагогічну дійсність еристичних пруденцій у виявленні канонічного права. Висвітлено педагогічний аспект метаантропологічного пізнання канонічного права. Проаналізовано проблеми реалізації канонічного права в українській педагогіці. Охарактеризовано канонічне право як метафізичний вступ до філософії права. Досліджено філософсько-теоретичні аспекти канонічного права. Наведено позитивістські ознаки канонічного права. Представлено особливі компоненти каноністики. Запропоновано відповідні педагогічні технології канонічно-правової еристики і еристики. Зауважено, що канонічне право виконує потужну педагогічну функцію на природних і надприродних засадах.

Шифр НБУВ: В358736/12

5.X.262. Філософські основи пізнання правової реальності: навч. посіб. / Е. К. Скиба; Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ. — Дніпро: Дніпропетр. держ. ун-т внутр. справ, 2022. — 131 с. — укр.

Висвітлено базові питання з фундаментальних теретичних питань, що впливають на формування світогляду майбутніх фахівців з права. Розкрито питання розбудови правової держави та реформування законодавства на загально важливих міжнародних гуманістичних принципах. Розглянуто філософсько-правовий метод пізнання правової картини суспільства, поняття суті типів праворозуміння та головні типи праворозуміння. Окреслено філософське підґрунтя природного права. Викладено проблему генезису правової держави, українські історичні традиції правової держави та громадянського суспільства. Систематизовано філософсько-культурні характеристики поняття правової держави.

Шифр НБУВ: ВА861722

5.X.263. Юридичні знання як чинник розвитку сучасного культурного та політико-правового простору / І. І. Смаль // Юрид. вісн. Повітр. і косм. право: Наук. пр. Нац. авіац. ун-ту. — 2021. — № 4. — С. 67-72. — Бібліогр.: 10 назв. — укр.

Мета роботи — аналіз потенціалу юридичних знань як чинника розвитку сучасного культурного та політико-правового простору, засобу розуміння й усвідомлення правової дійсності, а також інтелектуальної основи правомірної поведінки.

Проаналізовано положення напрацювань українських і зарубіжних дослідників у галузі теорії держави і права, зокрема щодо феномену правосвідомості, юридичні знання у контексті аналізу їх місця у системі явищ і процесів, які впливають на виникнення та тенденції розвитку держави і права. Методи дослідження: зокрема, аналітичний метод і метод узагальнення із залученням системного й культурологічного підходу. Опрацьовано матеріал і авторський підхід до феномену юридичних знань, що надало підставу для таких висновків: опанування юридичними знаннями, передусім повсякденними, позитивно відображається на формуванні правової свідомості й правової культури особистості і, зрештою, суспільства; юридичні знання, їх максимальне поширення й засвоєння, постають засобами консолідації суспільства, адже ці знання здатні виступати основою комунікативного простору зі значним конструктивним потенціалом щодо ефективних соціальних інститутів. Обговорено одну з філософських парадигм сучасності є визнання того факту, що усі об'єкти, явища та процеси, що залучені у життєдіяльність людства, мають соціальну й особистісну інтерпретацію, зокрема, на підставі певних знань. Важливим елементом культури особистості постає знання в його суб'єктивній формі, відповідно правової культури і правосвідомості — юридичні знання. Юридичні знання виступають як проміжна ланка між філософсько-правовими концепціями і практикою організації суспільного життя. Юридичне знання також формує певну позитивну систему комунікації у суспільстві.

Шифр НБУВ: Ж73401

Див. також: 5.X.265

Історія держави та права

Історія держави та права України

5.X.264. Кримінально-правова політика щодо смертної кари в Україні: історико-правовий огляд XX — XXI століть / О. В. Острогляд, Л. М. Глин // Наук.-інформ. вісн. Івано-Франків. ун-ту права ім. Короля Данила Галицького. Сер. Право. — 2021. — № 12. — С. 173-187. — Бібліогр.: 20 назв. — укр.

Мета дослідження — розкриття історичних передумов, правового закріплення існування та скасування в Україні такого виду покарання як смертна кара. Методологія дослідження ґрунтується на принципах історизму, системності та об'єктивності. Міждисциплінарний характер дослідження зумовив використання цілого спектра загальнонаукових, філософських та спеціально-історичних методів, з поміж яких доцільно виокремити наступні: історичний, порівняльний, аналізу документів та ін. Наукову новизну дослідження зумовлено викликами, що стоять перед Україною сьогодні, на підставі яких дискутується необхідність відновлення смертної кари в Україні. Саме історико-правовий аналіз подій і рішень XX — XXI ст. надає змогу поглянути на цю проблематику під іншим кутом зору, як на явище не притаманне Україні, як європейській державі. Одночасно, доцільно визначити передумови домінування в українському суспільстві переконання про ефективність застосування найвищої міри покарання. Це пояснюється насамперед низьким рівнем правової культури і усталеними в радянський період стереотипами, що закон — це насамперед покарання. Висновки: встановлено, що для території сучасної Української держави, смертна кара не була притаманним явищем. Всі спроби впровадити даний вид покарання пов'язані з перебуванням території України під владою інших держав. У випадку одержання незалежності цей вид покарання скасовувався в найбільш стислий час, оскільки Україна завжди прагнула європейських стандартів гуманності та поведіння з засудженими, а існування смертної кари не надає змоги досягти мети покарання та уникнути судової помилки. Основні рекомендації згідно результатів дослідження є формування цілісної концепції гуманізації кримінально-правової політики і поширення серед населення розуміння, що сам по собі, навіть найсуворіший вид покарання, не може вплинути суттєво на рівень і динаміку злочинності.

Шифр НБУВ: Ж73788

5.X.265. Спроби подолання дефіциту імперативним методом правового регулювання в умовах перебудови (на прикладі Івано-Франківської області) / Л. Б. Федик // Наук.-інформ. вісн. Івано-Франків. ун-ту права ім. Короля Данила Галицького. Сер. Право. — 2021. — № 12. — С. 67-76. — Бібліогр.: 20 назв. — укр.

Мета роботи — на прикладі УРСР показати ефективність застосування імперативного методу правового регулювання економіки. Методика дослідження базується на застосуванні системного підходу, який надав змогу розглянути економічні і правові явища у їх взаємозв'язку. Використовувалися такі методи наукового пізнання: діалектичний метод, який надав змогу дослідити взаємозв'язок між державно-правовими явищами і економічними процесами; дослідження правового статусу учасників економіч-

них відносин УРСР за часів перебудови вимагало застосування історичного методу, який надав можливість прослідкувати еволюцію законодавства УРСР щодо регулювання економічних процесів. За допомогою догматичного методу проаналізовано законодавство досліджуваного періоду. Герменевтичний метод застосовувався під час інтерпретації окремих економічних понять з позицій права. У процесі дослідження проаналізовано засади імперативного методу правового регулювання для подолання дефіциту, а саме: законів, наказів, розпоряджень, приписів, інструкцій. На основі аналізу законодавчих актів УРСР виявлено проблеми економічного розвитку держави, проаналізовано їх причини та способи подолання. Виявлено, що ключову роль було відведено адміністративним методам регулювання економіки з акцентом на імперативному методі правового регулювання. Показано неефективність даного методу, яка виразилася в численних правопорушеннях і розвитку «тіньової економіки». Висновки та теоретичні узагальнення можуть бути цінними для уникнення негативних тенденцій в економічній (дефіцит, спекуляція, тіньова економіка) та правовій сфері (абсолютизація одного методу правового регулювання) на сучасному етапі розвитку Української держави.

Шифр НБУВ: Ж73788

5.X.266. Теоретична база дослідження процесу становлення органів поліції на західноукраїнських землях у 1944 — 1953 роках / В. В. Жупник // Наук.-інформ. вісн. Івано-Франків. ун-ту права ім. Короля Данила Галицького. Сер. Право. — 2021. — № 12. — С. 37-48. — Бібліогр.: 53 назв. — укр.

Мета дослідження — аналіз праць радянських і сучасних українських вчених, у яких розкривається процес становлення та специфіка діяльності органів міліції на західноукраїнських землях у повоєнні десятиліття. Методологічну основу дослідження склав комплекс загальнонаукових, спеціальнонаукових і філософських методів, а також принципи історизму та об'єктивності. Ключовим став історіографічний метод та компаративистський підхід, які надали змогу визначити ключові підходи й тенденції до вивчення процесу створення і діяльності органів міліції на землях Західної України в перші повоєнні десятиліття. Встановлено, що наукові праці, в яких розкривається процес створення радянських органів влади на західноукраїнських землях, зокрема міліції, формувалися на підставі кількох суб'єктивних факторів, що особливо проявлялися саме в радянський період. Так, по-перше, вони, як правило, приурочувалися до певних подій, пов'язаних з роковинами міліції та компартії, як «керівної і спрямовуючої сили»; по-друге, всі вони базувалися на марксистсько-ленінській методології; по-третє, мають односторонній «позитивний» характер, хоча й надають уявлення про основні напрями діяльності ОВС; по-четверте, майже не висвітлюють причин репресій, а якщо й торкаються цієї проблеми, то лише як «боротьба з кримінальними та антирадянськими «злочинними елементами». В умовах державності України відхід від ідеологічних догм, а також доступ до значного масиву раніше недоступного для широкого кола дослідників архівного матеріалу надали можливість пошуку нових концептуальних підходів для об'єктивного висвітлення історії міліції України радянської доби. Подано аналіз основних теоретичних та історико-правових підходів до розкриття процесу створення та діяльності органів міліції на західноукраїнських землях в умовах другої хвилі радянзації.

Шифр НБУВ: Ж73788

Див. також: 5.T.44, 5.T.46, 5.T.59

Держава та право України

5.X.267. Внутрішнє і зовнішнє, «свій» і «чужий», національне та міжнародне: проблеми розуміння права в сучасних умовах: зб. наук. пр. за матеріалами міжнар. круглого столу, 25 трав. 2021 р. / ред.: І. А. Грицяк, А. Ю. Нашинець-Наумова, Л. В. Ульяшина, Л. О. Тимченко, А. П. Чернега, М. М. Лозицька; ред.: І. Беляускайте; Київський університет імені Бориса Грінченка. — Київ: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2021. — 186 с. — укр.

Наведено аналітичну інформацію з актуальних питань реалізації, захисту та відновлення порушених прав в національному та міжнародному просторі. Досліджено питання співвідношення національного та міжнародного права та питання впливу міжнародного права на формування правової системи держави. Розглянуто міжнародні та національні стандарти захисту прав дитини. Проаналізовано правовий статус спеціаліста у господарському праві. Увагу приділено становищу України в міжнародному космічному праві. Охарактеризовано співвідношення та колізії між національним та міжнародним правом у сфері захисту прав людини. Досліджено міжнародно-правовий аспект криміналізації примусового шлюбу в мусульманському праві. Увагу приділено правомірності обмеження свободи вираження поглядів за міжнародним правом прав людини.

Шифр НБУВ: ВА860700

5.X.268. Динаміка регулятивної функції українського права в контексті європейської та міжнародної правової гармонізації / Р. В. Зварич, Б. Л. Гривнак // *Наук.-інформ. вісн. Івано-Франків. ун-ту права ім. Короля Данила Галицького. Сер. Право.* — 2021. — № 12. — С. 49-56. — Бібліогр.: 7 назв. — укр.

Мета роботи — комплексний теоретико-правовий аналіз основних проблем процесу динаміки регулятивної функції українського права в контексті європейської інтеграції та міжнародної правової гармонізації. Використано наступні теоретичні методи наукового пізнання: метод наукового аналізу; системно-структурний; історико-правовий; аксіологічний; порівняльно-правовий; формально-юридичний та метод узагальнення. Висвітлено процес трансформації регулятивної функції сучасного українського права у контексті його зближення з правом ЄС та міжнародним правом. Доведено, що у питаннях євроінтеграційного курсу провідна роль належить принципам реалізації регулятивної функції та регулятивного впливу. Зокрема, втілення принципу примату міжнародного права є для України певною політико-правовою гарантією стабільних відносин з країнами Європи і світу, а також правовим засобом захисту її законних інтересів. На основі головного принципу пріоритету норм міжнародного права мають розвиватися такі похідні принципи взаємодії правових систем Ради Європи та України, як: принцип верховенства права; принцип взаємопов'язаності та взаємодоповнюваності права Ради Європи та України; принципи співробітництва, добросовісного виконання зобов'язань перед Радою Європи та принцип взаємного захисту прав людини. Встановлено, що регулятивна функція права, незважаючи на звуження сфери її застосування на внутрідержавному рівні та у межах національних правових систем, одержала розширення сфери застосування на міжнародно-правовому та європейському рівнях, а особливо — на рівні права Європейського Союзу. При цьому, в останньому випадку вона найтісніше взаємодіє з інтегративною функцією.

Шифр НБУВ: Ж73788

5.X.269. Конституційний юрисдикційний процес в Україні: сучасний стан та перспективи удосконалення: монографія / О. М. Спінчевська. — Київ: КНТ, 2022. — 245 с. — Бібліогр.: с. 219-245. — укр.

Обрунтовано теорію та практику сучасного стану та перспектив удосконалення конституційно юрисдикційного процесу в Україні, зокрема його доктрини та методології дослідження, правової регламентації, поняття, особливостей, принципів, стадій, суб'єктів, проблем реалізації, ефективності як засобу захисту конституційних прав та свобод людини і громадянина. Розроблено на цій основі положення, узагальнення, висновки, рекомендації та пропозиції, спрямовані на його оптимізацію, зокрема шляхом внесення низки змін до національного законодавства з питань юрисдикційної діяльності Конституційного Суду України.

Шифр НБУВ: BA858031

5.X.270. Перспективи розвитку правоутворення в Україні крізь призму застосування прогностичного методу дослідження / Т. О. Дідич // *Наук.-інформ. вісн. Івано-Франків. ун-ту права ім. Короля Данила Галицького. Сер. Право.* — 2021. — № 12. — С. 29-36. — Бібліогр.: 14 назв. — укр.

Здійснено аналіз доктринальних підходів до характеристики перспектив розвитку правоутворення в Україні. Відзначено методологічну недостатність забезпечення вивчення питань перспектив розвитку правових явищ, в тому числі і правоутворення. Відзначено, що правоутворення як соціально-правове явище зумовлено різноманітними факторами свого розвитку, знаходиться під впливом особливостей розвитку суспільства як сфери його існування, та держави як центрального суб'єкта утворення права. Вказано зумовленість процесу утворення права характеризує такі її діалектичні закономірності, як наявність перспектив розвитку та можливість до удосконалення юридично значимої діяльності, в тому числі і діяльності у сфері правоохорони. Перспективність розвитку правоутворення як його невід'ємна властивість, відображає відповідні якісні зміни у процесі і змісті утворення права, що відбуваються в темпоральних межах та характеризують утворення права як явище, що має динаміку свого розвитку. Зазначені характеристики утворення права найбільш ґрунтовно та всебічно розкриваються з точки зору прогностичного методу наукового дослідження, оскільки, з одного боку, засновані на темпоральних властивостях та зумовлені відносинами між суб'єктами, змінами, які відбуваються в їх місті, що становлять основу утворення права, а з іншого боку, виявляються на рівні правових інституцій (процесу утворення права, норм права, правовому регулюванні, суб'єктному складі правоутворення тощо). В цьому плані проблематика перспектив розвитку правоутворення і шляхів його удосконалення з точки зору поліпшення процесу утворення права, виявлення і врахування об'єктивних закономірностей його розвитку, підвищення рівня якості права, якості форм його виразу, результативності поширення на суспільні відносини має важливе значення, потребує свого наукового переосмислення з метою вироблення наукових знань про перспективи утворення права, шляхи удосконалення як процесу його утворення, так і підвищення якісного рівня самого права. На підставі аналізу поглядів вчених на

проблему дослідження правоутворення в сучасних умовах розвитку українського суспільства, встановлено пізнавальні перспективи застосування прогностичного методу вивчення правоутворення в Україні. Перспективи розвитку та шляхи удосконалення правоутворення як самостійної теоретико-правові аспекти пізнання утворення права потребують виокремлення та подальшого застосування прогностичного методу дослідження, який потенційно спроможний: по-перше, розкрити правоутворення крізь призму його розвитку; по-друге, найбільш всебічно розкрити об'єктивний і суб'єктивний аспекти, що визначають майбутній якісний стан утворення права, визначити шляхи впливу на утворення права щодо підвищення його рівня; по-третє, структурувати розвиток правоутворення на окремі напрями.

Шифр НБУВ: Ж73788

Державне (конституційне) право

5.X.271. Генезис правової політики недискримінації / І. М. Жаровська, Н. М. Грень // *Юрид. вісн. Повітр. і косм. право: Наук. пр. Нац. авіац. ун-ту.* — 2021. — № 4. — С. 47-53. — Бібліогр.: 13 назв. — укр.

Мета роботи — репрезентування авторської історичної класифікації становлення та розвитку правової політики недискримінації та рівності. Методами дослідження є комплекс філософських методів (зокрема діалектичний та герменевтичний), загальнонаукових (порівняння, історичний, аналізу та синтезу) та спеціально-наукових методів (історико-правовий та метод теоретичної класифікації). За історичним критерієм виокремлено наступні етапи становлення правової політики недискримінації: зародження розуміння принципу рівності людей як загального міжнародного стандарту; утвердження на міжнародному та конституційному рівні цивілізованих держав принципу расової рівності; розвиток спеціалізованих антидискримінаційних законів в окремих сферах та за окремими ознаками дискримінації, зокрема у сфері гендерної рівності; правова політика у сфері подолання проблем нетерпимості на основі релігії, переконання, етнічного походження та мови; розвиток міжнародного правового регулювання забезпечення інклюзивного середовища для людей з інвалідністю; активізація уваги до вікової дискримінації; постановка питання щодо комплексного правового регулювання новітніх ознак дискримінації, які пов'язані з розвитком біотехнологій та медицини. На основі чинних нормативно-правових актів та актуалізації проблем, що в них розглядаються, вказано на генезис правової політики у сфері недискримінації за різними ознаками.

Шифр НБУВ: Ж73401

5.X.272. Забезпечення реалізації цивільних прав та обов'язків людини: національний та міжнародний аспект: навч. посіб. для закл. вищ. освіти / А. М. Кислий, І. С. Басова, В. І. Чуєнко, Д. І. Минюк; ред.: А. М. Кислий; Міжрегіональна Академія управління персоналом. — Київ: Людмила, 2022. — 179 с. — укр.

Висвітлено актуальні питання, що стосуються забезпечення реалізації цивільних прав та обов'язків людини на національному та міжнародному рівні. Розкрито суть судової форми захисту цивільних прав людини на національному рівні через характеристики поняття позову в цивільному судочинстві. Досліджено вимоги, що пред'являються до позовної заяви. Охарактеризовано діяльність Європейського суду з прав людини, до компетенції якого віднесено здійснення судового захисту прав людини на міжнародному рівні; розкрито особливості та порядок звернення до Європейського суду з прав людини, його рішення та особливості застосування практики під час розгляду справ про захист прав людини в порядку цивільного судочинства. Проаналізовано міжнародні неюрисдикційні форми захисту цивільних прав людини. Розроблено практичні завдання для кращого засвоєння теоретичного матеріалу студентами.

Шифр НБУВ: BA861450

5.X.273. Загальна декларація прав людини ООН 1948 року: стан реалізації в Україні: матеріали круглого столу, м. Івано-Франківськ, 10 груд. 2019 р. / упоряд.: В. І. Розвадовський; Прикарпатський нац. ун-т імені Василя Стефаника. — Івано-Франківськ: Прикарпат. нац. ун-т ім. Василя Стефаника, 2019. — 197 с.: фот. — укр.

Досліджено історико-правові аспекти становлення інституту прав людини. Розглянуто зміст поняття «стандарту прав людини» та роль Загальної декларації в його формуванні. Висвітлено вплив використання штучного інтелекту на права людини як новий виклик у боротьбі з дискримінацією. Увагу приділено концептуальним підходам до розуміння феномену «безпеки». Проаналізовано проблеми Косово як вираження права на «самовизначення народів». Досліджено вплив механізму конституційно-правової відповідальності на реалізацію положень «Загальної декларації прав людини в Україні». Проаналізовано проблеми механізму захисту «прав та свобод людини у сучасній Україні». Охарактеризовано теоретичні аспекти Інституту Конституційної скарги у забезпеченні прав людини, громадянина та провадження

європейських стандартів правового захисту. Досліджено проблеми звернення людини, громадянина до конституційної юстиції щодо захисту порушеного права.

Шифр НБУВ: ВА861568

5.X.274. Захист прав людини в Україні: сучасний стан та перспективи вдосконалення: зб. тез Наук.-практ. кругл. столу, присвяч. 74-й річниці проголошення Заг. декларації прав людини, м. Хмельницький, 9 груд. 2022 р. / Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, Інститут держави і права імені В. М. Корецького, НАН України, Науково-дослідний інститут державного будівництва та місцевого самоврядування, Національна академія правових наук України, Євразійська асоціація правничих шкіл та правників. — Хмельницький: Хмельниц. ун-т упр. та права ім. Леоніда Юзькова, 2022. — 202 с. — укр.

Представлено тези доповідей які стосуються таких напрямів: «Захист прав людини в умовах воєнного стану», «Міжнародно-правові засоби захисту прав людини», «Реалізація громадянами України права і судовий захист», «Реалізація громадянами конституційного права на безоплатну правову допомогу», «Захист прав соціально незахищених категорій громадян», «Перспективи вдосконалення системи захисту прав людини в Україні».

Шифр НБУВ: ВА861560

5.X.275. Інститут громадських об'єднань у системі забезпечення прав людини в Україні: конституційно-правовий аспект / І. Й. Магновський // Наук.-інформ. вісн. Івано-Франків. ун-ту права ім. Короля Данила Галицького. Сер. Право. — 2021. — № 12. — С. 84-93. — Бібліогр.: 22 назв. — укр.

Мета роботи — аналіз в конституційно-правовому аспекті громадських об'єднань як конституційного інституту суспільного характеру, визначення його ролі та значення у системі забезпечення прав людини в Україні, з'ясування особливостей утворення та заходи ефективної діяльності зазначеної інституції. Методика включає комплексний аналіз та узагальнення наявного науково-теоретичного матеріалу та формулювання відповідних висновків та рекомендацій. Визнано, що рушійною силою демократичного, правового процесу є зростання активної громадянської позиції, яка постає основою утворення громадських об'єднань, котрі є базовою складовою громадянського суспільства. Інститут громадських об'єднань є важливою складовою системи конституційного права України. Залучення громадянина до участі у прийнятті політичних рішень є одним із головних принципів прямої демократії. Зосереджено увагу на вдосконаленні законодавчої бази діяльності інституту громадських об'єднань. У процесі дослідження встановлено, що громадські об'єднання як інституції, слід відносити до невід'ємної частини громадянського суспільства у становленні демократії; впроваджувати конституційно-правові механізми взаємодії з інститутом громадських об'єднань та виявляти їх реальну практичну результативність для забезпечення прав та потреб людини в соціумі.

Шифр НБУВ: Ж73788

5.X.276. Обмеження прав і свобод людини в умовах карантину: історико-правовий аспект / І. М. Сопілко, А. В. Майдачевська // Юрид. вісн. Повітр. і косм. право: Наук. пр. Нац. авіац. ун-ту. — 2021. — № 4. — С. 73-80. — Бібліогр.: 17 назв. — укр.

Мета роботи — дослідити окремі питання карантинних обмежень прав і свобод людини, спричинені коронавірусною інфекцією COVID-19, аналізуючи історичний аспект запровадження карантинних заходів та сучасні критерії правомірності обмежень прав і свобод людини. Методи дослідження: загальнофілософські, загальнонаукові та спеціально юридичні методи, зокрема формально-юридичний, формально-логічний, історичний, метод аналізу, метод синтезу та ін. З'ясовано, що карантинні заходи є ефективними заходами боротьби та стримування глобальної загрози, до яких держави вдавалися на різних етапах історії людства, проте такі заходи реалізуються шляхом обмежень прав людини, тому вони мають відповідати міжнародним стандартам, бути правомірними та відповідати меті права. Обговорено права і свободи людини мають найвищу цінність у демократичній державі, проте держави внаслідок пандемії COVID-19 вимушені їх обмежувати; обмеження повинні бути правомірними та досягати мети забезпечення суспільної безпеки з дотриманням індивідуальних прав особи; запровадження карантинних заходів є засобом забезпечення загальної безпеки держав щодо боротьби з хворобами та має багатостолітню історію; будь-яке обмеження прав, спричинене карантинним режимом, має відповідати національному та міжнародному законодавству.

Шифр НБУВ: Ж73401

5.X.277. Права людини в сучасних умовах розбудови громадянського суспільства в Україні: До тижня права і дня Загальної декларації прав людини: зб. наук. пр. за матеріалами круглого столу, 11 груд. 2020 р. / ред.: І. А. Грицяк, А. Ю. Нашинець-Наумова, А. П. Чернега, С. В. Бобровник, С. О. Мосьонда, Т. О. Дідич; Київський університет імені Бориса Грінченка, Юридична клініка «Астрей». — Київ: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2021. — 306 с. — укр.

Досліджено обмеження прав студентства в умовах пандемії. Охарактеризовано процедуру правової експертизи законодавчих

актів у сфері інтелектуальної власності як передумови забезпечення права людини на свободу творчості. Увагу приділено концепції розвитку юридичної освіти як основи реалізації права на якісну освіту. Проаналізовано гарантії прав осіб з особливими потребами у міжнародних правових актах. Висвітлено процес трансформації функціонального призначення нотаріату в сучасних умовах реформування правової системи України. Розглянуто соціальні медіа як інструмент просування юридичних послуг. Увагу приділено особливостям доказування у справах про захист права особи на повагу честі, гідності та ділової репутації, яке порушено через мережу Інтернет. Висвітлено окремі аспекти відшкодування майнової/моральної шкоди внаслідок дорожньо-транспортної пригоди. Досліджено правовий статус антикорупційних органів України. Проаналізовано природні права людини та їх закріплення в конституційному законодавстві. Увагу приділено теоретико-прикладним проблемам реалізації та захисту права людини у сфері охорони здоров'я.

Шифр НБУВ: ВА860702

5.X.278. Права людини та публічне врядування в сучасних умовах: матеріали V Міжнар. правн. форуму, 10 черв. 2022 р., м. Чернівці / ред.: І. В. Ковбас, І. І. Бабін, О. І. Ющик, І. Ж. Торончук, В. Дрегіч, П. І. Крайній; Чернівецький нац. ун-т імені Юрія Федьковича. — Чернівці: Технодрук, 2022. — 323 с. — укр.

Висвітлено актуальні проблеми правового регулювання прав людини та публічного врядування в сучасних умовах. Розглянуто інститут конституційної скарги як засіб правового захисту прав і свобод людини та громадянина. Розкрито особливості безпосереднього здійснення влади народом, зумовлені цифровою епохою. Охарактеризовано тимчасовий захист і статус біженця як форми міжнародного захисту громадян України від російської агресії в країнах ЄС. Висвітлено питання кримінального правосуддя в умовах воєнного часу, проблеми доступу до адміністративних судів під час дії воєнного стану, проблемні питання правової охорони культурної спадщини в Україні під час війни. Увагу приділено перспективам створення міжнародного трибуналу для розслідування злочинів воєнної агресії Росії в Україні.

Шифр НБУВ: ВА861572

5.X.279. Правовий статус внутрішньо переміщених осіб в Україні: монографія / С. В. Мандзій; Приватний вищий навчальний заклад «Університет Короля Данила». — Київ: Людмила, 2023. — 199 с. — Бібліогр.: с. 177-199. — укр.

Досліджено теоретико-правові основи забезпечення статусу внутрішньо переміщених осіб в Україні. Проаналізовано історичні передумови правового розвитку внутрішньо вимушеної міграції в Україні. Розкрито організаційно-правові засади правового статусу внутрішньо переміщених осіб в Україні в аспекті нормативно-правового та інституційного забезпечення, а також проблемні питання законодавчої регламентації правового статусу внутрішньо переміщених осіб. Здійснено науковий розгляд міжнародно-правових стандартів забезпечення прав внутрішньо переміщених осіб. Досліджено досвід зарубіжних країн з питань правового регулювання статусу внутрішньо переміщених осіб. Досліджено історико-теоретичні аспекти правового статусу внутрішньо переміщених осіб; історичні передумови та сучасний стан правового розвитку внутрішньої вимушеної міграції в Україні. Визначено зміст і суть поняття «внутрішньо переміщена особа» та його еволюцію в юридичній доктрині та законодавстві України; співвідношення поняття «внутрішньо переміщена особа» із суміжними правовими категоріями. Розглянуто організаційно-правові засади забезпечення правового статусу внутрішньо переміщених осіб в Україні: нормативно-правове регулювання правового статусу внутрішньо переміщених осіб; інституційні засади забезпечення правового статусу внутрішньо переміщених осіб; проблеми законодавчого регулювання реалізації правового статусу внутрішньо переміщених осіб в Україні та шляхи їх вирішення. Наведено міжнародно-правові стандарти та зарубіжний досвід сприяння внутрішньо переміщеним особам: міжнародно-правові стандарти забезпечення прав внутрішньо переміщених осіб; зарубіжний досвід правового регулювання статусу внутрішньо переміщених осіб.

Шифр НБУВ: ВА861451

5.X.280. Соматичні права людини в сучасній доктрині конституціоналізму: теоретико-правове дослідження: монографія / Ю. І. Турянський. — Київ: Видавництво Людмила, 2020. — 486 с.: кольор. іл. — Бібліогр.: с. 429-486. — укр.

Монографія є комплексним науковим дослідженням групи соматичних прав людини як прав, пов'язаних із тілесністю та зумовлених розвитком науки і техніки та правової ідеології, що полягають у можливості реалізації автономної волі людини щодо її цілісного тіла, певного органу(-ів) чи тканин та біологічних компонентів, які вже відмежовано від тіла, а також у можливості модифікації, удосконалення та видозміни своєї тілесності. Розкрито загальнотеоретичне розуміння соматичних прав, їх ознаки та внутрішню структуру групи, до якої входять: право на генетичні модифікації, репродуктивні права людини, сексуальні права людини, право на трансплантацію органів, тканин, клітин, право людини на модифікацію свого тіла, право на

безболісну смерть, право на розпорядження своїм тілом та його частинами після смерті, право на вживання наркотиків і психотропних речовин. Предметніше розглянуто кожне зазначене соматичне право.

Шифр НБУВ: ВА862263

5.X.281. XI Всеукраїнська науково-практична конференція «Становлення та розвиток місцевого самоврядування в Україні», 7 грудня 2022 року: зб. тез / відп. ред.: Е. В. Щепанський; Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, Науково-дослідний інститут державного будівництва та місцевого самоврядування, Національна академія правових наук України. — Хмельницький: Хмельниц. ун-т упр. та права ім. Л. Юзькова, 2022. — 155 с.: рис., табл. — укр.

Представлено доповіді та тези доповідей, які стосуються таких напрямів: «Конституційно-правові засади місцевого самоврядування: вітчизняний та зарубіжний досвід», «Сучасні виклики реформування територіальної організації влади в Україні», «Впровадження принципів ефективного врядування», «Адміністративно-правові засади місцевого самоврядування», «Бюджетно-фінансова діяльність органів місцевого самоврядування», «Місцевий економічний розвиток та туризм», «Міжнародні стандарти у системі місцевого самоврядування України», «Взаємодія органів місцевого самоврядування з органами державної влади в сфері національної безпеки». Зазначено, що науково-практична конференція сприятиме розбудові Української держави, оскільки питання, які на ній розглянуто, носять глобальний для нашої країни характер. Зроблено вагомий внесок у розвиток системи місцевого самоврядування, окреслено нові шляхи для вирішення завдань реформування місцевого самоврядування в Україні.

Шифр НБУВ: ВА861577

Див. також: 5.X.302

Державне управління. Адміністративне право

Адміністративне право

5.X.282. Адміністративне право: підручник / М. М. Бліхар, З. Р. Кісіль, Г. Ю. Лук'янова, І. Ю. Хомишин. — Львів: Растр — 7, 2022. — 738 с. — укр.

Подано повний курс адміністративного права. Зауважено, що за основу взято теоретичні положення та практику діяльності публічної адміністрації, що відповідає цінностям людиноцентристської теорії, коли публічна адміністрація має якнайповніше задовольняти права, свободи та законні інтереси приватних осіб відповідно до цінностей ЄС. Розкрито зміст норм Загальної та Особливої частин адміністративного права України. У Загальній частині поєднано нормативний матеріал і теоретичні положення, що розкривають суть публічного управління, його співвідношення з державним управлінням. Розглянуто поняття адміністративного права, адміністративно-правовий статус його суб'єктів, зміст адміністративного процесу. В Особливій частині розглянуто питання виконавчо-розпорядчої діяльності органів виконавчої влади в адміністративно-політичній і економічній сферах, соціально-культурного будівництва, а також забезпечення законності в державному управлінні.

Шифр НБУВ: ВС70060

5.X.283. Імплементація принципів, норм і стандартів міжнародного митного права: індивідуальний та спільний рівні / С. М. Перецько // Наук.-інформ. вісн. Івано-Франків. ун-ту права ім. Короля Данила Галицького. Сер. Право. — 2021. — № 12. — С. 102-111. — Бібліогр.: 10 назв. — укр.

Мета дослідження — винесення на обговорення вітчизняних юристів-міжнародників пропозиції щодо запровадження використання у наукових і навчальних працях класифікації імплементації принципів, норм і стандартів міжнародного митного права на два види: індивідуальну та спільну. Проаналізовано наукові підходи до розуміння імплементації норм міжнародного права та класифікації її видів. Досліджено імплементаційні статті розроблених під егідою Ради митного співробітництва міжнародних митних договорів, рекомендації та резолюції, конвенції держав — членів Європейського Союзу, чинних міжнародних договорів та інших актів законодавства України з питань митної справи. Обгрунтовано, що індивідуальну імплементацію поряд із державами можуть здійснювати також: окремі митні території, які мають повну автономію у здійсненні зовнішньої торгівлі; митні союзи; економічні союзи; міжнародні організації та інші учасники міжнародних митних відносин. Спільна імплементація принципів, норм і стандартів міжнародного митного права здійснюється двома й більше його суб'єктами одночасно. Із цією метою суб'єкти міжнародного митного права можуть звертатись до широкого спектра правотворчих, організаційних, координаційних, інформаційних і контрольних засобів. Доведено, що класифікація імплементації принципів, норм і стандартів міжнародного митного права на індивідуальну та спільну, на відміну від її диференціації на внутрішньодержавну та міжнародну, най-

більш точно відображає усі види суб'єктів міжнародного митного права, здатні брати участь у такій діяльності. Запровадження класифікації імплементації принципів, норм і стандартів на індивідуальну та спільну, сприятиме подальшому розвитку наукових досліджень у даному напрямку, а також розробці однозначного розуміння імплементації посадовими особами органів державної влади України.

Шифр НБУВ: Ж73788

5.X.284. Концептуальні основи правового регулювання адміністративної процедури: порівняльно-правовий аспект: монографія / О. О. Маркова. — Суми: Університетська книга, 2022. — 367 с. — Бібліогр. в знесках. — укр.

Досліджено основи правового регулювання адміністративної процедури в Україні та формування концептуальної моделі адміністративної процедури. Проаналізовано світові моделі адміністративної процедури, зокрема американську, німецьку, польську та французьку, а також сучасний стан адміністративно-процедурного законодавства в Україні. Наведено теоретико-методологічну характеристику адміністративної процедури. Здійснено нормативне визначення адміністративної процедури. Розглянуто процес оформлення результатів проведення адміністративної процедури. Досліджено механізми правового регулювання адміністративної процедури. Висвітлено стан адміністративно-процедурного регулювання та концептуальну модель адміністративної процедури для України. Проаналізовано використання зарубіжного досвіду для регулювання адміністративної процедури.

Шифр НБУВ: ВА861357

5.X.285. Основи фармацевтичного права в питаннях і відповідях: навч. посіб. [для студентів ВНЗ] / О. О. Грін. — Ужгород: Сабов А. М., 2022. — 240 с. — Бібліогр.: с. 225-240. — укр.

Представлено навчальний матеріал відповідно до змісту навчальної програми дисципліни «Фармацевтичне право та законодавство» для студентів фармацевтичних та медичних факультетів ВНЗ IV рівня акредитації, фахівців другого (магістерського) рівня вищої освіти, інтернів та слухачів курсів післядипломної освіти галузі знань 22 «Охорона здоров'я», спеціальності 226 «Фармація, промислова фармація», затвердженої наказом МОЗ України від 26.07.2016р. Зазначено, що набула актуальності проблема правового регулювання фармацевтичної діяльності в сучасних умовах проведення медичної реформи, а саме трансформації первинної ланки, оптимізації мережі медичних закладів, запровадження електронної системи охорони здоров'я, реформування системи екстреної медичної допомоги, автономізації всіх закладів охорони здоров'я, утворення госпітальних округів та запровадження гарантованого державою пакету медичних послуг. Викладено основний зміст дисципліни за системою «питання — відповідь». Зумовлено структурний зміст і текстове наповнення посібника реформуванням фармацевтичного сектора у процесі проведення медичної реформи в Україні. Значну увагу приділено концепції розвитку фармацевтичного сектора галузі охорони здоров'я на 2020 — 2025 рр.

Шифр НБУВ: ВА861837

5.X.286. Правовий інститут матеріальної відповідальності військовослужбовців: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Д. В. Бобров; Одеський державний університет внутрішніх справ. — Одеса, 2023. — 18 с. — укр.

Висвітлено зміст інституту матеріальної відповідальності військовослужбовців як інституту адміністративного права, сформульовано авторську дефініцію матеріальної відповідальності військовослужбовців, підгрунтують яку є її сутнісне розуміння та соціальне призначення. Під матеріальною відповідальністю військовослужбовців пропонується розуміти окремий різновид юридичної відповідальності, що передбачає обов'язок військовослужбовця зазнати втрат майнового (переважно фінансового) характеру з метою відшкодування шкоди, заподіяної знищенням, пошкодженням чи незаконним використанням військового майна (майна, залученого під час мобілізації; грошових коштів) під час виконання службових повноважень. Обгрунтовано необхідність змін чинного законодавства про матеріальну відповідальність військовослужбовців у контексті імплементації вимог верховенства права та прав людини, відмови від наділення матеріальної відповідальності каральним спрямуванням, врегулювання особливостей матеріальної відповідальності іноземців та осіб без громадянства, які проходять службу в Збройних силах України. Надано визначення правового статусу майна, залученого військовими формуваннями від інституцій громадянського суспільства. Аргументовано доцільність скасування підвищеної (кратної) матеріальної відповідальності, наявність якої не відповідає суті самого інституту матеріальної відповідальності та не відповідає вектору розбудови України як демократичної, правової держави.

Шифр НБУВ: РА453026

5.X.287. Сучасні тенденції правового забезпечення новітніх прав у сфері охорони здоров'я: монографія / С. О. Болдіжар, В. І. Пішта; Ужгородський нац. ун-т. — Ужгород: Сабов А. М., 2022. — 248 с. — укр.

Увагу приділено дослідженню проблемних аспектів трансплантації анатомічних матеріалів людини, репродуктивних прав,

клонування й евтаназії. Завдяки застосуванню порівняльно-правового методу проаналізовано особливості прав четвертого покоління у сфері охорони здоров'я у зарубіжних державах та в Україні. Розкрито роль Кабінету Міністрів України та Міністерства охорони здоров'я України у сфері надання медичної допомоги із застосуванням трансплантації. Визначено основні тенденції щодо правового регулювання здійснення репродуктивних прав, клонування та цілісності особи, а також евтаназії та питання закінчення життя. Досліджено нормативні й інституційні напрями розвитку правового регулювання прав четвертого покоління у сфері охорони здоров'я.

Шифр НБУВ: ВА861427

5.X.288. Цивільний демократичний контроль над сектором безпеки (зарубіжний та національний досвід) / М. В. Ольховик, Д. С. Бадай // Юрид. вісн. Повітр. і косм. право: Наук. пр. Нац. авіац. ун-ту. — 2021. — № 4. — С. 88-95. — Бібліогр.: 11 назв. — укр.

Мета роботи — проведення порівняльно-правового аналізу міжнародних нормативно-правових та рекомендаційних актів держав Європейського Союзу з національним законодавством у сфері демократичного контролю сектора безпеки та оборони. Основа дослідження складається із загальних методів наукового пізнання: порівняння, абстрагування, аналізу, синтезу, історичному і структурному методах. Здійснено порівняльний аналіз міжнародних нормативно-правових та рекомендаційних актів держав Європейського Союзу з національним законодавством у сфері демократичного контролю сектора безпеки та оборони, виокремлено найбільш актуальні проблеми реформувати контроль безпекового простору. Обговорено демократичний контроль сектора безпеки та оборони; дотримання основоположних прав і свобод людини та громадянина; національну та міжнародну практику.

Шифр НБУВ: Ж73401

5.X.289. Strategic analysis of information in ensuring economic security of European Union countries / S. Yeskov, O. Zaiets, Yu. Kononenko // Юрид. вісн. Повітр. і косм. право: Наук. пр. Нац. авіац. ун-ту. — 2021. — № 4. — С. 81-87. — Бібліогр.: 20 назв. — англ.

Мета роботи — дослідження суті та етапів стратегічного аналізу в забезпеченні економічної безпеки. Використаний системно-структурний метод та метод узагальнення надав змогу проаналізувати загальні тенденції використання методів стратегічного аналізу. За допомогою діалектичного методу наукового пізнання, а також методів аналізу, синтезу та абстрагування з'ясовано зміст і призначення досліджуваної проблеми, визначено основні його ознаки та структуру, а також співвідношення із системним аналізом. Зазначені методи стратегічного аналізу значно підвищують ефективність прогнозування розвитку ситуацій у сфері економічної безпеки завдяки можливості складання SWOT-аналізу, PEST-аналізу тощо. Для удосконалення системи стратегічного аналізу необхідно долучити певні незалежні аналітичні центри. Такі аналітичні центри мають тісно співпрацювати з владою та частково фінансуватися урядом України, для одержання від них будь-якої необхідної аналітичної інформації. Таким чином, ключовими питаннями економічної безпеки є: система прогнозного забезпечення управлінської діяльності; процес досліджень та аналітичних експертиз; вироблення інформаційно-аналітичних продуктів та їх поширення; професійна діяльність фахівців, професіоналів, аналітиків. Висновок: стратегічний аналіз державного управління у сфері економічної безпеки спрямовано на якісне забезпечення інформацією органів державної влади, а його удосконалення неможливе без дослідження методологічних засад його формування. Аналітичні центри забезпечують зв'язок влади і громадянського суспільства; представляють і захищають суспільні інтереси; оцінюють владу та її рішення і формулюють альтернативні політичні пропозиції. Аналітичні центри залучені до формування європейської політики, сприяють кращому розумінню громадськістю положень та рішень ЄС. Створення за стандартами ЄС вітчизняної мережі аналітичних центрів, яку буде активно інтегровано в євроатлантичні мережі аналітичних центрів, сприятиме пошуку додаткових резервів для вдосконалення механізмів стратегічного аналізу у сфері економічної безпеки та виробленню державної політики щодо ефективного прогнозно-аналітичного забезпечення органів державної влади.

Шифр НБУВ: Ж73401

Див. також: 5.X.335

Державний апарат управління

5.X.290. Вплив глобалізації на систему публічного управління в умовах становлення цифрового суспільства: монографія / Ю. В. Орловська, О. О. Кахович; Придніпровська державна академія будівництва та архітектури. — Київ: Ліра-К, 2022. — 149 с.: рис., табл. — Бібліогр.: с. 138-147. — укр.

Висвітлено питання суті, принципів цифрової економіки та проблем її законодавчого забезпечення. Досліджено розвиток міжнародного співробітництва у сфері інформатизації. Визначено

но вплив глобальних тенденцій цифровізації на розвиток публічного управління. Проведено оцінювання стану розвитку інформаційного суспільства й інформатизації в Україні. Проаналізовано розвиток світової цифрової економіки та розвиток зовнішньої торгівлі України ІТ послугами. Розроблено напрями цифрового розвитку. Здійснено оцінку процесів гармонізації із Digital Agenda та Digital Single Market ЄС. Розроблено модель системи публічного управління в умовах цифровізації, проаналізовано розвиток системи електронного урядування в Україні.

Шифр НБУВ: ВА861679

5.X.291. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Державне і муніципальне управління: теорія, методологія, практика», 5 — 6 березня 2021 р. / Класичний приватний університет, Академія «Болашак», Асоціація адвокатів України. — Запоріжжя: Гельветика, 2021. — 71 с.: рис. — укр.

Досліджено розбудову системи стратегічних комунікацій як пріоритет державної політики і безпеки. Висвітлено сучасні тенденції цифрової трансформації у системі державного управління і діяльності органів публічної влади. Розглянуто підготовку державних службовців в Україні як запоруку ефективного публічного управління. Проаналізовано ситуацію формування ефективного комунікативного процесу між населенням і державною владою на прикладі підвищення тарифів. Висвітлено шляхи становлення, структурні зміни публічного управління в Україні. Досліджено державне регулювання сталого розвитку аграрного сектора в умовах реалізації програмно-цільового підходу. Увагу приділено загрозам національній та прикордонній безпеці від комп'ютерних технологій перекладу текстів.

Шифр НБУВ: ВА861777

5.X.292. Науково-практичні аспекти водопостачання та водовідведення в об'єднаних територіальних громадах: монографія / С. О. Куніцький, В. М. Волков, О. П. Галкіна, Н. В. Іванчук, С. В. Шатний, Н. В. Давиденко, М. О. Куніцький; Нац. ун-т водного господарства та природокористування. — Луцьк: Вежа-Друк, 2022. — 363 с.: рис., табл. — Бібліогр.: с. 345-363. — укр.

Висвітлено проблеми підготовки природних вод, їх постачання споживачам та очищення стічних вод об'єднаних територіальних громад. Розглянуто методи водопідготовки, технологічні схеми та системи водопостачання, основні споруди на них; запропоновано оборотні схеми водопостачання промислових підприємств та обробки їх осадів, методи вдосконалення роботи очисних споруд шляхом застосування раціональних технічних рішень із обладнання. Наведено наукові та практичні результати досліджень підготовки природних вод та очищення стічних вод, вдосконалено технологічні схеми водопостачання підприємств та особливості експлуатації споруд в сільській місцевості.

Шифр НБУВ: ВА862044

5.X.293. Система державного управління: навч. посіб. / П. М. Лісовський, В. А. Бортник, Ю. П. Лісовська; ред.: А. М. Кислий. — Київ: Ліра-К, 2022. — 287 с. — Бібліогр.: с. 273-287. — укр.

Висвітлено історичні, соціальні, політичні, адміністративно-правові, економічні, фізико-математичні та нанотехнологічні аспекти системи державного управління. Акцентовано увагу на квантову філософію адміністративно-правового регулювання в сучасному цифровому форматі державного управління. Подано авторське бачення глобального постковідного синдрому та феномену масованості в постсучасності. Висвітлено питання кадрового забезпечення у структурній організації державного управління.

Шифр НБУВ: ВА861675

5.X.294. Українська дипломатична служба 1917 — 1921 рр.: формування інструментарію публічної й культурної дипломатії / І. Матяш // Укр. іст. журн. — 2021. — № 4. — С. 65-79. — Бібліогр.: 31 назв. — укр.

Мета роботи — з'ясування форм і засобів формування позитивного образу України як незалежної держави та інструментарію публічної й культурної дипломатії. Методологія дослідження спирається на принципи науковості, історизму, системності. Для виявлення та класифікації джерел, повноти й достовірності викладених у них фактів застосовано методи джерелознавчої критики; для дослідження інструментарію української дипломатії у сфері формування уявлень зарубіжних суспільств про українців, їх історію та культуру — метод імагології. Наука новизна результатів дослідження полягає в реконструкції витоків інституціалізації публічної та культурної дипломатії в діяльності дипломатичної служби, формування інструментарію пропаганди української ідеї, застосування засобів мистецтва для створення позитивного уявлення зарубіжного суспільства про Україну. Висновки: із метою поширення у світі інформації про Україну та протидії антиукраїнській пропаганді було сформовано інституційну структуру, яка охоплювала відповідні підрозділи у МЗС, інформаційні бюро, прес-бюро відпредставництв. Особливість реалізації завдань української дипломатії у сфері досягнення присутності в інформаційному полі країн світу полягала в державному фінансуванні та міжвідомчій взаємодії й координації діяльності з урядами, громадськістю, українською еміграцією. З цією метою було апробовано такі інструменти, як публікації/інтерв'ю послів у зарубіжній пресі, друк періодичних

бюлетенів та серійних видань про Україну, проведення курсів вивчення української мови, науково-популярних лекторіїв, книжкових виставок, виявлення зарубіжної україніки, організація виступів мистецьких колективів та зйомок кінофільмів.

Шифр НБУВ: Ж27630

5.X.295. Управління сервісною інфраструктурою в умовах об'єднання територіальних громад (Аспекти повоєнного відродження торговельно-побутових підприємств): [монографія] / В. В. Ратинський, ред.: О. Б. Погайдак; Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Громадська організація «Академія соціального управління», Наукове товариство імені Шевченка. — Тернопіль: Осадца Ю. В., 2022. — 495 с.: рис., табл. — Бібліогр.: с. 385-421. — укр.

Представлено результати дослідження проблем воєнно-оборонного характеру та повоєнного відродження сервісних підприємств в умовах об'єднаних територіальних громад (ОТГ). Запропоновано інноваційно-комплексні шляхи активізації розвитку торговельно-побутової інфраструктури (сервісу) в умовах сільської місцевості. Дослідження виконано на прикладі сервісних торгово-побутових підприємств споживчої кооперації, які при використанні обґрунтованих внутрішніх інструментів розвитку та належній державній підтримці стануть важливим чинником відбудови нашої держави. Проведено аналітику інфраструктурно-сервісного розрізу проблеми у контексті воєнно-оборонної концепції України на сучасному етапі (соціолого-інформаційні контексти). Наведено теоретичні засади активізації діяльності сервісних підприємств: місце та роль сервісних підприємств в ринковій економічній системі воєнно-оборонного характеру; типологію та функціональну характеристику сервісних підприємств в умовах ОТГ; передумови відродження та активізації діяльності сервісних підприємств на інноваційних засадах; диверсифікаційні стратегії у сфері обслуговування. Визначено суть і особливості розвитку сервісного обслуговування та роздрібною торгівлі в оборонних умовах: суть і взаємозв'язок концентрації і спеціалізації підприємств у сфері торгівлі та сервісного обслуговування; умови і чинники посилення концентрації і спеціалізації в торгівлі та сервісному обслуговуванні; особливості і соціально-економічні наслідки концентрації і спеціалізації торговельних підприємств та підприємств сервісного обслуговування в умовах об'єднання територіальних громад.

Шифр НБУВ: ВА861617

Див. також: 5.C.18, 5.X.278

Адміністративна юстиція

5.X.296. Адміністративний процес в Україні: колект. монографія / В. В. Галуцько, С. Г. Стеценко, П. В. Діхтєвський, О. Ф. Ситников, С. В. Діденко, А. А. Іванищук, А. А. Пухтецька, О. В. Гулак, М. Р. Барішніков, В. О. Басс, А. І. Берlach, Н. А. Берlach, В. П. Бойко, Ю. О. Буглак, В. Є. Букоський, Р. О. Арсірій, Н. О. Васильченко, В. В. Галуцько, І. О. Глобенко, С. Ф. Денисюк, Н. З. Дерев'янка, А. В. Замрига, Г. С. Крайник, О. С. Зубов, І. Д. Казанчук, С. М. Кічмаренко, В. Л. Кішлян, І. М. Ковальчук, М. О. Ковальчук, І. В. Костенко, А. А. Кудін, І. В. Кусік, В. Д. Куценко, О. С. Левенко, Д. С. Левченко, Н. А. Литвин, О. В. Литвин, Н. В. Манжоус, П. П. Марин, Р. С. Мкртчян, В. Ю. Оксін, К. В. Оксютенко, І. Г. Орловська, М. П. Пихтін, Л. М. Попова, С. М. Попова, О. М. Правоторова, М. В. Пушкар, А. А. Радчук, В. О. Резніченко, І. М. Рижченко, В. В. Ріхтер, С. С. Розсоха, М. Ф. Савюк, Р. Д. Саунін, С. В. Слюсаренко, Н. В. Сорочко, В. Ю. Стеценко, Р. В. Тополя, О. А. Улюгіна, Ю. Г. Чердинцев, Г. М. Шерстюк, К. В. Шкарупа, В. П. Шулежко, О. С. Яра; ред.: В. В. Галуцько, О. М. Правоторова; Академія адміністративно-правових наук, Науково-дослідний інститут морського і космічного права. — Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2021. — 845 с. — Бібліогр.: с. 796-836. — укр.

На основі теорії адміністративного процесу аналізу вітчизняного та європейського законодавства, практики застосування його адміністративними судами України та Європейського суду з прав людини здійснено комплексний науковий аналіз адміністративного процесу в Україні. З'ясовано соціальну та юридичну природу адміністративного процесу (адміністративного судочинства). Охарактеризовано критерії, за якими суд оцінює рішення, дії чи бездіяльність суб'єкта публічного адміністрування. Досліджено й оцінено стадії адміністративного процесу. Проаналізовано перегляд судових рішень за нововиявленими або виключними обставинами в Україні. Охарактеризовано строки звернення з адміністративним позовом та перераховано наслідки його пропуску. Висвітлено способи судового захисту в адміністративному процесі. Досліджено урегулювання спору за участі судді та проілюстровано відмову відповідача від позову і примирення. Розглянуто передумови виникнення апеляційного провадження в адміністративному судочинстві. Охарактеризовано судові рішення за наслідками перегляду справи в касаційному порядку. Висвітлено процесуальні особливості адміністративного процесу

у справах щодо застосування санкцій за зверненнями суб'єктів владних повноважень. Наведено правові наслідки визнання адміністративним судом дій суб'єктів владних повноважень протиправними.

Шифр НБУВ: ВА861595

5.X.297. Інституційна розбудова антикорупційних органів державної влади: національний та закордонний досвід: монографія / О. І. Пархоменко-Кучевіл, С. В. Сімак, К. М. Канан Аюб; Університет Григорія Сковороди в Переяславі. — Кам'янець-Подільський: Рута, 2021. — 199 с.: рис. — Бібліогр.: с. 173-199. — укр.

Проаналізовано моделі формування та розвитку антикорупційних органів державної влади: першу модель, де відсутні спеціально створені антикорупційні органи державної влади, а функції з запобігання та протидії виконують інші органи влади, до функцій яких належить податкова та фінансова політика; другу модель — функції з запобігання та протидії корупції делегують поліції або прокуратурі; третю модель — створення єдиного спеціалізованого органу державної влади, який виконує функції запобігання та протидії корупції; четверту модель — створення системи антикорупційних органів державної влади, до функцій яких належить запобігання та протидія корупції. Запропоновано модель співпраці антикорупційних органів державної влади через створення та реалізацію Національного проекту — формування ефективної антикорупційної комунікації антикорупційних органів державної влади.

Шифр НБУВ: ВА861673

5.X.298. Короткий словник термінів з адміністративного судочинства / О. В. Скоцилас-Павлів, І. Ю. Хомішин; Нац. ун-т «Львівська політехніка». — Київ: Видавництво Людмила, 2022. — 135 с. — Бібліогр.: с. 119-135. — укр.

Представлено у систематизованому вигляді базову термінологію з адміністративного судочинства, яка може бути корисною при вивченні всього блоку юридичних дисциплін. Зазначено, що зміст професійної освіти сучасних правників вимагає оволодіння студентами значним обсягом порівняно новою для них лексики і термінології. Акцентовано увагу, що адміністративне судочинство є однією з провідних галузей вітчизняної системи права та покликано захищати права, свободи, інтереси фізичних і юридичних осіб з боку органів державної влади у сфері публічно-правових відносин. Визначено, що судовий механізм захисту прав людини надає можливість усунути свавілля з боку державних органів, забезпечуючи проведення в життя принципу її відповідальності за свою діяльність перед людиною. Визначено ціль навчально-довідкового видання — сприяти підготовці висококваліфікованих правників в галузі адміністративного судочинства.

Шифр НБУВ: ВА861944

5.X.299. Розгляд окремих категорій справ адміністративними судами України: навч. посіб. / О. В. Скоцилас-Павлів, М. Р. Малець; Нац. ун-т «Львівська політехніка». — Київ: Видавництво Людмила, 2022. — 215 с. — Бібліогр.: с. 202-215 та в кінці тем. — укр.

Розглянуто кодекс адміністративного судочинства України, який передбачає особливості позовного провадження в окремих категоріях адміністративних справ. Викладено матеріал, який надасть можливість закріпити і поглибити знання щодо особливостей розгляду окремих категорій справ, суб'єктного складу таких справ, строків їх розгляду, порядку виконання рішень, а також набути практичних навичок застосування одержаних теоретичних знань.

Шифр НБУВ: ВА861943

5.X.300. Supervision and control over observance of labour legislation by State Labour Service of Ukraine / I. Lagutina // *Наук.-інформ. вісн. Івано-Франків. ун-ту права ім. Короля Данила Галицького. Сер. Право.* — 2021. — № 12. — С. 140-146. — Бібліогр.: 10 назв. — англ.

Мета роботи — дослідження ролі державного нагляду і контролю за додержанням законодавства про працю у забезпеченні гідної праці. Дослідження базується на аналізі та узагальненні наявного практичного, науково-теоретичного матеріалу та формуванні відповідних висновків. У дослідженні було використано такі методи наукового пізнання: логіко-семантичний, системно-функціональний, структурно-логічний, нормативно-догматичний, метод узагальнення. Встановлено, що ефективність нагляду і контролю за додержанням законодавства про працю забезпечується багатьма факторами: регулярністю, правильним вибором мети, реальним усуненням порушень, наявністю чіткої правової регламентації контролюючо-наглядової діяльності. Встановлено, що нагляд і контроль за додержанням законодавства про працю є важливою і необхідною формою захисту трудових прав, свобод і законних інтересів працівників. За допомогою цієї форми захисту трудових прав та законних інтересів працівників вирішуються наступні завдання: забезпечення неухильного виконання нормативно — правових актів у сфері праці; досягнення якості виконання прийнятих рішень; своєчасне вживання заходів із усунення виявлених порушень; виявлення позитивного досвіду і впровадження його в практику. Практична значимість полягає у можливості вдосконалення практики застосування норм чинного законодавства у сфері забезпечення трудових прав; навчальному

процесі — при викладанні дисциплін: «Трудове право України», «Employment Protection», «Labour Rights Protection in European Union Countries».

Шифр НБУВ: Ж73788

Управління у сфері адміністративно-політичної діяльності держави

Управління у сфері державної безпеки та охорони громадського порядку

5.X.301. Адміністративно-правове забезпечення права поліцейських на відпочинок: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Р. В. Розумяк; Донецький державний університет внутрішніх справ. — Кропивницький, 2022. — 16 с. — укр.

Досліджено теоретичні та практичні проблеми адміністративно-правового забезпечення права поліцейських на відпочинок. Встановлено, що право поліцейських на відпочинок, як юридична категорія, є складовим елементом змісту соціальних прав працівників поліції, які виникають, змінюються та припиняються в процесі реалізації внутрішньоорганізаційних адміністративних праводійносин в органах (підрозділах) Національної поліції України. З'ясовано поняття механізму адміністративно-правового регулювання у сфері забезпечення права поліцейських на відпочинок, як системи адміністративно-правових та організаційно-управлінських засобів впливу на учасників службово-трудо-вих відносин в органах Національної поліції, спрямованих на реалізацію, забезпечення та захист права поліцейських на відпочинок. Доведено, що нормативно-правове забезпечення права поліцейських на відпочинок являє собою систему законодавчих і підзаконних нормативно-правових актів, прийнятих уповноваженими суб'єктами публічного управління в установленому законом порядку, які визначають процедуру та умови реалізації права на відпочинок працівників Національної поліції України. Підготовлено пропозиції щодо: нормативно-правового врегулювання механізму забезпечення гнучкого графіка відпочинку поліцейських; визначення законодавчих передумов для притягнення керівників органів Національної поліції, як роботодавців, поряд із дисциплінарною, до адміністративної відповідальності на загальних підставах за порушення права на відпочинок; визначення поняття «керівник територіального (міжрегіонального) органу поліції», яке наразі відсутнє в Законі України «Про Національну поліцію». Увагу приділено посиленню дисциплінарної відповідальності керівників міжрегіональних територіальних органів поліції за порушення права поліцейських на відпочинок. З'ясовано параметри визначених критеріїв «періодичності» та «оплачуваності» під час використання поліцейськими щорічних відпусток. Окреслено питання запровадження інституту службово-трудового арбітражу в органах Національної поліції.

Шифр НБУВ: РА453025

5.X.302. Актуальні проблеми забезпечення прав і свобод людини в діяльності Служби безпеки України: зб. матеріалів круглого столу (м. Київ, 5 жовт. 2022 р.) / Національна академія Служби безпеки України. — Київ: НА СБУ, 2022. — 180 с. — укр.

Розглянуто актуальні проблеми забезпечення прав і свобод людини в діяльності Служби безпеки України, а саме: відправних стратегічних завдань в умовах дії в державі правового режиму воєнного стану, існуючого нормативно-правового забезпечення діяльності Служби та виконання покладених на неї завдань в умовах сьогодення. Увагу приділено забезпеченню рівних прав і можливостей жінок і чоловіків у діяльності Служби безпеки України в умовах воєнного стану. Наведено сучасні моделі навчання спеціалістів у США щодо протидії злочинам у сфері державної безпеки. Висвітлено алгоритм правової оцінки та кваліфікації воєнних злочинів учасників збройної агресії РФ проти України під час досудового розслідування. Акцентовано також на гарантії прав людини під час розслідування злочинів, віднесених до підслідності слідчих Служби безпеки України. Описано особливості забезпечення прав і свобод людини в умовах воєнного стану. Розглянуто гендерну рівність у діяльності Служби безпеки України як складової сектора безпеки й оборони.

Шифр НБУВ: ВА862116

5.X.303. Виявлення і моніторинг потенційно небезпечних пожеж на території України за даними супутникового сканування / А. В. Орещенко, В. І. Осадчий, М. В. Савенець, В. О. Балабух // Вісн. НАН України. — 2020. — № 11. — С. 33-44. — Бібліогр.: 17 назв. — укр.

Наведено класифікацію систем виявлення та моніторингу пожеж, зокрема лісових, за способом збору даних про пожежі. В Українському гідрометеорологічному інституті ДСНС України та НАН України розроблено методику геокодуння даних щодо викидів тепла, які надходять зі штучних супутників Землі, з метою одержання відомостей про географічні об'єкти, на території яких зафіксовано ці викиди, а також оригінальну методику виявлення лісових та інших потенційно небезпечних пожеж. На основі цих методик створено картографічно-аналітичну систему моніторингу викидів тепла та виявлення потенційно небезпечних

пожеж, яка успішно пройшла випробування і використовується в оперативній діяльності Державної служби України з надзвичайних ситуацій.

Шифр НБУВ: Ж20611

5.X.304. Правові та психологічні засади поліцейського менеджменту персоналу: монографія / В. П. Остапович; Державний науково-дослідний інститут Міністерства внутрішніх справ України. — Київ: Людмила, 2022. — 319 с.: рис., табл. — Бібліогр.: с. 173-180. — укр.

Презентовано результати комплексного аналізу правових та психологічних аспектів менеджменту персоналу Національної поліції України. Розроблено теоретичну модель поліцейського менеджменту як саморушійної системи і динамічного, комплексного процесу. Розкрито зміст, принципи і механізм правового регулювання у сфері менеджменту персоналу поліції. Визначено організаційно-правові умови підвищення ефективності управлінських правових рішень, які приймаються менеджерами підрозділів поліції. Встановлено структуру індивідуально-психологічних властивостей менеджера підрозділу поліції, розроблено його професіограму. Наведено результати дослідження, які надають можливість удосконалити норми деяких законодавчих та нормативних актів щодо правового регулювання відносин у сфері менеджменту персоналу Національної поліції України, а також оптимізувати реалізацію основних компонентів системи роботи з персоналом поліцейських підрозділів.

Шифр НБУВ: ВА861483

5.X.305. Правоохоронна діяльність в Україні: посіб. для закл. вищ. освіти / В. О. Заросило, А. М. Кислий, Ю. Г. Севрук, І. В. Леоненко, О. І. Козаченко, В. В. Заросило, В. С. Давиденко, О. М. Капля, Ю. Г. Коросташивець, С. А. Подоляка, В. Л. Грохольський, М. І. Ануфрієв, К. В. Муравйов, І. М. Муравйова, В. А. Бортник, С. В. Князев, А. М. Талах, Д. І. Минюк, Ф. М. Медвідь, В. М. Барановська, О. Х. Юлдашев, Т. Б. Арифходжаєва, С. Г. Гордієнко, К. В. Мамай, М. П. Стрельбицький, Л. М. Стрельбицька, Я. В. Стрелюк, В. Г. Фатхутдінов, Н. П. Бортник, Т. В. Євчук, Х. Агаєв, Н. В. Заросило, О. В. Добрава, Є. В. Бондаренко, О. Г. Бондаренко, І. В. Сервельський, Ю. П. Тимошенко, М. М. Перепелиця, В. А. Мазійчук, В. І. Олійник, М. М. Ніконов, В. І. Божик, О. В. Ігнатюк, О. В. Дудник, В. А. Дашкевич, Ю. М. Слива, В. А. Веклич, В. О. Швель, В. Ю. Крупей, І. С. Басова, А. Ю. Скоробогатова, С. В. Паламарчук, В. О. Басс, К. М. Подгаєв, Н. О. Гольдберг, В. О. Вацюк, І. С. Яковець, О. С. Сاینчин, І. С. Сиводед, С. М. Князев, О. Г. Михайлик, В. С. Шевченко, К. М. Рудой, Л. В. Сорокіна, М. В. Романюк, А. В. Денисова, К. П. Швель, С. О. Лисенко, Г. О. Куртакова, О. Ю. Амелін, Р. Ю. Залозний; ред.: В. О. Заросило, А. М. Кислий; Міжрегіональна Академія управління персоналом. — Київ: Людмила, 2022. — 311 с. — укр.

На підставі аналізу теоретичних положень, які визначають правоохоронну діяльність, а також основних нормативних актів, які прийнято в Україні після Революції Гідності викладено питання правоохоронної діяльності та роботи правоохоронних органів. Зроблено пропозиції щодо об'єднання теоретичних напрацювань щодо визначення понять «правоохоронна діяльність», «правоохоронні органи», «система правоохоронних органів» та практичні питання охорони прав і свобод громадян. Визначено поняття правоохоронного органу і види правоохоронних органів. Зазначено напрями змін у діяльності правоохоронних органів, які відбуваються в Україні. Охарактеризовано правоохоронну діяльність у сфері охорони громадського порядку та громадської безпеки. Визначено правоохоронну діяльність з розкриття, розслідування та запобігання злочинам як частину охорони прав громадян. Розглянуто правоохоронну діяльність окремих органів державної влади: правоохоронну діяльність судової системи України; форми і методи правоохоронної діяльності Національної поліції України; прокуратуру та її правоохоронну діяльність; основні напрями правоохоронної діяльності Служби безпеки України; правоохоронну діяльність Державної прикордонної служби України; правоохоронну діяльність Державної служби з надзвичайних ситуацій; правоохоронну діяльність Міністерства юстиції України; правоохоронну діяльність Державної міграційної служби України; напрями правоохоронної діяльності Державної служби охорони; органи військової служби охорони правопорядку та їх діяльність у сфері охорони прав і свобод громадян; органи податкової і митної служби України та їх правоохоронну діяльність; правоохоронну діяльність Національного антикорупційного бюро України; правоохоронну діяльність Національного агентства з питань запобігання і протидії корупції; правоохоронна діяльність Державного бюро розслідувань.

Шифр НБУВ: ВА861448

5.X.306. Сучасні аспекти регулювання відносин у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху / О. Ю. Янчук, В. П. Сисоєва // Юрид. вісн. Повітр. і косм. право: Наук. пр. Нац. авіац. ун-ту. — 2021. — № 4. — С. 40-46. — Бібліогр.: 11 назв. — укр.

Мета роботи — дослідження існуючої позиції вітчизняного законодавця щодо регулювання суспільних відносин у галузі

забезпечення безпеки дорожнього руху у зв'язку з широким розповсюдженням персонального легкого електротранспорту та перспектив розвитку законодавства у цій галузі. Використано загальнонаукові та спеціальні наукові методи, а саме: формально-логічний, порівняльний, системно-структурний, документальний, метод аналізу тощо. Підкреслено необхідність законодавчого забезпечення безпеки громадян: як користувачів персонального легкого електротранспорту, так і тих, хто їх оточує. Розв'язання цього завдання є запорукою розвитку законодавчої бази відповідно до науково-технічного прогресу. Серед сучасного комплексу детермінант дорожньо-транспортних пригод виділено відсутність нормативного регулювання руху засобів пересування, у тому числі з електричними двигунами. Розвиток технологій вимагає від суспільства оперативних та чітких заходів реагування на нові загрози. Розглянуто проекти нормативних актів у цій галузі.

Шифр НБУВ: Ж73401

5.X.307. Генеза сутності та змісту державної безпеки України: монографія / С. Г. Гордієнко. — Київ: Видавництво Людмила, 2023. — 99 с. — укр.

Представлено монографію, яку присвячено міждисциплінарному аналізу такого звичного для всіх, на перший погляд, феномену державної безпеки. Переконаливо доведено методологією дослідження, що зазначений феномен має складну багатопланову структуру та підпорядковується закономірностям функціонування її розвитку складних соціальних систем. Досліджено теоретичні та суто прикладні проблеми безпеки країни, території, суспільства й органів влади та управління, наведено та проаналізовано практику правового та нормативного їх захисту в умовах сьогодення, визначено компетенцію органів влади у даній сфері, наведено пропозиції стосовно її оптимізації.

Шифр НБУВ: ВА861933

Фінансове право

5.X.308. Фінансова політика держави і господарюючих суб'єктів: коеволуція та синергетичний ефект: колект. монографія / М. В. Карвацький, А. О. Вікнянська, О. М. Грубляк, Е. О. Юрій, Н. Я. Сокровольська, А. Г. Корбутяк, Н. О. Ковальчук, Ю. М. Кулинич, Л. С. Гаватюк, Н. С. Островська, М. П. Фецишин, М. В. Дубина, М. І. Арич, А. Г. Олексин, А. В. Жаворонок, О. Р. Костюк, Ж. П. Лисенко, А. К. Пілат; ред.: Е. О. Юрій; Чернівецький нац. ун-т імені Юрія Федьковича. — Чернівці: ЧНУ ім. Ю. Федьковича: Рута, 2022. — 219 с.: табл., рис. — укр.

Увагу акцентовано на етапах формування та сучасних тенденціях політики управління зовнішнім державним боргом України; дослідженні фіскальних функцій податку на доходи фізичних осіб; визначенні джерел фінансування об'єднаних територіальних громад в Україні; виявленні особливостей моніторингу у сфері публічних закупівель; узагальненні реалій функціонування пенсійної системи України. Проаналізовано передумови фінансово-економічної безпеки вітчизняних підприємств; проблеми та перспективи фінансового забезпечення інвестиційної діяльності аграрних підприємств України; методи управління конкурентоспроможністю підприємства в сучасних умовах господарювання. Досліджено сучасні методи управління банківською системою України; фінансову безпеку банківської системи України як необхідну складову розвитку фінансового сектора; вплив діджиталізації ринку фінансових послуг на кредитну поведінку домогосподарств; страхування як елемент фінансово-економічної системи безпеки продовольчого ринку.

Шифр НБУВ: ВА862172

5.X.309. Фінансове право України: навч. посіб. (у схемах, табл. та комент.) / К. А. Гурковська, О. Б. Мороз, Ю. С. Назар, Л. М. Сукмановська; Львівський державний університет внутрішніх справ. — Львів: ЛьвДУВС, 2016. — 306 с.: схеми — укр.

Висвітлено теоретичні та практичні питання фінансового права України. Розкрито суть фінансової діяльності держави та органів місцевого самоврядування. Проаналізовано проблеми фінансового права у правовій системі України. Розглянуто правові основи фінансового контролю в Україні. Увагу приділено питанням фіскальної політики та податкового права, особливостям правового регулювання податкової системи та податкового контролю. Наголошено на відповідальності за порушення бюджетного, валютного та податкового законодавства.

Шифр НБУВ: СО35139

5.X.310. Interaction factors of Ukraine in the area of interstate financial cooperation / I. P. Ustynova, M. I. Uryadko // Юрид. вісн. Повітр. і косм. право: Наук. пр. Нац. авіац. ун-ту. — 2021. — № 4. — С. 111-117. — Бібліогр.: 10 назв. — англ.

Мета роботи — дослідження правових аспектів здійснення державної фінансової діяльності в Україні міжнародними фінансовими організаціями. Застосовано загальнонаукові та спеціально-юридичні методи. Зроблено висновок, що співробітництво

України з міжнародними фінансовими організаціями сприяє поліпшенню економічного становища в державі та відкриває можливості залучення міжнародних фінансових ресурсів, що спрямовані на реалізацію пріоритетних проектів задля розвитку нашої держави. Обговорено аналіз правового статусу міжнародних фінансових організацій, а також їх вплив на доходи загального фонду Державного бюджету України. Міжнародні фінансові організації є однією із найважливіших ланок світової економіки та значущим джерелом фінансових ресурсів, необхідних країнам для подальшого розвитку. Забезпечення максимальної ефективності відносин держави зі Світовим банком для цільового соціально-економічного розвитку потребує ретельного аналізу взаємодії з цією структурою та перегляду принципів, форм і методів співпраці на майбутнє, з урахуванням переваг і недоліків. У зв'язку з цим постає завдання вивчити особливості фінансово-кредитних операцій міжнародних організацій, спрямованих на оптимізацію функціонування світової економіки у процесі її глобалізації. Будучи зацікавленою в одержанні зовнішніх ресурсів, які їй вкрай необхідні, Україна потрапила в залежність насамперед від Міжнародного валютного фонду. Однак такі умови не завжди враховують конкретні інтереси країн та їх національну специфіку, що робить відносини сторін, особливо з фондом, суперечливими. Сьогодні діяльність міжнародних фінансових організацій є одним із основних факторів нестабільності української економіки та залежності всієї країни від інтересів кредиторів. В умовах сьогодення державний борг України внаслідок багатьох факторів, внаслідок певних економічних, політичних і соціальних чинників, продовжує збільшуватися в масштабах. В умовах надзвичайно гострих соціально-економічних проблем позики від міжнародних фінансових організацій використовуються переважно для покриття дефіциту бюджету.

Шифр НБУВ: Ж73401

Див. також: 5.У.176

Правове регулювання державних прибутків

5.X.311. Правове регулювання оподаткування доходів фізичних осіб-підприємців в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 / О. В. Кузнецова; Державний науковий дослідний інститут Міністерства внутрішніх справ України. — Київ, 2021. — 19 с. — укр.

Досліджено здобутки вітчизняної та зарубіжної правничої науки, а також чинне законодавство України та зарубіжних країн. Охарактеризовано правове регулювання оподаткування доходів фізичних осіб-підприємців в Україні. Проаналізовано загально-теоретичні питання оподаткування доходів фізичних осіб-підприємців. Охарактеризовано правовий статус фізичних осіб-підприємців як особливих суб'єктів податкових правовідносин. Аргументовано доцільність законодавчого розмежування правового режиму майна, що належить фізичній особі у різних статусах. Визначено основні та додаткові умови легітимізації фізичної особи як підприємця. Досліджено генезис правового регулювання формування систем оподаткування фізичних осіб-підприємців в Україні. Проаналізовано загальну систему оподаткування щодо фізичних осіб-підприємців в Україні. Розглянуто правову природу спрощеної системи оподаткування, обліку і звітності для фізичних осіб-підприємців в Україні. Визначено мету запровадження спрощеної системи, оподаткування, обліку та звітності та досліджено її трансформацію на сучасному етапі. Охарактеризовано якісні, кількісні та кількісно-якісні критерії, що надають фізичним особам-підприємцям право на обрання спрощеної системи оподаткування, обліку і звітності. Сформульовано пропозиції щодо вдосконалення чинного законодавства України, яким урегулюється оподаткування доходів фізичних осіб-підприємців.

Шифр НБУВ: РА453045

5.X.312. Шляхи вдосконалення законодавчого регулювання оподаткування фізичних осіб, які провадять незалежну професійну діяльність / А. О. Сазонова // Наук.-інформ. вісн. Івано-Франків. ун-ту права ім. Короля Данила Галицького. Сер. Право. — 2021. — № 12. — С. 94-101. — Бібліогр.: 16 назв. — укр.

Мета роботи — дослідження шляхів вдосконалення законодавчого регулювання оподаткування фізичних осіб, які провадять незалежну професійну діяльність. Методика дослідження включає комплексний аналіз та узагальнення наявного науково-теоретичного матеріалу та формулювання відповідних висновків і рекомендацій. Використовувались наступні методи наукового пізнання: термінологічний, логіко-семантичний, функціональний, системно-структурний, логіко-нормативний. Визнано, що імплементація передового зарубіжного досвіду відповідатиме сучасним економічним тенденціям, пов'язаним з підвищенням пошарності нестандартної зайнятості, в основі якої лежить мобільність робочих ресурсів та зниження залежності працівника від роботодавця (тимчасова робота, неповний робочий час, робота за сумісництвом, поділ робочого місяця, «віртуальне підприємство» тощо), а також забезпечить оптимізацію процедур фіскального контролю держави за нестандартними формами зайнятості, скорочення «тіньового ринку» зайнятості тощо. Результати

дослідження можуть бути використані у правотворчій з удосконалення податкового законодавства.

Шифр НБУВ: Ж73788

Цивільне та торгове право

5.X.313. Деякі проблемні аспекти дослідження питань, поставлених перед судовим експертом, що стосуються овердрафтного кредитування юридичних осіб / Ю. М. Перцович // Наук.-інформ. вісн. Івано-Франків. ун-ту права ім. Короля Данила Галицького. Сер. Право. — 2021. — № 12. — С. 188-197. — Бібліогр.: 7 назв. — укр.

Мета роботи — висвітлення деяких проблемних аспектів у процесі складання висновку експерта з питань, пов'язаних з овердрафтним кредитуванням юридичних осіб. Методика дослідження включає комплексний аналіз та узагальнення наявного науково-теоретичного матеріалу й формулювання відповідних висновків і рекомендацій. Використовувались такі методи наукового пізнання: термінологічний, логіко-семантичний, функціональний, системно-структурний, логіко-нормативний. Виділено деякі проблемні аспекти дослідження питань, поставлених перед судовим експертом, що стосуються овердрафтного кредитування юридичних осіб. Сформовано типовий перелік документів, необхідних для одержання кредиту овердрафт та основні принципи, на яких ґрунтуються вимоги до позичальника. Доповнено критерії класифікації овердрафту. Узагальнено перелік документів, необхідних для одержання кредиту й сформовано основні принципи, на яких базуються вимоги до позичальника.

Шифр НБУВ: Ж73788

5.X.314. Інститут банкрутства (неспроможності) в Україні та Німеччині: порівняльно-правове дослідження: монографія / Р. Б. Поляков; Запорізький нац. ун-т. — Київ: Право України, 2023. — 469 с.: схеми — Бібліогр.: с. 423-458. — укр.

Представлено монографію, яка є продовженням наукових досліджень конкурсного процесу в Україні та Німеччині, які було здійснено у попередньо опублікованих працях — «Інститут банкрутства (неплатоспроможності) в юридичній доктрині України», «Порівняльно-правові аспекти регулювання процедури банкрутства в Німеччині та Україні». Висвітлено більш детально теоретичні питання генезису та розвитку конкурсного процесу Стародавнього Риму; держав, до складу яких входили землі України, зокрема Австрійської імперії, держав, які увійшли до складу Німецької імперії, тощо. Проведено порівняльно-правовий аналіз із законодавством Німеччини, а саме проблем: досудової санації, визнання правочинів недійсними у процедурі банкрутства; продажу майнових активів боржника, інституту неплатоспроможності фізичної особи та ін. Використано судову практику господарських судів України, а та Верховного Суду.

Шифр НБУВ: ВА861473

5.X.315. Інституціональне регулювання господарської діяльності / Д. О. Беззубов, М. Ф. Висоцька // Юрид. вісн. Повітр. і косм. право: Наук. пр. Нац. авіац. ун-ту. — 2021. — № 4. — С. 151-156. — Бібліогр.: 6 назв. — укр.

Мета дослідження — комплексний правовий аналіз існуючої системи засобів державного регулювання господарської діяльності, визначення міри впливу інституціональних важелів на стан господарської діяльності. Використано основні наукові методи системного аналізу, формальної логіки та метод класифікацій. Метод системного аналізу застосовано відповідно для визначення сучасного стану законодавства у сфері державного регулювання економіки. Метод формальної логіки надав змогу визначити наукові погляди на категорії економіки та державного регулювання вчених у сфері права. Метод класифікацій надав можливість визначити шляхи подальшого удосконалення інституціональних прийомів щодо впливу на стан економіки зі сторони держави. Дослідження питання інституціонального впливу на стан економіки надає змогу визначити шляхи і методи мінімізації впливу негативних факторів і ризиків економічного середовища на стан держави. Обговорено проблеми інституціонального регулювання економіки є прикладними з позиції розвитку права сучасної держави.

Шифр НБУВ: Ж73401

5.X.316. Місце господарсько-правових відносин у системі правовідносин України (теоретико-правовий підхід) / Л. В. Мілімов, Ж. В. Яківчук // Юрид. вісн. Повітр. і косм. право: Наук. пр. Нац. авіац. ун-ту. — 2021. — № 4. — С. 164-171. — Бібліогр.: 20 назв. — укр.

Мета роботи — на основі аналізу чинного законодавства, поглядів вчених визначити місце господарських правовідносин у системі правовідносин України, надати їх характеристику та внести пропозиції до удосконалення цих правовідносин за сучасних умов. Дослідження проведено з використанням таких методів, як історичний, аналіз, синтез, екстраполяція. Надано характеристику господарських правовідносин, визначено їх місце в системі правовідносин України. Акцентовано увагу на тому, що господарські правовідносини урегульовано нормами господарського права, що на нинішньому етапі являє собою комплексну

галузь права, норми якої регулюють відносини господарської сфери в публічній і приватній площині. Господарські правовідносини тісно пов'язані з адміністративними та цивільними правовідносинами, однак окреслені межми господарської діяльності та її організацією, специфічним суб'єктним складом та спрямованістю на задоволення публічних інтересів поряд із приватними. Не дивлячись на відмежування ГК України (ст. 4) відносин у сфері господарювання від інших відносин, у практичній площині виникає низка проблем з цього приводу і щодо яких здійснюються спроби вирішення в судовому порядку. Обговорено проблеми щодо визначення місця господарсько-правових відносин в системі права України.

Шифр НБУВ: Ж73401

5.X.317. Особливості господарських правовідносин у сучасних умовах їх функціонування / І. В. Поліщук, А. О. Сирота // Юрид. вісн. Повітр. і косм. право: Наук. пр. Нац. авіац. ун-ту. — 2021. — № 4. — С. 179-184. — Бібліогр.: 14 назв. — укр.

Мета роботи — дослідити проблематику суті поняття та особливостей господарських правовідносин у контексті сучасних доктринальних дискусій щодо розвитку та модернізації господарсько-правової науки в Україні. Методологічну основу дослідження склали загальнонаукові методи (аналізу та синтезу), спеціально юридичні методи, методи порівняльно-правового та доктринального пізнання господарського законодавства, за допомогою яких досліджено різні доктринальні позиції щодо розуміння господарських правовідносин, зокрема, їх суті та особливостей. Визначено потребу необхідності вдосконалення правового забезпечення належного функціонування господарських правовідносин в Україні з урахуванням їх особливостей та сучасних тенденцій європейської системи правового регулювання господарської діяльності в межах науки господарського права. Обговорено активізацію наукового вивчення та дослідження суті господарських правовідносин із виробленням єдиного підходу та розуміння визначення їх теоретичних засад, що сприятиме вдосконаленню та модернізації чинного господарського законодавства України.

Шифр НБУВ: Ж73401

5.X.318. Питання правової охорони комерційної таємниці в контексті вдосконалення чинного законодавства / Ю. М. Белуга // Юрид. вісн. Повітр. і косм. право: Наук. пр. Нац. авіац. ун-ту. — 2021. — № 4. — С. 118-124. — Бібліогр.: 13 назв. — укр.

Мета роботи — дослідження проблем правової охорони комерційної таємниці нормами чинного законодавства. Дослідження проведено із застосуванням загальнонаукових методів наукового пізнання, таких як: аналітичний, порівняльно-правовий, системно-структурний, формально-логічний, метод тлумачення права та інші. Досліджено поняття комерційної таємниці за законодавством України, встановлено основні ознаки комерційної таємниці на основі аналізу національного законодавства та доктринальних поглядів вчених. Здійснено аналіз судової практики, законодавчих актів України та виявлено проблемні аспекти правової охорони комерційної таємниці. Дискусія ведеться щодо пошуку шляхів вирішення проблем правової охорони комерційної таємниці.

Шифр НБУВ: Ж73401

5.X.319. Підходи до визначення поняття «державна допомога суб'єктам господарювання» / І. М. Орлова // Юрид. вісн. Повітр. і косм. право: Наук. пр. Нац. авіац. ун-ту. — 2021. — № 4. — С. 172-178. — Бібліогр.: 16 назв. — укр.

Мета дослідження — комплексний аналіз існуючих у науці господарського права та законодавстві підходів до визначення поняття «державна допомога суб'єктам господарювання», їх систематизація та узагальнення з метою подальшого використання одержаних результатів у процесі удосконалення чинного законодавства України. Використовувались такі методи пізнання, як діалектичний, формально-логічний, порівняльно-правовий, аналітико-синтетичний та інші. За допомогою діалектичного методу досліджено правову природу державної допомоги суб'єктам господарювання. Формально-логічний метод застосовано при вивченні існуючих у науці господарського права та законодавстві підходів до визначення поняття державної допомоги суб'єктам господарювання. Порівняльно-правовий метод використовувався для порівняння різних наукових підходів до визначення поняття «державна допомога суб'єктам господарювання», а також законодавства України та Європейського Союзу. Аналіз сучасного стану законодавства у сфері дослідження здійснено за допомогою аналітико-синтетичного методу, який використовувався й у процесі розробки пропозицій з удосконалення законодавства України щодо державної допомоги суб'єктам господарювання. Дослідження наукових та законодавчих підходів до визначення поняття «державної допомоги суб'єктам господарювання» є важливим, оскільки їх аналіз, систематизація та узагальнення слугуватимуть удосконаленню чинного законодавства України.

Шифр НБУВ: Ж73401

5.X.320. Право інтелектуальної власності: підручник / А. В. Аксютіна, Л. В. Межевська, О. В. Нестерцова-Собакар, Р. С. Пічко, Т. В. Ярошевська; ред.: Т. В. Ярошевська;

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ. — Дніпро: ДДУВС, 2022. — 334 с.: іл. — Бібліогр.: с. 315-329. — укр.

Висвітлено питання правового регулювання відносин інтелектуальної власності в контексті законодавства України та іноземних країн, права Світової організації торгівлі (СОТ), міжнародно-правових актів, права ЄС. Розглянуто основні категорії, загальні засади правового регулювання відносин, а також окремі інститути права інтелектуальної власності.

Шифр НБУВ: ВА861487

5.X.321. Права природа відносин в галузі цивільної авіації / О. А. Гусар, К. Б. Текеджанова // Юрид. вісн. Повітр. і косм. право: Наук. пр. Нац. авіац. ун-ту. — 2021. — № 4. — С. 9-16. — Бібліогр.: 10 назв. — укр.

Мета роботи — дослідити і проаналізувати частину публічних правових відносин, як окремої категорії, що виникають у галузі цивільної авіації, на предмет їх правової природи. Дослідження ґрунтується на загальнонаукових методах, методах пізнання. Методологічною базою є об'єктивність та поєднання підходів критичного і конструктивного. Визначено теоретичний зміст поняття «права природа», обґрунтовано необхідність встановлення правової природи відносин у галузі цивільної авіації. Встановлено місце відносин у структурі публічного права. Зазначено, що дослідження правової природи відносин у галузі цивільної авіації зумовлюється особливостями теоретичного осмислення їх змісту та суті та здійснено визначення галузевої приналежності до публічного права. Констатовано, що суб'єкти правовідносин у цивільній авіації представляють собою систему, кожен із елементів якої взаємодіє у процесі виконання своїх функцій на різних рівнях, вони об'єднані спільною метою та сприяють всебічному розвитку та безпеці цивільної авіації.

Шифр НБУВ: Ж73401

5.X.322. Правове регулювання речових прав на чуже майно за кордоном / Х. З. Піщик // Наук.-інформ. вісн. Івано-Франків. ун-ту права ім. Короля Данила Галицького. Сер. Право. — 2021. — № 12. — С. 147-153. — Бібліогр.: 7 назв. — укр.

Мета роботи — проаналізувати підстави та порядок виникнення речових прав на чуже майно за кордоном, виявити їх взаємозв'язок й взаємозумовленість. Методика дослідження включає комплексний аналіз та узагальнення наявного науково-теоретичного матеріалу та формулювання відповідних висновків та рекомендацій. Використовувалися наступні методи наукового пізнання: термінологічний, функціональний, системно-структурний, логіко-нормативний. Визнано, що речові права на чуже майно є надійним правовим засобом для задоволення потреби у використанні чужої речі. Встановлено, що спільними характеристиками інституту обмежених речових прав на чужі речі за кордоном є те, що суб'єктами прав на чуже майно можуть бути ті особи, які можуть бути суб'єктами цивільних прав, перш за все, будь-які фізичні та юридичні особи.

Шифр НБУВ: Ж73788

5.X.323. Способи захисту інтересів у сімейному праві / С. М. Ходак // Наук.-інформ. вісн. Івано-Франків. ун-ту права ім. Короля Данила Галицького. Сер. Право. — 2021. — № 12. — С. 162-172. — Бібліогр.: 22 назв. — укр.

Мета дослідження — способи захисту інтересів у сімейному праві та необхідність сформулювати науково-обґрунтовані рекомендації щодо вдосконалення чинного законодавства України у сфері сімейно-правових інтересів. При дослідженні способів захисту інтересів у сімейному праві використовувався техніко-юридичний метод. Констатовано положення про те, що перелік способів захисту сімейних інтересів має виходити за межі Сімейного кодексу, носити відкритий характер, що визначає можливість їх захисту іншими способами, не забороненими законом. Доведено, що при визначенні місця проживання дитини основне значення має вирішення питання про те, що найкраще відповідає інтересам дитини, а не презумпція на користь матері. Аргументовано, що суть принципу найкращих інтересів дитини проявляється у пріоритетному врахуванні інтересів дитини у прийнятих батьками, законними представниками дитини, органами влади, судом та іншими особами рішень з метою задоволення будь-яких її потреб (залежно від віку, стану здоров'я, статі та специфіки розвитку дитини). Доведено, що принцип найкращих інтересів дитини включає в себе і принцип добробуту дитини, а це виключає необхідність їх розмежування як окремих правових категорій. Проаналізовано проблематику застосування способів захисту сімейно-правових інтересів. Доведено, що інтерес у сімейному праві захищається тими ж способами, що й суб'єктивне сімейне право. Результати дослідження можна використати у правотворчій діяльності для удосконалення законодавства у сфері правової регламентації категорії інтересу; у навчальному процесі — при розробці навчальних посібників, методичних матеріалів із навчальної дисципліни «Сімейне право України».

Шифр НБУВ: Ж73788

5.X.324. Сучасні питання нормативного регулювання діяльності інститутів спільного інвестування / О. О. Слюсар // Юрид. вісн. Повітр. і косм. право: Наук. пр. Нац. авіац.

ун-ту. — 2021. — № 4. — С. 96-104. — Бібліогр.: 10 назв. — укр.

Мета роботи — загальне дослідження й аналіз проблем функціонування інститутів спільного інвестування в Україні та шляхи їх подолання. Методологічна основа дослідження складається із методів пізнання (аналіз, синтез, індукція, дедукція, аналогія, порівняння), загальнонаукових методів, формально-логічного методу глумачення права та порівняльно-правового методу. Складовими методологічної бази є об'єктивність та поєднання підходів критичного і раціонального, конструктивного. Визначено, що удосконалення організації системи державного фінансового контролю має бути забезпечене діяльністю всіх організацій, які входять у структуру державного контролю на рівні різних гілок державної влади. Встановлено, що фінансовий контроль в Україні є комплексним інститутом у системі публічного адміністрування, який забезпечує публічне управління та забезпечення державності. Запропоновано вважати сучасний стан державних фінансів таким, що потребує посилення контролю за витрачанням бюджетних коштів органами центральної виконавчої влади та місцевого самоврядування, боротьби з порушеннями бюджетного законодавства. Визначено недоліки у правовому регулюванні сучасних практик фінансового контролю. Обговорено основну мету діяльності інститутів спільного інвестування — надання фінансових послуг із розміщення капіталу індивідуальних інвесторів, головним чином, шляхом вкладення його в цінні папери. З точки зору інвесторів, перевагами інститутів спільного інвестування є потенційно висока дохідність у порівнянні з традиційними альтернативними напрямками вкладень, менші витрати часу на управління інвестиціями, їх диверсифікація, можливість оперативного вилучення коштів.

Шифр НБУВ: Ж73401

5.X.325. Smart contract: інновація договірної права чи вигадка цифрового середовища / І. А. Слободська, В. В. Ткаченко // Юрид. вісн. Повітр. і косм. право: Наук. пр. Нац. авіац. ун-ту. — 2021. — № 4. — С. 137-143. — Бібліогр.: 6 назв. — укр.

Мета роботи — визначення сфер застосування, меж можливостей та переваг на шляху до впровадження та вдосконалення використання смарт-контрактів, як альтернативи цивільно-правової угоди. Методи дослідження: діалектичний, дедукції, індукції, порівняльно-правового дослідження, системно-структурний, формально-догматичний, метод аналогії, функціональний, порівняльно-правовий, юридичного моделювання. Визначено сфери застосування, межі можливостей та переваги на шляху до впровадження та вдосконалення використання смарт-контрактів, як альтернативи цивільно-правової угоди. Обговорено сучасні цивільно-правові відносини, що перейшли у цифрове середовище, адже розвиток технологій та розроблення відповідного правового забезпечення надав змогу договірному праву одержати оновлену форму договору, що мають назву «smart contract». Smart contract є економічно вигідним та простішим у аспекті укладання та виконання зобов'язання. Інновація об'єднує в собі взаємодію передових технологій на базі blockchain та цивільно-правових відносин, які почали видозмінюватися завдяки розвитку цифрового середовища. Порівнюючи розумну угоду із традиційним письмовим договором, вбачається ріст використання та впровадження технологій blockchain та розумних угод, які працюють на вищезазначеній технології замість укладання типового письмового договору. У зв'язку з цим виникла необхідність детального розгляду інновації та встановлення шляхів до впровадження та вдосконалення використання смарт-контрактів, як альтернативи цивільно-правової угоди.

Шифр НБУВ: Ж73401

5.X.326. Types of economic contractual legal relations at the current stage of development of Ukraine's economy / N. V. Zhmur, V. O. Momotuk // Юрид. вісн. Повітр. і косм. право: Наук. пр. Нац. авіац. ун-ту. — 2021. — № 4. — С. 157-163. — Бібліогр.: 13 назв. — англ.

Мета роботи — комплексне дослідження поняття договору та аналіз видів господарських договірних правовідносин, що впливають на розвиток економіки України. Використано загальні та спеціальні наукові методи дослідження, зокрема такі як: порівняльно-правовий, системно-структурний метод, а також метод аналізу чинного законодавства. Проаналізовано поняття господарського договору, досліджено види господарських договорів, які слугують основним правовим інструментом відносин суб'єктів господарювання в умовах ринку. Обговорені господарські договори слід розподіляти на договори за спільними правовими ознаками тобто на типи, види та підвиди. Критеріями формування системи господарських договорів є особливості здійснення господарської діяльності, суттєві ознаки та правові характеристики. Кожен із класифікаційних критеріїв виконує подвійну функцію: з одного боку, надає змогу розподілити договори за різними групами, які вимагають диференційованої правової регламентації, з іншого — об'єднати в одній групі договори, до яких має застосовуватися уніфіковане регулювання. Господарські договори наділено своїми специфічними характерними ознаками, що вирізняють юридичну категорію від договорів у інших галузях права, зокрема: особливий суб'єктний склад; пов'язаність

господарською метою; поєднання майнових та організаційних елементів; наявність особливих підстав укладення, змісту тощо; наявність і необхідність врахування публічних інтересів. Тому конкретне правове регулювання господарських договорів має ґрунтуватися не на тому, чи перебувають суб'єкти господарювання у відносинах диспозитивності чи підпорядкованості, а на меті, на яку спрямовано їх дії. Ця мета є певним суспільно корисним результатом господарювання, тобто задоволенням потреб суспільства в цілому в певних матеріальних і нематеріальних благах. Це, у свою чергу, зумовлює необхідність використання публічно-правових регуляторів господарської діяльності.

Шифр НБУВ: Ж73401

5.X.327. Violation of copyright and related rights on the Internet: how to protect yourself and your creation / V. V. Filipovych // Юрид. вісн. Повітр. і косм. право: Наук. пр. Нац. авіац. ун-ту. — 2021. — № 4. — С. 144-150. — Бібліогр.: 11 назв. — англ.

Інтернет сьогодні відіграє особливо важливу роль у житті майже кожної людини, а також у світовому розвитку загалом. Зважаючи на те, що українське суспільство є інформаційним суспільством, виникла необхідність створення та втілення у життя достатнього правового регулювання у зазначеній сфері. Всесвітня павутина — це не лише глобальна платформа для спілкування, ведення бізнесу та іншої діяльності, але, на жаль, благодатний ґрунт для різних порушень прав авторів, виконавців, власників товарних знаків та патентів, а також інших суб'єктів права інтелектуальної власності. Українське суспільство, як і суспільства багатьох інших країн, зараз переживає етап цифрової трансформації. Влада розробляє і впроваджує сервіси громадської допомоги, активно обмінюється різною інформацією в мережі, населення країни спілкується в месенджерах, купує товари у представників електронної комерції. Саме тому проблема порушення прав інтелектуальної власності в Інтернеті зараз стоїть на порядку денному урядів країн та світової спільноти загалом. Відповідно, без забезпечення достатнього рівня захисту цих об'єктів, серйозно постраждають інтереси як представників бізнес-спільноти, так і окремих споживачів і навіть держави в цілому. Дослідження присвячено вивченню та аналізу ефективних методів захисту прав інтелектуальної власності в мережі Інтернет, а також розробці рекомендацій щодо застосування чинного національного законодавства про авторське право та суміжні права задля забезпечення необхідного рівня охорони відповідних об'єктів. Мета дослідження — проаналізувати причини виникнення порушень у сфері авторських та суміжних прав на об'єкти, розміщені в мережі Інтернет, дослідити способи їх захисту та передбачити превентивні методи боротьби з порушеннями прав та свобод правозавладників. Методологічну основу дослідження становлять загальнонауковий, філософський, світоглядний методи, метод аналізу та спеціальні методи. Захист авторських та суміжних прав в Інтернеті — складне завдання, що спричинено необхідністю забезпечення балансу між зазначеними правами та свободою розповсюдження та одержання інформації. Надано рекомендації, як запобігти порушенню авторських та суміжних прав в Інтернеті та як захистити їх за допомогою позасудових та судових процедур. Вивчено суть авторських та суміжних прав, роз'яснено особливостей їх нормативного регулювання, аналізі творів, які найчастіше стають об'єктом порушення прав, пошуку методів та процедур для захисту порушених прав інтелектуальної власності в Інтернеті.

Шифр НБУВ: Ж73401

Див. також: 5.У.167

Інформаційне право

5.X.328. Інформаційне право: навч. посіб. / А. Ю. Нашинець-Наумова; Київський університет імені Бориса Грінченка. — Київ: Київський ун-т ім. Б. Грінченка, 2020. — 134 с. — укр.

Перший змістовний модуль посібника «Основні положення інформаційного права» об'єднує проблематику, що надає змогу усвідомити специфіку інформаційного права як нової пі комплексної галузі в системі права України. У ньому розглянуто проблеми предмета, сфери дії; форми реалізації інформаційного права; питання складу суб'єктів і видів інформаційної діяльності. Звернено увагу на принципи правового регулювання, методи регулювання праввідносин у цій сфері, а також питання категорій, дефініцій і підстави виділення інститутів цієї галузі права. Чотири теми першого модуля надають загальне уявлення про специфіку галузі та готують студентів до глибшого розуміння проблем правового регулювання окремих інститутів. У змістовному модулі 2 «Інформаційна безпека» розкрито базові поняття, пов'язані із забезпеченням інформаційної безпеки, розглянуто основні загрози безпеці та засоби протидії ним. Зроблено огляд формальних моделей безпеки і сучасних стандартів у цій галузі. До кожної теми подано схеми, ситуаційні завдання, питання для самоперевірки та методичні рекомендації.

Шифр НБУВ: ВА861301

5.X.329. Особливості протидії кіберзагрозам правовими методами та засобами / І. М. Сопілко // Юрид. вісн. Повітр. і косм. право: Наук. пр. Нац. авіац. ун-ту. — 2021. — № 4. — С. 105-110. — Бібліогр.: 8 назв. — укр.

Мета роботи — дослідити особливості та суть кіберзагроз та надати рекомендації з приводу правового забезпечення кібербезпеки на підприємствах та в державі загалом. Дослідження було проведено із застосуванням загальнонавчаних методів наукового пізнання, таких як: аналітичний, формальний, порівняльно-правовий, системно-структурний та інші. Досліджено поняття, суть, характеристики кіберзагроз та відповідних їм категорій, вказано на проблеми забезпечення протидії ним, надано пропозиції щодо подолання таких проблем шляхом вдосконалення чинного законодавства та його гармонізації зі стандартами, прийнятими в країнах Євросоюзу. Обговорено особливості правового врегулювання загроз та ризиків, які виникають під час взаємодії суб'єктів у кіберпросторі.

Шифр НБУВ: Ж73401

5.X.330. Переваги та недоліки систем електронного голосування на основі блокчейн з використанням гомоморфного шифрування / Д. Мігаль, К. Ісірова // Фіз.-мат. моделювання та інформ. технології: наук. зб. — 2021. — Вип. 33. — С. 40-44. — Бібліогр.: 3 назв. — укр.

Розглянуто вище електронного голосування та наведено переваги та недоліки таких систем. Окрему увагу звернено на системи електронного голосування, що використовують в своїй схемі blockchain технології. Мета дослідження — створення теоретичної моделі системи електронного голосування, що включатиме в себе усі етапи проведення виборів. Проведено дослідження та аналіз чинних систем електронного голосування, обґрунтовано вимоги до створення систем електронного голосування. Приведено ймовірні атаки на системи як звичайного електронного голосування, так і на варіанти з використанням blockchain. До переваг роботи можна віднести теоретичну та практичну моделі, порівняння та дослідження вірогідних атак на системи електронного голосування різних типів.

Шифр НБУВ: Ж72935

Екологічне право

5.X.331. Актуальні проблеми сучасного екологічного права: від констатації до практичного вирішення / В. Ю. Микучець // Юрид. вісн. Повітр. і косм. право: Наук. пр. Нац. авіац. ун-ту. — 2021. — № 4. — С. 24-29. — Бібліогр.: 10 назв. — укр.

Мета роботи — інвентаризація актуальних проблемних питань у сфері екологічного права, що визначатимуть напрями наукового пошуку й, водночас, необхідність спеціального висвітлення у процесі викладання дисципліни «Екологічне право». Проаналізовано положення останніх напрацювань українських дослідників у галузі екологічного права, а також національні та міжнародні правові акти, що визначають сучасні принципи правового регулювання екологічних відносин. Використано, зокрема, аналітичний метод, узагальнення та системний у поєднанні з комплексним підходом. Встановлено, що до актуальних дослідницьких тем у сфері екологічного права нині належать питання правової регламентації: ефективного й екологічнобезпечного функціонування економіки і окремих її галузей; раціонального природокористування й ефективного природоохоронної діяльності; організації системного моніторингу за станом природних екосистем; стимулювання розроблення екологічнобезпечних техніко-технологічних рішень; реалізація права на доступ до екологічної інформації. Обговорено результати аналізу спеціальної літератури та національних і міжнародних правових актів у галузі екологічного права вказують на актуальність комплексного підходу до екологічної проблематики, зокрема необхідність поєднувати вироблення сучасної екологічної політики із заходами у соціальній сфері. Фактично йдеться про пошуки засобів запровадження екосистемного підходу до всіх напрямів соціально-економічного розвитку. Водночас реалізація державної екологічної політики вимагає відповідного екологічного законодавства, яке б було результатом наукових досліджень щодо суті явищ і процесів, з'ясування закономірностей і тенденцій розвитку сфери регламентації природокористування й природоохоронної діяльності.

Шифр НБУВ: Ж73401

5.X.332. Аналіз забезпечення територій пунктами Державної геодезичної мережі / І. Тревого, Д. Кухтар, Є. Ільків, М. Галярник // Сучас. досягнення геодез. науки та вир-ва: зб. наук. пр. Зах. геодез. т-ва УТГК. — 2021. — Вип. 2. — С. 35-43. — Бібліогр.: 42 назв. — укр.

Мета роботи — дослідити можливості використання геопросторового аналізу з метою оцінювання стану геодезичного забезпечення територій для картографування різних масштабів на прикладі Івано-Франківської обл. Для досліджень використано методи геопросторового аналізу, зокрема зонування території за допомогою буферних полігонів, а також застосування гексагональної сітки. Запропоновано алгоритм оцінювання стану

геодезичного забезпечення територій із застосуванням методу буферних зон і методу гексагональних полігонів. Виконано порівняння методів і надано графічні схеми обох методів. Аналіз результатів надав змогу встановити, що стан геодезичного забезпечення територій досліджуваних районів варіює у широких межах. Для картографування у масштабах 1:10 000 і 1:25 000 геодезичне забезпечення коливається у межах 65 – 92 %, залежно від району. Найвищі показники у Богородчанському р-ні, найнижчі – у Городенківському. Відсоткова забезпеченість територій знижується для більших масштабів 1:5000 і 1:2000. Картографування у таких масштабах потребує додаткового згущення мережі. Метод гексагональних полігонів у середньому показав кращі на 6,4 % результати, ніж метод буферних зон. Максимальна різниця забезпечення, обчисленого за двома методами, 9,7 %; мінімальна – 2,4 %. Дослідження забезпечення пунктами Державної геодезичної мережі (ДГМ) за допомогою геостронового аналізу (на прикладі Івано-Франківської обл.) засвідчило доцільність його використання для вказаних цілей. Порівняння методів геостронового аналізу для оцінювання стану геодезичного забезпечення на основі графічних матеріалів і кількісних характеристик показало, що кращі результати можна одержати у разі використання методу гексагональних полігонів. Метод буферних зон надає менш достовірні результати. Запропонований і досліджений підхід можна використати для вивчення забезпеченості пунктами ДГМ як всієї території України, так і територій окремих ОТГ, районів та областей.

Шифр НБУВ: Ж72536

5.X.333. Екологічне право у схемах та визначеннях : навч. посіб. / К. Р. Резворович, А. С. Ярошенко, О. О. Нагорна, К. С. Мітусова, М. В. Логінова; ред.: К. Р. Резворович; Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ. – Дніпро: ДДУВС, 2022. – 187 с.: схеми – Бібліогр.: с. 184-186. – укр.

Висвітлено актуальні питання розвитку та сучасного стану екологічного права України. Вміщено навчальний матеріал, структурований за темами, що допоможе здобувачам вищої освіти активізувати самостійну навчальну діяльність для подальшого ефективного пізнання понять, принципів, правових категорій та інститутів екологічного права. Рекомендовано використовувати в навчальному процесі як основну літературу, так і додатковий матеріал у комплексі підручників.

Шифр НБУВ: ВА861941

5.X.334. Екологічні виклики в контексті кліматичних змін та участь України в їх подоланні / Н. В. Філік, Г. М. Грабовська // Юрид. вісн. Повітр. і косм. право: Наук. пр. Нац. авіац. ун-ту. – 2021. – № 4. – С. 30-39. – Бібліогр.: 21 назв. – укр.

Мета роботи – дослідження питання екологічних викликів, особливо тих, які пов'язані з життєдіяльністю людини. Відзначено глобальний і взаємозалежний характер екологічних викликів, що потребує комплексного підходу до їх врегулювання. Для досягнення цієї мети було використано загальні та спеціальні наукові (спеціальні) методи: аналіз, синтез, індукцію, дедукцію, абстракцію, конкретизацію, узагальнення тощо. Виділено такі напрямки щодо зменшення впливу екологічних викликів на навколишнє середовище як впровадження альтернативних джерел енергії, зменшення використання вугілля, збільшення зелених насаджень тощо. Обговорені нові санітарно-епідеміологічні виклики посилює дискусія щодо шляхів виходу із екологічних криз, що знайшло своє вираження у відповідних програмах державних органів та міжнародних громадських організацій.

Шифр НБУВ: Ж73401

5.X.335. Роль державних органів по забезпеченню діяльності управління охороною, використанням та відтворенням лісів / А. І. Суббот, Ю. В. Корнеєв // Наук.-інформ. вісн. Івано-Франків. ун-ту права ім. Короля Данила Галицького. Сер. Право. – 2021. – № 12. – С. 154-161. – Бібліогр.: 5 назв. – укр.

Мета роботи – встановити роль державного регулювання та управління у сфері лісових відносин з ціллю забезпечення ефективної охорони, належного захисту, раціонального використання та відтворення лісів; визначити повноваження державних органів, за допомогою яких держава здійснює управління лісовими ресурсами; визначити функції управління лісовими ресурсами; здійснити аналіз основних завдань державного регулювання та управління у сфері лісових відносин. Методика дослідження включає комплексний аналіз та узагальнення наявного науково-теоретичного матеріалу та формулювання відповідних висновків та рекомендацій. Використовувались наступні методи наукового пізнання: термінологічний, логіко-семантичний, функціональний, системно-структурний, логіко-нормативний. Встановлено, що в нашій країні дуже розгалужена система контролю державних органів за діяльністю в лісовій галузі. Але ефективність її низька, тому що масово здійснюються незаконні вирубки лісу, а органи, які мають за цим слідкувати, начебто нічого не помічають, або чиновники від яких залежить вирішення того чи іншого питання вирішують їх на свою користь, а не на користь держави. Такі випадки є непоодинокі – в більшості своїй масові. Тому нам треба змінювати і удосконалювати цю систему контро-

лю – інакше можемо залишитись без лісів. Це в свою чергу впливає на екологічне довкілля громадян та їх життя і здоров'я. Встановлено, що система державного управління лісовими ресурсами є неефективною і потребує удосконалення.

Шифр НБУВ: Ж73788

Трудове право

5.X.336. Відшкодування моральної шкоди внаслідок нещасних випадків та професійних захворювань на виробництві: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.05 / О. П. Сорока; Національний юридичний університет ім. Ярослава Мудрого. – Харків, 2021. – 20 с. – укр.

Висвітлено правові проблеми відшкодування моральної шкоди, завданої внаслідок нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань, що надало змогу обґрунтувати низку нових теоретичних положень, підготувати практичні рекомендації й пропозиції з досліджуваних питань, запропонувати авторську методику відшкодування моральної шкоди, завданої внаслідок нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань й довести можливість її застосування на практиці. Зазначено, що для розрахунку визначення грошового еквівалента моральної шкоди, завданої працівнику внаслідок нещасного випадку на виробництві або професійним захворюванням, має братися прожитковий мінімум для осіб, які втратили працездатність. Моральна шкода має відшкодуватися незалежно від майнової шкоди, яка підлягає відшкодуванню, та не має пов'язуватися з розміром цього відшкодування. Висвітлено авторську методику розрахунку грошового еквівалента моральної шкоди, яку завдано працівнику внаслідок виробничого травматизму та професійного захворювання, що ґрунтується на таких критеріях: (1) фізіологічні характеристики; (2) професійні характеристики; (3) ступінь тяжкості з професійного захворювання або виробничої травми; (4) ступінь втрати працездатності працівника; (5) тривалість лікування працівника з метою відновлення працездатності (після травми або виявлення професійного захворювання).

Шифр НБУВ: РА453046

5.X.337. Гарантії для працівників, обраних на виборні посади: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.05 / С. Ю. Куксін; Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого. – Харків, 2021. – 20 с. – укр.

Висвітлено авторську позицію щодо нової редакції ст. 118 КЗпП України, зокрема: «Працівникам, звільненим з роботи внаслідок обрання їх на виборні посади в органах державної влади, місцевого самоврядування, партійних, профспілкових та громадських організацій, господарських товариствах, надається після закінчення їх повноважень за виборною посадою, у тому числі достроково, попередня робота (посада), а за її відсутності – інша рівноцінна робота (посада) на тому самому або, за згодою працівника, на іншому підприємстві, установі, організації (ч. 1). У разі неможливості надання рівноцінної роботи (посади) на період працевлаштування працівникам, визначеним у ч. 1 цієї статті, підлягає виплата протягом 6 міс. середня заробітна плата, яку особа одержувала на виборній посаді (ч. 2)». Аргументовано, тим що ініціатором звільнення за п. 5 ч. 1 ст. 36 КЗпП України є працівник, оскільки він повинен письмово підтвердити своє волевиявлення припинити трудовий договір у зв'язку із обранням його на виборну посаду. Обстоюється думка, що той факт, що працівника взято на посаду, яку попередньо займав виборний працівник, не у порядку заміщення, а на умовах контракту, строкового або безстрокового трудового договору, не впливає на реалізацію положень ст. 118 КЗпП України. Доведено, що положення ст. 118 КЗпП України не встановлюють таку умову поновлення працівника на попередній посаді (роботі) як вакантність. Запропоновано для застосування приписів ст. 118 КЗпП України розмежувати трудо-правові категорії «рівноцінна робота (посада)» та «рівнозначна посада».

Шифр НБУВ: РА453043

5.X.338. Ефективність норм трудового права: теоретичний, нормативний та праксеологічний аспекти: монографія / Л. Ф. Купіна; Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. – Одеса: Гельветика, 2021. – 449 с.: рис. – Бібліогр.: с. 381-428. – укр.

На підставі комплексного аналізу наявних наукових і нормативних джерел обґрунтовано концептуальну модель забезпечення ефективності норм трудового права в умовах реалізації євроінтеграційних процесів в Україні. Виокремлено проблеми її теоретичного розуміння, нормативного закріплення та практичної реалізації. Сформульовано пропозиції щодо вдосконалення чинного законодавства в цій сфері та практики його застосування. Зазначено, що визначення генези поняття ефективності норм права та методології його дослідження надало змогу встановити співвідношення понять «ефективність трудового права», «ефективність норми трудового права» й «ефективність законодавства про працю» та охарактеризувати види, умови та критерії ефективності норм трудового права. Практикологічні аспекти правореалізації норми трудового права втілено у визначенні проблем

ефективності норм, що забезпечують реалізацію принципу свободи праці та заборони примусової праці, право на гідну оплату праці, рівність і захист трудових прав.

Шифр НБУВ: ВА861862

5.X.339. Охорона праці в галузі правоохоронної діяльності: навч. посіб. / М. Л. Смолярова; Нац. ун-т «Запорізька політехніка». — Запоріжжя: НУ «Запорізька політехніка», 2022. — 390 с. — Бібліогр.: с. 372-388. — укр.

Представлено видання, яке розраховано на вивчення освітнього компонента «Охорона праці в галузі правоохоронної діяльності» як дисципліни вищого вибору для підготовки фахівців за спеціальністю 262 — «Правоохоронна діяльність» у закладах вищої освіти. Призначено курс лекцій для одержання здобувачами вищої освіти знань з питань охорони праці в галузі правоохоронної діяльності та формування навичок аналізу основних положень законодавчих актів у цій сфері. Зазначено, що окрім самих текстів лекцій видання містить в собі: питання для самоконтролю, тестові завдання за кожною темою освітнього компонента, додаткову літературу.

Шифр НБУВ: ВА861932

5.X.340. Пенсійне забезпечення в Україні: організаційно-правові засади державного регулювання: монографія / О. І. Надієнко; Нац. ун-т «Запорізька політехніка». — Запоріжжя: НУ «Запорізька політехніка», 2020. — 194 с. — Бібліогр.: с. 174-194. — укр.

Представлено монографію, яку присвячено аналізу організаційно-правових засад державного регулювання (ДР) у сфері пенсійного забезпечення в Україні. Проаналізовано генезу ДР у сфері пенсійного забезпечення в законодавстві та правовій доктрині, визначено поняття та особливості пенсійного забезпечення як об'єкта ДР, розглянуто елементи організаційно-правового механізму ДР у сфері пенсійного забезпечення в Україні із детальним визначенням кожного з них. Подано систематизований аналіз зарубіжного досвіду ДР пенсійного забезпечення та сформульовано передумови і пріоритети його запозичення в Україні, окреслено основні перспективи розвитку законодавства у сфері ДР пенсійного забезпечення в Україні (теоретичні та практичні аспекти) на сучасному етапі.

Шифр НБУВ: ВА861942

5.X.341. Правова регламентація діяльності працюючих власників: навч.-метод. посіб. / М. І. Боднарчук, А. В. Бурка; Чернівецький нац. ун-т імені Юрія Федьковича. — Чернівці: ЧНУ ім. Ю. Федьковича: Рута, 2022. — 91 с. — Бібліогр.: с. 76-90. — укр.

Наведено загальну характеристику правового статусу працюючих власників як окремих суб'єктів трудових відносин. Зокрема, розглянуто оформлення трудових відносин із працюючим власником (засновником); оформлення трудових відносин із директором підприємства (найманим працівником). Увагу приділено трудовим відносинам членів кооперативів, фермерських господарств, колективних сільськогосподарських підприємств.

Шифр НБУВ: ВА862165

5.X.342. Проблемні аспекти виявлення корупції в трудових відносинах / С. В. Вишневецька, В. М. Вишневецький // Юрид. вісн. Повітр. і косм. право: Наук. пр. Нац. авіац. ун-ту. — 2021. — № 4. — С. 125-131. — Бібліогр.: 13 назв. — укр.

Мета роботи — визначити проблемні аспекти виявлення корупції в трудових відносинах, а саме: прояви неспотизму, що є підставою для розірвання трудового договору за п. 4 ч. 1 ст. 41 КЗпП України, коло близьких осіб, на яких поширюються обмеження щодо прямого підпорядкування, кваліфікацію ситуації як конфлікту інтересів, що є підставою для розірвання трудового договору за п. 4-1 ч. 1 ст. 41 КЗпП України. Досліджено документальний аналіз і синтез, порівняльний аналіз, емпіричні методи дослідження судової практики, пізнавально-аналітичний, а також методи систематизації та узагальнень. Узагальнено правові підстави для розірвання трудового договору за п. 4 ч. 1 ст. 41 КЗпП України. Відстояно позицію, що встановлення самого факту перебування у прямому підпорядкуванні у близькій особі недостатньо для розірвання трудового договору з працівником за п. 4 ч. 1 ст. 41 КЗпП України.

Шифр НБУВ: Ж73401

5.X.343. Тенденції становлення трудового законодавства: теоретико-правовий аспект / М. П. Дибань // Юрид. вісн. Повітр. і косм. право: Наук. пр. Нац. авіац. ун-ту. — 2021. — № 4. — С. 132-136. — Бібліогр.: 12 назв. — укр.

Мета роботи — здійснити ґрунтовний аналіз еволюції трудових прав людини на різних етапах формування суспільства, дослідити основні аспекти становлення соціально-правового становища людини у сфері праці. Застосовано загальнонаукові, а також спеціальні методи. Проаналізовано особливості становлення та розвитку законодавства про працю, досліджено основні діяльності первісного суспільства як індивідуальна та колективна праця, визначаються основні аспекти формування фабричного законодавства в період робітничого руху за трудові права. Розглянуто основні тенденції формування трудового законодавства та становлення трудових прав людини в ХХ — ХХІ ст.

Шифр НБУВ: Ж73401

5.X.344. Теоретичні та аксіологічні засади правового регулювання гідної праці в сучасних умовах державотворення: монографія / Л. П. Амелічева; Донецький нац. ун-т імені Василя Стуса. — Вінниця: Твори, 2020. — 356 с.: табл. — Бібліогр.: с. 297-352. — укр.

Досліджено теоретичні та аксіологічні засади правового регулювання гідної праці. Проаналізовано правову природу гідної праці та її компонентів, визначено їх суттєві ознаки. Здійснено аналіз ретроспективи правового феномену гідної праці у світі, в Європі та на території України. Здійснено класифікацію етапів формування та становлення права на гідну працю, починаючи з «античності» і закінчуючи сьогоденням. Виявлено проблеми інституалізації гідної праці в трудовому праві. Розроблено парадигму правового регулювання гідної праці як елемента сучасної методології трудового права. Досліджено вплив диференціації правового регулювання складників гідної праці на подолання її дефіциту в умовах реформування трудового законодавства і становлення інформаційного та інноваційного суспільства. Обґрунтовано доцільність внесення змін і доповнень до чинного законодавства про працю України з метою підвищення рівня гідних умов праці працівників.

Шифр НБУВ: ВА862043

Кримінальне право. Криминологія. Пенітенціарія

Кримінальне право

5.X.345. Вплив правової освіти населення на здійснення охоронної функції кримінального права / Н. О. Семчук // Юрид. вісн. Повітр. і косм. право: Наук. пр. Нац. авіац. ун-ту. — 2021. — № 4. — С. 234-239. — Бібліогр.: 8 назв. — укр.

Мета дослідження — розробка теоретичних і практичних основ проведення адвокаційних кампаній у галузі кримінального права як частини правової освіти та як фактора здійснення охоронної функції кримінального права в Україні. Для досягнення визначеної мети було використано загальні та спеціальні наукові (спеціальні) методи. Використання цих методів надало змогу окреслити проблеми розвитку сучасної університетської правничої освіти та науки, визначити перспективи їх розвитку із урахуванням світового досвіду. Питання правової освіти населення та охоронної функції кримінального права мають тісний зв'язок, оскільки громадська думка є одним із факторів криміналізації. Найважливішим сьогодні способом правової освіти громадськості є інформування суспільства про актуальні проблеми шляхом залучення ЗМІ. Тобто, з точки зору ефективності здійснення охоронної функції кримінального права та забезпечення реальної дії кримінально-правових заборон важливе значення має широка просвітницька діяльність щодо пропонованих змін. У тому числі, перед прийняттям нових норм кримінального кодексу.

Шифр НБУВ: Ж73401

5.X.346. Кримінально-правова характеристика діяння відмова свідка від давання показань або відмова експерта чи перекладача від виконання покладених на них обов'язків (ст. 385 КК України): [монографія] / І. О. Харь, О. І. Ольховенко; ред.: В. К. Матвійчук; Нац. ун-т «Одеська юридична академія». — Київ: Ліра-К, 2022. — 203 с. — Бібліогр.: с. 156-188. — укр.

Увагу приділено комплексному та системному дослідженню питань кримінально-правової характеристики діяння відмова свідка від давання показань або відмова експерта чи перекладача від виконання покладених на них обов'язків, передбачених ст. 385 КК України та формуванню науково обґрунтованих пропозицій щодо вдосконалення відповідної кримінально-правової норми (ст. 385 КК України) та підвищення ефективності регулятивної суті кримінального права у сфері належного забезпечення одержання достовірних доказів, виконання експертом чи перекладачем покладених на них обов'язків на основі комплексної та системної кримінально-правової характеристики кримінального правопорушення відмова свідка від давання показань або відмова експерта чи перекладача від виконання покладених на них обов'язків.

Шифр НБУВ: ВА861680

Див. також: 5.X.350

Кримінальне право. Загальна частина

5.X.347. «Злочинне лідерство» у проекті Кримінального кодексу України / М. Г. Тома // Наук.-інформ. вісн. Івано-Франків. ун-ту права ім. Короля Данила Галицького. Сер. Право. — 2021. — № 12. — С. 209-214. — Бібліогр.: 6 назв. — укр.

Мета дослідження — новий проект Кримінального кодексу України а саме, що стосується встановлення правових підстав притягнення до кримінальної відповідальності за «Злочинне

лідерство», метою також є дослідження поняття «Злочинне лідерство», та «Лідер». Методика дослідження включає всебічний комплексний аналіз та узагальнення наявного науково-теоретичного матеріалу та формулювання відповідних висновків та рекомендацій. Досліджуючи дану проблематику автором використовувались наступні методи наукового пізнання: термінологічний, логіко-семантичний, системно-структурний, логіко-нормативний, порівняльно-правовий. Визначено, що важливою, центральною фігурою злочинних угруповань є лідер, він є центром злочинного середовища, керівником. Лідер згуртовує злочинну сім'ю в психологічному розумінні, надає їй діяльності цілеспрямований та єдиний характер. Злочинна діяльність та прагнення до максимального злочинного прибутку потребує управління та координації діянь учасників. Здійснюючи порівняльний аналіз дійшли висновку, що проект Кримінального кодексу України пропонує нову редакцію статті яка передбачає відповідальність за «Злочинне лідерство», тим самим виокремивши їх від давно відомих нам видів співучасті, за рахунок центральної фігури «лідера», який є координуючою фігурою всіх ланок злочинних груп та організацій. Встановлено, поняття лідер — той, хто веде, що йде попереду, завжди перемагає, є членом групи, всі учасники якої визнають його керівництво, покладаються на нього у прийнятті серйозних рішень і вирішенні важливих проблем, також досліджено поняття лідерство — це різновид влади, специфікою якої є спрямованість зверху донизу, а також те, що її носієм виступає не більшість, а одна людина або група осіб. Таким чином, поняття лідер та лідерство, відображено в кримінальному законі як феномен злочинності. Результати дослідження в подальшому можуть бути застосовані у правотворчій діяльності для вдосконалення норм чинного кримінального законодавства, що передбачає захист прав та інтересів країни та суспільства від злочинних посягань з боку вищої касті «Злочинного лідерства», а також для подальшого наукового дослідження обраної проблематики.

Шифр НБУВ: Ж73788

Кримінальне право. Особлива частина

5.X.348. Актуальні питання удосконалення загальнодержавної системи боротьби з тероризмом в умовах функціонування режиму воєнного стану: зб. матеріалів круглого столу (м. Київ, 31 серп. 2022 р.) / Служба безпеки України, Антитерористичний центр при Службі безпеки України, Національна академія Служби безпеки України. — Київ: НА СБУ, 2022. — 184 с. — укр.

Розглянуто актуальні проблеми реформування загальнодержавної системи боротьби з тероризмом в умовах воєнного стану в Україні й оптимізації організаційно-правових засад її функціонування, а саме: коригування переліку суб'єктів боротьби з тероризмом та їх повноважень в умовах функціонування режиму воєнного стану; удосконалення системи координації суб'єктів боротьби з тероризмом в умовах функціонування режиму воєнного стану; функціонування реєстру терористичних організацій (встановлення порядку їх включення/виключення до/з такого реєстру, а також визначення юридичних наслідків включення організації до реєстру); удосконалення механізмів протидії міжнародному тероризму шляхом запровадження системи обробки попередньої інформації про пасажирів (API/PNR) на базі Антитерористичного центру при Службі безпеки України тощо.

Шифр НБУВ: ВА862114

5.X.349. Кримінальна відповідальність за злочини проти правосуддя: монографія / Л. М. Палюх; Львівський нац. ун-т імені Івана Франка. — Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2020. — 742 с. — Бібліогр.: с. 677-740. — укр.

Розглянуто проблеми кримінальної відповідальності за злочини проти правосуддя, запропоновано шляхи їх вирішення. Досліджено методологічні засади, історичний розвиток, зарубіжний досвід регламентації та соціальну зумовленість кримінальної відповідальності за злочини проти правосуддя, проведено юридичний аналіз. Опрацьовано проблеми кваліфікації злочинів проти правосуддя, а також проблеми диференціації кримінальної відповідальності, караності злочинів проти правосуддя. Зроблено спробу обґрунтувати концептуальні засади кримінально-правової охорони суспільних відносин щодо здійснення судочинства та виконання судових рішень, враховуючи природу охоронюваних кримінальним законом суспільних відносин, часових меж їх існування.

Шифр НБУВ: ВС70213

5.X.350. Кримінальні правопорушення проти моральності: порівняльно-правова характеристика законодавства України та країн Балтії / Є. О. Письменський // Наук.-інформ. вісн. Івано-Франків. ун-ту права ім. Короля Данила Галицького. Сер. Право. — 2021. — № 12. — С. 198-208. — Бібліогр.: 20 назв. — укр.

Порівнюючи КК України з кримінальним законодавством країн Балтії (Литва, Латвія, Естонія), метою роботи є здійснення пошуку оптимальних варіантів подальшого розвитку кримінального законодавства України в частині відповідальності за право-

порушення проти моральності, ураховуючи сучасні прагнення до кардинального оновлення відповідної нормативної бази. Ключовим методом дослідження, що використовувався, є порівняльний. За його допомогою здійснювалось критичне зіставлення положень кримінального законодавства країн Балтії та України щодо підстав відповідальності за правопорушення проти моральності. Використовувались такі методи наукового пізнання, як історико-правовий, системно-структурного аналізу, формально-логічний, моделювання. На підставі вивчення переваг і вад нормативної регламентації підстав відповідальності за кримінальні правопорушення (злочини та проступки) проти моральності згідно з КК країн Балтії розроблено рекомендації щодо оптимізації та підвищення ефективності таких норм з урахуванням процесів реформування кримінального законодавства, що розпочалися в Україні. Дослідження надало змогу визначити низку позитивних і прогресивних законодавчих рішень, що відбивають КК країн Балтії у частині відповідальності за правопорушення проти моральності. Це надає можливість здійснити їх потенційне запозичення у процесі подальшої нормотворчої діяльності в Україні. Висновки та пропозиції, які сформульовано у роботі, можуть бути використані у правотворчій діяльності для вдосконалення кримінального законодавства України щодо протидії посяганням на моральність, а так само в науково-дослідній діяльності та навчальному процесі — як підґрунтя для подальших компаративістських наукових досліджень проблем відповідальності за правопорушення проти моральності в Україні та інших країнах.

Шифр НБУВ: Ж73788

5.X.351. Теоретичні та практичні проблеми кримінально-правової охорони моря від забруднення, засмічення як глобальна, соціальна і правова проблема сучасності: монографія / В. К. Матвійчук, В. П. Олійник; Нац. ун-т «Одеська юридична академія». — Київ: Ліра-К, 2022. — 261 с. — Бібліогр.: с. 237-261. — укр.

Проведено комплексне наукове дослідження кримінально-правової охорони моря від забруднення, засмічення як соціальної так і правової проблеми сучасності. На підставі глибокого та всебічного вивчення досліджуваних відносин розкрито витoki, генезис і сучасний стан проблеми. Досліджено об'єктивні та суб'єктивні ознаки цього діяння, відмежування кримінального правопорушення, передбаченого ст. 243 КК України від суміжних діянь. Здійснено компаративістське дослідження кримінального правопорушення, передбаченого ст. 243 КК України від аналогічних злочинів деяких зарубіжних держав, запропоновано удосконалення чинного законодавства та практики застосування правових приписів у зазначеній сфері.

Шифр НБУВ: ВА861678

Див. також: 5.У.174

Злочини проти життя та здоров'я особи

5.X.352. Примусові заходи медичного характеру за кримінальним законодавством України: монографія / А. Я. Берш; Нац. ун-т «Одеська юридична академія». — Одеса: Юридична література, 2022. — 163 с. — Бібліогр.: с. 146-159. — укр.

Роботу присвячено інституту примусових заходів медичного характеру у вітчизняному кримінальному праві. Висвітлено історію розвитку цього інституту на теренах України. Визначено поняття та правову природу примусових заходів медичного характеру. Виокремлено їх характерні ознаки. Охарактеризовано види примусових заходів медичного характеру відповідно до чинних кримінально-правових норм. Досліджено порядок призначення, продовження, зміни та припинення застосування примусових заходів медичного характеру. На підставі аналізу нормативного матеріалу та наукових праць розроблено конкретні пропозиції щодо удосконалення кримінального законодавства, що регламентує примусові заходи медичного характеру.

Шифр НБУВ: ВА862042

Кримінологія

5.X.353. Карантинні обмеження як детермінанти домашнього насильства / А. М. Корягіна // Юрид. вісн. Повітр. і косм. право: Наук. пр. Нац. авіац. ун-ту. — 2021. — № 4. — С. 185-189. — Бібліогр.: 9 назв. — укр.

Мета роботи — розкрити питання детермінації кримінальної агресії в умовах карантинної ізоляції. Системно-структурний метод використано для дослідження класифікації видів причин домашнього насильства, також його було застосовано при аналізі норм Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», щодо виокремлення в них ознак, які характеризують даний вид правопорушення; за допомогою статистичного аналізу та експертної оцінки опрацьовано матеріали, що містяться у відкритих Інтернет-джерелах. Визначено зумовленість побутових конфліктів тривалими карантинними обмеженнями. Здійснено аналіз даних про показники домашнього насильства під час пандемії з відкритих Інтернет-джерел.

Шифр НБУВ: Ж73401

5.X.354. Кримінологічна діяльність судово-експертних установ України: теорія та практика: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.08 / Н. Є. Філіпенко; Харківський нац. ун-т внутрішніх справ. — Харків, 2021. — 32 с. — укр.

Вперше комплексно, з використанням сучасних методів пізнання, урахуванням новітніх досягнень правової науки на системному рівні опрацювання виявлено, описано і пояснено феномен кримінологічної діяльності судово-експертних установ України, спрогнозовано тенденції її трансформації. Зазначено, що забезпечення суб'єктів превентивної діяльності прикладним знанням, здатним адаптувати систему до викликів сьогодення, яким притаманні наростання суспільних протиріч, суттєве ускладнення криміногенної обстановки за рахунок інтенсифікації як традиційних загроз, так і кримінальних практик відтворює у сфері забезпечення національної безпеки набуття гібридних та змішаних форм. Досліджено сучасний стан наукової розробки проблем кримінологічної діяльності судово-експертних установ та проаналізовано методологію дослідження. Визначено поняття і зміст кримінологічної діяльності судово-експертних установ. Надано характеристику зарубіжного досвіду превентивної діяльності судово-експертних установ. Розглянуто судово-експертні установи України як суб'єкти протидії злочинності, а також вивчено нормативно-правові засади їх кримінологічної діяльності. Систематизовано принципи кримінологічної діяльності судово-експертних установ України. Проаналізовано організацію і досліджено об'єкти кримінологічної діяльності судово-експертних установ України. Надано характеристику напрямам і формам кримінологічної діяльності судово-експертних установ України, зокрема в межах кримінальних проваджень, а також щодо правового виховання населення. Проаналізовано науково-методичне забезпечення кримінологічної діяльності судово-експертних установ України. Систематизовано форми і методи координації кримінологічної діяльності судово-експертних установ України, а також вивчено особливості їх взаємодії з іншими суб'єктами протидії злочинності. Визначено шляхи оптимізації кримінологічної діяльності судово-експертних установ України.

Шифр НБУВ: РА453010

5.X.355. Кримінологічна характеристика та запобігання втягненню неповнолітніх у протиправну діяльність: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08 / Н. О. Веселовська; Міжрегіональна Академія управління персоналом. — Київ, 2021. — 20 с. — укр.

Викладено комплексне дослідження втягнення неповнолітніх у протиправну діяльність, у якому надано кримінологічну характеристику, проаналізовано іноземний досвід запобігання та систематизовано детермінанти, які впливають на вчинення цього кримінального правопорушення. Проаналізовано стан наукового розроблення проблеми, здійснено системний аналіз кримінологічних та інших галузевих наукових джерел (кримінальне право, криміналістика, психологія), присвячених розкриттю змісту, значення, розслідування і запобігання цьому кримінальному правопорушенню. Доведено, що з методологічних позицій ця проблема має розглядатися як цілісна система послідовних, логічно узгоджених питань, що ієрархічно впорядковані та розкривають і доповнюють зміст одне одного. Розглянуто програми та рухи, які працюють у Австралії, Великобританії, Франції, Данії, Росії та деяких інших країнах, і надають змогу виховувати у неповнолітніх моральну стійкість щодо правопорушень. Акцентовано на такі особливості підліткової психіки, які підвищують сугестивність по відношенню до дорослих і авторитетів. У результаті дослідження сформульовано структуру та типологію злочинців (10 типів) і жертв (16 типів) кримінального правопорушення, передбаченого ст. 304 КК.

Шифр НБУВ: РА453024

5.X.356. Кримінологія: навч. посіб. / Л. І. Сопільник, О. М. Гумін, В. Л. Ортинський, К. Б. Марисюк, О. Г. Колб, Р. О. Бундз; Нац. ун-т «Львівська політехніка», Приватний ВНЗ «Львівський університет бізнесу та права». — Львів: Вид-во Львів. політехніки, 2022. — 154 с. — Бібліогр.: с. 148-154. — укр.

Визначено кримінологію як науку та навчальну дисципліну. Висвітлено питання щодо становлення кримінології як науки. Розглянуто злочинність та її основні характеристики. Зазначено особу злочинця. Обговорено питання щодо кримінологічного прогнозування та планування. Розглянуто питання стосовно запобігання злочинності; злочинності неповнолітніх; насильницької злочинності; злочинності у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів. Розглянуто питання економічної злочинності.

Шифр НБУВ: ВА861918

5.X.357. Організована злочинність в Україні: визначення, аналіз, протидія: навч.-практ. посіб. / О. Ю. Бусол, Б. В. Романюк. — Київ: Юрінком Інтер, 2022. — 255 с.: іл. — Бібліогр.: с. 240-255. — укр.

В інноваційному курсі розглянуто генезис організованої злочинності в Україні, інституції по боротьбі з організованою злочинністю, методи протидії, міжнародну практику. Курс розроблено практичними працівниками правоохоронних органів, які є і науковцями у сфері протидії організованій злочинності і ко-

рупції. Значну увагу приділено фоном явищам організованої злочинності, що відрізняє книгу від попередніх розробок вчених із зазначеної тематики. Кримінологічний матеріал викладено в нестандартній, легкій для сприйняття всіма категоріями читачів формі, з конкретними історичними прикладами та персоналіями. Навчально-практичний посібник призначено для слухачів інститутів післядипломної освіти правоохоронних органів.

Шифр НБУВ: ВА861834

5.X.358. Протидія наданню неправомірної вигоди (хабара): порівняльний кримінологічний аналіз (за матеріалами України і країн Закавказзя): автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08 / К. В. Константінов; Харківський нац. ун-т внутрішніх справ. — Харків, 2021. — 19 с. — укр.

Висвітлено порівняльний кримінологічний аналіз надання неправомірної вигоди і давання хабара за кримінальним законодавством України та країн Закавказзя та визначено заходи з підвищення ефективності протидії цим суспільно небезпечним явищам. На підставі порівняльно-правового аналізу надання неправомірної вигоди в Україні та давання хабара в країнах Закавказзя сформовано інформаційну модель, яка: розкриває кримінально-правову, економічну і соціально-політичну суть цих суспільно-небезпечних явищ; відображає їх кримінально-правові та кримінологічні особливості; створює кримінологічний портрет особистості, що надає неправомірну вигоду (хабара); встановлює сукупність криміногенних чинників, які зумовлюють надання неправомірної вигоди (хабара); визначає та обґрунтовує основний зміст протидії наданню неправомірної вигоди (хабара). Через призму тих параметрів, якими характеризується дана модель, проведено критичний аналіз наявного комплексу заходів протидії наданню неправомірної вигоди (хабара) та розкрито їх зміст, а також розроблено пропозиції щодо процесу протидії наданню неправомірної вигоди (хабара), оптимізації та підвищення його ефективності на загальносоціальному та спеціально-кримінологічному рівні.

Шифр НБУВ: РА453009

5.X.359. Службова злочинність як соціальна проблема та запобігання їй / Г. Л. Шведова // Юрид. вісн. Повітр. і косм. право: Наук. пр. Нац. авіац. ун-ту. — 2021. — № 4. — С. 221-225. — Бібліогр.: 10 назв. — укр.

Мета роботи — дослідити феномен службової злочинності як соціальної проблеми та виявити ефективні засоби загальносоціального запобігання службовій злочинності в сучасній Україні. Методи дослідження: сукупність загальних і спеціальних методів наукового пізнання — термінологічний, логіко-семантичний, функціональний, системно-структурний, логіко-нормативний. Розглянуто правову природу, ознаки службової злочинності як соціальної проблеми, розуміння її причин і наслідків та основні засади загальносоціального запобігання службовій злочинності в Україні. З'ясовано, що серед заходів загальносоціального спрямування запобігання службовій злочинності переважає надається інститутам громадянського суспільства та культуризуючим чинникам. Обговорено шляхи вдосконалення інституцій загальносоціального запобігання службовій злочинності в українському суспільстві.

Шифр НБУВ: Ж73401

5.X.360. Теорія та практика запобігання органами та підрозділами Національної поліції України корисливо-насильницьким злочинам (за матеріалами операції Об'єднаних сил): автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.08 / М. О. Семенишин; Державний науково-дослідний інститут Міністерства внутрішніх справ України. — Київ, 2021. — 40 с. — укр.

Досліджено кримінологічні проблеми запобігання корисливо-насильницькій злочинності в Україні. Вперше поставлено й вирішено наукову проблему розроблення цілісного доктринального підходу до формування концепції запобігання корисливо-насильницькій злочинності, що надало можливість обґрунтувати пропозиції, спрямовані на вдосконалення законодавства та практики його застосування органами і підрозділами НП України. З'ясовано сучасний стан наукових досліджень та обґрунтовано наукові підходи до визначення корисливо-насильницької злочинності. Охарактеризовано структуру та динаміку корисливо-насильницьких злочинів на території проведення ООС. Розкрито вплив військових дій та зміст детермінант, що сприяють криміналізації суспільних відносин на території Донецької та Луганської обл. Запропоновано концептуальне бачення шляхів реалізації правових та організаційних заходів запобігання на загальнодержавному, спеціально-кримінологічному та індивідуальному рівнях. Сформовано пріоритетні напрями вдосконалення інформаційно-аналітичного забезпечення та взаємодії органів та підрозділів НП України з іншими органами при запобіганні корисливо-насильницьким злочинам на території проведення ООС.

Шифр НБУВ: РА453047

Див. також: 5.X.297

Пенітенціарія

5.X.361. Кримінальні правопорушення, що вчиняються персоналом колонії у сфері виконання покарань України: кримінологічна характеристика та заходи запобігання: монографія

О. А. Шляховський, О. Г. Колб, Т. В. Попельнюк, Р. О. Колб, В. М. Бараняк, Р. Я. Шай; Приватний ВНЗ «Львівський університет бізнесу та права». — Львів: Вид-во Львів. політехніки, 2022. — 562 с.: табл. — Бібліогр.: с. 172-193. — укр.

Звернено увагу на сучасний стан і методологію дослідження проблем, що стосуються запобігання кримінальним правопорушенням з боку персоналу установ виконання покарань. Здійснено кримінологічну характеристику кримінальних правопорушень, що вчиняються персоналом установ виконання покарань у галузі кримінально-виконавчої діяльності у зв'язку з виконанням службових повноважень, пов'язаних з реалізацією ними своїх функцій. Встановлено детермінанти, які сприяють зазначеній протиправній поведінці винних осіб. Розроблено комплекс науково обґрунтованих заходів, спрямованих на запобігання зазначеним суспільно небезпечним діям.

Шифр НБУВ: ВА861888

Судоустрій (судова система)

5.X.362. Загальна концепція щодо часу реалізації права на захист / П. Д. Гуйван // Наук.-інформ. вісн. Івано-Франків. ун-ту права ім. Короля Данила Галицького. Сер. Право. — 2021. — № 12. — С. 112-118. — Бібліогр.: 4 назв. — укр.

Мета роботи — дослідження актуальної проблематики з питання часових вимірів суб'єктивного цивільного права та можливостей його захисту у разі правопорушення. Адже у суспільстві вельми актуальною є проблематика своєчасного здійснення суб'єктивного права. Тож, строк є необхідним і невід'ємним елементом змісту матеріального цивільного права, визначеність з даного приводу надасть також певності у застосуванні необхідного юридичного захисного інструментарію. В роботі з методологічної точки зору висловлено обґрунтовану критику тези, що із закінченням перебігу позовної давності припиняється регулятивне право і таким чином припиняється сам предмет захисту. Вказана концепція не охоплює усіх випадків порушення суб'єктивного цивільного права, зокрема, вона не здатна обґрунтувати належний захист речового права у випадках, коли порушується одне з правомочностей власника, приміром право володіння чи користування. Бо сам факт правопорушення у таких випадках не припиняє право власності. Відтак наголошено, що юридичний аналіз коментованих темпоральних координат має здійснюватися не в межах існування охоронюваного (регулятивного) права, а в межах охоронного, тобто того, що виникло внаслідок правопорушення. Сучасний розвиток цивільно-правової доктрини надає змогу дійти висновку, що суб'єктивне матеріальне право реалізується в межах регулятивного правовідношення, а у разі порушення останнього виникає нове окреме охоронне зобов'язання, у межах якого здійснюється захист, зокрема, шляхом позовного домагання. Очевидно, що судовим примусом не вичерпується охоронна властивість права. У більшості випадків несудових способів правової охорони закон не обмежує застосування кредитором таких засобів у часі. Встановлено, що право на реалізацію охоронного повноваження, яке входить до змісту відповідного охоронно-правового зобов'язання, існує протягом тривалості самого права, крім випадків, коли законом прямо встановлено спеціальний строк його чинності. Порушене матеріальне право після закінчення позовної давності не залишається зовсім незахищеним, хоча ступінь його захисту дещо знижується.

Шифр НБУВ: Ж73788

5.X.363. Християнська релігія та нотаріат: точки дотику / М. С. Долинська // Наук.-інформ. вісн. Івано-Франків. ун-ту права ім. Короля Данила Галицького. Сер. Право. — 2021. — № 12. — С. 119-126. — Бібліогр.: 17 назв. — укр.

Мета дослідження — комплексний загальнотеоретичний та компаративістський аналіз основних проблем щодо точок дотику християнської релігії та нотаріату, з'ясування трансформації релігійних правил (норм) у нотаріальну діяльність та нотаріальний процес. Методика дослідження охоплює комплексний аналіз та узагальнення наявного науково-теоретичного матеріалу та формування відповідних висновків та рекомендацій. Використовувалися такі методи наукового пізнання: історико-правовий, порівняльно-правовий, функціональний, системно-структурний, логіко-нормативний. Здійснено історико-правовий аналіз основних точок дотику християнської релігії та нотаріату. Здійснивши аналіз основних точок дотику християнської релігії та нотаріату, автором стверджується, що окремі основні засади християнства було запозичено у нотаріальну діяльність. Зокрема, у Біблії віднайдено норми, які стосуються основних засад ведення нотаріальної діяльності, а також щодо правил провадження нотаріального процесу. Відголоски візантійських норм, які також ґрунтувалися на релігійних нормах щодо порядку складання заповітів та окремих видів договорів, спостерігаються й у сучасному цивільному та нотаріальному процесі, а також нотаріальному діловодстві. Однак, українські державні та приватні нотаріуси при провадженні нотаріального процесу не можуть застосовувати релігійні норми та документи. Результати дослідження

можуть бути використані у правотворчій та правозастосовній діяльності при підготовці нормативних та законодавчих актів з питань правового регулювання нотаріальної діяльності.

Шифр НБУВ: Ж73788

5.X.364. Public prosecutor as key entity of the criminal procedure legislation reform process of the Republic of Serbia / D. Svorovic, E. Corovic // Юрид. вісн. Повітр. і косм. право: Наук. пр. Нац. авіац. ун-ту. — 2021. — № 4. — С. 210-220. — Бібліогр.: 20 назв. — англ.

Мета роботи — проаналізувати ефективність поведінки прокурора у реформованому кримінально-процесуальному законодавстві Сербії. В аналізі предмета, про який іде мова, окрім теоретичного та нормативного методу, також було використано статистичний метод для збору та аналізу статистичних показників кількості пред'явлених звинувачень, розпочатих розслідувань і пред'явлення обвинувальних висновків на основі звіту республіканської прокуратури у 2016, 2017, 2018 та 2019 рр. Процес реформування кримінально-процесуального законодавства Республіки Сербія розпочався із прийняттям Кримінального процесуального кодексу у 2001 р., й останнім результатом цього процесу є чинний нині Кримінальний процесуальний кодекс від 2011 р., до якого вже вносили зміни сім разів. Результати практичного застосування цих поправок підвищують ефективність кримінальних проваджень у Республіці Сербія як ключову мету процесу реформування її кримінально-процесуального законодавства загалом, зміцнення спроможностей прокурора у виявленні та доведенні злочинних діянь, а також необхідність продовжувати працювати над реформуванням кримінально-процесуального законодавства Сербії з метою досягнення міжнародно-правових стандартів. Обговорено реформу кримінально-процесуального законодавства Республіки Сербія, яка розпочалася у 2001 р., принесла численні новели, насамперед у Кримінальний процесуальний кодекс. Зазначено, що попередню концепцію кримінального процесу, яка ґрунтувалася на класичних інститутах континентальної правової системи, було майже повністю відмінено (як, наприклад, судове розслідування). Найважливіші новели, які приносять процес реформування, стосуються процесуальної позиції прокурора, яка настільки змінилася, що можна вільно сказати, що він став ключовим суб'єктом кримінального провадження. Це відбувається не тільки через те, що завдяки використанню нових інститутів (принцип можливості кримінального переслідування та угод про визнання вини, які раніше не існували) він може майже самостійно вирішувати надзвичайно великий відсоток кримінальних справ (зараз понад 20% усіх поданих кримінальних справ щорічно), але також з тієї причини, що він одержав інші нові повноваження. Одним словом, зараз його позиція базується на ключових інститутах англосаксонської правової системи, чого раніше не було.

Шифр НБУВ: Ж73401

Див. також: 5.X.313

Цивільно-процесуальне право

5.X.365. Використання біженцями електронних доказів у цивільному процесі / О. М. Калашник, Д. О. Саган // Наук.-інформ. вісн. Івано-Франків. ун-ту права ім. Короля Данила Галицького. Сер. Право. — 2021. — № 12. — С. 133-139. — Бібліогр.: 13 назв. — укр.

Мета роботи — аналіз норм чинного законодавства, які врегульовують питання подання біженцями до суду та дослідження судами електронних доказів в цивільному процесі, окреслення наявних проблем використання електронних доказів у судовому провадженні та аналіз судової практики застосування судами електронних доказів. Методика включає комплексний аналіз та узагальнення наявного науково-теоретичного матеріалу та формування відповідних висновків. Використовувалися методи наукового пізнання: порівняльно-правовий, логіко-семантичний, функціональний, логіко-нормативний. Визнано, що використання електронних доказів, з одного боку, спростило біженцям процедуру доведення, а з іншого боку, все ж залишаються проблеми. Встановлено, що для повноцінного використання електронних доказів в Україні доцільно доопрацювати інформаційно-телекомунікаційні системи судів, забезпечити суди відповідною матеріально-технічною базою, яка б надавала змогу безперешкодно досліджувати електронні докази. Значення дослідження визнається тим, що наукові результати створюють основу для вдосконалення законодавства щодо використання біженцями електронних доказів в Україні.

Шифр НБУВ: Ж73788

5.X.366. Зарубіжний досвід судового контролю за виконанням рішень у цивільному судочинстві / І. В. Жукевич // Наук.-інформ. вісн. Івано-Франків. ун-ту права ім. Короля Данила Галицького. Сер. Право. — 2021. — № 12. — С. 127-132. — Бібліогр.: 6 назв. — укр.

Мета роботи — проаналізувати судовий контроль за виконанням рішень у цивільному судочинстві зарубіжних країн, виявити механізм судового контролю за виконанням рішень у цивільному

судочинства, з'ясувати найбільш ефективні заходи впровадження зарубіжного судового контролю у цивільному судочинстві України. Методика включає комплексний аналіз та узагальнення наявного науково-теоретичного матеріалу судового контролю у зарубіжних країнах та формулювання відповідних висновків та рекомендацій щодо його подальшого практичного впровадження у цивільному судочинстві України. Використовувалися наступні методи наукового пізнання: термінологічний, логіко-семантичний, функціональний, системно-структурний, логіко-нормативний. Визнано, що судовий контроль в Україні застосовується тільки у разі оскарження рішень, дій та бездіяльності виконавців. Незважаючи на його формальне закріплення, дієвим він стане у разі запровадження реально механізму його застосування з урахуванням позитивного досвіду зарубіжних країн. Встановлено, що оновлення теоретико-методологічних засад запровадження судового контролю за виконанням рішень у цивільному судочинстві України має відбуватися з урахуванням позитивного зарубіжного досвіду його функціонування у наступних країнах: Англії, США, Польщі, Німеччині, Франції, в яких судовий контроль за виконанням рішень є невід'ємною частиною діяльності органів судової влади.

Шифр НБУВ: Ж73788

5.X.367. Цивільне процесуальне право України (Загальна частина): підручник / О. В. Гетманцев, Л. А. Кондрат'єва, Л. А. Остафійчук, А. Л. Паскар, І. Ю. Татулич; ред.: О. В. Гетманцев; Чернівецький нац. ун-т імені Юрія Федьковича. — Чернівці: Чернівець. нац. ун-т ім. Юрія Федьковича: Рута, 2022. — 407 с. — укр.

На основі чинного цивільного процесуального законодавства України, матеріалів судової практики розглянуто та проаналізовано норми цивільного процесуального законодавства. Звернено увагу на науково-теоретичні погляди науковців з питань практичного застосування в судовій діяльності норм матеріального і норм процесуального права при вирішенні цивільних справ у порядку цивільного судочинства. Визначено участь у судовому процесі органів та осіб, яким законом надано право звертатися до суду в інтересах інших осіб.

Шифр НБУВ: ВА861887

5.X.368. Цивільне процесуальне право України (особлива частина): підручник / О. В. Гетманцев, Л. А. Кондрат'єва, Л. А. Остафійчук, А. Л. Паскар, І. Ю. Татулич; ред.: О. В. Гетманцев; Чернівецький нац. ун-т імені Юрія Федьковича. — Чернівці: ЧНУ ім. Ю. Федьковича: Рута, 2022. — 238 с. — укр.

На основі чинного цивільного процесуального законодавства України, матеріалів судової практики розглянуто та проаналізовано норми цивільного процесуального законодавства, науково-теоретичні погляди науковців з питань практичного застосування в судовій діяльності норм матеріального і норм процесуального права при вирішенні цивільних справ у порядку цивільного судочинства.

Шифр НБУВ: ВА862166

Кримінально-процесуальне право (кримінальний процес)

5.X.369. Спеціальна форма досудового розслідування (аналіз змін до чинного КПК України) / О. С. Олійник, О. П. Бабіков // Юрид. вісн. Повітр. і косм. право: Наук. пр. Нац. авіац. ун-ту. — 2021. — № 4. — С. 204-209. — Бібліогр.: 7 назв. — укр.

Мета роботи — з'ясування суті інституту заочного засудження за новим кримінальним процесуальним законодавством України. Дослідження проведено із застосуванням загальнонаукових методів, таких як діалектичний аналіз і синтез, абстрагування тощо та спеціальних методів, за допомогою яких автори досліджують суть інституту заочного засудження за новим кримінальним процесуальним законодавством України. З'ясовано, які новели привніс у процесуальне законодавство інститут заочного засудження, виявлено його недоліки та ризики у процесі реалізації даних положень правозастосовчими органами. Визначено, які основні принципи можуть бути порушені під час норм, що регулюють застосування інституту заочного засудження. Доведено, що розглядуваний процесуальний інститут має суттєві недоліки, його застосування може поставити під сумнів існування змагальності кримінального процесу та його демократичність. Обговорено дослідження суті та з'ясування значення інституту заочного засудження для становлення та подальшого розвитку кримінально-процесуального законодавства України.

Шифр НБУВ: Ж73401

5.X.370. Сутність, послідовність та інші закономірності процесуальної, криміналістичної та експертної роботи з доказами та їх джерелами у кримінальному судочинстві / С. Я. Лихова, Ю. О. Ланцова, А. І. Геронтьєва // Юрид. вісн. Повітр. і косм. право: Наук. пр. Нац. авіац. ун-ту. — 2021. — № 4. — С. 197-203. — Бібліогр.: 18 назв. — укр.

Запропоновано розвиток інноваційного розуміння суті, послідовності та інших закономірностей процесуальної, криміналістичної та експертної роботи з доказами та їх джерелами у кримінальному судочинстві, що складається із семи основних етапів. Методи дослідження: порівняльно-правовий аналіз, пізнавально-аналітичний та ін. Запропоновано вказані інновації використати як доктринальну, проектну законодавчу та іншу прикладну основу для ініціювання широкого коректної наукової дискусії з метою розробки загальновизнаного варіанта вирішення даної проблеми. На основі аналізу основних точок зору підтримано і розвинуто запропонований у літературі варіант інноваційного розуміння суті, послідовності та інших закономірностей процесуальної, криміналістичної та експертної роботи з доказами та їх об'єктивними, суб'єктивними та змішаними джерелами у кримінальному судочинстві. Звернуто увагу на наявність у цій процедурі таких основних етапів роботи, як з'ясування суті, послідовності та інших закономірностей роботи із такими джерелами доказів, взаємопов'язане версіювання, планування та організації цієї роботи, залучення особистісних джерел та збирання трасосубстанцій і суб'єктивних, об'єктивних і змішаних документів, узагальнюючої оцінки, у тому числі й перевірки, та використання доказів у кримінальному судочинстві, а також документування процедури та обставин встановлення об'єктивних джерел (трасосубстанцій, об'єктивних документів) і суб'єктивних джерел (особистісних джерел, суб'єктивних чи змішаних документів), одержання від них доказів, їх оцінки і використання такого роду відомостей у доказуванні.

Шифр НБУВ: Ж73401

Кримінально-процесуальна діяльність та її суб'єкти (учасники процесу)

5.X.371. Прокурор у кримінальному провадженні: теоретичні, правові та організаційно-методичні проблеми: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.09 / А. В. Лапкін; Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого. — Харків, 2021. — 48 с. — укр.

Розроблено концепцію діяльності прокурора у кримінальному провадженні, а також сформульовано науково обгрунтовані пропозиції, спрямовані на удосконалення її теоретичних, правових та організаційних основ. З'ясовано природу діяльності прокурора у кримінальному провадженні. Визначено мету і завдання прокурорської діяльності, окреслено її предметну сферу, розкрито функції прокуратури. Виокремлено систему принципів діяльності прокурора у кримінальному провадженні. Охарактеризовано діяльність прокурора у досудовому, судовому кримінальному провадженні та в окремих його порядках. Сформульовано науково обгрунтовані пропозиції, спрямовані на удосконалення нормативного регулювання діяльності прокурора у кримінальному провадженні.

Шифр НБУВ: РА453038

Криміналістика

5.X.372. Правове і наукове забезпечення криміналістичної реєстрації / О. П. Куліков // Юрид. вісн. Повітр. і косм. право: Наук. пр. Нац. авіац. ун-ту. — 2021. — № 4. — С. 190-196. — Бібліогр.: 9 назв. — укр.

Мета роботи — дослідження наукового і правового забезпечення пізнання суті криміналістичної реєстрації та її значення для кримінального права. Застосовано порівняльно-правовий аналіз, пізнавально-аналітичний та ін. Обговорено криміналістичну реєстрацію — це наукова система реєстрації певних об'єктів та їх ідентифікаційних ознак для запобігання злочинам, їх розкриття, розшуку та впізнання зареєстрованих об'єктів. Її система й застосування базуються на суворому дотриманні законності. Довідки органів, які здійснюють криміналістичну реєстрацію, після їх приєднання до справи використовують у судочинстві як докази. Здійснений аналіз останніх наукових досліджень, присвячених питанням наукового і правового забезпечення пізнання суті криміналістичної реєстрації, надає змогу зробити такі висновки: в чинному законодавстві України є суттєві прогалини стосовно форм і видів криміналістичної реєстрації. В Україні є багато органів державної виконавчої влади, що забезпечують реєстрацію певних об'єктів, які є важливими для розслідування. Водночас ці питання не врегульовано нормами права.

Шифр НБУВ: Ж73401

5.X.373. Принципи криміналістичної методики у діяльності з розслідування злочинів: монографія / А. С. Колодіна; ред.: В. В. Тіщенко; Нац. ун-т «Одеська юридична академія». — Одеса: Юридична література, 2022. — 175 с.: іл. — Бібліогр.: с. 154-170. — укр.

Систематизовано й охарактеризовано принципи слідчої діяльності. Виокремлено принципи криміналістичної методики як розділу криміналістики та принципи її формування. Окреслено напрями прикладного застосування принципів окремих методик у

слідчій діяльності. Розкрито технологічний та евристичний підходи до побудови методики розслідування окремих видів злочинів.
Шифр НБУВ: ВА861877

Держава та право країн світу

5.X.374. Відкриті інновації: світовий досвід та уроки для юридичних наукових установ і закладів освіти України / О. М. Пастухов, Л. С. Нецька // Юрид. вісн. Повітр. і косм. право: Наук. пр. Нац. авіац. ун-ту. — 2021. — № 4. — С. 226-233. — Бібліогр.: 15 назв. — укр.

Мета роботи — з'ясування суті моделі відкритих інновацій, узагальнення кращого досвіду її втілення для успішного розвитку юридичних наукових установ та закладів освіти України, формування пропозицій для впровадження відкритих інновацій у вітчизняну юридичну освіту та науку. Використано загальні (теоретичні і комплексні) та спеціальні методи дослідження (системно-функціональний, формально-логічний, статистичний, прогнозування). Виявлено причини, що перешкоджають впровадженню нових стратегій управління в юридичних наукових установах та закладах освіти України, які б сприяли комерціалізації результатів діяльності у цій сфері, запропоновано певні шляхи для переходу до сучасної моделі відкритих інновацій, окреслено перспективні можливості використання альтернативних джерел знань та обміну інформації. Обговорено можливості, які відкриває модель відкритих інновацій для юридичних наукових установ та закладів освіти, наявність правової бази, позитивний досвід застосування відкритих інновацій, недоліки класичної моделі управління юридичними науковими установами та закладами освіти, використання сучасних баз даних і спеціальних наукових платформ для залучення зовнішніх знань та презентації власних здобутків, поєднання юридичної науки та освіти з підприємницькою діяльністю, спільна інноваційна діяльність на базі промислових центрів.
Шифр НБУВ: Ж73401

5.X.375. Право встановлення територіальної целостності государства: сб. ст. / науч. ред.: Н. Г. Алиев; Институт права и прав человека, Национальная академия наук Азербайджана. — Харьков: Факт, 2020. — 162 с. — рус.

Висвітлено питання дотримання прав людини на територіях «заморожених конфліктів». Розкрито проблеми відновлення порушених правових норм щодо територіальної цілісності як конституційний обов'язок Азербайджанської держави. Розглянуто визволення окупованих територій як засіб боротьби з тероризмом. Увагу приділено проблемам втрати права на самовизначення в умовах окупації.
Шифр НБУВ: ВС70066

Див. також: 5.Ф.241, 5.X.267, 5.X.272

Міжнародне право

5.X.376. Воєнні злочини в сучасному міжнародному праві: питання теорії і практики: монографія / В. П. Пилипенко; Нац. ун-т «Одеська юридична академія». — Одеса: Юридична література, 2021. — 319 с. — Бібліогр.: с. 294-319. — укр.

Досліджено актуальні питання інституту кримінальної відповідальності за скоєння воєнних злочинів в сучасному міжнародному праві. Наведено поняття, дефінітивну та виводу характеристику воєнних злочинів в контексті історико-правових, еволюційних і понятійних аспектів їх становлення, міжнародно-правової регламентації й розвитку. Визначено особливості процедури розгляду справ щодо воєнних злочинів у Міжнародному кримінальному суді. Проаналізовано сучасний стан та перспективи розвитку законодавства України в контексті відповідальності за скоєння воєнних злочинів з урахуванням положень Статуту Міжнародного кримінального суду, міжнародного звичаєвого права, найкращих практик зарубіжних держав.
Шифр НБУВ: ВА862256

5.X.377. Дипломатичні представництва Польської Республіки у Харкові (1921 — 1937 рр.): огляд проблематики та авторських рефлексій сучасної польської історіографії / Л. Жванко, І. Коляда // Укр. іст. журн. — 2021. — № 3. — С. 137-147. — Бібліогр.: 33 назв. — укр.

Мета дослідження — аналіз головних аспектів сучасної польської історіографії, присвяченої діяльності дипломатичної місії Польської Республіки у Харкові в 1920 — 1930-х рр. Основні дослідницькі завдання сформовано необхідністю з'ясування особливостей висвітлення вказаними вченими ключових напрямів й специфіки діяльності, умов праці та щоденного життя дипломатичних працівників, їх взаємодії з місцевою владою і дипломатичними місіями інших країн, реакції на Голодомор і Великий терор 1937 р. тощо. Методологія ґрунтується на традиційному

застосуванні методів історіографічного аналізу і синтезу, які надали змогу виокремити основні тематичні вектори та концептуальні висновки у працях польських вчених; використанні методів реконструкції проявів колективної пам'яті на прикладі вказаної групи наукових робіт з метою простеження взаємозв'язку між оцінками істориків та деякими суспільними уявленнями про міжвоєнний період минулого Харкова; порівнянні й типологізації домінуючих підходів і принципів до оцінки досліджуваної проблематики. Наукова новизна визначається відсутністю у вітчизняному науковому просторі аналогічних досліджень, присвячених вивченню доробку польських колег із історії дипломатичного представництва Польської Республіки, акредитованого у Харкові впродовж 1921 — 1937 рр. Широкий спектр залучених до аналізу праць, опрацювання з цією метою фондів польських бібліотек сприяло посиленню оригінальності роботи, надало змогу виявити історіографічні розбіжності і тотожності, об'єктивно оцінити емпіричну вартісність згадуваних напрацювань. Висновки: аналіз авторських рефлексій польських вчених щодо діяльності дипломатичних представництв Польської Республіки у Харкові 1921 — 1937 рр. надає змогу стверджувати про наявність в їх працях низки спільних узагальнюючих тверджень, в основі яких лежать нові фактологічні дані. Обговорено питання щодо констатації поступового ускладнення умов для діяльності польських службовців, щодо розгляду радянською владою їх як представників шпигунської організації. Акцентовано увагу на таких історіографічних векторах, як наявність елементів розвідвальної діяльності в роботі дипломатичного представництва, негативного ставлення його службовців до офіційної антирелігійної політики СРСР, захист ними представників польської національної меншини, констатація в офіційних рапортах Укатастрофи голоду на селіФ в 1933 р., обставини ліквідації представництва.
Шифр НБУВ: Ж27630

5.X.378. Загальна теорія космічного права: підручник / С. Р. Карпенко, Р. С. Пічко, І. Л. Степанов, С. В. Шевцов; ред.: С. М. Войт, Є. А. Булаг; НАН України, Україна. Міністерство освіти і науки, Державне космічне агентство України. — Київ: АДЕФ-Україна, 2022. — 459 с. — Бібліогр.: с. 375-376. — укр.

З позиції сучасної правової науки подано загальнотеоретичні питання космічного права на рівні міжнародної та національної регуляції. Розглянуто теми, які окреслюють важливі аспекти теорії космічного права, зокрема, суб'єкти й об'єкти космічного права, правовий режим і правовий статус космічного простору. Приділено увагу правовій регуляції знаходження людини у космосі, в т. ч. через народження нової господарської діяльності — космічного туризму. Відображено сучасні проблеми космічного права, які породжені інтенсифікацією комерціалізації космічної діяльності, зміною її суб'єктного складу, цифровізації космічної діяльності та посилення ролі державно-приватного партнерства при її здійсненні.
Шифр НБУВ: ВА862164

5.X.379. Інформаційне забезпечення прикордонного контролю у пунктах пропуску через державний кордон України для повітряного сполучення / І. П. Кушнір, Ю. Б. Курилюк, С. О. Філіппов // Юрид. вісн. Повітр. і косм. право: Наук. пр. Нац. авіац. ун-ту. — 2021. — № 4. — С. 17-23. — Бібліогр.: 15 назв. — укр.

Мета роботи — дослідити особливості інформаційного забезпечення у повітряних пунктах пропуску через державний кордон України. Методи дослідження: діалектичний, структурно-функціональний, порівняльний та ін. Визначено особливості інформаційного забезпечення у пунктах пропуску повітряного сполучення, запропоновано шляхи удосконалення інформаційного забезпечення. З'ясовано змістовне наповнення інформаційного забезпечення, визначено основи інформаційного забезпечення.
Шифр НБУВ: Ж73401

5.X.380. Міжнародне судочинство: навч. посіб. / Л. Р. Наливайко, К. В. Степаненко; Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ. — Дніпро: ДДУВС, 2022. — 302 с. — Бібліогр.: с. 281-302. — укр.

Викладено основні теоретичні підходи щодо міжнародного судочинства як окремої галузі міжнародного права, досліджено правовий статус і діяльність міжнародних судових установ загальної компетенції, кримінальної юрисдикції, трибуналів та арбітражів. Розглянуто основні міжнародні угоди, що регулюють сферу міжнародного судочинства, а також судові процедури міжнародних судових установ. Надано характеристику європейської регіональної системи міжнародних судових установ (Суд ЄС, Суд Європейської асоціації вільної торгівлі, Суд з примирення та арбітражу ОБСЄ та ін.). Увагу приділено міжнародному судочинству із захисту прав людини, зокрема діяльності Європейського суду.
Шифр НБУВ: ВА861484

5.X.381. Шлях до медіації: підручник / І. В. Кордунян, М. І. Логвиненко. — Суми: Мрія, 2022. — 335 с.: рис., табл. — Бібліогр.: с. 295-321. — укр.

Розглянуто медіацію як альтернативний суду спосіб вирішення спорів. Посередництво розглянуто як комплексне явище, інститут, метод, процедура та юридичний процес. Особливу увагу

приділено досвіду використання медіації в зарубіжних країнах, позитивні аспекти якого пропонуються застосувати в Україні. Медіація, як правовий механізм та технологія альтернативного врегулювання, поступово набуває характеру компромісного вирішення конфліктів. Посередник-медіатор працює не з протилежними позиціями сторін, а з їх інтересами у прагненні досягти порозуміння. Сьогодні законопроектна робота з інституалізації медіації в Україні перебуває на стадії реалізації, та, поряд із іншими положеннями, передбачає визначення сфери використання медіації на загальнонаціональному рівні. Конструктивне вирішення конфлікту у сучасному цивілізованому суспільстві стає можливим завдяки техніці посередництва. Застосування медіаційної процедури набуває поширення у процесі вирішення спорів у різних галузях.

Шифр НБУВ: ВА861368

Див. також: 5.Х.294

Міжнародні конференції. Міжнародні організації

5.Х.382. Ключові виміри кризових процесів в ЄС: сучасні аспекти / Т. І. Гуменюк // Наук.-інформ. вісн. Івано-Франків. ун-ту права ім. Короля Данила Галицького. Сер. Право. — 2021. — № 12. — С. 22-28. — Бібліогр.: 6 назв. — укр.

Мета роботи — основні чинники кризових явищ у розвитку європейського інтеграційного процесу. Методика передбачає комплексне дослідження теоретичного та практичного матеріалу з даного питання, а також формулювання відповідних висновків і рекомендацій. Використовувались наступні методи наукового пізнання: діалектичний, термінологічний, формально-логічний, порівняльно-правовий, системно-функціональний. Трансформаційні процеси в ЄС є проявом глобального економічного та інформаційного розвитку. Кризові явища в євроні були значним чином зумовлені особливостями її економічної та інституційної організації, зокрема, наявністю умов для вільного руху капіталу та відсутністю координованості політики в інших секторах економіки. Дотепер заходи у сфері економічного врядування в ЄС були практично безрезультативними через свій рекомендаційний характер та відсутність юридичного зобов'язання держав-членів ЄС дотримуватися їх. Кризові явища в євроні та ЄС загалом створили сприятливі політичні умови для здійснення глибоких інституційних перетворень у сфері європейської інтеграції. Зокрема, залежність держав ЄС від фінансової допомоги з ЄСМ схиляє їх до виконання умов Фіскального пакту. На даний момент більшість політичних лідерів ЄС вважає поглиблення інтеграції головною запорукою забезпечення майбутнього економічного зростання Євросоюзу та запобігання виникненню кризових явищ в майбутньому. В цьому контексті започаткування єдиної фіскальної політики є суттєвим прогресом на шляху економічної інтеграції в ЄС. Встановлено, що здебільшого керівні органи Євросоюзу повністю усвідомлюють необхідність структурної

конвергенції — подолання структурних і циклічних розбіжностей серед економік країн — членів євроні, а також основні та другорядні ризики дивергенції як деструктивного явища, здатного порушити усталений суспільний, політичний, правовий та економічний порядок у межах ЄС. Матеріали дослідження можуть бути використані для порівняльного правознавства.

Шифр НБУВ: Ж73788

5.Х.383. Міжнародне спадкування у ЄС та Україні: напрями адаптації права України до права ЄС: монографія / І. А. Діковська. — Київ: Алерта, 2020. — 303 с. — укр.

Комплексно досліджено питання правового регулювання міжнародних спадкових відносин у державах-членах ЄС та Україні у наступних напрямках: визначення міжнародної юрисдикції у спадкових справах; визначення права, що застосовується до спадкових відносин з іноземним елементом; визнання та надання дозволу на примусове виконання іноземних рішень у спадкових справах; прийняття аутентичних документів, створених за кордоном для оформлення спадкових прав; випуск на обіг Європейського спадкового сертифікату.

Шифр НБУВ: ВА861810

5.Х.384. Правоінтерпретаційні акти Європейського суду з прав людини / В. А. Завгородній // Наук.-інформ. вісн. Івано-Франків. ун-ту права ім. Короля Данила Галицького. Сер. Право. — 2021. — № 12. — С. 77-83. — Бібліогр.: 9 назв. — укр.

Мета роботи — визначення та здійснення характеристики рішень Європейського суду з прав людини, яким притаманні юридичні властивості класичних інтерпретаційно-правових актів. Теоретичний інструментарій дослідження склали: універсальні гносеологічні принципи пізнання, комплексний, діалектичний, аксіологічний підходи, загальнонаукові та спеціально-наукові методи пізнання. Зокрема, під час дослідження використовувались наступні методи наукового пошуку: аналіз, синтез, індукція, дедукція, структурний, системний, техніко-догматичний. Встановлено, що правовими актами Європейського суду з прав людини, яким притаманна юридична природа інтерпретаційно-правових є: консультативні висновки Страсбурзького суду (advisory opinions), які ухвалюються Європейським судом з прав людини у зв'язку із запитом Комітету Міністрів Ради Європи або вищих судових інстанцій держав-учасниць Конвенції; рішення Страсбурзького суду (judgments), що містять роз'яснення раніше сформульованих Судом Ради Європи правових позицій та/або приписів індивідуального характеру, розміщених в ухвалених Страсбурзьким судом рішеннях по суті справи. Вперше обґрунтовано юридичну природу тих правових актів Суду Ради Європи, що мають властивості класичних правоінтерпретаційних. Результати дослідження можуть бути використані у правозастосовній діяльності суб'єктів, уповноважених на імплементацію рішень Європейського суду з прав людини в національний правопорядок України.

Шифр НБУВ: Ж73788

Див. також: 5.Х.268

5.Ц.385. Гібридна війна Росії проти України (1991 — 2021 рр.): монографія / Н. Б. Кравченко. — Київ: НУБіП України, 2022. — 157 с.: іл. — Бібліогр.: с. 119-131. — укр.

Здійснено дослідження гібридної війни як новітнього конфлікту. На підставі сучасних зарубіжних та вітчизняних наукових досліджень уточнено дефініцію поняття «гібридна війна». З'ясовано основні ознаки гібридної війни в контексті російсько-українського протистояння та зазначено, що вона стала викликом для всієї міжнародної спільноти і становить загрозу існуючому світовому порядку, Україна опинилась в буферній зоні глобального протистояння між Заходом та Росією. Охарактеризовано економічну, інформаційну, військово-політичну складові російсько-українського гібридного протистояння. Акцентовано увагу на інформаційній складовій як базовій сфері гібридної війни. В науковий обіг вперше введено матеріали поточних архівів неурядової організації Центр громадських ініціатив «Ідеї змін», де зібрано інформацію про акторів конфлікту, що надало можливість визначити їх позиції, інтереси, дії та на цій підставі запропонувати власну класифікацію акторів конфлікту. Акцентовано увагу на роль всеукраїнських та міжнародних НУО у сфері діалогу та розбудови миру в Україні. Встановлено причини тимчасової втрати Україною Криму і частини Луганської та Донецької обл. Окреслено основні стратегічні підходи щодо воєнної безпеки України в умовах російської гібридної агресії. З'ясовано загрози РФ воєнній безпеці України на Півдні та Сході України.

Шифр НБУВ: ВА861382

5.Ц.386. Основні етапи інформаційної кампанії Російської Федерації в ході збройної агресії проти України станом на вересень 2022 року / С. О. Сідченко, С. В. Залкін, К. І. Хударковський // Наука і техніка Повітр. сил Збройн. сил України. — 2022. — № 2. — С. 6-19. — Бібліогр.: 35 назв. — укр.

Представлено основні етапи інформаційної кампанії російської федерації (рф) в ході збройної агресії проти України, надано їх загальну характеристику та систематизацію заходів інформаційного (психологічного) впливу рф. Визначено часові межі кожного з етапів інформаційної кампанії рф, зумовлені інформаційними наративами, пов'язаними зі зміною цілей російської агресії. Надано характеристику ефективності протидії інформаційній агресії рф з боку України на рівні держави, громадянського суспільства та фахівців з інформаційних (психологічних) операцій сил сектора безпеки і оборони. Результати дослідження висвітлено за період до 08.09.2022.

Шифр НБУВ: Ж100320

5.Ц.387. Пролог німецько-радянської війни: політичні та військово-стратегічні аспекти / В. Грицюк, О. Лисенко, В. Кидонь // Укр. іст. журн. — 2021. — № 3. — С. 56-79. — Бібліогр.: 76 назв. — укр.

Мета дослідження — наукова реконструкція міжнародної ситуації, геополітичної та військової стратегії Німеччини й СРСР у період, що передував розв'язанню війни між цими країнами. Методологія дослідження базується на теоретичних напрацюваннях провідних фахівців із військової історії, а також безпосередніх учасників військово-стратегічного планування, на засадах історизму, комплексного вивчення складних суспільно-політичних та воєнних явищ, сучасних прийомах наукового пошуку і понятійному апараті, яким послуговуються фахівці зі вказаної тематики. Наукова новизна визначається спробою формування авторської концепції підготовки протиборчих сторін до війни завдяки залученню радянських і німецьких історичних джерел різного походження, зіставленню різних візій (керівників та генералітету двох країн, військових теоретиків й аналітиків, істориків) на перебіг процесів у царині політики, економіки, військової справи між осінню 1939 та літом 1941 рр. Висновки: наслідком передвоєнного зовнішньополітичного курсу Кремля стала його ізоляція, тоді коли Берлін одночасно зі створенням блоку союзників у 1939 — 1940 рр. підпорядкував собі економічні та людські ресурси значної частини Європи. Аналіз воєнно-стратегічної обстановки напередодні радянсько-німецької війни свідчить, що в основі стратегічного плану держав Осі щодо війни проти СРСР лежала ідея раптового і потужного першого удару з метою швидкого розгрому та знищення головних сил Червоної армії у смузі між кордоном і річками Західна Двіна, Дніпро до наступним стрімким просуванням углиб країни. Відповідно до задуму військово-політичного керівництва Третього Райху, південний або український напрямом у початковий період війни був важливим, але не головним. Основні сили Червоної армії зосереджувались на заході країни й не викликає сумнівів те, що вони готувалися до зіткнення з гітлерівською військовою машиною.

Стратегічні погляди на майбутню війну полягали в тому, що після відбиття наступу противника ворог мав бути розгромлений під час стратегічного наступу Червоної армії на чужій території «малою кров'ю». На відміну від потенційного супротивника радянське керівництво вважало південно-західний напрямом головним і зосереджувало тут основні ударні угруповання. Основні зусилля генерального штабу спрямовувалися на розробку тільки одного варіанта дій військ із початком війни, а саме наступального, хоча й цей план до кінця відпрацьований не був. Що стосується іншого, оборонного, варіанта, то про його розробку питання навіть не ставилося. Підготовлений перед війною «План оборони державного кордону 1941 р.» став не оборонним варіантом плану війни, а планом прикриття відмобілізування й розгортання радянських збройних сил. Найбільш серйозним і важким уроком перших днів війни стало запізнення заходів щодо приведення військ у бойову готовність. Війська армії прикриття, особливо перші ешелони, не були вчасно виведені з районів дислокації та розгорнуті на передбачених рубежах оборони. Їх висунування в умовах бойових дій, що почалися, супроводжувалося невинувато великими втратами. Неготовність військ прикордонних округів до відбиття потужних ударів противника виявилася найважливішою причиною, що визначила невигідний для радянської сторони розвиток подій на початку війни.

Шифр НБУВ: Ж27630

5.Ц.388. Тенденції розвитку та застосування мережецентричної системи керування підрозділами у сучасних конфліктах / М. О. Попов, І. А. Нос, Н. О. Попова, О. П. Губарева // 36. наук. пр. Харків. ун-ту Повітр. сил. — 2022. — Вип. 3. — С. 21-25. — Бібліогр.: 18 назв. — укр.

Стисло обговорено основні тенденції розвитку та застосування елементів мережецентричної системи керування підрозділами у сучасних конфліктах (війнах). Розглянуто досягнення провідних країн світу у цьому напрямку. Наведено приклад застосування елементів мережецентризму Збройними силами України під час повномасштабної агресії російської федерації на території України. Зроблено висновок про те, що сьогоденне бачення мережецентричної війни суттєво відрізняється від того, що вкладалося в цю концепцію первісно. Якщо раніше за умов класичного зіткнення основною метою було знищення реального супротивника та його ресурсів, то зараз пріоритети змінилися: на перший план виводиться інфраструктура, як фізична, так й інформаційна. Головна мета мережецентричного удару — дезорганізація противника, позбавлення його єдиної структури, руйнація системи передачі команд і розсинхронізація дій військ противника.

Шифр НБУВ: Ж70455

Див. також: 5.Ц.392, 5.Ц.405

Збройні сили

5.Ц.389. Військова і громадська діяльність Василя Проходи (1891 — 1971): автореф. дис. ... канд. іст. наук: 20.02.22 / Н. П. Кравець; Національна академія сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного. — Львів, 2021. — 21 с. — укр.

Проаналізовано військово-громадську діяльність відомого українського військового, громадського діяча, підполковника Армії УНР, історика Василя Хомича Проходи. Досліджено життєвий шлях у першу половину ХХ ст. крізь призму воєнних, суспільно-політичних процесів в Україні та еміграції. Розглянуто основні етапи військової діяльності в лавах російської армії напередодні та в перший рік Першої світової війни, українського війська Української держави, Дієвої Армії УНР. Визначено внесок В. Проходи у боротьбу за державність і незалежність в роки Української революції (1917 — 1921). Охарактеризовано напрями громадської діяльності В. Проходи в Чехословаччині у міжвоєнний період. З'ясовано, що в роки Другої світової війни він працював інженером з будівництва шосейних доріг, оборонних споруд, фабрик у Німеччині, Австрії, Чехії, Словаччині, Прибалтійських державах, СРСР, лише спорадично підтримуючи зв'язки з українськими громадськими організаціями, окремими їх членами. Звернено увагу на арешт та слідство щодо В. Проходи в лютому — вересні 1945 р. та його подальше заслання в Таллінні, згодом — в Ленінграді, а потім — у Комі АРСР у 1945 — 1954 рр. У 1956 р. як громадянин ЧСР (Чехословацької Соціалістичної Республіки) його було репатрійовано до Праги.

Шифр НБУВ: РА453029

5.Ц.390. Військово-політична та громадська діяльність Володимира Сальського (1885 — 1940): автореф. дис. ... канд. іст. наук: 20.02.22 / Д. С. Каменцев; Національна академія сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного. — Львів, 2021. — 21 с. — укр.

Проаналізовано військово-політичну та громадську діяльність відомого представника військової еліти, генерал-хорунжого армії УНР, міністра військових справ УНР та ДіУ УНР Володимира Сальського крізь призму суспільно-політичних процесів, воєнних дій на території України та інших європейських держав, що стали осередками перебування української еміграції у першій половині ХХ ст. Розглянуто особливості професійного становлення В. Сальського як військового, акцентовано на його участі у революційних подіях на території України у 1917 — 1921 рр., зокрема в українізації частин Північного фронту російської армії на завершальному етапі Першої світової війни. Значну увагу зосереджено на участі В. Сальського як командувача Запорізької групи армії УНР у низці військових операцій зі звільнення території України від більшовицьких військ влітку 1919 р.: Проскурівській, Жмеринській операціях та звільненні Києва. Визначено ключові напрями діяльності на чолі Міністерства військових справ УНР, особливо в екзилі, охарактеризовано публіцистичну діяльність В. Сальського, активізація якої припала на емігрантський період його життя. Наголошено на перших пробах генерала й у науковій сфері.

Шифр НБУВ: РА453030

5.Ц.391. Перша Гуцульська сотня УСС сотника Кліма Гутковського: [іст.-док. вид.] / П. Сіреджук; Прикарпатський нац. ун-т імені Василя Стефаника. — Львів: Галич-Прес, 2022. — 191 с.: іл., фот. — Бібліогр.: с. 166-174. — укр.

Представлено книгу, яка являється даниною пам'яті й шані стрільцям і старшинам Першої Гуцульської сотні українських січових стрільців (УСС), які зі зброєю в руках захищали незалежність краю, а також виборювали соборність України. Вписано, завдяки їм нову яскраву сторінку в історію українського військового мистецтва, єдності національного духу, спільності всеукраїнської політичної думки. Складено поіменний список стрільців і старшин Першої Гуцульської сотні УСС сотника Кліма Гутковського на основі здобутків української історіографії та на багатому документальному матеріалі вітчизняних і зарубіжних архівів, які досі не вводилися у науковий обіг. Розраховано дане історико-документальне видання на всіх, хто цікавиться історією Галицької Гуцульщини та прагне пізнати вклад гуцулів у визвольні змагання українців у часі Великої війни 1914 — 1918 рр.

Шифр НБУВ: ВС70107

5.Ц.392. Порівняльний аналіз організаційних структур зенітної ракетної бригади Збройних Сил України та бригади протиповітряної оборони НАТО / К. В. Закутін, В. О. Алексєєв, О. Л. Коломієць, В. І. Ткаченко // Зб. наук. пр. Харків. ун-ту Повітр. сил. — 2022. — Вип. 3. — С. 14-20. — Бібліогр.: 14 назв. — укр.

В Збройних силах (ЗС) України триває процес адаптації організаційно-штатної структури частин та підрозділів до стандартів НАТО. Під час відбиття збройної агресії РФ проти України постало питання поставок в Україну зенітних ракетних комплексів (ЗРК) іноземного виробництва, зокрема NASAMS та IRIS-T. Ці ЗРК необхідно інтегрувати до системи протиповітряної/протиракетної оборони (ППО/ПРО) України та до структури частин зенітних ракетних військ (ЗРВ) Повітряних сил (ПС) ЗС України. Проведено аналіз організаційних структур зенітної ракетної бригади ЗС України та бригади ППО НАТО з метою подальшого обґрунтування структури перспективних зенітних ракетних бригад ЗС України.

Шифр НБУВ: Ж70455

5.Ц.393. Теоретичні і методичні основи розвитку методологічної культури ад'юнктів: автореф. дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04 / І. М. Козубцов; Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка. — Тернопіль, 2021. — 40 с.: рис. — укр.

Визначено зміст і структуру методологічної культури ад'юнктів, критерії та показники її сформованості. З'ясовано суть і значення феномену «наукова школа» в контексті розвитку методологічної культури ад'юнктів. Обґрунтовано концепцію та на її теоретичних основах розроблено педагогічну систему розвитку методологічної культури ад'юнктів. Спроектовано модель науково-методичного супроводу ад'юнктів у контексті індивідуальної адаптивної траєкторії їх підготовки. Визначено організаційно-педагогічні умови та систематизовано традиційні та специфічні форми, методи, засоби навчання, педагогічні технології у складі комплексної методики розвитку методологічної культури ад'юнктів. Проаналізовано нормативно-правову складову об'єктного компонента методологічної культури ад'юнктів. Експериментально перевірено ефективність педагогічної системи розвитку методологічної культури ад'юнктів.

Шифр НБУВ: РА453021

5.Ц.394. Шляхи удосконалення методики оцінювання ефективності бойових дій зенітних ракетних військ з використанням геоінформаційної системи «Аргумент» / В. В. Грідіна,

С. А. Кузьмін, В. Г. Малюга // Наука і техніка Повітр. сил Збройн. сил України. — 2022. — № 2. — С. 41-47. — Бібліогр.: 12 назв. — укр.

У зв'язку з удосконаленням підходів до створення системи протиповітряної оборони держави в умовах активної агресії, існуючий методичний апарат оцінювання ефективності бойового застосування зенітних ракетних військ потребує уточнення та вдосконалення. Для забезпечення необхідного рівня ефективності системи зенітного ракетно-артилерійського прикриття доведено необхідність здійснення заходів щодо удосконалення існуючих теоретичних і методичних підходів щодо організації та оцінювання системи ППО військ та об'єктів відповідно до сучасних умов бойових дій. Запропоновано шляхи удосконалення методики оцінювання ефективності угруповань ЗРВ з використанням геоінформаційної системи «Аргумент».

Шифр НБУВ: Ж100320

Див. також: 5.Т.46, 5.Т.65, 5.Т.70

Окремі види збройних сил, роди військ і служби

Сухопутні війська

5.Ц.395. Моделювання діаграм зворотного вторинного випромінювання снарядів до спареної зенітної установки ЗУ-23 в міліметровому діапазоні довжин хвиль / С. В. Орехов, А. Ф. Волков, В. Г. Стадніченко, М. М. Бречка // Зб. наук. пр. Харків. ун-ту Повітр. сил. — 2022. — Вип. 3. — С. 46-51. — Бібліогр.: 23 назв. — укр.

Розглянуто методику розрахунку характеристик розсіювання складних радіолокаційних об'єктів, зокрема артилерійських снарядів до спареної зенітної установки. Інформацію щодо характеристик розсіювання різних об'єктів радіолокації можливо одержати шляхом натурних експериментів та шляхом моделювання, фізичного або математичного. В даний час у зв'язку з розвитком обчислювальної техніки широкого поширення знайшли методи математичного моделювання характеристик розсіювання різних об'єктів радіолокації, зокрема їх діаграм зворотного вторинного випромінювання. Наведені діаграми зворотного вторинного випромінювання артилерійських снарядів до установки ЗУ-23 в міліметровому діапазоні довжин хвиль одержано шляхом математичного моделювання. Проаналізовано основні закономірності їх вторинного випромінювання залежно від довжин хвиль в міліметровому діапазоні хвиль. Дані методи не вимагають значних фінансових та матеріальних ресурсів і мають певні переваги у порівнянні з проведенням натурних експериментів.

Шифр НБУВ: Ж70455

5.Ц.396. Проблеми застосування бойових броньованих машин у складі розвідувально-вогневих систем та шляхи їх вирішення / М. Г. Грубель, М. О. Манзак, В. Ф. Кохан, М. Я. Волощук // Зб. наук. пр. Харків. ун-ту Повітр. сил. — 2022. — Вип. 3. — С. 70-77. — Бібліогр.: 21 назв. — укр.

Проведено аналіз сучасних умов бойового застосування бойових броньованих машин. Встановлено, що вони суттєво відрізняються від умов, для яких було створено існуючі типи бойових броньованих машин. Невідповідність існуючих типів полягає в недостатній пристосованості до високоманеврених автономних дій у складі розосереджених підрозділів (бойових груп), обмежених можливостях ураження об'єктів противника за межами прямої видимості. Запропоновано шлях створення перспективних типів бойових броньованих машин, який полягає не в нарощуванні тактико-технічних характеристик існуючих типів, а в максимальному використанні резервів системної побудови перспективних типів, розширенні можливостей створення типів бойових броньованих машин технологічно спрощеного виконання, що надає змогу досягати нових властивостей за рахунок перерозподілу бойових завдань. На відміну від існуючих, запропоновані типи бойових броньованих машин характеризуються іншим поєднанням бойових властивостей та змінними способами бойового застосування, скороченим складом екіпажу, відсутністю десанту, модульністю побудови.

Шифр НБУВ: Ж70455

5.Ц.397. Справочник стрелка-марксмена. Для територіальної оборони ВС України / Р. Ю. Калининченко, П. В. Титаренко. — Суми: Мрія, 2022. — 174 с.: іл., табл. — Бібліогр.: с. 174. — укр.

Солдат-марксмен, навчаючись снайперському промыслу без отрува от боевой работы, не в состоянии помнить большой объем табличных баллистических данных, расчетных формул для введения поправок, способов определения дистанции до цели скорости ветра и прочее. Поэтому ему тяжело, а иногда и невозможно рассчитать на поле боя исходные данные для стрельбы. Представлено определение исходных данных для стрельбы. Рассмотрены вопросы оптических прицелов и работы с ними; прицелки винтовки под оптический прицел; выбор оптического прицела и его эксплуатация; вопросы практической баллистики;

основные правила меткого выстрела. Представлено определение расстояний до целей, горизонтальные поправки. Рассмотрены вопросы стрельбы по движущимся целям, взятия учреждения. стрельбы в особых условиях. Внимание уделено технике стрельбы в различных условиях. Представлены основы снайперской тактики. Охарактеризована работа снайпера на дистанции «в упор» при подвижном боеконтакте.

Шифр НБУВ: ВА861365

Військово-повітряні сили

5.Ц.398. Адаптація спеціального математичного програмного забезпечення імітації роботи станцій попередження про опромінення СПО-15 до вимог сучасної льотної експлуатації / А. В. Воронін, О. І. Канишев, І. В. Лаптев, О. В. Федоровський // Зб. наук. пр. Харків. ун-ту Повітр. сил. — 2022. — Вип. 3. — С. 26-30. — Бібліогр.: 12 назв. — укр.

Розглянуто створення сприятливих умов щодо опанування льотним складом бортових засобів радіоелектронної боротьби, а саме — станцій попередження про опромінення типу СПО-15, запропоновано проведення дослідження щодо розробки спеціального математичного програмного забезпечення імітації роботи та методичних рекомендацій щодо використання зазначеного спеціального математичного програмного забезпечення. Передбачається, що спеціальне математичне програмне забезпечення має повністю відтворювати функціонування СПО-15 та мати варіативність застосування.

Шифр НБУВ: Ж70455

5.Ц.399. Впровадження специфічних способів і засобів протидії безпілотним літальним апаратам в угрупованні зенітних ракетних військ / С. П. Ярош, Д. О. Гур'єв // Наука і техніка Повітр. сил Збройн. сил України. — 2022. — № 2. — С. 48-61. — Бібліогр.: 27 назв. — укр.

Наведено дані та здійснено аналіз особливостей озброєння для протидії безпілотним літальним апаратам (БЛА) для підсистем управління силами та засобами боротьби з БЛА, безпілотного прикриття, інженерного забезпечення, маскування та введення в оману при створенні системи боротьби з безпіотною авіацією в угрупованні зенітних ракетних військ. Проаналізовано характеристики озброєння українського та іноземного виробництва і можливі напрямки удосконалення засобів протидії БЛА. Результати аналізу можливо використовувати для комплектування системи боротьби з БЛА відповідним озброєнням в угрупованнях, частинах та підрозділах зенітних ракетних військ Повітряних сил Збройних сил України.

Шифр НБУВ: Ж100320

5.Ц.400. Встановлення відповідності основних термінів в галузі наземного забезпечення польотів авіаційної техніки країн-партнерів термінам аеродромно-технічного забезпечення польотів державної авіації України / С. М. Новічонок, О. А. Усачова, І. О. Солдатенко, І. О. Кашаєв, І. В. Терентьева // Наука і техніка Повітр. сил Збройн. сил України. — 2022. — № 2. — С. 31-40. — Бібліогр.: 30 назв. — укр.

Розглянуто проблеми встановлення відповідності термінології забезпечення польотів державної авіації України вимогам наземного забезпечення авіаційної техніки країн-партнерів, а саме труднощів, пов'язаних із тлумаченням основних понять і організації основних видів діяльності. Висвітлено неможливість безпосереднього використання узгоджених термінів ІСАО в зазначеній галузі. Встановлено ступінь відповідності основних термінів в галузі наземного забезпечення польотів авіаційної техніки країн партнерів термінам аеродромно-технічного забезпечення польотів державної авіації України.

Шифр НБУВ: Ж100320

5.Ц.401. Вторинне випромінювання безпілотних літальних апаратів (математичне моделювання): [монографія] / О. І. Сухаревський, І. В. Калужин, В. О. Василюк, С. А. Горелишев, Г. С. Залевський, І. Є. Ряполов; ред.: О. І. Сухаревський; Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут». — Харків: Мірошніченко О. А.: Мераш Publisher, 2022. — 268 с.: рис., табл. — Бібліогр.: с. 257-268. — укр.

Безпілотні літальні апарати (БПЛА) для розвідки та повітряного спостереження широко і успішно застосовуються в цивільних і військових цілях. Прогрес в області нових конструкційних матеріалів, силових установок, джерел живлення, мікроелектроніки та інформаційних технологій забезпечив можливість застосування безпілотної авіації для вирішення широкого кола завдань, де використання пілотованої авіації економічно недоцільно або практично неможливо. Розроблено методи одержання характеристик розсіювання безпілотних літальних апаратів. Запропоновано засоби зниження їх радіолокаційної помітності, а також наведено результати розрахунку вторинного випромінювання деяких безпілотних літальних апаратів. Увагу приділено методу розрахунку характеристик розсіювання тонких провідників, що розміщено під діелектричною оболонкою (наприклад, в крилі БПЛА). Досліджено шляхи зменшення радіолокаційної помітності фізеляжу БПЛА за рахунок вибору форми

його поперечного перерізу. Запропоновано порівняльну характеристику інтенсивності вторинного випромінювання тактичного БПЛА в метровому, дециметровому та сантиметровому діапазонах хвиль.

Шифр НБУВ: ВС70187

5.Ц.402. Дослідження елементів методики роботи JTAC (передового авіаційного навідника НАТО) під час забезпечення безпосередньої авіаційної підтримки сухопутних військ / С. В. Мартиненко, В. О. Іщук, О. М. Компанієць, В. Ф. Бойко, В. Ю. Ралко // Зб. наук. пр. Харків. ун-ту Повітр. сил. — 2022. — Вип. 3. — С. 38-45. — Бібліогр.: 13 назв. — укр.

Поставлена і вирішена задача дослідження елементів методики роботи JTAC/FAC (A) під час забезпечення безпосередньої авіаційної підтримки сухопутних військ. Це завдання є складовою частиною інтеграції національної програми підготовки передових авіаційних навідників до умов меморандуму про угоду для стандартизованої підготовки JTAC. Розуміння стандартних процедур, які виконують JTAC/FAC (A) під час забезпечення безпосередньої авіаційної підтримки сухопутних військ при проведенні багатонаціональних операцій та навчань, набуває важливого значення. Ефективність безпосередньої авіаційної підтримки залежить від ретельного, послідовного планування та детальної інтеграції підтримки з повітря в наземній операції.

Шифр НБУВ: Ж70455

5.Ц.403. Застосування інформаційних технологій для виявлення експлуатаційних пошкоджень у силових елементах високоавантажених конструкцій планера літального апарату / О. В. Колодійцев, В. О. Комаров, О. М. Дмитрієв, В. В. Шулежко, В. В. Кравчук // Наука і техніка Повітр. сил Збройн. сил України. — 2022. — № 2. — С. 20-30. — Бібліогр.: 13 назв. — укр.

Розглянуто питання щодо необхідності впровадження у систему технічного обслуговування літальних апаратів (ЛА) автоматизованого інформаційно-вимірального комплексу (АІВК) для проведення оперативного контролю технічного стану консольно закріплених конструкцій планера ЛА-крила і елементів хвостового оперення. За допомогою АІВК можливо виявити експлуатаційні пошкодження у силових елементах високоавантажених конструкцій планера ЛА, недоступних для візуального огляду — закриті обшивкою. При визначенні технічного стану пошкоджених конструкцій ЛА, застосовується метод контролю частоти власних коливань (ЧВК), що надає змогу об'єктивно підходити до вирішення питання щодо вибору методів їх відновлення і скорочення часу на нормативну тривалість ремонту. Розкрито суть методу контролю ЧВК та застосування АІВК. Доведено обладнання, що входить до складу АІВК та його блок-схему. Універсальність запропонованого АІВК полягає у його застосуванні на різних типах ЛА. Приведено приклади розміщення АІВК на ЛА.

Шифр НБУВ: Ж100320

5.Ц.404. Оцінювання ефективності взаємодії між Повітряними Силами та іншими складовими сил оборони при виконанні завдань в операціях (бойових діях) / О. І. Бабенко, О. М. Місюра, Д. О. Сізон, В. В. Калачова, В. П. Косенко, З. З. Закіров // Зб. наук. пр. Харків. ун-ту Повітр. сил. — 2022. — Вип. 3. — С. 7-13. — Бібліогр.: 12 назв. — укр.

Запропоновано методичний підхід до оцінювання ефективності взаємодії між Повітряними Силами ЗС України та іншими складовими сил оборони при виконанні завдань в операціях (бойових діях), удосконалено наявні інструментарії (моделі, сукупності показників та методики) оцінювання ефективності організації взаємодії Повітряних сил ЗС України та інших складових сил оборони. В результаті проведеного дослідження для оцінки ефективності організації взаємодії запропоновано використовувати ряд моделей та методик. Для синтезу сценаріїв варіантів організації взаємодії доцільним є використання сценарного аналізу. Для оцінки ефективності організації взаємодії запропоновано використовувати теоретико-графовий підхід, що ґрунтується на понятті ентропії графа. З'ясовано, що на складність структури системи управління і, відповідно, на складність організації взаємодії у більшій мірі буде впливати кількість органів управління, що організують взаємодію (та між якими буде організовуватись взаємодія) та розподіл інформаційних зв'язків взаємодії. З метою порівняння варіантів взаємодії запропоновано використовувати експертні оцінки, що будуються на методі аналізу ієрархії та методах рішення багатокритеріальних задач прийняття рішення. Розроблені методичні підходи до оцінки ефективності взаємодії та порівняння варіантів надади змогу перейти к генеруванню рекомендацій щодо організації взаємодії між Повітряними силами ЗС України та іншими складовими сил оборони. Одержані результати надають можливість безпосереднього використання методики під час організації та здійснення взаємодії Повітряних сил ЗС України та інших складових сил оборони обґрунтувати рекомендації щодо підвищення ефективності організації взаємодії між Повітряними силами ЗС України та іншими складовими сил оборони під час підготовки та виконання завдань в операціях (бойових діях).

Шифр НБУВ: Ж70455

5.Ц.405. Система інформаційного забезпечення протидії безпілотним літальним апаратам противника при комплексному застосуванні засобів радіоелектронної боротьби / С. П. Лещенко, А. А. Адаменко, В. А. Лупандін, Г. В. Мегельбей // 36. наук. пр. Харків. ун-ту Повітр. сил. — 2022. — Вип. 3. — С. 31-37. — Бібліогр.: 12 назв. — укр.

Запропоновано варіанти створення системи інформаційного забезпечення протидії безпілотним літальним апаратам противника при комплексному застосуванні засобів радіотехнічної розвідки та радіоелектронної боротьби за рахунок комбінованого застосування елементів спеціального програмного математичного забезпечення «Віраж — Планшет» в локальній обчислювальній мережі окремого тактичного угруповання. Обґрунтовано доцільність розробки та сформовано основні вимоги до системи підтримки прийняття рішень щодо радіоелектронної боротьби з безпілотними літальними апаратами противника.

Шифр НБУВ: Ж70455

Військова техніка. Воєнно-технічні науки

5.Ц.406. Алгоритм автоматизованого призначення персоналу інформаційною системою супроводження випробувань: підготовча стадія випробувань / І. В. Корнієнко, С. П. Корнієнко, А. В. Тристан, М. М. Герашенко, М. О. Солодчук // Наука і техніка Повітр. сил Збройн. сил України. — 2022. — № 2. — С. 62-72. — Бібліогр.: 34 назв. — укр.

Побудовано алгоритм автоматизованого формування команд інженерів-випробувачів на підготовчій стадії випробувань озброєння та військової техніки. Розроблено механізм автоматизованого формування переліку випробувальних підрозділів на основі аналізу текстових документів, які супроводжують випробувальні зразки на підготовчій стадії випробувань. Сформульовано критерії відбору персоналу для розробки програмно-методичної документації випробувань. Розроблено алгоритми відбору фахівця з окремого випробувального підрозділу та автоматизованого формування команди інженерів-випробувачів на підготовчу стадію випробувань. Реалізація алгоритмів у складі підсистеми управління персоналом автоматизованої інформаційної системи супроводження випробувань озброєння та військової техніки надасть змогу скоротити часові й трудові витрати на роботи з формування команд інженерів-випробувачів, оптимізувати графік залучення персоналу до випробувань, забезпечити найбільшу відповідність між задачами з випробування зразків озброєння та військової техніки і компетенціями випробувачів, налагодити дієву систему аналізу й оцінки відповідності індивідуальних компетентностей персоналу.

Шифр НБУВ: Ж100320

5.Ц.407. Ініціатива щодо побудови системи метрологічного забезпечення зразків озброєння та військової техніки іноземного виробництва / С. С. Войтенко, О. О. Бабич, О. О. Калініченко, О. Г. Воробійов // 36. наук. пр. Харків. ун-ту Повітр. сил. — 2022. — Вип. 3. — С. 59-64. — Бібліогр.: 17 назв. — укр.

Розглянуто ініціативу щодо побудови системи метрологічного забезпечення зразків озброєння та військової техніки іноземного виробництва, яка ґрунтується на методи експертних оцінок. Наведено рекомендації щодо обмежень, а також допустимі припущення та розкрито етапи проведення робіт для одержання обґрунтованої кількості мінімально необхідних параметрів та послідовності їх контролю при метрологічному обслуговуванні зразків озброєння та військової техніки іноземного виробництва, опираючись на їх використання під час ведення бойових дій. Надано поради щодо обрання експертів та оцінки результатів їх діяльності.

Шифр НБУВ: Ж70455

5.Ц.408. Модель організації скритого каналу передачі даних в інформаційно-телекомунікаційних мережах спеціального призначення / С. І. Хмелевський, І. М. Тупиця, В. М. Биков, С. І. Рацкевич, О. О. Першин // 36. наук. пр. Харків. ун-ту Повітр. сил. — 2022. — Вип. 3. — С. 52-58. — Бібліогр.: 41 назв. — укр.

Досліджено існуючі підходи до забезпечення необхідного рівня інформаційної безпеки даних, що передаються в інформаційно-телекомунікаційних мережах спеціального призначення (ІТКМ СП) з позиції їх цілісності та конфіденційності. Проаналізується переваги та недоліки використання криптографічного підходу для забезпечення необхідного рівня інформаційної безпеки даних інформаційного ресурсу. Обґрунтовано використання стеганографічного напрямку для організації скритого каналу передачі даних в ІТКМ СП для забезпечення розмежування

доступу до секретних повідомлень в умовах збереження їх цілісності. Суть запропонованого підходу полягає у приховуванні самого факту існування секретної інформації в інформаційному ресурсі. Розробляється концептуальна модель організації скритого каналу передачі даних в ІТКМ СП, суть якої полягає у синтезі методів стеганографічного приховування та кластерного аналізу. Розробляється математична модель приховування секретних повідомлень, що передаються в ІТКМ СП для розмежування доступу до службової інформації в умовах збереження її цілісності. Суть моделі полягає у формуванні кластерів елементів за кількісною ознакою, в межах яких виконується стеганографічне перетворення. Формуються вимоги до кластерів, які пропонується використовувати для вбудовування секретного повідомлення, з позиції забезпечення необхідної пропускну спроможності скритого каналу передачі даних та зниження кореляційних зв'язків між елементами контейнера-результату та контейнера-оригіналу.

Шифр НБУВ: Ж70455

5.Ц.409. Оцінювання ефективності планування метрологічного обслуговування зразків озброєння та військової техніки військових частин / В. Б. Кононов, В. Ю. Запека, О. В. Рєвін // 36. наук. пр. Харків. ун-ту Повітр. сил. — 2022. — Вип. 3. — С. 65-69. — Бібліогр.: 12 назв. — укр.

Предмет дослідження — порядок оцінювання планування метрологічного обслуговування озброєння та військової техніки військ (сил) силами обслуги виїзних метрологічних ремонтно-відновлювальних груп, що потребує оцінювання ефективності метрологічного обслуговування зразків озброєння та військової техніки військових частин. Мета дослідження — оцінити ефективність планування метрологічного обслуговування зразків озброєння та військової техніки військових частин. Задача, що вирішується, — обґрунтування показника ефективності метрологічного обслуговування засобів вимірювальної техніки військових частин (підрозділів), який слід застосовувати для оцінювання ефективності використання універсальних та спеціалізованих виїзних метрологічних груп. Основний підсумок роботи: викладений підхід до визначення показника ефективності метрологічного обслуговування засобів вимірювальної техніки військових частин (підрозділів) слід застосовувати для оцінювання ефективності використання універсальних і спеціалізованих виїзних метрологічних груп при плануванні метрологічного обслуговування зразків озброєння та військової техніки військових частин.

Шифр НБУВ: Ж70455

Служба з питань надзвичайних ситуацій. Цивільна оборона

5.Ц.410. Навчальний посібник для самостійного вивчення дисципліни «Цивільний захист». Ч. 1. Теоретична / М. О. Журавель, С. М. Журавель, М. І. Лазуткін, Ю. В. Якімцов; «Запорізька політехніка», Нац. ун-т. — Запоріжжя, 2021. — 235 с.: табл., рис. — Бібліогр.: с. 226-230. — укр.

Розглянуто основні питання з курсу цивільного захисту. Наведено основні вимоги міжнародних, державних і нормативно-правових актів, які стосуються цивільного захисту, з урахуванням їх змін, уточнень і доповнень.

Шифр НБУВ: В359339/1

5.Ц.411. Основні засади медичного захисту в екологічній війні: метод. рек. / уклад.: В. П. Печиборщ, В. М. Якимець, В. В. Вороненко, Т. П. Кризька, В. Л. Весельський, В. В. Якимець, О. В. Печиборщ; НАН України, Державна наукова установа «Центр інноваційних медичних технологій НАН України», Науково-практичний медичний центр дитячої кардіології та кардіохірургії МОЗ України. — Київ: Людмила, 2023. — 59 с.: іл., фот. — Бібліогр.: с. 55-58. — укр.

Розглянуто наслідки перших місяців повномасштабної війни. Визначено питання екологічної війни; екологічні наслідки впливу війни на природу. Розглянуто питання ядерного тероризму; наслідки ураження об'єктів хімічної промисловості; ураження об'єктів енергетичної інфраструктури. Наведено проблеми окупованих територій. Визначено мінну екологічну небезпеку. Увагу приділено впливу на екобезпеку запалювальних боеприпасів. Визначено наслідки їх впливу на здоров'я українців та екологічну ситуацію в Україні. Охарактеризовано екологічні наслідки для Європи та світу; можливі екологічні проблеми війни в перспективі. Розглянуто питання медичного захисту, забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення в умовах війни.

Шифр НБУВ: ВА861441

Культура. Наука. Освіта

(реферати 5.Ч.412 — 5.Ч.460)

5.Ч.412. Інтеграція світових наукових процесів як основа суспільного прогресу: матеріали VI Міжнар. наук.-практ. конф., 25 — 26 листоп. 2022 р., м. Київ / НАН України, Науково-навчальний центр прикладної інформатики, Інститут інноваційної освіти, «Інтеграція світових наукових процесів як основа суспільного прогресу», міжнародна науково-практична конференція. — Київ: Ін-т інновац. освіти, 2022. — 147 с.: рис., табл. — укр.

Представлено матеріали конференції «Інтеграція світових наукових процесів як основа суспільного прогресу», до збірника увійшли матеріали наукових робіт (тези доповідей, статті).

Шифр НБУВ: ВА862025

5.Ч.413. Наука та освіта: зб. пр. XVII Міжнар. наук. конф., 15 — 22 січ. 2023 р., Хайдусобосло (Угорщина) / ред.: А. В. Горшко, А. М. Гуржій, А. Бубуліс, Л. М. Прейгерман, Ю. Д. Костін, Т. М. Натріашвілі, Я. Петрашек, Л. А. Карташова, М. В. Зембицька; National Council of Ukraine for Mechanism and Machine Science (Member Organization of the International Federation for Promotion of Mechanism and Machine Science), Council of Scientific and Engineer Union in Khmelnytsky Region, Khmelnytskyi National University, Israeli Independent Academy for Development of Sciences. — Хмельницький: ХНУ, 2023. — 141 с.: рис., табл. — укр.

Розглянуто проблеми освіти, моделювання, інформаційних систем і технологій, будівництва та архітектури, техніки. Звернено увагу на економічні та управлінські аспекти цих питань, методологічні засади цифровізації професійної освіти. Проаналізовано маркетингові дослідження у будівельній галузі, складові елементи надійності та ефективності логістичних систем у будівельному виробництві.

Шифр НБУВ: ВА861782

5.Ч.414. Про створення Комісії НАН України з питань комунікацій із суспільством і популяризації наукової діяльності: (стенограма доп. на засід. Президії НАН України 4 листоп. 2020 р.) / О. О. Рафальський // Вісн. НАН України. — 2020. — № 11. — С. 26-28. — укр.

Наголошено на необхідності активізації роботи з інформування широких кіл громадськості про досягнення сучасної науки, найважливіші результати наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності вчених НАН України, висвітлення ролі Академії у вирішенні важливих загальнодержавних проблем, налагодження дієвих механізмів комунікації з представниками засобів масової інформації. З метою успішного вирішення поставлених завдань запропоновано створити комісію НАН України з питань комунікацій із суспільством і популяризації наукової діяльності.

Шифр НБУВ: Ж20611

Наука. Науково-дослідна робота

5.Ч.415. Академічна традиція українського зарубіжжя: історія і сучасність / А. Атаманенко, О. Блашків, Д. Бурім, С. Вакулєнко, І. Гирич, С. Годжал, А. Житкевич, М. Жулинський, І. Іванкович, К. Каруник, А. Кіпа, Л. Масенко, В. Пономарьов, В. Пришляк, С. Романов, Л. Рудницький, Т. Сидорчук, Т. Шестопалова, О. Юркова, О. Ясь; ред.: І. Гирич, Л. Рудницький; Українська Вільна Академія наук. — Київ: Простір, 2021. — 680 с.: іл., фот. — укр.

На пошану 80-річного ювілею визначного організатора української науки, президента Української Вільної Академії наук (УВАН) у США проф. Альберта Кіпи опубліковано матеріали про життєвий і науковий шлях вченого-літературознавця, його громадську діяльність. Надруковано студії науковців переважно материкової України і джерельні матеріали з архіву ім. Д. Антоновича УВАН у США, що висвітлюють біографію й наукову діяльність видатних гуманітаріїв Академії, більшість з яких у різний час були її президентами: Дмитра Дорошенка, Дмитра Чижевського, Олександра Оглоблина, Юрія Шевельова, Омеляна Прицака, Марка Антоновича та інших. До наукового обігу уперше введено листування між ученими, в якому висвітлено історію Академії, що продовжувала у часи комуністичного панування в Україні традиції незалежної Всеукраїнської академії наук у Києві (1918 — 1929 рр.).

Шифр НБУВ: ВС70109

5.Ч.416. Аналіз складників міжнародних рейтингів освітньо-наукових установ України / В. М. Горбачук, С. О. Гаврилен-

ко, Г. В. Голоцуков // Держава та регіони. Сер. Економіка та підприємництво. — 2021. — № 5. — С. 54-63. — Бібліогр.: 12 назв. — укр.

Практичне застосування показників, що використовуються в міжнародній системі експертизи, передбачено Законом України «Про наукову і науково-технічну діяльність» від 26 листопада 2015 р. З 2010 р. схвалено урядом Концепції розвитку електронного урядування в Україні, помітно впливають на цифровізацію суспільства, зокрема на цифровізацію освітньо-наукових програм і відповідних установ. Цифровізація програмно-цільового планування та управління в ефективних корпоративних інформаційних системах стає важливим засобом глобальної конкуренції, зокрема конкуренції у високотехнологічних галузях. Станом на 2021 р. лише кілька відсотків освітньо-наукових установ України охоплюються апробованими світовими рейтингами, відбиваючи стан високотехнологічних галузей України. Робота над міжнародними показниками науково-технічної діяльності на основі сучасних інформаційно-комунікаційних технологій є невід'ємною частиною організаційних зусиль в умовах глобальної конкуренції.

Шифр НБУВ: Ж23244:екон. та підпр.

5.Ч.417. Засновник української школи з міцності матеріалів та конструкцій в екстремальних умовах навантаження (до 110-річчя від дня народження академіка Г. С. Писаренка) / В. В. Матвеев, А. П. Зінковський // Вісн. НАН України. — 2020. — № 11. — С. 66-76. — укр.

12 листопада 2020 р. наукова громадськість відзначила 110 років від дня народження всесвітньо відомого українського вченого в галузі механіки деформівного твердого тіла, заслуженого діяча науки України, засновника Інституту проблем міцності НАН України, доктора технічних наук (1949), професора (1950), академіка НАН України (1964) Г. С. Писаренка.

Шифр НБУВ: Ж20611

5.Ч.418. Модернізація та наукові дослідження: парадигма інноваційного розвитку суспільства і технологій: матеріали VI Міжнар. наук.-практ. конф. 27 — 28 січ. 2023 р. м. Київ / НАН України, Науково-навчальний центр прикладної інформатики, Інститут інноваційної освіти. — Київ: Ін-т інновац. освіти, 2023. — 95 с.: рис. — укр.

Представлено матеріали конференції — матеріали наукових робіт (тези доповідей, статті). Рекомендовано освітянам, науковцям, викладачам, здобувачам вищої освіти, аспірантам, докторантам, студентам вищих навчальних закладів тощо.

Шифр НБУВ: ВА862026

5.Ч.419. На вістрі наукового пошуку: бібліогр. покажч. наук. пр. проф. Євгена Ковальчука / уклад.: О. В. Решетняк, І. Є. Марчук; Львівський нац. ун-т імені Івана Франка, Наукове товариство імені Шевченка. — Львів: Дослід.-вид. центр Наук. т-ва ім. Шевченка, 2020. — 110, [18] с.: фот. — укр.

Увагу приділено науково-педагогічній діяльності відомого фізико-хіміка, доктора хімічних наук, професора, академіка Технологічної Академії Наук України, члена Наукового товариства ім. Шевченка, керівника наукової школи «Фізико-хімія полімерів» кафедри фізичної та колоїдної хімії, заслуженого професора Львівського національного університету Є. П. Ковальчука. Подано нариси про життєвий шлях і науково-педагогічну діяльність Є. П. Ковальчука, список його друкованих праць, авторських свідчень і патентів, а також дисертаційних робіт, науковим керівництвом чи консультантом яких він був.

Шифр НБУВ: ВС70177

5.Ч.420. Науковці Національної академії наук України представили свої розробки на міжнародних виставках // Вісн. НАН України. — 2020. — № 11. — С. 45-50. — укр.

У Києві відбулося кілька широковідомих галузевих виставок («Безпека-2020», SOLAR Ukraine-2020, elcom Ukraine-2020 та ін.), у яких взяли участь наукові установи Національної академії наук України, запропонувавши відвідувачам свої розробки.

Шифр НБУВ: Ж20611

5.Ч.421. Основи наукових досліджень: навч. посіб. / Ю. П. Бойко, О. В. Тарасова. — Хмельницький: ХНУ, 2023. — 138 с.: рис. — Бібліогр.: с. 118-119. — укр.

Розкрито суть і роль наукових досліджень у суспільному житті, взаємозв'язок з практикою. Чільне місце посідає розгляд методології і методів наукових досліджень, їх застосування у філологічній науці. Наведено практичні рекомендації щодо логіки таких досліджень, стилістики викладу наукового тексту, змісту наукової діяльності й самостійної роботи з навчальною, науковою, методичною літературою, підготовки курсових та дипломних робіт.

Шифр НБУВ: ВА861732

5.Ч.422. «Патонівський маневр» в історії розвитку НАН України / О. С. Попович // Вісн. НАН України. — 2020. — № 11. — С. 59-65. — укр.

Висвітлено специфічні особливості розвитку НАН України, пов'язані з діяльністю Б. Є. Патона після обрання його президентом Академії. Показано, що реалізація проголошеного ним курсу на зміцнення зв'язків науки з виробництвом і прискорення практичного використання одержаних результатів досліджень і розробок у народному господарстві надала змогу практично подвоїти загальне фінансування Академії завдяки залученню коштів замовників. При цьому кардинально змінилася її структура: поряд з новими науковими інститутами, з'явилися конструкторсько-технологічні бюро та дослідні заводи, створювалися потужні науково-технологічні комплекси та інженерні центри. Значно зміцнилася матеріально-технічна база наукових досліджень, було зведено два академістечка, збудовано численні інститутські корпуси та великі обсяги житла для працівників Академії. Показово, що все це відбувалося в так званій «період стабілізації науки», коли переважна частина наукових центрів і філіалів АН СРСР та академії наук союзних республік не мала можливості так інтенсивно розвиватися. Така специфіка розвитку української Академії зумовлена ініціативою її президента академіка Б. Є. Патона та його наполегливістю у здійсненні цього курсу. Використано матеріали офіційної статистики, доповнені враженнями і спостереженнями автора, адже йому довелося спостерігати ці процеси як зсередини, працюючи в НАН України, так і ззовні, відвідуючи більшість наукових центрів та філіалів АН СРСР.

Шифр НБУВ: Ж20611

5.Ч.423. Підготовка і захист дисертаційної роботи: [навч. посіб.] / В. З. Майк, Р. М. Садова, В. Ц. Жидецький; Українська академія друкарства. — Львів: УАД, 2021. — 195 с.: рис., табл. — укр.

Розглянуто основні етапи становлення відділу аспірантури і докторантури Української академії друкарства, перелік спеціальностей з описом паспортів з підготовки доктора філософії, кандидата і доктора наук. Розглянуто узагальнений алгоритм підготовки і захисту дисертаційного дослідження та основні вимоги до оформлення дисертаційної роботи з наведенням конкретних прикладів.

Шифр НБУВ: ВА86184

5.Ч.424. Про розроблення Концепції національної програми розвитку гуманітарної сфери України: (стендограма доп. на засід. Президії НАН України 4 листоп. 2020 р.) / С. І. Пирожков // Вісн. НАН України. — 2020. — № 11. — С. 22-25. — укр.

Висвітлено хід роботи з розроблення проекту Концепції національної програми розвитку гуманітарної сфери України, метою якої є визначення принципів та пріоритетів, обґрунтування соціально-економічних та соціокультурних засад гуманітарного розвитку України як необхідної передумови реалізації потенціалу кожного її громадянина, забезпечення конкурентоспроможності держави і нації в сучасному світі. Визначено заходи для забезпечення участі НАН України у вирішенні проблем гуманітарного розвитку України і формуванні концептуальних засад гуманітарної політики держави.

Шифр НБУВ: Ж20611

5.Ч.425. Суспільно-політична та наукова діяльність Осипа Маковця: монографія / В. П. Проскурняк; ред.: Б. Якимович. — Чернівці: Технодрук, 2022. — 327 с.: іл. — Бібліогр.: с. 148-172. — укр.

Досліджено на основі нововиявлених документальних матеріалів, життєвий шлях Осипа Маковця, його творчий доробок та діяльність як патріота, журналіста, редактора, літературознавця і публіциста, історика й етнографіста, політика і громадського діяча, на тлі соціокультурних процесів та національного руху українців на західноукраїнських землях другої половини XIX — першої чверті XX ст.

Шифр НБУВ: ВА86184

5.Ч.426. Творча спадщина В. М. Перетца в контексті культуротворчих процесів кінця XIX — початку XX століття: монографія / Ю. С. Сабадаш, Н. Стахіяєва, Ю. Нікольченко; ред.: Ю. С. Сабадаш; Маріупольський державний університет. — Київ: Ліра-К, 2022. — 227 с.: фот. — Бібліогр.: с. 110-134. — укр.

Зауважено, що зважаючи на високий рівень теоретичного опрацювання чинників, що яскраво позначають культурологічну складову творчості видатного вченого-енциклопедиста помезів'я XIX — XX ст. В. М. Перетца, автори монографії спиралася на специфічні ознаки історико-культурних етапів, міжнауковості, регіоніку, діалогізм, персоналізацію як структурний елемент біографічного методу, що надало змогу визначити його непересічну роль у розвитку європейської гуманістики та культурології означеного періоду.

Шифр НБУВ: ВА861670

5.Ч.427. Ювілей видатного гідроеколога сучасності (до 90-річчя академіка НАН України В. Д. Романенка) / С. О. Афанасьєв // Вісн. НАН України. — 2020. — № 11. — С. 77-80. — укр.

30 листопада 2020 р. виповнилося 90 років видатному українському вченому в галузі гідробіології, гідроекології, екологічної фізіології водних тварин, лауреату двох Державних премій України в галузі науки і техніки (1995, 2004), заслуженому діячеві науки і техніки України (1991), лауреату премії ім. В. Я. Юр'єва НАН України (1984), премії ім. І. І. Шмальгаузена НАН України (2002), директору Інституту гідробіології НАН України в 1980 — 2016 рр., доктору біологічних наук (1970), професору (1983), академіку НАН України (1988) В. Д. Романенку.

Шифр НБУВ: Ж20611

Документознавство

5.Ч.428. Аналітико-синтетичне опрацювання інформації: навч. посіб. для студентів закл. вищ. освіти спец. «Інформ., бібл. та архів. справа» / І. Ю. Шкіцька; Західноукраїнський Нац. ун-т. — 3-тє вид., оновл. та допов. — Тернопіль: ЗУНУ, 2022. — 259 с.: табл. — укр.

Розкрито суть аналітико-синтетичного опрацювання інформації. Висвітлено питання законодавчого обґрунтування понять «інформація», «інформаційна діяльність», «документ». Розглянуто документні ресурси як складник інформаційних ресурсів. Розкрито призначення та функції бібліографічного опису документа. Висвітлено особливості розвитку теорії та практики бібліографування. Наведено принципи складання бібліографічних описів.

Шифр НБУВ: ВА861677

Освіта. Педагогічні науки

5.Ч.429. Дистанційне та змішане навчання як засіб реалізації індивідуальної траєкторії професійного зростання педагога: монографія / О. О. Бабкова, Л. В. Васильченко, І. П. Воронікова, О. Г. Захар, М. О. Кириченко, А. Ю. Кульбедюк, Л. І. Меленць, В. Ю. Наумова, О. А. Олексюк, С. І. Полюга, О. В. Прсіна, О. Б. Рудик, І. В. Сапсай, О. П. Третяк, Д. О. Фролов, О. А. Хоменко, Н. М. Шацька, В. М. Щербина, Я. Ю. Якунін; ред.: І. П. Воронікова; Київський університет імені Бориса Грінченка. — Київ: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2022. — 255 с.: табл., рис. — Бібліогр.: с. 246-255. — укр.

Розглянуто питання щодо неперервного професійного розвитку педагогічних працівників в умовах інноваційних трансформацій післядипломної освіти та цифровізації суспільства. Висвітлено психолого-педагогічні аспекти запровадження дистанційних технологій для професійного розвитку вчителів. Акцентовано увагу на впровадженні освітніх програм підвищення кваліфікації вчителів в умовах дистанційного та змішаного навчання та на результатах наукових розвідок щодо використання різних форм навчання у власній професійній діяльності. Охарактеризовано неперервний професійний розвиток педагогічного працівника в умовах цифровізації суспільства та інноваційних трансформацій післядипломної освіти. Досліджено психолого-педагогічні аспекти запровадження дистанційних технологій навчання для підвищення кваліфікації педагогічних працівників. Увагу приділено освітнім програмам підвищення кваліфікації вчителів в умовах дистанційного та змішаного навчання. Визначено умови використання відкритих освітніх ресурсів, створення інститутами післядипломної освіти інформаційно-освітнього простору для професійного розвитку педагогів в умовах не тільки формальної, а й неформальної та інформальної освіти.

Шифр НБУВ: ВА860548

5.Ч.430. Енциклопедія освіти / голов. ред.: В. Г. Кремень; ред.: В. І. Луговий, О. М. Топузов, О. І. Ляшенко, С. Д. Максименко, Н. Г. Нічкало, П. Ю. Саух, Л. Д. Березівська, І. Д. Бех, В. Ю. Биков, М. С. Гальченко, В. В. Засенко, С. А. Калашнікова, М. О. Кириченко, Л. Б. Лук'янова, В. Г. Панок, В. О. Радкевич, О. Я. Савченко, М. М. Слосаревський, О. В. Сухомлинська; Національна академія педагогічних наук України. — 2-ге вид., допов. та перероб. — Київ: Юрінком Інтер, 2021. — 1143 с. — укр.

Представлено довідкове видання, в якому вміщено близько 1500 статей, що висвітлюють проблеми історії, теорії та практики української освіти, поняттєво-термінологічні засади педагогічної та психологічної наук; сучасні освітні парадигми та концепції. Висвітлено освітній процес у закладах освіти різних рівнів і типів, особливості зарубіжних систем освіти; персоналізовану інформацію про педагогів і громадських діячів, котрі сприяли розвитку освіти в Україні. Подано інформацію про суміжні галузі науки, що мають вагоме значення для становлення інноваційної людини, формування конкурентоспроможного людського капіталу. Зазначено, що Нац. академія педагогічних наук України відіграє важливу роль у забезпеченні модернізації національної системи освіти шляхом здійснення глибоких наукових досліджень

у сфері освіти, педагогіки і психології, конструктивного вдосконалення структури й змісту освіти, упровадження інноваційних технологій і методик навчання та виховання, обґрунтування рекомендацій щодо організації системи освіти в Україні, формування ефективної мережі закладів освіти, підготовки сучасних педагогічних кадрів і забезпечення гідних умов їхньої праці.

Шифр НБУВ: ВС70134

5.Ч.431. Інноваційні трансформації в сучасній освіті: виклики, реалії, стратегії: зб. матеріалів IV Всеукр. відкрит. наук.-практ. онлайн-форуму, Київ, 27 жовт. 2022 р. / ред.: І. М. Савченко, В. В. Ємець; НАН України, Національний центр «Мала академія наук України», Одеський нац. ун-т імені І. І. Мечникова, Ін-т обдарованої дитини, Нац. акад. пед. наук України, Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова, Ін-т цифровізації освіти, Ін-т педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна, Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова, Ін-т психології імені Г. С. Костюка, Національний авіаційний університет, Державна наукова установа «Ін-т модернізації змісту освіти», Криворізький природничо-науковий ліцей, Громадська організація «Школа адаптивного управління соціально-педагогічними системами», Комунальний заклад «Рішельєвський науковий ліцей», Державний університет «Одеська політехніка», ДВНЗ «Університет менеджменту освіти», Луганський нац. ун-т імені Тараса Шевченка. — Київ: Нац. центр «Мала акад. наук України», 2022. — 587 с.: рис. — укр.

Матеріали збірника репрезентують тези доповідей учасників IV Всеукраїнського відкритого науково-практичного онлайн-форуму «Інноваційні трансформації в сучасній освіті: виклики, реалії, стратегії», присвячені осмисленню теоретичних і методичних принципів забезпечення результативної діяльності закладів освіти. Звернено увагу на проблеми цифровізації освіти, шляхи та засоби формування ефективного віртуального простору для розв'язання актуальних освітніх проблем. Розглянуто питання трансдисциплінарних напрямів наукового мислення. Визначено вектори особистісного і професійного розвитку педагога, наукового потенціалу та перспектив впровадження STEM-освіти тощо. Тези доповідей зорієнтовано на узагальнення, систематизацію теоретичних положень, а також на впровадження їх в освітню практику, на використання інноваційних концепцій, застосування експериментальних розробок у процесі наукової та освітньої діяльності.

Шифр НБУВ: ВА861794

5.Ч.432. Розвиток професійної культури майбутніх фахівців: виклики, досвід, стратегії, перспективи: зб. матеріалів V Всеукр. наук.-практ. конф., 24 — 25 листоп. 2022 р. / Київська обласна державна адміністрація, Київський нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана, ДВНЗ «Університет менеджменту освіти», Нац. акад. пед. наук України, Ін-т педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна, Ірпінський фаховий коледж економіки та права, Криворізький фаховий коледж торгівлі та готельно-ресторанного бізнесу, Громадська організація «Ін-т соціогуманітарної політики». — Київ. — Ірпінь: Наукова столиця, 2022. — 205 с.: рис., табл. — укр.

Акцентовано увагу на розвитку особистості педагога професійного навчання в умовах цивілізаційних змін. Описано особливості використання активних методів навчання у професійній освіті. Розглянуто розмовний клуб як платформу формування педагогічної культури. Увагу приділено психофізіологічним проявам тривоги та стресів українських студентів в умовах війни. Запропоновано компетентнісно-орієнтований підхід при підготовці студентів. Висвітлено питання формування та розвитку професійної культури у майбутніх науковців і науково-педагогічних працівників ВВНЗ у контексті академічної доброчесності. Вивчено методологічні підходи до формування професійної культури майбутніх викладачів економіки. Запропоновано шляхи досягнення гнучкості та відкритості навчального процесу. Наведено психологічні рекомендації з інноваційного розвитку корпоративної культури майбутніх фахівців у закладі вищої освіти. Розглянуто окремі аспекти планування роботи методиста структурного підрозділу практичної підготовки. Увагу приділено формуванню особистості компетентних фахівців в умовах кризових ситуацій в суспільстві. Розкрито роль інформаційних технологій при підготовці майбутніх юристів. Висвітлено питання розробки методичної системи коучингового супроводу майбутніх фахівців. Розглянуто взаємодію вищої та професійної освіти на ринку праці в умовах трансформації сучасного українського суспільства.

Шифр НБУВ: ВА861561

Див. також: 5.Ч.413, 5.Ч.433

Історія освіти та педагогічної думки в Україні

Історія освіти та педагогічної думки в Україні XX — XXI ст.

5.Ч.433. Духовно-моральне виховання та освіта української молоді у спадщині Григорія Ващенка: автореф. дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.01 / Л. М. Петренко; Полтавський нац. пед. ун-т ім. В. Г. Короленка. — Полтава, 2021. — 40 с. — укр.

Досліджено й науково систематизовано творчу спадщину Г. Ващенка, з'ясовано її специфіку, структуру концепції духовно-морального виховання й освіти української молоді з погляду сучасних методологічних позицій, персоналістично-біографічного, феноменологічного, герменевтичного, синергетичного, парадигмального, аксіологічного, системно-хронологічного підходів. Охарактеризовано поняттєво-термінологічний інструментарій та концептуальні засади авторської моделі дослідження. Ураховуючи авторські критерії, розроблено й науково аргументовано періодизацію науково-педагогічної та освітньо-культурної діяльності вченого: I період — освітньо-виховний (1878 — 1903 рр.); II період — професійно-діяльнісний (1903 — 1917 рр.); III період — експериментально-новаторський (1917 — 1934 рр.); IV період — науково-дослідницький (1934 — 1943 рр.); V період — методолого-аналітичний (1943 — 1967 рр.). Виокремлено закономірності, суперечності, тенденції (універсальні загальноосвітні та творчо-діяльнісні особистісні) науково-педагогічної та освітньо-культурної творчості Г. Ващенка. Систематизовано сукупність ідей і засобів технологічного складника концепції духовно-морального виховання та освіти української молоді у спадщині Г. Ващенка. Здійснено наукову оцінку доробку Г. Ващенка в дослідженнях сучасних учених.

Шифр НБУВ: РА453039

5.Ч.434. Савченко Михайло Пилипович — Заслужений вчитель України. Педагог, краєзнавець, дослідник: анот. біобібліогр. покажч. / упоряд.: С. В. Косянчук; наук. ред.: І. М. Савицька; Київська гімназія східних мов № 1. — Київ: Фенікс, 2022. — 175 с.: фот. — укр.

Подано анотований біобібліографічний покажчик, який відображає життєву, педагогічну, краєзнавчу, науково-методичну діяльність заслуженого вчителя України, заступника директора за навчально-методичної роботи Київської гімназії східних мов № 1 М. П. Савченка. Унікальності цьому виданню додає зміст четвертого розділу, який називається «Тематичні цитати з друкованих праць М. П. Савченка». Світлина з особистого архіву М. П. Савченка, укладено за хронологічним принципом (п'ять розділ книги), супроводжено відповідними підписами.

Шифр НБУВ: ВА861913

Див. також: 5.Т.72, 5.У.76

Загальноосвітня школа. Шкільна педагогіка

Шкільна педагогіка

(теорія освіти, навчання та виховання)

5.Ч.435. Здоров'язбережувальне виховання учнів загальноосвітніх шкіл Польщі (XX — початок XXI століття): монографія / Л. В. Сливка. — Івано-Франківськ: Дискурс, 2022. — 587 с.: іл., табл. — Бібліогр.: с. 382-453. — укр.

Досліджено теоретичні основи та практичні засади реалізації здоров'язбережувального виховання учнів загальноосвітніх шкіл Польщі у хронологічних межах XX — початок XXI ст. Висвітлено соціокультурні та педагогічні детермінанти становлення і розвитку цього педагогічного процесу на польських землях. Запропоновано його періодизацію, охарактеризовано й узагальнено найважливіші педагогічні ідеї щодо відповідних виховних впливів, які сконцентровано у творчій спадщині відомих і малознаних репрезентантів польської спільноти, у навчальних та виховних програмах загальноосвітніх шкіл, матеріалах масових акцій (з'їзди, конгреси, симпозіуми). Проаналізовано форми, методи і засоби практичної реалізації здоров'язбережувального виховання учнів. Запропоновано можливості доцільного використання прогресивного польського досвіду здоров'язбережувального виховання учнів загальноосвітніх шкіл в українській освітній практиці. Актуальність дослідження зумовлено соціальним запитом на формування нової генерації людей, здатних протягом тривалого часу зберігати якість усіх функцій життєдіяльності відповідно до змін умов і рівнів біологічного й соціального розвитку, і, відповідно до цих тенденцій, пошуками ефективних засобів розв'язання проблеми збереження здоров'я дітей та юнацтва. Обґрунтовано потребу прогнозування певних нововведень у теорію і практику педагогіки здоров'я із урахуванням ретроспективного зарубіжного дослідницького поля. Запропоновано пошук інноваційних навчально-виховних технологій, які здатні забезпечити формування нового типу особистості — стійкої, ідентичної до самої себе, яка має активну діяльну позицію і прагнення до самовдосконалення в контексті здоров'я впродовж усього життя.

Шифр НБУВ: ВС70189

5.Ч.436. Професійно-фахова студія: методика і технологія Нової української школи: наук.-метод. посіб. / В. І. Шуляр; Миколаївський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти. — Миколаїв: МОІШПО, 2023. — 250, [1] с.: іл. — Бібліогр.: с. 220-233. — укр.

Представлено посібник, який містить теоретичні основи організації професійно-фахової студії для педагогів у системі підвищення кваліфікації. Обґрунтовано представлено інноваційні

моделі організації занять, які підкріплено конкретними матеріалами занять із педагогічними працівниками. Апробовано запропоновані моделі під час курсів підвищення кваліфікації педагогів Миколаївщини та в закладі загальної середньої освіти № 57 ім. Т. Г. Шевченка м. Миколаєва впродовж 2014 – 2020 рр.

Шифр НБУВ: ВА861937

Спеціальні школи. Дефектологія

5.Ч.437. Комплексна оцінка розвитку дитини з мовленнєвими порушеннями: навч.-метод. посіб. / уклад.: Л. А. Черніченко; Уманський держ. пед. ун-т ім. П. Тичини. — Умань: Соцінський М. М., 2023. — 142 с.: табл. — Бібліогр.: с. 139-142. — укр.

Представлено діагностичний та методичний матеріал для використання в практиці дитячих закладів різного профілю, які займаються питаннями психолого-педагогічного вивчення дітей раннього віку з мовленнєвими порушеннями. Запропоновано матеріал, що надає змогу визначити рівень мовленнєвого розвитку дитини раннього віку, виявити відхилення у мовленнєвому розвитку, позначити напрямки логопедичної роботи. Навчально-методичний посібник адресовано здобувачам вищої освіти, які займаються за спеціальністю Розкрито проблеми мовленнєвих розладів та їх корекції у дітей. Надано нормативи психомоторного розвитку дітей першого року життя, нормативи психомоторного розвитку дітей другого та третього року життя. Розглянуто анатомо-фізіологічні механізми мовлення та загальну характеристику відхилень у розвитку мовлення у дітей раннього віку.

Шифр НБУВ: ВА861660

5.Ч.438. Навчання мов і літератури дітей з особливостями психофізичного розвитку: навч.-метод. посіб. / О. С. Казачінер. — Харків: Панов А. М., 2020 — Бібліогр.: с. 218-221. — укр.

Охарактеризовано нормативно-правове забезпечення організації процесу навчання дітей з особливостями психофізичного розвитку (ОПФР). Проаналізовано використання вчителем арт-терапевтичних методик в освітньому процесі з мов і літератури. Розглянуто процес адаптації та модифікації навчальних матеріалів із мов та літератури. Охарактеризовано особливості оволодіння мовним та мовленнєвим матеріалом різними категоріями дітей з ОПФР (діти з порушеннями слуху, діти з порушеннями зору, діти з порушеннями мовлення, діти з порушеннями опорно-рухового апарату, діти з порушеннями інтелектуального розвитку). Досліджено специфіку організації процесу навчання рідної та іноземної мови дітей з ОПФР. Проаналізовано роботу вчителя та учнів із творами дитячої художньої літератури про дітей з ОПФР.

Шифр НБУВ: ВА861601

5.Ч.439. Формування мовленнєвої компетентності молодших підлітків в інклюзивному навчальному середовищі основної школи (перехідному етапі НУШ): навч.-метод. посіб. для студентів пед. спец. та педагогів закл. заг. освіти з інклюз. формою навчання / М. В. Гриньова, О. Г. Губарь; Полтавський нац. пед. ун-т ім. В. Г. Короленка. — Полтава: Астроя, 2021. — 273 с.: іл., табл. — (Нова українська школа). — Бібліогр.: с. 240-243. — укр.

Запропоновано посібник, який розкриває зміст, форми, суть і методи діагностики та формування мовленнєвої компетентності молодших підлітків в інклюзивному навчальному середовищі основної школи на перехідному етапі Нової української школи (НУШ). Представлено методичні рекомендації та дидактичний матеріал, які допоможуть в організації інклюзивного освітнього середовища та роботи в ньому з молодшими підлітками (5 – 6 класи) педагогам, психологам, логопедам, вчителям української мови вчителям-предметникам, зокрема на етапі організації діагностичного процесу, розробки індивідуальної програми розвитку, вибору провідних форм роботи, організації та здійсненні корекційно-розвиткового процесу. Зазначено, що вміщені методичні розробки мають на меті в простій, цікавій, доступній формі сприяти розвитку рівня мовленнєвої компетентності молодших підлітків з порушеннями мовлення, які перебувають в умовах інклюзивного навчального закладу, сприяють розвитку основних її компонентів з опорою на програму закладу загальної освіти.

Шифр НБУВ: ВА861968

Професійна і спеціальна освіта

Вища освіта

5.Ч.440. Артосвіта: навч.-метод. посіб. / О. Половіна, І. Кондратець; Київський університет імені Бориса Грінченка. — Київ: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2022. — 554 с.: табл. — Бібліогр.: с. 493-497. — укр.

Висвітлено теоретико-методологічні основи та авторські підходи до викладання навчальної дисципліни «Артосвіта дітей до-

шкільного віку». Розкрито загальні засади освітньої технології МРІО (мистецька рефлексія і образотворення), суть, методи й форми її реалізації з урахуванням новітніх тенденцій розвитку вищої й дошкільної освіти. Особливу увагу приділено аспектам формування педагогічної, мистецької, рефлексійної, чутливої культури майбутніх вихователів. Досліджено формування мистецької культури особистості. Проаналізовано методичні засади артосвіти дітей дошкільного віку. Охарактеризовано специфіку проведення екскурсій мистецького спрямування з дітьми дошкільного віку. Розглянуто особливості самостійної художньої діяльності в закладі дошкільної освіти. Розкрито особливості театральної діяльності в закладі дошкільної освіти. Досліджено особливості планування, організації та проведення свят і розваг у сучасному закладі дошкільної освіти.

Шифр НБУВ: ВА860550

5.Ч.441. Гігієнічні нормативи рухової активності студентів закладів вищої медичної освіти та шляхи її оптимізації: [монографія] / І. В. Сергета, В. Г. Бардов, І. Л. Дреженкова, О. Ю. Панчук; ред.: В. Г. Бардов, І. В. Сергета. — Вінниця: ТВОРИ, 2020. — 183 с.: рис., табл. — Бібліогр.: с. 161-183. — укр.

Наведено дані щодо фізіолого-гігієнічної оцінки рухової активності студентів закладів вищої медичної освіти, визначено ефективні шляхи її оптимізації. Науково обгрунтовано гігієнічні нормативи рухової активності дівчат і юнаків, а також комплекс заходів, спрямованих на оптимізацію рухової активності та раціональну організацію рухової діяльності сучасної студентської молоді. Визначено особливості розвитку психофізіологічних функцій організму та показників розумової і фізичної працездатності студентів залежно від рівня рухової активності. Встановлено особливості взаємозв'язку характеристик функціонального стану і рівня розвитку психофізіологічних функцій та критеріальних показників рухової активності студентів. Наведено фізіолого-гігієнічну оцінку ступеня ефективності використання комплексу заходів, спрямованих на оптимізацію рухової активності та раціональну організацію рухової діяльності сучасних студентів.

Шифр НБУВ: ВА861823

5.Ч.442. Застосування Microsoft Forms у навчальному процесі / Н. В. Карпенко, В. В. Герасимов, А. О. Виноградова // Систем. технології. — 2020. — № 1. — С. 77-85. — Бібліогр.: 3 назв. — укр.

Показано особливості використання програмного продукту Microsoft Forms для проведення оцінки зрізу знань студентів. За результатами апробації зроблено висновок про доцільність використання даного рішення для тестування у ВНЗ.

Шифр НБУВ: Ж69472

5.Ч.443. Методика викладання у вищій школі: навч. посіб. / О. М. Дездежула; Вінницький національний аграрний університет. — Вінниця: ТВОРИ, 2021. — 209 с.: рис., табл. — Бібліогр.: с. 205-208. — укр.

Оригінальне творче видання для практичного оволодіння методиками навчання в університетах як складової сучасної педагогіки вищої школи. Його мета — допомогти магістрам, аспірантам, докторантам, креативно-орієнтованим педагогам та менеджерам сучасного вищого навчального закладу в освоєнні дидактичних систем і освітніх технологій. Видання призначено для магістрів, аспірантів, докторантів, креативно-орієнтованим педагогам. Зміст зорієнтовано на формування професійної компетентності майбутнього викладача вищого навчального закладу освіти, розвиток його особистості; створенні умов для професійного становлення, знаходженні і корекції ним ставлення до себе, до інших людей, до навколишнього світу як органічної частини життєдіяльності у соціумі. Розміщено інформацію щодо теорії педагогіки, сучасних методик і технологій навчання, основ педагогічного мислення майбутніх викладачів університету, розвитку у них здатності приймати оптимальні рішення відповідно з дидактичними закономірностями, які базуються на духовно-моральних принципах та методологічних засадах креативної педагогіки вищої професійної освіти.

Шифр НБУВ: СО38585

5.Ч.444. Саморегуляція навчальної діяльності та професійний розвиток студентської молоді: монографія / М. В. Гриньова, М. М. Кононова; Полтавський нац. пед. ун-т ім. В. Г. Короленка. — Полтава: Астроя, 2021. — 384 с.: рис., табл. — Бібліогр.: с. 287-315. — укр.

Розкрито теоретичні і практичні аспекти феномену саморегуляції навчальної діяльності студентської молоді та професійного розвитку майбутніх фахівців. Розглянуто суть саморегуляції, структуру, аспекти і теоретико-методологічні основи професійного розвитку студентів в освітньому середовищі. Обгрунтовано теоретичні та методичні положення формування саморегуляції у педагогічному процесі у закладі вищої освіти під час фахової підготовки студентів, обгрунтовано та запропоновано педагогічні технології, методи і засоби формування саморегуляції та професійного розвитку студентів. Приділено увагу питанням доцільності впровадження в освітнє середовище закладів вищої освіти новітніх педагогічних технологій та психологічних методів, зокрема проєктів, кейс-стаді, майндмешпінгу, майстер-класів, різного роду тренінгів, які сприяють реалізації ключового завдання

вищої школи — ефективної фахової підготовки студентської молоді до самостійної професійної діяльності.

Шифр НБУВ: ВА861940

Фізична культура та спорт

5.Ч.445. Підготовка майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холистичного підходу: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / В. О. Кисельов; Сумський держ. пед. ун-т ім. А. С. Макаренка. — Суми, 2021. — 20 с.: рис., табл. — укр.

Висвітлено проблему підготовки майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холистичного підходу. Охарактеризовано суть категорій «готовність майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холистичного підходу», «організація спортивно-масових заходів на засадах холистичного підходу». Розроблено й теоретично обґрунтовано організаційно-педагогічну модель, яка розглядається з позиції системного, діяльнісного, компетентнісного, культурологічного та особистісно-орієнтованого методологічних підходів, передбачає дотримання низки загальних дидактичних і специфічних принципів професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури, принципів холистичної фізкультурної освіти, принципів організації спортивно-масових заходів. Розроблено діагностичний інструментарій як комплекс відповідних критеріїв і показників, за якими охарактеризовано три рівні готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів на засадах холистичного підходу. Проведено статистичний аналіз результатів педагогічного експерименту і підтверджено ефективність розробленої організаційно-педагогічної моделі.

Шифр НБУВ: РА453016

5.Ч.446. Підготовка майбутніх фахівців фізичної культури і спорту до використання здоров'явідновлювальних технологій у професійній діяльності: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Ю. М. Твердохлебова; Сумський держ. пед. ун-т ім. А. С. Макаренка. — Суми, 2021. — 20 с.: рис. — укр.

Висвітлено проблему підготовки майбутніх фахівців фізичної культури та спорту до використання технологій відновлення здоров'я у професійній діяльності. Охарактеризовано суть і структуру категорій «здоров'явідновлювальні технології», «готовність майбутніх фахівців фізичної культури та спорту до використання здоров'явідновлювальних технологій у професійній діяльності». Розроблено та теоретично обґрунтовано модель підготовки майбутніх фахівців фізичної культури та спорту до використання здоров'явідновлювальних технологій у професійній діяльності, що базується на низці методологічних підходів (цілісний, діяльнісний, диференційований, редукційний, «self-made-man» підхід) та загальнодидактичних і специфічних принципів. Передбачено дотримання педагогічних умов (заохочення до самоосвітньої діяльності з опанування сучасних технологій відновлення здоров'я; педагогічна підтримка індивідуального вибору технологій відновлення здоров'я в умовах виробничої практики; посилення міжпредметних зв'язків через введення інтегральних спецкурсів). Проведено статистичний аналіз ефективності моделі, за яким встановлено позитивну статистично значущу динаміку в рівнях готовності.

Шифр НБУВ: РА453017

5.Ч.447. Розвиток рухових якостей студентів: навч. посіб. / О. І. Ванюк; Нац. ун-т «Запорізька політехніка». — Запоріжжя: НУ «Запорізька політехніка», 2020. — 267 с. — Бібліогр.: с. 266-267. — укр.

Представлено загальну класифікацію засобів розвитку основних рухових якостей у студентів в навчально-тренувальному процесі, навчальний матеріал про основні положення і рухах частин тіла про засоби фізичної культури і прийомам регулювання навантаження. Запропоновано комплекси вправ для зміцнення, поліпшення рухливості і координаційних можливостей спортсменів з різних вихідних положень без предметів і з предметами. Призначено навчальний посібник для викладачів фізичної культури і студентів вузів. Може бути рекомендовано для фахівців фізичної культури і спорту, тренерів-викладачів, а також широкому колу спортсменів.

Шифр НБУВ: ВА861470

5.Ч.448. Розвиток у студентів спеціальності «Професійна освіта. Туризм» умінь творчого проектування як умов підготовки фахівців нового покоління / Л. В. Щербак // Екон. вісн. ун-ту / Ун-т Григорія Сковороди в Переяславі. — 2021. — Вип. 51. — С. 51-56. — Бібліогр.: 5 назв. — укр.

Досліджено формування умінь творчого проектування у майбутніх фахівців спеціальності «Професійна освіта. Туризм». Мета дослідження — розробка універсального алгоритму проектування, вивчення та застосування його гарантувало б високий рівень засвоєння необхідної інформації, розвиток творчих здібностей студентів та оволодіння навичками розробки аналогічних проєктів. Завдання дослідження — здійснити аналіз професій-

ної підготовки фахівців сфери обслуговування, розширити навчально-методичне забезпечення підготовки фахівців туризму, запропонувати новий алгоритм інвестиційного проектування для сфери туризму. Методологічну базу дослідження склали наукові праці вітчизняних і зарубіжних учених та провідних фахівців, аналітичні матеріали з проблеми дослідження. Здійснено аналіз професійної підготовки фахівців сфери обслуговування, розширено навчально-методичне забезпечення підготовки фахівців туризму, запропоновано новий алгоритм інвестиційного проектування для сфери туризму. Одержані результати дослідження можуть бути використані навчальними відділами ЗВО України для розширення освітньо-професійних програм, навчальних комплексів, навчальних планів і робочих програм. Висновки: виходячи з аналізу процесу професійної підготовки майбутніх фахівців сфери туризму, суті поняття та її структури, встановлено: реалізація інвестиційної складової у сучасній туристичній освіті потребує від майбутніх фахівців сфери туризму знань і вмінь щодо розроблення інвестиційних проєктів, важливим чинником ефективності якого є сприятливе для професійної самореалізації майбутніх спеціалістів освітнє середовище; виявлено комплекс невирішених проблем туристичної освіти, пов'язаних із готовністю фахівців до створення і реалізації інвестиційних проєктів, зокрема, щодо цілей, змісту, технологій навчання; обґрунтовано авторську позицію, що основою змісту підготовки майбутнього фахівця туризму має бути проєктувальна діяльність як така, що надає змогу розкритися їх творчому потенціалу і втілитися в конкретному туристичному продукті; розроблено алгоритм творчого проектування для туристичної індустрії в цілому.

Шифр НБУВ: Ж73720

5.Ч.449. Теоретико-методичні основи фізичної культури: навч. посіб. для студентів ф-тів фіз. виховання і спорту III — IV рівнів акредитації / Б. М. Мицкан, Б. П. Лісовський, Р. С. Тягур, Л. В. Ковальчук, Г. В. Презлята, В. Б. Мочернюк, І. М. Іванишин, І. М. Ткачівська, І. Д. Султанова, В. Я. Луцький, С. Л. Попель, З. М. Остап'як; Прикарпатський нац. ун-т ім. В. Стефаника. — 2-ге вид., перероб. — Івано-Франківськ: Просвіта, 2022. — 757 с. — Бібліогр.: с. 751-756. — укр.

Висвітлено теоретико-методичні основи фізичної культури. Викладено стислий зміст питань, які формують провідні фахові компетенції у майбутніх учителів фізичної культури, що сприятиме якісній підготовці кадрів педагогічного профілю для освітніх організацій. Висвітлено історію фізичної культури. Наведено теорію та методику фізичного виховання; педагогіку фізичного виховання з основами дидактики. Висвітлено питання педагогічної майстерності вчителя фізичної культури, гігієни фізичної культури. Розглянуто теорію та методику шкільного туризму; основи теорії та методики спортивного тренування.

Шифр НБУВ: ВА861349

5.Ч.450. Формування професійної компетентності майбутніх менеджерів фізичної культури і спорту: теорія та методика: монографія / С. Криштанович. — Дрогобич: Трек-ЛТД, 2020. — 462 с.: рис., табл. — Бібліогр.: с. 351-409. — укр.

Розглянуто теоретичні та методичні засади формування професійної компетентності майбутніх менеджерів фізичної культури та спорту у закладах вищої освіти. Проаналізовано зарубіжний та вітчизняний досвід професійної підготовки менеджерів фізичної культури та спорту. Розроблено систему формування професійної компетентності майбутніх менеджерів фізичної культури та спорту в закладах вищої освіти.

Шифр НБУВ: ВА861874

Друк

5.Ч.451. Дослідження стародруків та рідкісних видань: з історії атрибуції книжкових пам'яток / Г. Ковальчук // Укр. іст. журн. — 2021. — № 3. — С. 148-156. — Бібліогр.: 14 назв. — укр.

Мета роботи — привернути увагу до проблеми артефактної цінності книжкової спадщини, представити деякі відомості з праць істориків книги минулого про книжкові раритети, важливі не лише для поодиноких бібліофілів, а насамперед для історії книжкової культури, для книгознавства як спеціальної історичної дисципліни. Для виявлення й аналізу такої інформації застосовано методи евристики, джерелознавчого пошуку, відбору, аналізу і синтезу інформації, а головне — атрибуції: встановлення автора, назви, часу і місця виходу книги, визначення її цінності та рідкісності. Представлено інформацію про деякі стародруки, відомі лише за бібліографією, а також про неординарні видання чи окремі примірники рідкісних видань XVII — XX ст., які відрізняються від основного накладу видання. Інформацію зібрано автором за документами з архівних фондів Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського та деякими публікаціями, а також за власними емпіричними спостереженнями книжкових пам'яток. Окрім введення до наукового обігу маловідомої чи призабутої інформації з праць істориків книги минулого про

незвичайні видання чи примірники, проаналізовано також терміни «унікум», «рідкісна книга», «варіанти видань», «видавничі підробки», «фальсифікати», «псевдовидання» та ін. Для достовірної атрибуції давніх видань наголошено на необхідності дослідження паперу книги, її художнього оформлення та якості поліграфічного виконання, унікальності примірника завдяки іншій присягті, автографу видатної особи, цінних для історії коментарів, залишених власником книги на її берегах. Доведено, що дослідження книжкових пам'яток, першим етапом якого є атрибуція книг, їх дбайливе збереження, ретельний науковий опис, популяризація в різний спосіб складають основи книжкового пам'яткознавства — наукового напрямку й одночасно сфери практичної діяльності з рідкісними, цінними книжками.

Шифр НБУВ: Ж27630

5.Ч.452. Періодичні видання НАН України з фізико-технічних і математичних наук: рівень монополізованості / А. І. Радченко, Н. В. Коваль // Вісн. НАН України. — 2020. — № 11. — С. 51-58. — укр.

Вивчено рівні монополізованості наукових журналів Секції фізико-технічних і математичних наук НАН України. Це третя і завершальна публікація з дослідження широти авторської аудиторії наукової періодики НАН України за період 2015 — 2017 рр. Як і у попередніх статтях, оцінювання авторської аудиторії журналу та рівня його монополізованості проведено на основі обчислення індексу Херфіндала — Хіршмана, визначено кількісний зв'язаний розподіл авторів кожного видання за афіліацією (офіційним місцем роботи). З'ясовано, що журнали з фізико-технічних і математичних наук мають здебільшого високий рівень монополізованості (54 %), 17 % з них мають середній рівень і 25 % видань — низький рівень монополізованості.

Шифр НБУВ: Ж20611

5.Ч.453. Рукописна Polonica: Podryhne Potrawy z postem — пам'ятка з історії кулінарії середини XVII століття у фондах інституту рукопису Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського: монографія / С. О. Булатова; ред.: Л. А. Дубровіна; НАН України, Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. — Київ: НБУВ, 2022. — 258 с.: іл. — Бібліогр.: с. 235-248. — укр.

Монографію присвячено дослідженню галицької рукописної збірки Podryhne potrawy z postem середини XVII ст. та власне публікації її рецептур старопольською мовою. У виданні розглянуто кодикологічний аспект рукописної збірки, питання щодо складу, авторства рецептур, виконано їх історико-філологічний аналіз. У бароковому контексті вивчено локальні галицькі рецептури та іноземні запозичення в елітарній кухні XVII ст., визначено історико-кулінарні характеристики інгредієнтів та ретроспективних технологій, висвітлено дискурси дієтики та посту. Викладено види технік та їх специфіку в рецептурах збірки, рецепти соусів традиційного гонца та складників до риби, способи приготування раків і слимаків.

Шифр НБУВ: ВС70133

Засоби масової інформації

5.Ч.454. Журналістика: [підручник] / К. Маєр; пер.: Климченко, Олійник; ред.: В. Іванов. — Київ: Академія української преси: Центр вільної преси, 2022. — 299 с.: іл. — Бібліогр.: с. 282-299. — укр.

Представлено підручник, який є своєрідним вступом у професію, адже охоплює загальні важливі моменти історії, теорії та практики журналістики. Зазначено, що це видання стане в нагоді студентам, аспірантам, викладачам факультетів та інститутів журналістики, усім, кого цікавить журналістський фах.

Шифр НБУВ: ВА861471

5.Ч.455. Навчальний посібник з дисципліни «Історія української журналістики»: навч. посіб.: для студентів III курсу спец. 061 — «Журналістика» / С. А. Панченко; «Запорізька політехніка», Нац. ун-т. — Запоріжжя: НУ «Запоріж. політехніка», 2020. — 154 с.: табл. — Бібліогр.: с. 146-154. — укр.

Представлено посібник, який призначено для студентів освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» спеціальності 061 «Журналістика», які вивчають курс «Історія української журналістики». Зазначено, що матеріали охоплюють період історії української журналістики від кінця XIX до 90-х рр. XX ст., окрім теоретичного матеріалу надано завдання для підготовки до семінарських і практичних занять і для самостійної роботи студентів.

Шифр НБУВ: ВА861472

5.Ч.456. Новітня історія української журналістики (1989 — 2019 роки): підручник / Ю. В. Нестеряк, Ю. М. Нестеряк, О. П. Клименко; Приватний ВНЗ «Київський міжнародний університет». — 2-ге вид., допов. — Київ: КиМУ, 2023. — 287 с.: іл., фот. — укр.

Представлено перше комплексне дослідження новітньої історії української журналістики та розвитку національного інформаційного простору України в період 1989 — 2019 рр. Викладено

послідовно факти, що безпосередньо стосуються новітньої історії української журналістики, переможується інформацією, яка, можливо, має опосередковане відношення, однак допомагає змалювати тло, на фоні якого відбувалися формування і розвиток інформаційного простору незалежної України. Зазначено, що суспільно-політичне середовище має фундаментальне значення у процесах трансформації і формування системи засобів масової інформації, тому події, пов'язані безпосередньо із історією української журналістики, розглядаються у контексті суспільних і політичних подій, супроводжуються коментарями ключових осіб української новітньої історії та політики.

Шифр НБУВ: ВА861475

5.Ч.457. Специфіка сучасного китайського журналісткознавства: навч. посіб. / В. М. Владимиров. — Київ: Наукова столиця, 2023. — 81 с. — укр.

Висвітлено проблеми теорії масової комунікації, розглянуто окремі сторінки історії журналістики, зокрема Китаю. У центрі уваги — гострі та досі невирішені та навіть не порушені проблеми порівняння основних положень вітчизняної і китайської науки про ЗМІ. Описано особливості, що виникають внаслідок зіткнення вітчизняної теорії масової комунікації з поглядами китайських колег, а також акцентовано на особливостях інформаційного суспільства цієї країни і на наших спільних сподіваннях щодо перспектив настання постінформаційного суспільства. Зауважено, що особливий інтерес для читачів можуть становити гострі, як для європейців, особливості сучасної теорії та окремих сторінок історії журналістики Китаю і реалії сучасних ЗМІ цієї держави.

Шифр НБУВ: ВА861506

Див. також: 5.С.24, 5.Ф.239

Бібліотечна справа. Бібліотекознавство

5.Ч.458. Бібліотеки Івано-Франківська і Ополо: вектори міжнародної співпраці: інформ.-бібліогр. вид. / уклад.: Л. В. Бабій, Г. В. Горбань, О. А. Войтичук; Івано-Франківська обласна універсальна наукова бібліотека ім. І. Франка. — Івано-Франківськ, 2020. — 88, [1] с.: фот. — укр.

Висвітлено історію співпраці між двома провідними бібліотеками регіонів, книгозбірнями-партнерами — Івано-Франківською обласною універсальною науковою бібліотекою ім. І. Франка та Воеводською публічною бібліотекою ім. Е. Смолки в м. Ополо (Республіка Польща). Вміщено статті бібліотечних працівників Івано-Франківщини й Опольського Воеводства, які висвітлюють різні аспекти фахових взаємин, проведені спільні заходи, обмін досягненнями під час професійно-освітніх візитів.

Шифр НБУВ: ВА865271

5.Ч.459. Підвищення ефективності діяльності бібліотечно-інформаційного комплексу в умовах цифровізації: [наук.-метод. зб.] / ред.: О. М. Василенко, В. В. Добровольська, Т. М. Коваль, О. З. Клименко, О. Л. Сокур, О. Г. Яковенко; НАН України, Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського. — Київ: НБУВ, 2022. — 190 с.: табл., рис. — укр.

Висвітлено окремі аспекти діяльності бібліотечно-інформаційного комплексу в умовах розвитку цифровізації суспільства. Розглянуто питання формування та використання бібліотечних ресурсів, бібліотечно-інформаційного обслуговування користувачів, соціокультурної, науково-методичної, видавничої, освітньої діяльності, організації бібліотечної статистики, інтелектуальної власності, кадрового забезпечення. Вміщено наукові статті, методичні рекомендації, науково-методичні матеріали. Окреслено підвищення ефективності фахового журналу через реалізацію статейно-орієнтованої моделі періодичного видання. Сформовано порядок державної реєстрації бібліотечно-інформаційних ресурсів як об'єктів авторського права в умовах цифровізації.

Шифр НБУВ: ВС70131

5.Ч.460. Тенденції розвитку сучасної вузівської бібліотеки: реалії та перспективи: колект. монографія / В. М. Акатріні, О. І. Бабюк, Л. Д. Ворнік, М. П. Дячук, Н. М. Загородна, М. Б. Зущман, Ю. І. Калущ, М. М. Косташ, М. І. Махмутова, М. М. Медведь, Мурашевич, С. А. Назаровець, Н. О. Панчук, Л. І. Сарафінчан, О. Б. Січкач-Шимбалюк, Г. І. Трачук, О. І. Шилуок, Л. І. Щербанюк, Н. Е. Югансон; ред.: М. Б. Зущман, Н. М. Загородна, Т. Д. Мурашевич, В. І. Ряба; Чернівецький нац. ун-т ім. Ю. Федьковича. — Чернівці: Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича: Рута, 2021. — 195 с.: рис., табл. — укр.

Розглянуто основні етапи становлення відділу аспірантури і докторантури Української академії друкарства. Наведено перелік спеціальностей з описом паспортів з підготовки доктора філософії, кандидата і доктора наук. Запропоновано узагальнений алгоритм підготовки і захисту дисертаційного дослідження та основні вимоги до оформлення дисертаційної роботи з наведеним конкретним прикладом.

Шифр НБУВ: ВА861893

Див. також: 5.Ч.428

5.Ш.461. Світові виміри освітніх тенденцій: зб. наук. пр. / голов. ред.: І. Б. Зарубінська; відп. ред.: Г. В. Межжеріна, О. Ю. Корчук; ред.: О. Р. Шевченко, В. М. Бріцин, В. А. Глушенко, І. М. Нечитайло, І. В. Пустовойт, Л. А. Сувота, Т. І. Довгодько, І. В. Загороднюк, О. К. Ковалюк, Н. М. Нагорна, Н. С. Ніколаєва, Л. І. Федчук; Національний авіаційний університеті. — Київ: НАУ, 2022. — 134, [1] с.: табл. — укр.

Розміщено наукові та науково-методичні праці із загального і слов'янського мовознавства і літературознавства, методики викладання філологічних та природничих дисциплін іноземним громадянам. Висвітлено проблеми сучасної та історичної лексикології, синтаксису, діалектології, термінознавства, перекладознавства, наратології, стилістики тощо. Науково-методичні статті присвячено стратегіям фахової підготовки іноземних спеціалістів, інноваційним процесам у методиці викладання гуманітарних і природничих дисциплін слухачам підготовчих відділень та іноземним студентам. Представлено праці вчених, наукових співробітників провідних університетів України, Ін-ту мовознавства ім. О. О. Потебні НАН України, Національної академії педагогічних наук України, Національного науково-природничого музею НАН України, Українсько-американського університету Конкордія, Головної астрономічної обсерваторії НАН України, Міжнародного університету логістики і транспорту (Вроцлав, Польща), Гомельського державного університету ім. Франциска Скорини (Гомель, Республіка Білорусь).

Шифр НБУВ: ВА861928

5.Ш.462. Сучасна філологічна наука: актуальні питання та вектори розвитку: колект. монографія / М. В. Бережна, Л. І. Дузь, М. А. Карп, І. П. Мамчич, Н. В. Романова, О. Є. Тараненко, О. В. Федорова, І. М. Шеленкова, О. Г. Бондарева, Т. В. Горанська, Н. В. Науменко, Т. С. Чонка, Н. І. Давиденко, О. М. Медвідь, О. П. Стеценко, В. V. Zhukovska, S. V. Nasakina, Yu. V. Yulinetka, V. Ya. Mizetska, S. V. Korkishko; Нац. ун-т «Одеська юридична академія». — Львів: Ліга-Прес, 2021. — 511 с.: рис. — укр.

Розглянуто два психолінгвістичні архетипи одного кіноперсонажа. Окреслено складові психолінгвістичного образу Малєфісенти в однойменному пригодницькому фентезійному фільмі Роберта Стромберга (2014). Основною визначення психотипу персонажа слугує класифікація кіноархетипів В. Шмідт (2007). Зазначено типологічні особливості професійної комунікації за участі іноземних студентів у музичному закладі вищої освіти (міждисциплінарний дискурс). Наведено теоретичні передумови вивчення текстотвірних категорій когезії і когерентності. Зроблено порівняльний аналіз антонімічного протиставлення у творах Марини Гримич, Оксани Забужко, Марії Магіос. Описано лінгвістику емоційного досвіду германського феодалного товариства XIII ст. Висвітлено особливості семантико-прагматичного аспекту лексеми «бізнес» в українській та англійській мовах. Розкрито наукові підходи до дослідження художнього образу в сучасній лінгвістиці.

Шифр НБУВ: ВА861727

Див. також: 5.У.141

Мовознавство

5.Ш.463. В'єтнамська мова. Просунутий рівень: [підручник] / Ха Тхі Ван Ань; Київський нац. ун-т імені Т. Шевченка. — Одеса: Гельветика, 2021. — 241 с.: кольор. іл., табл. — Бібліогр.: с. 240. — укр.

Підручник має на меті поглибити знання з в'єтнамської мови. Матеріал книги згруповано за актуальними темами, які надають змогу розширити лексичний запас студентів. Граматичний коментар пояснює нюанси використання різних конструкцій та мовленнєвих структур, що допоможе урізноманітнити мовлення. У кінці підручника міститься словник з основною тематичною лексикою. Видання розраховано на студентів-в'єтнамців старших курсів, а також усіх, хто цікавиться в'єтнамською мовою.

Шифр НБУВ: ВС70181

5.Ш.464. Двомовність у сучасному комунікативному просторі Києва: монографія / Н. Матвеева; наук. ред.: Л. Т. Матсенко. — Київ: Києво-Могилян. акад., 2022. — 156 с.: рис. — Бібліогр.: с. 137-152. — укр.

Монографію присвячено соціолінгвістичному опису мовної ситуації Києва. Матеріал дослідження — результати масового й фокус-групових опитувань, проведених у межах міжнародного трилатерального проєкту «Бі- і мультлінгвізм: між інтенсифікацією та вирішенням мовного конфлікту. Етнолінгвістичні конфлікти, мовна політика та контактні ситуації в пострадянських Україні та Росії» за підтримки Фонду «Фольксваген». Результати опитувань надали можливість проаналізувати ставлення мешканців різних міст України до статусу української та російської мов і державної мовної політики, охарактеризувати погляди українців на вживання двох мов у наш час і в перспективі, визначити ступінь престижності/непрестижності мовних кодів у свідомості респондентів і рівень конфліктності мовних проблем у білінгвальному суспільстві.

Шифр НБУВ: ВА861725

Див. також: 5.Ш.467

Мови світу

Слов'янські мови

5.Ш.465. Актуальні проблеми синтаксису: сучасний стан і перспективи дослідження: матеріали Міжнар. наук. конф., присвяч. 110-річчю від дня народж. проф. Іларіона Слинька, 16 — 17 черв. 2022 р. / ред.: С. Шабат-Савка, І. Струк, Н. Шатілова; Ін-т української мови, НАН України, Чернівецький нац. ун-т імені Юрія Федьковича. — Чернівці: Чернівець. нац. ун-т ім. Юрія Федьковича: Рута, 2022. — 245, [12] с.: іл., фот. — укр.

Досліджено вставні компоненти в усному діалектному дискурсі. Звернено увагу на лексико-синтаксичні засоби експресивності в публіцистичному дискурсі О. Пахльовської, синтаксичну організацію історичної поеми І. Перепеляка «Остання любов гетьмана». Висвітлено проблему статусу складних речень із пояснювальними сполучниками. Описано синтаксис діалектний, а також синтаксис в об'єктиві монографічного дослідження. Розглянуто творчі интенції мовця як важливий чинник формування мотиваційної структури образних дериватів. Проаналізовано трансформацію мовленнєвих жанрів українського політичного дискурсу під час російсько-української війни. Розкрито семантичний аспект екстралінгвістичних чинників створення надлишковості в сучасній українській мові на рівні складного багатоконпонентного речення.

Шифр НБУВ: ВА862029

5.Ш.466. Крок у професію. Методика навчання української мови у вищій школі: навч. посіб. / О. В. Кульбаська, Н. О. Шатілова; Чернівецький нац. ун-т імені Юрія Федьковича. — Чернівці: ЧНУ ім. Федьковича: Рута, 2022. — 383 с.: іл. — Бібліогр.: с. 353-383. — укр.

Розглянуто методику навчання української мови у вищій школі як науку та фахову дисципліну. Увагу приділено професіограмі майбутнього викладача української мови в контексті освітніх реформ сьогодення. Наведено традиційні та новітні форми організації навчання української мови у вищій школі. Висвітлено методичні аспекти проведення різномісних лекцій з лінгвістичних дисциплін у вищій школі.

Шифр НБУВ: ВА862107

5.Ш.467. Мова — базисний елемент психічного та соціального здоров'я нації: навч.-метод. посіб. / С. Стефанюк, Г. Рохманійко, С. Гура, Р. Голячук; Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут». — 2-ге вид., випр. — Харків: Астроя, 2018. — 219, [1] с. — укр.

Представлено посібник, в якому увагу привернуто до основних факторів збереження і зміцнення психічно-інтелектуального та морально-соціального здоров'я, а також чинників ідентифікаційно-культурного поступу українця засобами мовно-мовленнєвої культури. Фіксовано історико-поступальний креатив мови, як ментально-поведінковий етносамовив'яз, що здатен, завдяки ціннісним орієнтаціям, запобігати соціальній байдужості, де байдуже осмилюється, як «idiotes». Зазначено, що фіксація уваги до мовно-мовленнєвого самовираження є вищим шаблоном у володінні багатством духовно-морального державотворення, зокрема: мова вважається важливим провідником презентації культури, мова виступає фікатором державної політики та незалежності нації, мова — виразник ментальних морально-мистецьких цінностей. Наголошено, що священним обов'язком кожної держави є примноження здобутків культури, збереження мови, яка є моральним

духом народу, його душі та показником як морального здоров'я, так духовних основ соціуму, завданням держави, громадських інституцій має бути цивілізована політика щодо плекання усної та писемної форми етнологічної мови, що є основою культури.

Шифр НБУВ: ВА861938

5.Ш.468. Мовний портрет села Тюдів: словник у 2 т. **Т. 2. Н — Я** / М. І. Голянич; ред.: П. Ю. Грищок; Прикарпатський нац. ун-т ім. Василя Стефаника. — Івано-Франківськ, 2022. — 1261 с.: іл., фот. — укр.

Наведено результати діалектологічного дослідження, розкрито особливості говірки села Тюдів Косівського р-ну Івано-Франківської обл. Зауважено, що другий том (Н — Я) словника, як і перший (А — М), містить слова та стійкі звороти, що репрезентують говіркове мовлення мешканців села.

Шифр НБУВ: В357924/2

5.Ш.469. Моя первая книга об Украине: учеб. пособие / Е. П. Солонская, А. С. Промская, Е. В. Хинкиладзе; «Харьковский авиационный институт», национальный аэрокосмический университет имени Н. Е. Жуковского. — 2-е изд., испр. и доп. — Харьков: ХАИ, 2016. — 163 с.: ил. — Бібліогр.: с. 161. — рус.

Наведено тексти, що демонструють загальні закономірності розвитку історії України, а також знайомлять студентів із культурою й традиціями українського народу. Вміщено лексико-граматичний матеріал, а також систему вправ, які формують мовні, пізнавальні й комунікативні компетенції студента-іноземця.

Шифр НБУВ: СО35136

5.Ш.470. Термінологічний словник зі зварювання і споріднених технологій / Л. М. Лобанов, Ю. В. Демченко, О. К. Маковецька; ред.: Л. М. Лобанов; НАН України, Ін-т електрозварювання імені Є. О. Патона. — Київ: Академперіодика, 2022. — 328 с. — Бібліогр.: с. 327-328. — укр.

Представлено у термінологічному словнику українською і англійською мовами близько 2,5 тис. термінів зі зварювання і споріднених технологій — різання, паяння, наплавлення, склеювання, напилення, неруйнівного контролю, металургії, матеріалознавства, механіки та ін. Наведено також їх стисле визначення.

Шифр НБУВ: ВС70240

5.Ш.471. Українська мова для іноземних студентів: робочий зошит: [навч. посіб.] / Н. В. Місник, М. О. Палій. — Київ: Віпол, 2017. — 95 с. — укр.

Надано матеріали з питань української мови для іноземних студентів вищих медичних навчальних закладів. Видання є спільним проектом в межах міжнародної співпраці викладачів кафедри україністики Національного медичного університету ім. О. О. Богомольця та кафедри методики факультету гуманітарних наук Шуменського університету «Сп. К. Преславський» (Республіка Болгарія).

Шифр НБУВ: ВС62545

5.Ш.472. Український правопис — 2019: навчально-методичний комплекс до вибіркового модуля: навч. посіб. / А. Кузнєцова; Миколаївський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти. — Миколаїв: ОІШПО, 2022. — 48 с.: іл. — Бібліогр.: с. 42-44. — укр.

Запропоновано навчально-методичний комплекс до компетентнісно та діяльнісно орієнтованого варіативного модуля «Український правопис — 2019», розрахованого на всі категорії педагогічних працівників, навчально-допоміжний персонал у галузі освіти. Розглянуто основні зміни у вимові та написанні українських та іншомовних слів, власне орфографічні нововведення, правописні зміни на граматичному рівні, несистемні та пунктуаційні нововведення, питання імплементації «Українського правопису — 2019» у закладах загальної середньої освіти.

Шифр НБУВ: Р140237

Див. також: 5.Ч.438

Германські мови

5.Ш.473. Лінгвокраїнознавство Великої Британії: навч. посіб. / М. В. Кашуба, Н. В. Реконвальд; Одеський нац. ун-т імені І. І. Мечникова. — 6-те вид., допов. — Одеса: Гельветика, 2021. — 121 с.: іл. — Бібліогр.: с. 118-120. — укр.

Розглянуто питання та наведено завдання, присвячені сучасним аспектам життя Великої Британії. Розширено знання студентів про особливості сучасного життя британців, про національну специфіку країн, що входять до складу Об'єднаного Королівства Великої Британії та Північної Ірландії.

Шифр НБУВ: ВА861406

5.Ш.474. Модальні дієслова англійської мови: [посібник] / В. В. Наумчак. — Київ: Арій, 2022. — 47 с. — укр.

Розглянуто види модальних дієслів, особливості та правила їх вживання. Зауважено, що більшість модальних дієслів в англійській мові мають більш, ніж одне значення. Кожне зі значень характеризується специфікою вживання того чи іншого модального дієслова. Наведений матеріал надасть змогу зрозуміти функціонально-семантичну категорію модальності та засоби мовного подання, складові його компонентів.

Шифр НБУВ: Р140260

5.Ш.475. Німецька мова в митній справі: нім.-укр. навч. посіб.: для студентів ВНЗ / Т. І. Перунчак; Львівський інститут економіки і туризму. — Львів: Осадца Ю. В., 2020. — 256 с.: іл. — Бібліогр.: с. 255-256. — укр.

Зазначено, що посібник є практично орієнтованим комунікативно-професійним спецкурсом, призначеним для підготовки студентів спеціальності «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність», спеціалізації «Товарознавство та експертиза в митній справі» у спеціалізованих вищих навчальних закладах з предмету «Іноземна мова за професійним спрямуванням» (німецька) та «Друга іноземна мова за професійним спрямуванням». Увагу приділено питанням організації митної справи, правознавства, ідентифікації та фальсифікації товарів, митних зборів і тарифів. Розглянуто основи митної експертизи, питання міжнародного економічного права, міжнародного технічного регулювання, експертизи товарів, управління якістю та безпечністю товарів, міжнародної торгівлі й експертизи в міжнародній торгівлі, організації переміщення предметів і товарів в зоні митного контролю, експертизи дорожніх металів і коштовного каміння, експертизи наркотичних, отруйних і вибухонебезпечних речовин.

Шифр НБУВ: ВС70061

5.Ш.476. Словник судових термінів з англійської мови / В. І. Чимшир, І. З. Маслов, А. І. Єсєв, В. Я. Желясков; Нац. ун-т «Одеська морська академія». — Запоріжжя: Тандем, 2022. — 156 с.: кольор. іл., табл. — укр.

Представлено навчально-практичний посібник для здобувачів вищої освіти спеціальності 271 «Морський та внутрішній водний транспорт» освітньо-професійної програми «Управління судовими технічними системами і комплексами», протокол №11(16) від 21.06.2022 р., який затверджено Вченою радою Дунайського інституту Національного університету «Одеська морська академія». Зазначено, що метою посібника з освітньої компоненти «Англійська мова за професійним спрямуванням» є виконання вимог до підготовки вахтових судноводів і механіків та одержання необхідних навичок у спілкуванні англійською мовою на борту змішаних екіпажів суден відповідно до Конвенції про підготовку, дипломування моряків та несення вахти (ПДНВ) (STCW-78/95) з поправками. Акцентовано увагу на розміщенні в заключному розділі Interviewing основних термінів, слів і вищесловованих, що найчастіше вживаються, запитань, а також передбачуваних відповідей, що сприяє швидкій підготовці до співбесіди з представником судноплавної компанії. Наведено у додатку (Annexes) для наочності фото основних частин, механізмів та пристроїв судна з поясненням на прикладі балкера типу «Panamax».

Шифр НБУВ: ВА861945

5.Ш.477. Типологія категорії стану в германських мовах: монографія / О. В. Шапочка; відп. ред.: І. Р. Буніятова; Київський університет імені Бориса Грінченка. — Київ: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2022. — 299 с.: табл., рис. — Бібліогр.: с. 268-292. — укр.

На засадах історичної лінгвістики описано категорію стану в германських мовах: готській, давньосаксонській, давньоанглійській, давньонімецькій, давньопівнічній (давньоісландській). Виокремлено інвентар станових пракаатегорійних конструкцій готско-скандинавського й західногерманського ареалів. Презентовано шляхи становлення граматичних засобів реалізації станових пракаатегорійних конструкцій у давній період розвитку досліджуваних мов. Досліджено сучасні тенденції розвитку категорії стану германських мов. Розглянуто активні станові пракаатегорійні конструкції як ядро парадигми. Охарактеризовано асиметричність опозиції станових пракаатегорійних конструкцій давньогерманських мов. Досліджено базову структуру давньогерманського речення. Описано семантичну модель станової пракаатегорійної конструкції давньогерманських мов.

Шифр НБУВ: ВА860545

5.Ш.478. Finance: навч. посіб. для студентів освіт. ступеня «Бакалавр» напряму підгот. «Фінанси, банківська справа та страхування» усіх форм навчання / уклад.: Л. В. Кушмар. — Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2016. — 202 с. — Бібліогр.: с. 201-202. — укр.

Вміщено матеріали, спрямовані на розвиток навичок розуміння та аналізу оригінальних текстів з основних проблем економіки, нагромадження словникового запасу із фінансової тематики, удосконалення навичок розмовної мови, а також уміння вести бесіду, брати участь у дискусіях англійською мовою, формування соціально-комунікативної позиції фахівця у галузі фінансів.

Шифр НБУВ: СО35140

Грецька мова

5.Ш.479. Статус давньогрецької мови в «латинських школах» Гетьманщини та Слобідської України (XVIII — початок XIX ст.) / Л. Посохова // Укр. іст. журн. — 2021. — № 3. — С. 16-27. — Бібліогр.: 17 назв. — укр.

Мета дослідження — встановлення ролі та місця давньогрецької мови у навчальному курсі Києво-Могилянської академії,

Чернігівського, Харківського, Переяславського колегіумів у XVIII — на початку XIX ст. З'ясовано методи викладання, кількісні, станові й інші характеристики вчителів та учнів, мотиви вивчення мови духовництвом, представниками інших станів. Використано методологічні принципи інтелектуальної й культурної історії, історії повсякденності, просопографії (за створення колективного портрета викладача). Акцент зроблено на виявленні та аналізі ділової документації, на підставі якої реконструюються навчальні практики. Висновки: у православному церковному дискурсі підкреслювалася зацікавленість давньогрецькою мовою, утім вона мала неоднакові прояви в різні часи. У Києво-Братському колегіумі викладання розпочалося ще у XVII ст., і саме на цей досвід орієнтувались у Чернігівському, Харківському, Переяславському колегіумі. У 1730 — 1760-х рр. викладання згаданої мови у цих школах набуло системності та дисциплінарного статусу. Такі досягнення були пов'язані з використанням напрацювань нових європейських центрів орієнталістики, практик університетів, єзуїтських колегіумів. В останній третині XVIII ст. давньогрецька мова в «латинських школах» стала повноцінною академічною дисципліною, відповідуючою вимогам, які висувалися до світських і духовних закладів модерної доби. Розв'язання ключових питань (як, що, кому, на якій стадії та навіть викладати) було поєднано з ширшими дискусіями, релігійними, ідеологічними й культурними пошуками епохи. Києво-Могилянська академія та колегіуми сформулювали свою відповідь на ці виклики, вдало поєднавши інерцію традицій із прагненнями до новачій.

Шифр НБУВ: Ж27630

Романські мови

5.Ш.480. Переклад французьких текстів залізничної тематики: навч. посіб. / Н. І. Пустовойт; Дніпропетровський Нац. ун-т залізничного транспорту імені В. Лазаряна. — Дніпро: Дніпропетр. нац. ун-т залізнич. трансп. імені В. Лазаряна, 2016. — 148, [1] с. — Бібліогр.: с. 135. — укр.

Розглянуто практичні й теоретичні питання перекладу французької літератури залізничної тематики. Вміщено тексти різних напрямків залізничної галузі, а також коментарі з теоретичних питань перекладу технічної літератури та особливостей перекладу термінологічної лексики. Розкрито питання еквівалентності перекладу, шляхи розвитку термінологічної лексики, абрєвіатури, лексики та граматичні трансформації, синтаксичні перетворення, граматичні заміни, види перекладів та інше. Надано словник абрєвіатур та французько-український і українсько-французький словники.

Шифр НБУВ: ВА812212

Літературознавство

5.Ш.481. Жанр повісті та роману-фантазії в англійській літературі другої половини XIX — початку XX століття: автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.01.04 / Т. В. Кирпича; Дніпровський нац. ун-т імені Олеся Гончара. — Дніпро, 2021. — 20 с. — укр.

Досліджено жанрові особливості фантазії як класу творів в англомовній літературі другої половини XIX — початку XX ст. З цією метою розглянуто й систематизовано підходи вітчизняних і зарубіжних літературознавців до визначення й класифікації фантазії, фантастики і фантастичного, на основі робіт видатних науковців запропоновано власне визначення фантазії як класу творів. Виявлено ідейно-естетичні принципи формування фантастичних жанрів, співвіднесено поняття фантазії й фантастики з поняттям художньої умовності, розглянуто фантазію як літературне явище. Увагу приділено висновкам і положенням історико-літературного і теоретичного характеру, що оприявлено в наукових працях таких відомих дослідників і теоретиків фантастики, як Ж.-П. Сартр, Е. М. Форстер, Р. Каюа, Ц. Тодоров, С. Лем, В. Гопман, Ю. Кагарлицький, О. Ковтун, Т. Чернишова та ін. На їх основі виконано дослідження місця і ролі нерелістичних жанрів в англійській літературі другої половини XIX — початку XX ст., зроблено відкриття стосовно особливостей поетики творів та їх інтерпретацію з опорою на світоглядну та естетичну позицію авторів. На підставі дослідження різновидів англомовної «фантазії» другої половини XIX — початку XX ст. встановлено, що фантастичні твори цього періоду складно віднести до якогось одного жанрового різновиду, вони мовби знаходяться на перетині двох або більше магистральних жанрів — готичного роману, літературної казки, наукової фантастики, фентезі. У проаналізованих текстах особливу увагу приділено поетиці, через яку відкрито шлях до глибинних рівнів тексту. Виявлено і висвітлено зв'язок англійської фантазії з міфологією, народною казкою, готичним романом, а також роль у ній таких прийомів, як гротеск і нонсенс. Розкриття категорій чудесного і

страшного здійснюється через естетичні категорії прекрасного і потворного, нітшеанську концепцію аполлонівського та донісійського начал, а також через запропоноване Фройдом поняття «моторошного».

Шифр НБУВ: РА453041

5.Ш.482. Історія грузинської літератури / Г. Халимоненко. — Київ: Талком, 2020. — 740, [4] с. — Бібліогр.: с. 718-720. — укр.

Висвітлено півторатисячолітню історію писемної словесності грузинського народу — феноменального явища світового письменства. Зазначено, що розвиваючись в унікальних умовах, на зіткненні двох цивілізацій: з одного боку — східної, переважно ісламізованої, а з іншого — візантійської (ширше — західної), картвели увібрали в свою культуру досвід розмаїтого мислення двох різних світів, зробили досяжним для себе мистецтво слова всіх часів і народів і самі створили одну з найсамобутніших літератур світу. Зауважено, що працю відомого професора-сходознавця Г. Халимоненка — плід півстолітньої натхненної роботи в улюблений для нього царині мистецтва картвельського поетичного слова — виконано не в заакадемізованій стилістиці, а в досяжній для якнайширшого кола читачів манері, аби сучасний український читач полюбив цю літературу, як рідну, збагативши свій духовний світ і її скарбами.

Шифр НБУВ: ВС70069

5.Ш.483. Осягнення художності: рецепція літературознавчого та художнього тексту: зб. ст. та рец. / М. В. Пашенко. — Одеса: Астропринт, 2021. — 407, [1] с.: іл. — Бібліогр.: с. 390-400 та в кінці ст. — укр.

Зазначено, що статті та рецензії, які увійшли до даного збірника, присвячено актуальним питанням літературознавства, зокрема проблематиці художності та художнього в літературі. Зауважено, що їх було опубліковано раніше в індивідуальних і колективних монографічних дослідженнях, окремих збірниках наукових статей, збірниках наукових праць (затверджених ВАК України), таких як «Українська мова та література в школі», «Проблеми сучасного літературознавства», «Історико-літературний журнал», «Вісник Одеського національного університету». Частина текстів статей і рецензій доповнено та подано в розширених версіях. Наголошено, що об'єктом критичної рецензії стали підручники, посібники з теоретичного літературознавства, монографічні праці, твори українських письменників, у тому числі і тих, які закінчили ОНУ ім. І. І. Мечникова. Зазначено, що до збірника включено також статті, присвячені відомим літературознавцям — учителям і колегам автора.

Шифр НБУВ: ВА861865

5.Ш.484. Флуктуационная теория сонета (Наставление по Сонету). Сонетный атлас: монографія / В. Осень. — Изд. 7-е, с. небольш, уточнениями, окончат. — Одесса: Астропринт, 2022. — 223 с.: с-портр. — Бібліогр.: с. 205-210. — рус.

Чергове (7-ме) з невеликими уточненнями — остаточне перевидання Флуктуационної теорії Сонета як Повчання про Сонет. Запропоновано нові поняття, такі як Ідеальний Сонет, Канонічне Розширення, змістовна цезура, вірш у сонетній формі з флуктуациями та ін., надано визначення ім і Канонічному Сонету. Розроблено типологізацію світової сонетної множини у вигляді семи типів сонетних форм з відповідними визначеннями, а також типи і види структур сонетної діалектики. Розглянуто подальший розвиток і практичне застосування теорії як продовження типологізації у вигляді класифікації існуючої сонетної множини аж до індексації кожного окремого вірша, для чого введено поняття Сонетний Атлас і надано йому визначення, а також запропоновано його структуру та індексацію у трьох варіантах Наведено приклади Сонетних Атласів з десятковою та змішаною індексацією для тридцяти шести авторських віршів у сонетній формі (двох груп і загальної). Ф-теорію Сонета призначено для дослідників і amatorів сонетного жанру (філологів, сонетологів, сонетистів, викладачів та студентів).

Шифр НБУВ: ВА862037

Див. також: 5.Ч.426, 5.Ш.489

Світова література.

Література народів окремих країн

Література України

5.Ш.485. Валеологізація літературного заняття: методичні стратегії і тактики Нової української школи: [монографія] / В. Шуляр; Миколаївський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти. — Миколаїв: ОІШПО, 2022. — 300 с.: кольор. іл., табл. — Бібліогр. в кінці розд., с. 261-278, 293-298. — укр.

Представлено практико-орієнтовану монографію, яка містить методичні стратегії і тактики валеологізації літературного заняття, узгоджені як з імперативами Нової української школи, так і класичними напрацюваннями педагогів (В. Сухомлинський, Я. Чепіга). Запропоновано філософсько-освітні та психолого-педагогічні

основи валеологізації літературного заняття, особливості конструювання моделей занять із використанням технологій візуалізації, музикотерапії, педагогічної рефлексії. Представлено авторські матеріали та узагальнений досвід учителів-словесників України із застосування засобів, прийомів, вправ валеологізації мовно-літературної освіти взагалі та літературних занять зокрема. Зазначено, що матеріали монографії у відповідності до традиційних змістових ліній літературної освіти, так і ідей Нової української школи, Державного стандарту загальної середньої освіти, низки модельних програм, схвалених Міністерством освіти і науки України.

Шифр НБУВ: ВА861974

5.Ш.486. Вивчення біографії письменника: методика й технологія в Новій українській школі: монографія / В. Шуляр; Миколаївський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти. — Миколаїв: ОППО, 2022. — 300 с.: іл., табл. — Бібліогр. в кінці розд., с. 293-298. — укр.

Наголошено, що вдосконалення системи літературної освіти полягає перш за все у створенні умов для її стійкого розвитку на основі безперервного освітньо-культурологічного та професійно-фахового зростання кожного суб'єкта, який залучається до культурних пластів вітчизняної і європейської науки, прагне до науково-дослідної діяльності за фундаментальними і прикладними напрямками досліджень у освітньому процесі та конкретному закладі освіти. Розроблено інноваційну модель планування та конструювання літературних занять, пакет методичних засобів які забезпечують ефективне досягнення надзавдання — мати вчителя літератури — ініціативного, мобільного, творчого, конкурентоспроможного у своїй сфері діяльності, щоб виховати успішну Я-особистість учня-читача, здатного жити, розвиватися і діяти стабільно у змінному середовищі. Зазначено, що осягнення ціннісно-етичної моделі життєдіяльності письменника допомогою словесникової формувати патріотично зорієнтовану особистість учня-читача тощо.

Шифр НБУВ: ВА861970

5.Ш.487. Контактно-генетичні зв'язки й типологічні сходження української та зарубіжної літератури: навч.-метод. посіб. [для студентів ф-ту філології та журналістики] / Т. Конєва; Полтавський нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. — Полтава: Астрія, 2022. — 141 с.: табл. — укр.

Представлено контактну-генетичні зв'язки і типологічні сходження української та зарубіжної літератури й доведено, що подібність літературних одиниць у різних письменствах зумовлюється цими типологічними сходженнями, збігами, власне впливами або запозиченнями. Включено різні аспекти розвитку і аналізу української та зарубіжної літератури, а саме: різноманітні художні тенденції та жанрово-стильові форми. Запропоновано потужний навчально-методичний арсенал: плани практичних занять, завдання для самостійної та індивідуальної роботи, питання і тести різних рівнів складності для самоконтролю, списки навчальної та науково-критичної літератури, матеріали до практичних занять, самостійної та індивідуальної роботи студентів.

Шифр НБУВ: ВА861972

5.Ш.488. Модель літературної компетентності учнів-читачів Нової української школи: [навч.-метод. посіб.] / В. І. Шуляр; Миколаївський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти. — Миколаїв: ОППО, 2022. — 192 с.: рис., табл. — Бібліогр.: с. 163-185. — укр.

Представлено навчально-методичний посібник, який є логічним продовженням серії видань «Формуємо компетентного читача Нової української школи». Проаналізовано джерела (нормативні та наукові) щодо становлення і розвитку компетентнісного підходу в Україні. Розроблено концепцію та модель складових компетентного випускника-читача відповідно до ідей Нової української школи, Державного стандарту базової середньої освіти та Модельних програм освітньої мовно-літературної галузі. Подано типологічну класифікацію літературного заняття, яку узгоджено із компетентнісною, діяльністю та особистісно зорієнтованою стратегіями.

Шифр НБУВ: ВА861935

5.Ш.489. Українсько-польські літературні діалоги (фольклорна стихія, екзистенція, есхатологія) / О. Астаф'єв; ред.: Р. Радішевський, М. Жулинський, І. Дзюба, Г. Півторак, Г. Скрипник, Е. Нахлік, О. Астаф'єв, Л. Грицик, Ю. Ковалів, А. Мойсієнко, Г. Семенюк, Л. Шевченко, С. Козак, М. Мушинка; Київський нац. ун-т імені Тараса Шевченка, НАН України, Міжнародна школа україністики. — Київ: Талком, 2020. — 559 с. — (Серія «Студії з україністики»; вип. 27). — укр.

Розглянуто діалогічність української і польської літератури XIX — XX ст. як важливу форму міжкультурної комунікації. Обґрунтовано можливість взаєморозуміння в умовах культурного пограниччя у контексті категорій «фольклорна стихія, екзистенція, есхатологія». Окреслено проблеми збереження і трансформації традиційних форм культурної ідентичності. Визначено поняття «Українська школа» у польському романтизмі. Розглянуто питання від українсько-польського романтизму до модернізму.

Шифр НБУВ: ВА861353

5.Ш.490. Ціннісно-етична парадигма в системі літературної освіти Нової української школи (теоретико-методологічна візія): [монографія]. Ч. 1 / В. І. Шуляр; Миколаївський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти. — Б. м., 2022. — 197 с.: рис., табл. — Бібліогр.: с. 164-180. — укр.

Представлено практико-орієнтовану монографію, в першій частині якої розкрито теоретико-методологічну візію реалізації ціннісно-етичної стратегії в системі літературної освіти школярів Нової української школи. Подано розуміння вивчення художніх творів через ціннісне ставлення. Побудовано набір понять і термінів до реалізації аксіологічної стратегії в системі літературної освіти учнів-читачів, їх змістове наповнення. Розроблено низку логіко-семіотичних моделей та орієнтовних програм дій суб'єктів літературної освіти щодо реалізації ціннісно-етичних норм під час літературного заняття, ціннісного ставлення читачів до художнього твору. Зібрано й узагальнено конструкції/концепції/норми, що є предметом вивчення вчених і науковців України. Запропоновано список використаних джерел і авторських праць із проблеми реалізації аксіологічної стратегії в системі літературної освіти школярів.

Шифр НБУВ: В359316/1

Українська література XIX — початку XX століття

5.Ш.491. Історичний дискурс Лесі Українки: література як форма пізнання (до 150-річчя з дня народження) / С. Романов // Укр. іст. журн. — 2021. — № 2. — С. 48-64. — Бібліогр.: 4 назв. — укр.

Мета дослідження — простежити особливості авторської концепції твору на історичні теми, кризь призму означеної концепції та в контексті українського літературного процесу кінця XIX — початку XX ст. розглянути єдиний драматичний твір Лесі Українки, написаний на матеріалі вітчизняної історії — драматичну поему «Бояриня». Доробок авторки розглянуто як цілісне художнє явище. Водночас системний підхід надав змогу виявити співвіднесеність традиції та новаторства у творчості письменниці, а також характерні особливості її індивідуального стилю. Важливим для праці виявився біографічний метод, гендерні та постколоніальні студії. Уперше зроблено спробу фронтальної реконструкції авторського алгоритму роботи з історичним матеріалом. Тобто відстежено рух від рівня теоретико-методологічних напрацювань (моделі та способу говорити про минуле) до рівня їх практично-творчої реалізації у художньому творі. Висновки: увиразнено роль і місце Лесі Українки в українській літературі як авторки, котра вміла поєднувати інтелектуально-аналітичне сприйняття світу з інтуїтивно-творчим його осягненням. З'ясовано, що мистецькі форми пізнання реальності виявилися напрохот дівчини в роботі з таким складним, дисперсним полем, як історія. Апробований у роботі науковий підхід можна задіяти для дослідження творів письменниці на теми зі світової історії (приміром, драм «Три хвилини», яка оповідає про часи Великої французької революції, або «У пуші», де йдеться про європейських першопоселенців у Північній Америці). Пропонується стратегія може виявитися ефективною для роботи з творчістю сучасників авторки, котрі також писали у жанрі історичної драми.

Шифр НБУВ: Ж27630

5.Ш.492. Леся Українка У боротьбі проти духовного рабства. Про участь гуманітарних установ НАН України у підготовці та відзначенні 150-річчя від дня народження письменниці: (стендограма доп. на засід. Президії НАН України 4 листоп. 2020 р.) / М. Г. Жулинський // Вісн. НАН України. — 2020. — № 11. — С. 29-32. — укр.

Висвітлено участь установ НАН України в підготовці до святкування на державному рівні 150-річчя від дня народження Лесі Українки — видатної української поетеси, письменниці, громадського діяча, однієї з центральних постатей новітньої української літератури, творча спадщина якої має виняткове художнє, філософське, духовне і суспільне значення не лише для національної, а й для світової культури.

Шифр НБУВ: Ж20611

5.Ш.493. Тарас Шевченко та його тексти: читання, інтерпретація, комеморація на межі XIX — XX століть: зб. наук. пр. викл. і студентів Київ. ун-ту ім. Б. Грінченка / О. І. Болдар, М. М. Будзар, О. С. Вернигоренко, О. Л. Іванюк, Є. А. Ковальов, П. О. Іщенко, Д. В. Ремінна, Ю. В. Топчію; ред.: М. М. Будзар; Київський університет імені Бориса Грінченка. — Київ: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2021. — 135 с.: іл. — укр.

Досліджено особистий образ Тараса Шевченка та його літературну спадщину у соціокультурних практиках кінця XIX — початку XX ст. Ідеться про читання Шевченкових творів як важливого засіб формування української національної ідентичності, а також про комеморативні заходи — відзначення Шевченкових роковин і спроби встановити пам'ятник митцеві в Києві. Розглянуто концепти з Шевченкової біографії та його тексти, що стали ледве чи не найважливішим складником того «символічного капіталу», який використовувався для формування модерної

української нації. Увагу приділено «Шевченковому міфу», розуміючи «міф» як знання, що має квазісакральний характер і видається за самоочевидне, має потужний інтеграційний потенціал і суттєво впливає на консолідацію української нації. Зазначено, що міждисциплінарний характер дослідження творчості постав на перетині культурної антропології, літературознавства, археографії та історичного джерелознавства. На підставі мемуарних і публіцистичних джерел показано, як відбувалася рецепція Шевченкових текстів тим поколінням української інтелігенції, котре вступило в громадське життя на зламі XIX та XX ст.

Шифр НБУВ: ВА860554

5.Ш.494. «Я житиму сльозою серед співів» (з нагоди 150-річчя від дня народження Лесі Українки): бібліогр. покажч. / упоряд.: А. А. Понагайба; авт. передм.: А. Г. Діба; Волинська обласна державна адміністрація, Волинська державна обласна універсальна наукова бібліотека імені Олени Пчілки. — Луцьк: Терези, 2021. — 323 с.: с-портр. — укр.

Зазначено, що бібліографічний покажчик «Я житиму сльозою серед співів» присвячено 150-річчю від дня народження всесвітньо відомої української письменниці Лесі Українки (Лариси Петрівни Косач-Квітки). До видання включено бібліографічні записи у збірниках, монографіях, періодичних виданнях за 2001 — лютий 2021 рр., а також матеріали про її життя та творчість. Зауважено, що із максимально можливою повнотою представлено інформацію про матеріали, що вийшли друком на Волині.

Шифр НБУВ: ВА865270

Див. також: 5.С.17

Українська література XX — XXI ст.

Персоналії письменників

5.Ш.495. Геннадій Павлович Щипківський: біобібліогр. покажч. / упоряд.: Т. М. Іванова; ред.: І. С. Шелестович; Одеська національна наукова бібліотека. — Одеса: Астропринт, 2022. — 198, [9] с.: фот. — (Серія біобібліографічних покажчиків «Письменники Одеси»; вип. 44). — укр.

Черговий випуск серії біобібліографічних покажчиків «Письменники Одеси» присвячено життю і творчості відомого українського поета, прозаїка та громадського діяча Г. П. Щипківського. Дібрані матеріали описано за чинними правилами і систематизовано у відповідних розділах та підрозділах, що надає змогу користувачеві легко виявити потрібну групу документів чи окремих з них. Подано покажчики імен, періодичних видань та список абрєвіатур. Покажчик призначено для літературо- та мовознавців, істориків, журналістів, викладачів закладів вищої освіти, студентів.

Шифр НБУВ: ВА862036

5.Ш.496. Ігор Павлюк: письменник, науковець: біобібліогр. покажч. / упоряд.: А. А. Понагайба; Волинська обласна державна адміністрація, Волинська державна обласна універсальна наукова бібліотека імені Олени Пчілки, НАН України, Ін-т літератури імені Т. Г. Шевченка, Львівський нац. ун-т імені

Івана Франка. — Луцьк: Терези, 2016. — 197, [3] с.: іл., фот. — укр.

Подано інформацію про життєвий шлях, творчу і наукову діяльність І. З. Павлюка — відомого українського поета, прозаїка, драматурга, літературознавця, доктора наук з соціальних комунікацій, старшого наукового співробітника Ін-ту літератури імені Т. Г. Шевченка НАН України, професора кафедри української преси Львівського національного університету імені І. Франка, члена Національної Спілки письменників України, члена Асоціації європейських письменників. Наведено бібліографічні записи окремо виданих творів, публікацій у збірниках, альманахах, антологіях і періодичних виданнях.

Шифр НБУВ: ВА865268

5.Ш.497. Степан Євстахійович Сапеляк — поет, літературознавець, громадський діяч (1952 — 2012): біобібліогр. покажч. / голов. ред.: Л. А. Дубровіна; ред.: В. І. Вітенко, Т. В. Добко, С. С. Кіраль; уклад.: М. Б. Пайонк; НАН України, Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського, Тернопільська обласна універсальна наукова бібліотека. — Київ: Світ успіху, 2022. — 146, [1] с.: іл., кольор. іл. — укр.

Охоплено бібліографію окремих друкованих видань та публікацій творів видатного українського поета, публіциста, літературознавця, правозахисника С. Є. Сапеляка (1952 — 2012). Викладено літературу про його життя й діяльність, опубліковану упродовж 1974 — 2021 рр. Задokumentовано спадщину поезії та публіцистики, наукових розвідок у царині мистецтва й художньої літератури, епістолярію, публічних виступів, заяв і звернень Степана Сапеляка. Окреслено духовний Космос і творче громадянське життя письменника-правозахисника. Показано, що в історію національної культури він увійшов як талановитий поет, творчість якого має справжній поетичний хист, відсутня будь-яка імітація, є гнів, є відчай, є любов, є молитва, є клятва. Є все те, що свідчить і про темперамент, і про висоту душевну. Розкрито самобутність, що виростає на традиціях Біблії і давнього українського письменства, поєднується із високою поетичною культурою.

Шифр НБУВ: ВС70132

5.Ш.498. Таємнини буття Валерія Бойченка: іст.-біогр. та метод. вид. / уклад.: В. І. Шуляр, Т. Д. Кремінський; Миколаївський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти. — Миколаїв: ОППО, 2021. — 291 с.: рис., табл. — укр.

Ювілейне історико-біографічне видання містить матеріали про В. П. Бойченка як перекладача, дитячого письменника, публіциста, краєзнавця, пісняра, учителя, просвітника, енциклопедиста, історика літератури, шевченкознавця, громадського діяча. Також наведено матеріали про родину: неймовірно вродливу і розумну Лесю Дмитрівну Бойченко (1945 — 2011 рр.) та їх дочку Мирославу (1975 р.), яким він присвятив свої життя і творчість. Важливу роль відіграють подані літературознавчі розвідки, а також методичні моделі занять із літературного краєзнавства за творчістю Валерія Бойченка із використанням концепції Василя Шуляра.

Шифр НБУВ: ВС70093

Мистецтво. Мистецтвознавство

(реферати 5.Щ.499 — 5.Щ.516)

Образотворче мистецтво

5.Щ.499. Інформаційно-інструктивний матеріал щодо оформлення документів про підвищення кваліфікації (стажування) науково-педагогічних та педагогічних працівників мистецької освіти: метод. рек. / Т. Л. Дорош; Харківська обласна державна адміністрація, Харківська обласна рада. — Харків: Панов А. М., 2016. — 61 с. — Бібліогр.: с. 38-39. — укр.

Розглянуто загальні положення для викладачів музичного мистецтва про підвищення кваліфікації (стажування). Висвітлено особливості підвищення кваліфікації (стажування) у зарубіжних країнах. Обґрунтовано вимоги щодо оформлення матеріалів перспективного педагогічного досвіду в процесі професійної науково-педагогічної діяльності викладачів музичного мистецтва.

Шифр НБУВ: СО35145

5.Щ.500. Методологія наукових досліджень у галузі мистецтвознавства та музичної педагогіки: навч. посіб. / О. М. Олексюк, В. В. Тушева; Київський університет імені Бориса Грінченка. — Київ: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2020. — 175 с.: табл., рис. — укр.

Методологія наукової діяльності в галузі вітчизняної музичної педагогіки активно розробляється та вибудовується в чітку систему, то дослідження з цієї проблеми в галузі мистецтвознавства на сьогодні не надають змоги це здійснити. Розглянуто теоретичні та практичні питання дослідницько-пошукової та експериментальної роботи в галузі мистецтвознавства й музичної педагогіки, починаючи з визначення проблематики, вибору теми, уточнення вихідних пактів і теоретичних положень до апробації і літературного оформлення наукової роботи. Охарактеризовано прийоми формулювання гіпотези, процес виникнення ідеї та задуму музикознавчого й музично-педагогічного дослідження, а також основні методи і методики пошукової роботи, способи інтерпретації результатів дослідження. Вперше в Україні запропоновано новий погляд на формування методологічної культури фахівця в галузі музичного мистецтва в руслі нової постнекласичної освітньої парадигми.

Шифр НБУВ: ВА860547

Див. також: 5.С.22

Архітектура

5.Щ.501. Біоніка в дизайні просторово-предметного середовища: навч. посіб. / С. П. Мигаль, І. А. Діда, Т. Є. Казанцева; Нац. ун-т «Львівська політехніка». — 2-ге вид., перероб. — Львів: Вид-во Львів. політехніки, 2022. — 225, [2] с.: рис., табл. — укр.

Викладено загальні положення, теоретичні і методологічні основи біодизайну просторово-предметного середовища. Подано витoki і напрями освоєння природних форм та структур живих організмів, біоморфологічних, біомеханічних, біотектонічних, колористичних і органолептичних закономірностей природних форм. Висвітлено особливості формотворення і формування предметного та середовищного біодизайну. Визначено загальні положення біодизайну. Розглянуто теоретичні та методологічні основи біодизайну просторово-предметного середовища. Подано основи формотворення і проектування об'єктів і систем біодизайну різного типу.

Шифр НБУВ: ВС70229

5.Щ.502. Історія архітектури середньовіччя і нового часу V — XIX ст.: підручник / Т. М. Клименюк; Нац. ун-т «Львівська політехніка». — Львів: Вид-во Львів. політехніки, 2023. — 278 с.: рис., табл. — Бібліогр.: с. 274. — укр.

Висвітлено важливі проблеми розвитку архітектури народів світу на прикладах найхарактерніших пам'яток культури. Для полегшення розуміння викладеного матеріалу і можливості його самостійного вивчення всі теоретичні положення лекцій проілюстровано кресленнями та рисунками. Розроблені варіанти вправ і завдань до практичних занять доповнено прикладами робіт студентів. Розглянуто архітектуру і містобудування середньовічної Європи, країн Азії та Північної Африки. Досліджено європейську архітектуру XV — початку XIX ст.

Шифр НБУВ: ВС70230

5.Щ.503. Маєткова культура України у сучасних гуманітарних та природничих дослідженнях / М. Казьмирчук, Н. Мех

// Укр. іст. журн. — 2021. — № 3. — С. 157-169. — Бібліогр.: 63 назв. — укр.

Мета дослідження — аналіз сучасних праць представників гуманітарних та природничих наук щодо висвітлення маєткової культури України кінця XVIII — початку XIX ст. У роботі використано загальнонаукові принципи, метод історіографічного аналізу та проблемно-хронологічний метод. Стан дослідження маєткової культури України мистецтвознавчого та природничого напрямку нині не висвітлено. Висновки: мистецтвознавчий напрям досліджень маєткової культури України, так само як у радянський період, понині залишається одним з найкраще представлених. Дослідження щодо архітектури маєтків торкаються біографій видатних зодчих, проблем вивчення стильового образу маєтків, а садово-паркові комплекси розглядаються як твори мистецтва, зокрема аналізуються форми та композиції в парковому мистецтві, висвітлюються принципи садово-паркового будівництва. Велику увагу мистецтвознавці та культурологи традиційно приділяють будівлям маєтків, інтер'єрам, декору та мистецьким колекціям. Архітектори переважно аналізують стилі маєткового будівництва та складають авторську періодизацію. Відзначено, що більшість праць архітектурного напрямку наближені до історико-краєзнавчого напрямку. Природничий напрямок представлений насамперед працями географів (історична та фізична географія, етнокультурне та антропогенне ландшафтознавство) та біологів (ботанічні аспекти садово-паркових комплексів). Представники цього напрямку переважно акцентують увагу на садово-паркових ландшафтах, їх дендрофлорі. Сучасні праці вітчизняних дослідників сприяють поглибленню історико-архітектурних і природничих знань щодо маєткової культури України та залученню до наукового обігу низки втрачених пам'яток палацової та садибно-паркової архітектури різних регіонів, що надає змогу створити цілісну історію розвитку маєтків та їх культурного світу нашої держави.

Шифр НБУВ: Ж27630

5.Щ.504. Храмовое строительство Запорожского края (конец XVII — начало XX ст.). Архитектурно-исторический анализ: [монография] / К. Ф. Жаданова; Национальный университет «Запорожская политехника». — Запорожье: НУ «Запорожская политехника», 2021. — 228 с.: рис., табл. — Бібліогр.: с. 220-228. — рус.

Наведено результати дослідження стильової та композиційної еволюції храмової архітектури Запорізького краю в історичному аспекті (кінець XVII — початок XX ст.). Розглянуто особливості типології православних храмів Запорізького регіону. Здійснено аналіз православних храмів за типом конструкційної схеми. Подано інформацію про кам'яно-дерев'яні храми Запоріжжя.

Шифр НБУВ: ВА861464

Декоративно-прикладне мистецтво

5.Щ.505. Дерев'яна пластика Закарпаття: монографія / П. М. Ходанич, М. П. Ходанич. — Ужгород: Тіпрані, 2020. — 239 с.: іл., фот. — Бібліогр.: с. 231-237. — укр.

Розглянуто процес становлення і розвитку дерев'яної пластики на Закарпатті в другій половині XX — на початку XXI ст. в контексті історичного та соціокультурного процесів, які впливали на формування мистецького життя у краї і творення художнього образу Срібної землі засобами різьбярства. Досліджено характер творчих пошуків і художньо-стильових особливостей пластики на прикладі творчості різьбярів — членів Національної спілки художників та Національної спілки майстрів народного мистецтва України.

Шифр НБУВ: ВС70183

Живопис

Історія живопису

5.Щ.506. Словник художників України: біобібліогр. довід. Кн. 2. Г — З / голов. ред.: Г. Скрипник; ред.: Р. Забашта, А. Загородній, Т. Кара-Васильєва, О. Найдєн, С. Павлюк, О. Онищенко, С. Пирожков; упоряд.: О. Ламонова; НАН

України, Ін-т мистецтвознавства, фольклористики та етнології імені М. Т. Рильського. — Одеса, 2022. — 285 с. — укр.

Представлено науково-видавничий проєкт енциклопедичного характеру Ін-ту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського, в якому викладено відомості щодо майстрів образотворчого мистецтва України від найдавніших часів до початку ХХІ ст., майстрів, які були народжені в Україні та працювали на її землях, а також тих, котрі походили з України, але працювали за її межами. Залучено до Словника імена іноземних мистців, які брали безпосередню участь у художньому процесі на українських теренах, залишили певний слід у вітчизняному мистецтві чи зверталися у своїй творчості до української тематики. Друга книга Словника, що обіймає понад тисячу статей, містить біобібліографічну інформацію про мистців, прізвища/імена/псевдо/криптоніми яких починаються на літери Г — З.

Шифр НБУВ: В359262/2

5.Щ.507. Сміх, автор, твір. З української візуальності 1960 — 2000-х: [монографія] / О. Петрова; Національна академія мистецтв України, Ін-т проблем сучасного мистецтва. — Київ: Фенікс, 2022. — 239 с.: іл. — Бібліогр.: с. 226-231. — укр.

Унаочнено розвинене, нюансоване життя сміху у візуальній творчості українських художників 1960 — 1980-х (доба тоталітаризму), коли сміхова культура перебувала в андеграунді. Проаналізовано тему свободи художника та розвиток сміхової культури у 1990 — 2000-і в системі постмодерністської парадигми. Показано змістовне розмаїття сміху в мистецтві — від безжурного до іронічного, трагедійного, глузливого, «чорного гумору» тощо.

Шифр НБУВ: ВА861912

Музика та видовищні мистецтва

Музика

5.Щ.508. Аналіз музичних творів: навч. посіб. / Н. Я. Фіськова, О. І. Нечепуренко. — Вінниця: Нова Книга, 2022. — 106 с.: табл., муз. тв. — укр.

Представлено посібник з аналізу музичних форм, який представляє собою конспекти лекцій, що має на меті допомогти студентам одержати та впорядкувати певні теоретичні знання. Подано у компактній, стислій формі основну інформацію щодо форм інструментальної музики, специфічних технік музичного письма, музикознавчої термінології від епохи Відродження до теперішнього часу. Запропоновано по кожній темі тест на самоперевірку, методику аналізу певної структури та список творів на опрацювання. Роботу рекомендовано для підготовки до будь-якого музикознавчого іспиту в музичних коледжах та вищих музичних навчальних закладах та стане у нагоді для викладачів музично-теоретичних дисциплін.

Шифр НБУВ: ВА861949

5.Щ.509. Діячі української музичної культури у світі (ХІХ — ХХІ століття): біобібліогр. довід. / голов. ред.: Г. Скрипник; ред.: А. Азарова, С. Василів, І. Горбунова, В. Кузик, О. Кушнірук, О. Летичевська, І. Лісняк, О. Немкович, О. Прилепа, І. Сікорська; НАН України, Ін-т мистецтвознавства, фольклористики та етнології імені М. Т. Рильського. — Київ: Вид-во ІМФЕ, 2022. — 178 с. — укр.

Представлено відомості про життя і творчість знааних українських музикантів, а також оперних режисерів, балетмейстерів, музикознавців і етномузикологів, які репрезентують українську музичну культуру в країнах Західної Європи, Північної і Південної Америки, а також в Австралії. Зазначено, що мова йде як про представників західної діаспори — вихідців з України або їх нащадків, які постійно мешкали поза рідними теренами, але не втратили зв'язку з історичною батьківщиною, так і про українських музичних діячів, які певний час жили і працювали в країнах Заходу. Роботу розраховано на науковців, викладачів і студентів мистецьких навчальних закладів, засоби масової інформації та широке коло шанувальників української музичної культури.

Шифр НБУВ: ВС70108

5.Щ.510. Мелоареалогічна вертикаль Полісся — Наддніпрянина (за весільними мелотипами Сумщини): автореф. дис. ... канд. мистецтвознавства: 17.00.03 / О. В. Гончаренко; Сумський держ. ун-т ім. А. С. Макаренка. — Суми, 2021. — 20 с. — укр.

Розглянуто вивчення традиційної вокальної культури та регіональної стилістики північно-східного сегмента (ПСС) України — зони етнічного (українсько-білорусько-російського) та етнографічного (Полісся — Наддніпрянина — Слобідщина) пограниччя з позицій мелогеографії. За мету поставлено формування уявлення про загальну конфігурацію етномузичного ландшафту північно-східного сектора України шляхом визначення

специфіки весільних наспівів регіону за мелотипологічними та мелоареалогічними параметрами, окреслити діалектно-стильові зони та виявити характер їх ареальних контактів. На основі архівних аудіоматеріалів, власних польових записів, нотографічних джерел створено електронний каталог регіональних обрядових мелодій (понад 7000 зразків). До наукового обігу впроваджено сотню нотних транскрипцій, мелогеографічні типологічні та аналітичні карти. Здійснено мелотипологічний аналіз наспівів, враховано деякі мелофонетичні чинники, одержані дані систематизовано й картографовано. Встановлено функціонування на досліджуваних теренах близько двох десятків типових весільних структур, описано їх модифікації, визначено ареали, відстежено найважливіші стильові тенденції. Класифіковано й картографовано виконавсько-стильові способи кадансування в обрядових наспівах («гукання»). Окреслено основні лінії регіонально-стилістичного поділу вивченого терену українсько-білорусько-російського пограниччя, що формує підстави для майбутнього системного історико-етнографічного районування означеного географічного простору.

Шифр НБУВ: РА453015

5.Щ.511. Підготовка майбутнього вчителя музичного мистецтва до розвитку художньо-творчої синестезії в молодших школярів: [монографія] / О. М. Олексюк, О. К. Рахманова; Київський університет імені Бориса Грінченка. — Київ: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2021. — 154 с.: табл., рис. — укр.

Однією з найактуальніших проблем сучасної теорії та методики музичного навчання, які потребують міждисциплінарного дослідження, є вивчення феномена синестезії, що надає змогу виявити її педагогічний потенціал у розвитку творчих здібностей молодших школярів. Представлено методолого-теоретичні основи підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва до розвитку художньо-творчої синестезії в молодших школярів. Розкрито освітній потенціал уроків музичного мистецтва та визначено їх роль у розвитку особистісних якостей учнів. Розроблено й теоретично обґрунтовано компонентну структуру та методичні засади підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва до розвитку художньо-творчої синестезії в молодших школярів на уроках музичного мистецтва. Досліджено педагогічні умови підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва до розвитку художньо-творчої синестезії в молодших школярів. Охарактеризовано педагогічні умови та експериментально переврено ефективність методики розвитку художньо-творчої синестезії в молодших школярів. Обґрунтовано методику підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва до розвитку художньо-творчої синестезії в молодших школярів. Актуальність розгляду генези, теорії та методики розвитку синестезії підтверджується змінами в науковій думці, яку звернено до проблеми людини. Антропоцентризм сучасних наукових парадигм актуалізував проблему особистості, інтермодальність її сприйняття й мислення, зумовив пошук інтегративних методологій, що надає змогу зрозуміти її як цілісність.

Шифр НБУВ: ВА860559

5.Щ.512. Трансформація музичної освіти і культури: традиція і сучасність: пам'яті засновників муз. культурології в Україні, проф. І. Ляшенка, І. Котляревського, О. Костюка присвяч.: тези і матеріали Міжнар. наук.-твор. конф., 7 — 9 трав. 2022 р., м. Одеса / ред.: О. Л. Олійник, О. Л. Зосім, О. М. Маркова, Г. Ф. Завгородня, О. В. Муравська, Д. В. Андросова, С. В. Мірошніченко, Л. В. Зима; Одеська національна музична академія імені А. В. Нежданової, Національна спілка композиторів України. — Одеса: Астропринт, 2022. — 309, [1] с. — укр.

Конференцію «Трансформація музичної освіти: культура і сучасність» націлено на осмислення змінності мистецьких і культурних основ у межах епохальних і часових заребуваностей. Зауважено, що сьогодинішній непростий час потребує мистецтва одухотвореного, а теорія мистецтва — усвідомлення високих ідеальних стимулів розвитку художньої сфери та її культурного оточення. Присвячення конференції пам'яті найвидатніших музикознавців кінця минулого століття, професорів І. Ляшенка, І. Котляревського, О. Костюка надихає усвідомленням спадковості мистецької думки від минулого до сьогодення. Показовим є і те, що названий першим в цьому ряду імені І. Ляшенко був прекрасним виконавцем, кларнетистом-віртуозом, демонструючи для наступників єдність творчо-практичної і теоретично-наукової діяльності.

Шифр НБУВ: ВА862348

5.Щ.513. У діалозі з музикою: матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф., 24 — 25 лют. 2022 р. / ред.: Н. І. Стинич, Т. І. Росул, В. Ф. Телічко; Закарпатська обласна державна адміністрація, Комунальний заклад «Ужгородський музичний фаховий коледж імені Д. Є. Задора», Закарпатська обласна рада, Національна спілка композиторів України, Національна всеукраїнська музична спілка. — Ужгород: Сабов А. Б., 2022. — 178 с.: іл. — укр.

Висвітлено теоретичні проблеми музичного мистецтва, виконавства й інтерпретації. Показано роль колективного управління авторськими правами на прикладі організації SACEM (Франція). Розкрито національні особливості музичної мови у

фортепіанних рапсодіях Ференца Ліста. Розглянуто питання музичної регіоналістики й етномузикознавство. Висвітлено значення сучасних електронних технологій у пропаганді творчості Закарпатських композиторів. Охарактеризовано наукові підходи до формування інтерпретаційної компетентності у процесі професійної підготовки піаністів. Проаналізовано методичні погляди професорів європейських консерваторій XIX ст.

Шифр НБУВ: ВА861569

5.Щ.514. Homo Interpretatus в музичному мистецтві XX — початку XXI століть: монографія / Ю. В. Ніколаєвська; Харківський нац. ун-т мистецтв імені І. П. Котляревського. — Харків: Факт, 2020. — 572 с. — Бібліогр.: с. 475-536. — укр.

Роботу присвячено ключовому для мистецтва XX — XXI ст. образу людини — Homo Interpretatus, який є базовим концептом інтерпретативної теорії музичної комунікації, зумовлюючи її актуальність для сучасної музикології. Зроблено огляд сучасних теорій комунікації та дотичних до пошукованої теорії категорій аналітичного музикознавства. Розроблено структуру інтерпретології, низку понять цілісної концепції Homo Interpretatus та авторську типологію комунікативно-інтерпретувальних стратегій, яка мислиться максимально відкритою до нових комунікацій. Наведено приклади дієвої реалізації комунікативних стратегій Homo Interpretatus, що напрацьовані у педагогічній та концертно-просвітницькій діяльності та слугують системному обґрунтуванню запропонованої теорії. Увагу приділено комунікативним стратегіям Homo Interpretatus (композитор — виконавець — дослідник — слухач), що розкривають їх зміст в царині мистецтва класики та неокласики.

Шифр НБУВ: ВА861813

Див. також: 5.Щ.500

Танець. Хореографія

5.Щ.515. Музика в хореографії: навч. посіб. / О. М. Лігус; Київський університет імені Бориса Грінченка. — Київ: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2021. — 143 с.: табл. — Бібліогр.: с. 122-131. — укр.

Висвітлено теоретичні та історичні аспекти взаємодії музичного та хореографічного видів мистецтва. Викладено основи теорії

музики в їх проєкції на мову хореографії. Окреслено ретроспективу розвитку європейської музично-танцювальної культури від Середньовіччя до наших днів. Розглянуто жанрово-стильові особливості танцювальної музики різних епох, етапні твори балетної музики XIX — XXI ст. Охоплено теоретичні та історичні аспекти взаємодії музики та хореографії. Розглянуто теоретичні основи музики, зокрема тих параметрів музичної стилістики, які є визначальними у взаємодії обох видів мистецтва: інтонації, метро-ритму, фактури, мелодики. Досліджено розгалужену систему засобів створення музичного образу за допомогою яскравих прикладів творчості класиків та сучасних композиторів, представлених в аудіо- та відеозаписах, має розвинути у студентів не лише розуміння принципів організації музичної мови, але й слуховий досвід та музичну ерудицію, необхідні у подальшій роботі над створенням хореографічних композицій. Значну увагу приділено специфіці відтворення засобів музичної виразності у стилістичній танцю. Цю тему розглянуто на прикладах хореографічних концепцій провідних постановників минулого й сучасності: М. Фокіна, Дж. Баланчина, К. Голейзовського, І. Кіліана та Ж.-К. Майо. Вивчення обширного музичного репертуару різних епох передбачає паралельне ознайомлення з ключовими фактами, подіями, явищами та персоналіями музично-історичного процесу, життєписами і творчістю видатних композиторів-класиків, що має значно поглибити знання студентів. Окрему увагу приділено історії українського балету. Увагу зосереджено на знакових балетах корифеїв української музики XX — початку XXI ст., до яких належать, зокрема, «Лілея» К. Данькевича, «Лісова пісня» М. Скорульського, «Ольга» Є. Станковича, «Повернення Баттерфляй» М. Скорика.

Шифр НБУВ: ВА860549

5.Щ.516. Танцювальні композиції та етюди українських народних танців: навч. посіб. / С. Л. Зубатов; Київський нац. ун-т культури і мистецтв. — Київ: Ліра-К, 2021. — 372 с.: г-ноти, а-мал. — Бібліогр.: с. 372. — укр.

Наведено танцювальні композиції та етюди Наддніпрянщини, Карпатського краю, Полісся, Волині та Поділля. Подано опис рухів і комбінацій, особливу увагу приділено танцювальним етюдам. До кожної композиції та етюда додано схеми, а також нотний матеріал.

Шифр НБУВ: ВС70225

Релігія. Релігієзнавство

(реферати 5.Э.517 — 5.Э.524)

5.Э.517. Релігієзнавство: [навч. посіб.] / В. І. Докаш, О. Л. Москевич. — Вінниця: ВТЕІ КНТЕУ, 2020. — 175 с. — Бібліогр.: с. 172-173. — укр.

Висвітлено поступальний розвиток освоєння людиною світу, становлення її як особистості. Вивчення курсу передбачає не просто знайомство з релігією та вільнодумством як певними формами духовних культур, а ставить своїм завданням сформулювати уявлення про те, як співвідносяться релігія і вільнодумство, релігія та наука, релігієзнавство і теологія. При їх розгляді застосовується принцип світоглядного плюралізму — коли останні не протиставляються, а подаються як співіснуючі світоглядні культурні чинники людської цивілізації. Автори посібника знайомлять із різними конфесійно незалежними поглядами на релігію, без будь-яких симпатій чи антипатій розкривають суть віровчення, особливості культу. Враховуючи те, що історія виникнення, еволюції та роль релігії і вільнодумства в житті нашого суспільства тривалий час висвітлювались лише в марксистському варіанті, курс надає змогу ознайомитися з іншими аспектами цієї проблеми, сучасним баченням релігії як одного з проявів людської духовності.

Шифр НБУВ: ВА861384

Релігія в цілому

5.Э.518. Нариси історії культових споруд Теофіпольщини (XV — початку XXI ст.) / В. В. Яблонський. — Вид. 2-ге, випр., допов. та перероб. — Дніпро: Середняк Т. К., 2022. — 257 с.: іл., фот. — Бібліогр.: с. 222-226. — укр.

На основі документів і матеріалів висвітлено історію православних, католицьких, греко-католицьких, ЄХБ (євангелістських християнських баптистів) та іудейських культових споруд Теофіпольщини (XV — початку XXI ст.). Наведено термінологічний словник, в якому розкрито суть таких понять, як каплиця, неф, пресбітерія, антепендідум, антимінс. Подано інформацію про репресованих членів релігійних організацій.

Шифр НБУВ: ВА861268

Окремі релігії

Християнство

5.Э.519. Висвячення митрополита Спиридона в контексті «Послання Мисаїла» 1476 р. / Н. Заторський // Укр. іст. журн. — 2021. — № 4. — С. 31-49. — Бібліогр.: 30 назв. — укр.

Мета дослідження — розглянути висвяту у Царгороді у середині 1470-х рр. ченця Спиридона на київського митрополита у ситуації, яка склалася в Київській митрополії після Флорентійської унії 1439 р., із залученням свідчень «Послання Мисаїла» 1476 р. про конфесійні настрої та акції русько-литовської церковної і світської еліти. Застосовано історіографічний та джерельний аналіз для виявлення нових можливих прочитань біографічних даних про Спиридона. Запропоновано нове тлумачення місії Спиридона в Константинополі й, відповідно, осіб, які за нею стояли. Також скореговано датування втечі/звільнення його з ув'язнення в Литві. Висновки: підсумовуючи наявні джерельні та літописні свідчення, зауважено про необґрунтованість датування поділу Київської митрополії 1448-м чи 1458-м роками. Дії всіх зацікавлених осіб указують на те, що навіть наприкінці 1460-х р. вони мислили її неподільною і прагнули контролювати всю її територію. При цьому дії польсько-литовського монарха Казимира IV щодо митрополита Григорія Болгариневича свідчать про намагання усталити новий *modus vivendi* для підвладних йому русинів грецької віри, передбачаючи подвійну юрисдикційну підлеглість як Риму, так і Константинополю. Вибір Мисаїла на митрополічу кафедру на початку 1473 р. було зроблено насамперед з огляду на перспективність його визнання на контрольованих Московією територіях. Відповідні уривки «Послання Мисаїла» 1476 р. свідчать про відмовлення політики подвійного співпричастя та її підтримку руською церковною і світською елітою. Під цим оглядом стає очевидною не лише

причина посольства Спиридона до Царгорода, а й значення літописних звісток про вдачу посланця та здобуття митрополичого сану підкупом.

Шифр НБУВ: Ж27630

5.Э.520. Вплив постмодерністської герменевтики на сучасне християнство: проблема «втрати значення» тексту: автореф. дис. ... канд. філос. наук: 09.00.11 / А. Я. Коваль; НАН України, Ін-т філософії імені Г. С. Сковороди. — Київ, 2021. — 16 с. — укр.

Висвітлено дослідження такої постмодерністської герменевтичної проблеми як «втрата значення» та її впливу на сучасне християнство. Зазначено, що маються на увазі радикальні зміни, які відбулись в постмодерністській герменевтичній літературі стосовно такого ключового поняття як значення. Об'єкт дослідження — постмодерністська філософська герменевтика та християнська герменевтика у їх взаємозв'язку, а предмет — проблема «втрати значення» тексту в християнській герменевтиці під впливом постмодерністської філософської герменевтики. Вперше висунуто гіпотезу про історичну «реінкарнацію значення» як радикалізацію загальноприйнятого ставлення до історичної «еволоції значення» (ускладнений герменевтичний варіант десемантизації). Це означає, що нібито з плином історичного часу значення може змінюватися настільки радикально, що в результаті втрачається зв'язок нового значення з початковим, а іноді між ними виникає протиріччя. Таким чином значення наче реінкарнується (перевтілюється) і втрачає будь-який зв'язок зі своїми історичними попередниками. Створено і обґрунтовано теорію герменевтичних установок як основної причини насильного обмеження розвитку інтерпретацій (особливо в релігійних герменевтичних спільнотах). Висунуто пропозицію розглядати авторський задум не як критерій всіх інших тлумачень, а розкриття значення автора — не як ціль, до якої варто прагнути у процесі інтерпретації. Натомість варто сприймати авторський задум як один з варіантів значення, який не є буквальним значенням тексту. Виявлено, що прагматизм є найбільш близьким і адекватним вирішенням проблеми множинності інтерпретацій. У ситуації, коли кожна інтерпретація бореться за своє «місце під сонцем», коли не існує загального консенсусу щодо «правильності» методу, залишається єдина вірогідна система вибору інтерпретацій, яка базується на актуальності та корисності поточної інтерпретації для сучасного стану справ у певній спільноті, культурі і т. д.

Шифр НБУВ: РА453020

5.Э.521. Документальна спадщина Куренівського тримонастиря: нові археографічні відкриття / С. Таранець // Укр. іст. журн. — 2021. — № 4. — С. 233-237. — укр.

В історії Білокриницької церковної ієрархії Куренівські старообрядські монастирі, що раніше розташовувалися в Ольгопольському повіті Подільської губернії, відігравали неабияку роль. Надзвичайно довго Нікольський чоловічий монастир був не лише головним центром протиокружництва, збирав тисячі паломників з усієї Російської імперії, але й кузницею кадрів для старообрядців-попівців. У цій старообрядській обителі зародилася ідея неокружництва, сформована тривалими антисинодальними та антимонархічними настроями прихильників давнього благочестя. Зі стін Нікольського монастиря вийшов засновник давньоправославної церкви старообрядців, що не сприймали Окружного послання, перший неокружницький єпископ Антоній II, зведений на московську кафедру 24 липня 1864 р. митрополитом Кирилом Білокриницьким. У неокружницькій архієреї було висунуто цілу низку священноноків монастиря, серед яких імена єпископів Симеона (Бельченка), Кирила I (Яблочникова), Мефодія (Соколова), Іова (Борисова), Філагрія (Казеава), Сави (Суржикова), Петра (Глазова). Упродовж 1859 — 1933 рр. у чоловічому монастирі розташовувалася офіційна резиденція старообрядських єпископів балтських. У зв'язку з цим упродовж століть у чоловічому і двох жіночих монастирях склався багатий пласт стародавніх рукописів, стародруків, листів, різного роду грамот, постанов і розпоряджень. Однак у 1932 р. при закритті монастирів більшу частину документальних цінностей було знищено сільськими більшовицькими активістами.

Шифр НБУВ: Ж27630

5.Э.522. Духовенство Правобережної України в національно-культурному і духовно-освітньому відродженні (друга половина XIX — початок XX ст.): монографія / О. М. Кошель; ред.: О. В. Добержанський. — Кам'янець-Подільський: Рута, 2022. — 573 с. — Бібліогр.: с. 441-573. — укр.

Звернено увагу на перші прояви українського національного відродження у православній церкві. Висвітлено участь представників православного духовенства Правобережної України в другій половині XIX — на початку XX ст. у національно-культурному й духовно-освітньому відродженні. Розкрито їх роль в українізації та демократизації церкви, у реформаційних процесах в суспільстві, розвитку науки, краєзнавства, освіти та культури України.

Шифр НБУВ: ВА861822

5.Э.523. Пересопницьке Євангеліє — символ Української Державності: матеріали круглого столу. 28.06.2022 р., присвяч. Дню Укр. Державності / Рівненський обласний краєзнавчий музей. — Київ: АДЕФ-Україна, 2022. — 130 с.: фот. — укр.

Розглянуто Пересопницьке Євангеліє як особливе надбання рідної землі. Зауважено, що Пересопницьке Євангеліє яскраво підкреслює національну ідентичність українського народу. Наголошено, що у сучасній українській державі цю книгу як святиню українства визнають у всіх куточках України, в діаспорі, також усі християнські церкви, представники різних конфесій, політичних сил, науковці. Акцентовано увагу на збереженні та популяризації Пересопницького Євангелія у фондах Ін-ту рукопису Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського. Розгля-

нуто роль факсимільного видання Пересопницького Євангелія у процесі культурного та державного відродження.

Шифр НБУВ: ВА862109

5.Э.524. Православне життя в Одесі: від революції до сталінського одержавлення (1917 — 1945): монографія / М. І. Михайлуца; Одеський національний морський університет, Національна спілка краєзнавців України. — Херсон: Олді Плюс, 2019. — 375, XII с.: табл., фот. — укр.

Розглянуто православне життя в Одесі у найскладніший період нашої історії — від революції до радянсько-німецької війни (1917 — 1945 рр.). Концептом матеріалу є нарисно-компаративний зріз минулого: від пореволюційної поліцерковності до одержавлення сталінським режимом, в якому розглянуто трансформації у православній спільноті мікропростору міста. Зосереджено увагу на процесах, що супроводжувались з боку комуністичної влади пропагандистськими нападками, знищенням храмів, репресіями кліру, обмеженням впливу на міський соціум тощо. Окрему увагу приділено дискурсу про християнське відродження в умовах окупації міста у 1941 — 1944 рр. з його специфікою.

Шифр НБУВ: ВС70223

Див. також: 5.Т.45, 5.Х.363

Філософські науки. Психологія

(реферати 5.Ю.525 — 5.Ю.531)

5.Ю.525. Категорії. За результатами Всеукр. круглого столу «Читання пам'яті Івана Бойченка — 2022. Людина. Історія. Мир і війна» (21 жовтня 2022 року): зб. наук. матеріалів / ред.: А. Є. Конверський, А. М. Єрмоленко, В. А. Рижко, О. В. Яковлева, М. М. Рогожа, В. Б. Зінченко, І. І. Маслікова, М. І. Бойченко; Київський нац. ун-т імені Тараса Шевченка, НАН України, Ін-т філософії імені Г. С. Сковороди, Центр гуманітарної освіти. — Київ: Знання України, 2022. — 109 с. — укр.

Розглянуто дискурс війни в сучасній практичній філософії, переваги і недоліки поведінкового підходу до тлумачення війни. Висвітлено молодіжні проєкції темпорального руху українського суспільства у філософських осягненнях І. Бойченка, вчення Канта про природу людини перед сучасними викликами. Розкрито роль християнських цінностей у процесі подолання аномії українського суспільства, особливості функціонування біоетики під час війни. Охарактеризовано цивілізаційний вимір російсько-української неімперської війни, викладено проблеми та перспективи інституалізації націєтворення і державотворчості. Досліджено теми пантеїзму, війни і пацифізму у неоведантістській та західній релігійно-філософських традиціях. Визначено практики дегуманізації у російській пропаганді як основу геноциду українців в умовах російсько-української війни, комунікативну парадигму гуманітарної політики в Україні у добу соціальної турбулентності. Розкрито принцип неповного осягнення об'єкта та його евристичний потенціал у ситуації невизначеності.

Шифр НБУВ: ВА861563

Див. також: 5.С.8, 5.С.13, 5.С.16, 5.Ю.527

Філософія

5.Ю.526. Життєвий цикл людини: [монографія] / Ю. М. Ковальов, Н. М. Мхітарян, А. Ю. Морозов, Я. Ф. Жукова; ред.: А. Я. Бельдій, В. В. Вероцька, О. А. Микитенко. — Київ: Наукова думка, 2023. — 414, [1] с.: рис., табл. — Бібліогр.: с. 385-411. — укр.

Дослідження присвячено моделюванню життєвого циклу людини. Людина розглядається як відкрита складна система, а для моделювання вперше використовується теорія самоорганізації складних систем на основі аксіоматичної хвильової моделі С-простору. Витоки народження, розвитку, старіння і смерті людини закладаються ще під час виникнення життя як такого і набувають особливостей під час тривалого еволюційного процесу. Наведено відповідні факти та гіпотези, які використовуються для тестування теорії самоорганізації, а також для моделювання життєвих процесів. Смерть людини розглядається як руйнування складної системи, після чого окремі компоненти, які також є складними системами, продовжують існування за прогнозованими сценаріями. Для перевірки таких сценаріїв використовується історичний досвід людства, акумульований у текстах і артефактах. Викладено філософський погляд на проблеми життя та смерті.

Шифр НБУВ: ВС70228

5.Ю.527. Незнаний Декарт. Антропологічний вимір у філософуванні: монографія / А. М. Малівський. — Дніпро: ГЕРДА, 2019. — 299 с. — укр.

Нині відходить у минуле образ мислителя як утілення наївності та простоти. Очевидною є неможливість вмістити філософську спадщину Рене Декарта в Прокрустове ложе техноморфного тлумачення. Більш широке бачення контексту та звертання уваги на біографію мислителя відкривають перспективу реценції його вчення як першої змістовної розбудови антропології, яка є відповіддю на запит епохи Нового часу. Виявлення замаскованого Декартом та традиційно обділеного увагою дослідників антропологічного виміру його вчення актуальне своєю співзвучністю сучасній епосі. Автор обґрунтовує тезу про запит сучасної епохи на експлікацію антропологічно-етичного мотиву його філософування. На підставі сучасних досліджень і текстів мислителя доводиться, по-перше, нередукованість позиції Декарта до гносеології та методології науки; по-друге, здійснено розгляд антропології, етики та метафізики як пріоритетних для нього галузей філософування. Головну увагу зосереджено на окресленні передумов та форм оприявлення в філософії Нового часу антропологічних поглядів та здійснення історико-філософської

реконструкції основних етапів творчості Декарта через призму наскрізного інтересу до людини.

Шифр НБУВ: ВА861351

Див. також: 5.С.15

Соціальна філософія

Соціальні процеси та стани

5.Ю.528. Куди прийшла, людино розумна? / І. Г. Кириленко // Вісн. НАН України. — 2020. — № 11. — С. 3-15. — Бібліогр.: 22 назв. — укр.

Наведено розміркування автора над суттю і причинами численних катаклізмів, від яких останніми десятиліттями потерпають практично всі країни світу, і висновок, що в глобальних кризах, пандеміях і катастрофах винне саме людство, яке живе всупереч законам природи, небезпечно порушуючи своєю діяльністю баланси планетарної екосистеми. Розглянуто можливі шляхи подолання наслідків згубного техногенного впливу на природне середовище. Наголошено, що найпершим і найважливішим кроком має стати кардинальне змінення світогляду та парадигми споживання сучасної людини.

Шифр НБУВ: Ж20611

Психологія

Галузева (прикладна) психологія. Психологія окремих видів діяльності

5.Ю.529. Геронтопсихологія навчання особистості похилого віку: посібник / Е. О. Помиткін, В. В. Рибалка; Нац. акад. пед. наук України, Ін-т педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Язюна. — Київ: ТАЛКОМ, 2020. — 183 с.: рис. — укр.

Висвітлено теоретичні, методологічні та інноваційні засади геронтопсихологічного навчання як складової психологічного супроводу життя особистості похилого віку, спеціальні засоби оптимізації її життєдіяльності, серед яких виділяються науково обґрунтована геронтопсихологічна просвіта у вигляді спеціальної базової розвивальної доповіді, тренінг оптимізму та оптимізації життєдіяльності для дорослих. Наведено навчальні програми духовного та геронтопсихологічного навчання, що мають на меті покращання їх здоров'я та збільшення тривалості життя.

Шифр НБУВ: ВА861324

5.Ю.530. Психологічні чинники реадптації жінок із психічними розладами: автореф. дис. ... канд. психол. наук: 19.00.04 / О. В. Гончарук; Нац. акад. пед. наук України, Ін-т психології імені Г. С. Костюка. — Київ, 2021. — 23 с.: рис., табл. — укр.

Дослідження спрямовано на визначення психологічних чинників реадптації і розроблення програми особистісної реадптації жінок із психічними розладами. Проаналізовано основні теоретико-методологічні підходи до вивчення реадптації і ролі здібностей в адаптаційних процесах. Розроблено теоретичну модель саморозвитку здібностей як чинників особистісної реадптації осіб із психічними розладами. Особистісно-ціннісні ресурси реадптації представлено чотирма видами здібностей: рефлексивними, комунікативними, професійними, творчими. Установлено, що жінки із психічними розладами переживають кризу самоідентичності, яка проявляється у спотворенні образу Я, низьких або завищених показників рівня самооцінки та самоставлення, що призводить до самознецінення і самостигматизації. Виявлено особливості змін у самоідентичності залежно від типу психічного розладу. Здійснено психологічний аналіз суб'єктивної картини здібностей залежно від типу психічного розладу, спрямований на виявлення особистісно-ціннісних адаптаційних ресурсів. Розроблено й апробовано програму особистісної реадптації жінок із психічними розладами, спрямовану на актуалізацію здібностей і формування ціннісного ставлення до них як до адаптаційних ресурсів.

Шифр НБУВ: РА452369

Див. також: 5.Ю.531

Особа як соціально-психологічне явище

Формування самостверження та самовиховання особи

5.Ю.531. Психологічні детермінанти професійного розвитку та самоактуалізації особистості: монографія / С. М. Білаш, М. М. Кононова, А. Е. Мелоян, Д. В. Логвінова, Б. С. Кононов, М. О. Гутиря, О. В. Логвінов; Полтавський нац. пед. ун-т ім. В. Г. Короленка. — Полтава: Астрія, 2022. — 223 с.: рис., табл. — укр.

Розкрито теоретичні та практичні аспекти професійної самоактуалізації та професійного розвитку майбутніх фахівців (психологів, медичних працівників). Розглянуто суть самоактуалізації

як психологічного феномену, її структуру, аспекти, а головне — детермінанти розвитку і формування в освітньому середовищі закладу вищої освіти під час фахової підготовки студентів, доведено й обгрунтовано взаємозв'язки професійної самоактуалізації зі смислоттєвими орієнтаціями. Проаналізовано специфіку становлення професійного образу «Я» студентів, визначено критерії їх професійного розвитку та емпірично досліджено основні компоненти професійної Я-концепції майбутніх психологів. Запропоновано та теоретико-емпірично розкрито проблемне питання ролі особистісного фактора у розвитку професійного вигорання майбутніх фахівців (на прикладі медичних працівників).

Шифр НБУВ: ВА861965

Див. також: 5.Ч.444

Література універсального змісту

(реферат 5.Я.532)

5.Я.532. Енциклопедія Сучасної України. Т. 24. О / ред.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, О. М. Романів, М. Г. Железняк, В. М. Баранецький, В. П. Буркат, І. Д. Гамкало, В. М. Геєць, Є. І. Головаха, Д. О. Горбачов, Д. М. Гродзинський, Я. Д. Ісаєвич, С. В. Кульчицький, І. Ф. Курас, В. М. Литвин, В. С. Лісовий, Д. Є. Макаренко, О. М. Маринич, М. І. Мельник, О. В. Мишанич, В. І. Наулко, О. С. Онищенко, Б. Є. Патон, В. В. Пилипенко, Л. А. Пиріг, В. Д. Походенко, І. В. Сергієнко, А. К. Шидловський, А. П. Шпак, Я. С. Яцків; Ін-т енциклопедичних досліджень, НАН України, Наукове товариство імені Шевченка. — Київ, 2022. — 943, [1] с.: іл., кольор. іл. — укр.

Представлено енциклопедію Сучасної України — перше багатомне видання про Україну у всіх вимірах від початку ХХ ст. до сьогодення. Зазначено, що енциклопедія подає цілісний образ новітньої України в подіях, інституціях, установах, родах діяльності, поняттях, особах. Охоплено всі сфери життя в Україні, що відображають сучасні погляди на історичні події та постаті. У двадцять четвертому томі подано 3000 статей, 2542 чорно-білі та 369 кольорових ілюстрацій, 21 карту, 5 рисунків і 5 таблиць. Розраховано на широке коло читачів.

Шифр НБУВ: С10197/24

Авторський покажчик

- Аванесова Н. Е. 5.У.169, 5.У.174
Автушенко І. 5.Т.60
Агав Х. 5.Х.305
Адамченко А. А. 5.Ц.405
Адемко М. В. 5.У.191
Адамовська В. С. 5.У.191
Актрїна В. М. 5.Ч.460
Аксїтіна А. В. 5.Х.320
Албул І. 5.С.6
Алексєев В. О. 5.Ц.392
Алієва А. Ю. 5.У.190
Амелін О. Ю. 5.Х.305
Амелїчева Л. П. 5.Х.344
Андрєєв Т. 5.Т.69
Андрєнко О. А. 5.У.174
Андрухів О. І. 5.У.252
Андрїюшенко С. В. 5.Ф.242
Антонюк Я. 5.Т.46
Ануфрієв М. І. 5.Х.305
Арич М. І. 5.Х.308
Арістов В. 5.Т.55
Аріфходжаєва Т. Б. 5.Х.305
Аркуша О. Г. 5.Т.58
Арсїрій Р. О. 5.Х.296
Артеманко А. С. 5.У.186
Архїєреєв С. 5.У.124
Астаф'єв О. 5.Ш.489
Атаманенко А. С. 5.Ч.415
Атаманюк З. М. 5.С.15
Афанасєєв Є. В. 5.У.191
Афанасєєв С. О. 5.Ч.427
Ачкасов А. Є. 5.У.174
Бабаєв В. М. 5.У.174
Бабенко О. І. 5.Ц.404
Бабич О. О. 5.Ц.407
Бабіков О. П. 5.Х.369
Бабкова О. О. 5.Ч.429
Бабіков О. І. 5.Ч.460
Балаї Д. С. 5.Х.288
Балабух В. О. 5.Х.303
Балдинюк С. С. 6
Бандура О. В. 5.У.86
Банкет Н. В. 5.У.163
Барабанов І. В. 5.У.169
Барабаш О. В. 5.У.83
Барановська В. М. 5.Х.305
Баранів В. М. 5.Х.361
Бардяк В. Г. 5.Ч.441
Баршнішків М. Р. 5.Х.296
Басова І. С. 5.Х.272, 5.Х.305
Басс В. О. 5.Х.296, 5.Х.305
Беззуб Ю. 5.С.17
Беззубко Б. І. 5.У.210
Беззубко Д. В. 5.У.210
Беззубко Д. О. 5.Х.315
Беланюк М. 5.Т.65
Бєлуга Ю. М. 5.Х.318
Бєрежна М. В. 5.Ш.462
Бєрендєєва О. В. 5.У.208
Бєрест М. М. 5.У.196
Бєрєлач А. І. 5.Х.296
Бєрєлач Н. А. 5.Х.296
Бєрш А. Я. 5.Х.352
Бєлашов Є. 5.У.220
Бєлятов Т. Е. 5.У.229
Бєков В. М. 5.Ц.408
Бєкова А. Л. 5.У.195
Бєщора Ю. 5.У.126
Бєлаш С. М. 5.Ю.531
Бєльчєвський В. С. 5.У.102
Бєлоусова Л. Г. 5.Т.37
Бєльчєнко О. 5.Т.69
Бєрїренко С. С. 5.У.163
Бєрїученко С. Ю. 5.У.95
Бєлашків О. 5.Ч.415
Бєлєзник В. 5.У.87
Бєліхар М. М. 5.Х.282
Бєобров Д. В. 5.Х.286
Бєобровник С. В. 5.Х.257
Бєогачик Т. С. 5.С.1
Бєогданова В. С. 5.У.96
Бєогніч О. Л. 5.Х.257
Бєоднарчук М. І. 5.Х.341
Бєожєнко В. В. 5.У.186
Бєожик В. І. 5.Х.305
Бєожко П. В. 5.У.135
Бєойко В. П. 5.Х.296
Бєойко В. Ф. 5.Ц.402
Бєойко О. М. 5.У.143
Бєойко Ю. П. 5.Ч.421
Бєойко-Гаргїрін А. С. 5.Т.34
Бєолдар О. І. 5.Ш.493
Бєолдїжар С. О. 5.Х.287
Бєондарєва О. Є. 5.Ш.462
Бєондарєнко Є. С. 6
Бєондарєнко Г. В. 5.Х.305
Бєондарєнко О. Г. 5.Х.305
Бєонь О. 5.Т.31
Бєорєнко Д. В. 5.Ф.242
Бєорєнко О. О. 5.У.143
Бєорїсєнко І. А. 5.У.186
Бєорєвєць І. 5.Т.30
Бєортник В. А. 5.Х.293, 5.Х.305
Бєортник Н. П. 5.Х.305
Бєортнікова М. Г. 5.У.233
Бєортнюк Т. Ю. 5.У.190
Бєорщ В. І. 5.У.230
Бєорщук І. В. 5.У.112
Бєоряк Г. 5.Т.66
Босак А. О. 5.У.233
Бояр А. 5.У.152
Брага О. В. 5.У.186
Браїчєвська О. 5.Т.36
Брєус С. В. 5.У.229
Брєчка М. М. 5.Ш.395
Брусїловська О. І. 5.Т.35
Буглай Н. 5.Т.60
Буглак Ю. О. 5.Х.296
Будзар М. М. 5.Ш.493
Будняк В. Ю. 5.У.190
Бужїмська К. О. 5.У.95
Буко С. 5.С.11
Буковський В. Є. 5.Х.296
Буланов Ю. 5.Т.69
Булгаєва С. О. 5.Ч.453
Булкат М. С. 5.Х.257
Бундз Р. О. 5.Х.356
Бурачек І. В. 5.У.95
Бурїм Д. 5.Ч.415
Бурка А. В. 5.Х.341
Бусол О. Ю. 5.Х.357
Бутєнко О. П. 5.У.169
Бухтатїй О. Є. 5.У.226
Вакулєнко С. 5.Ч.415
Ванїюк О. І. 5.Ч.447
Варламова Ю. 5.Т.69
Васєцького В. Ю. 5.Х.257
Васїлєвїч Л. Ф. 5.У.79
Васїлєв В. О. 5.Ц.401
Васїлєва О. О. 5.У.130
Васїлєнко Л. В. 5.Ч.429
Васїлєнко Н. О. 5.Х.296
Васьків С. Ф. 5.У.161
Ваховїч І. М. 5.У.165
Вашок В. О. 5.Х.305
Вашєнко О. М. 5.У.174
Вашук Д. 5.Т.29
Вєклїч В. А. 5.Х.305
Вєльможє В. І. 5.Т.50
Вєргун А. М. 5.У.229
Вєргун М. О. 5.У.229
Вєрїнгорєнко О. С. 5.Ш.493
Вєршїнїна Д. М. 5.У.174
Вєселє Н. М. 5.Ф.242
Вєселєвська Н. О. 5.Х.355
Вїговський В. Г. 5.У.95
Вїнарчик Л. 5.У.215
Вїноградова А. О. 5.Ч.442
Вїсоцька М. Ф. 5.Х.315
Вїсочан О. С. 5.У.112
Вїшнєвська С. М. 5.У.105
Вїшнєвєцька С. В. 5.Х.342
Вїшнєвєцький В. М. 5.Х.342
Вїкнїяньська А. О. 5.Х.308
Вїнічук М. В. 5.У.184
Вїнічк І. Ю. 5.У.174
Вїшня Я. С. 5.У.209
Владїмїров В. М. 5.Ч.457
Власова О. Є. 5.У.174
Вовк В. М. 5.Х.259
Войтєнко С. С. 5.Ц.407
Войтовська А. 5.С.6
Вольков А. Ф. 5.Ц.395
Вольков В. М. 5.Х.292
Волошїн І. 5.Ф.245
Волошук М. 5.Т.40
Волошук М. Я. 5.Ц.396
Ворнїк Л. Д. 5.Ч.460
Воробїєв О. Г. 5.Ц.407
Ворона В. 5.С.10
Воронїн А. В. 5.Ш.398
Воротнїкова І. П. 5.Ч.429
Воськало В. І. 5.У.112
Воськало Н. М. 5.У.112
Вронська Г. 5.Т.65
Гаватюк Л. С. 5.Х.308
Гаврїленко С. О. 5.Ч.416
Гаврїлюк Р. О. 5.Х.254
Гай-Нїжнїк П. 5.Т.59
Гайдай О. 5.Т.62
Гайсїнон Н. А. 5.С.16
Галїка А. 5.Т.69
Галїкіна О. П. 5.Х.292
Галунько В. В. 5.Х.296
Галїпова О. Л. 5.У.166
Галїярнїк М. 5.Х.332
Ганусїч В. О. 5.У.114
Ганчук О. М. 5.Х.260
Гаркавєнко В. І. 5.У.172
Гелєй Л. О. 5.У.114
Гелїч Н. В. 5.У.190
Гєрасїм Н. 5.Т.69
Гєрасїменко В. 5.С.6
Гєрасїмов В. В. 5.Ч.442
Гєрасїмова О. А. 5.У.225
Гєрасїмова О. В. 5.У.225
Гєрашенко М. М. 5.Ш.406
Гєрантєєва А. І. 5.Х.370
Гєртманєв О. В. 5.Х.367-5.Х.368
Гєтман О. О. 5.У.169
Гїрїч І. 5.Ч.415
Гладкїй О. В. 5.У.196
Глєбов С. В. 5.Ф.242
Глєбенко І. О. 5.Х.296
Гнатєнко І. А. 5.У.166
Гнїлянська Л. І. 5.У.196
Годжал С. 5.Ч.415
Голобородько Т. В. 5.У.191
Головаха Є. 5.С.11
Головко Л. В. 5.С.18
Голощук Г. В. 5.Ч.416
Гольдєберг Н. О. 5.Х.305
Голїянч М. І. 5.Ш.468
Голїянчук Р. 5.Ш.467
Гончар І. 5.С.6
Гончарєнко О. В. 5.Ш.510
Гончарук О. В. 5.Ю.530
Горанська Т. В. 5.Ш.462
Горбатюк С. О. 5.У.140
Горбач Ю. 5.Ф.246
Горбачик А. 5.С.11
Горбачук В. М. 5.Ч.416
Гордїєнко Н. І. 5.У.174
Гордїєнко С. Г. 5.Х.305, 5.Х.307
Горєлїшєв С. А. 5.Ц.401
Горєбєць К. О. 5.У.106
Горобїнська І. В. 5.У.186
Городєцька О. О. 5.У.196
Городнїч Н. 5.Т.68
Горошкова Л. А. 5.У.130
Гочошвілі І. 5.Т.69
Гошєвська В. В. 5.У.182
Грабовська Г. М. 5.Х.334
Грєнь Н. М. 5.Х.271
Грївко С. 5.У.216
Грївнєк Б. Л. 5.Х.268
Грїгорєнко В. 5.С.6
Грїгор'єв О. Ю. 5.У.233
Грїнєва М. В. 5.Ч.439, 5.Ч.444
Грїщай О. І. 5.У.112
Грїщук В. П. 5.Ц.387
Грїщенко І. М. 5.У.229
Грїдїна В. В. 5.Ц.394
Грїн О. О. 5.Х.285
Грїнєрбєрг М. 5.Т.69
Грохольський В. Л. 5.Х.305
Грубєль М. Г. 5.Ц.396
Грубляк О. М. 5.Х.308
Грудз В. Я. 5.У.139
Грудз Я. В. 5.У.139
Губар Ю. 5.У.167
Губарєва А. 5.Т.69
Губарєва О. П. 5.Ц.388
Губарь О. Г. 5.Ч.439
Гуїван П. Д. 5.Х.362
Гулак О. В. 5.Х.296
Гульєво Л. 5.У.215
Гульєво П. 5.У.167
Гуменюк Т. І. 5.Х.382
Гумїн О. М. 5.Х.356
Гура С. 5.Ш.467
Гур'єв Д. О. 5.Ц.399
Гурковська К. А. 5.Х.309
Гурський М. 5.У.216
Гусар О. А. 5.Х.321
Гуїтіра М. О. 5.Ю.531
Гуїтук Т. 5.Т.69
Давїденко В. С. 5.Х.305
Давїденко Н. В. 5.Х.292
Давїденко Н. І. 5.Ш.462
Данїлєнко В. Ф. 241
Данїлєнко О. 5.Т.63
Данїлєнко С. 5.Т.63
Данїлїха Н. 5.Т.39
Даньків Й. Я. 5.У.114
Дашєнко М. Д. 5.У.106
Дашєкєвїч А. А. 5.Х.305
Дємбїцький С. 5.С.11
Дємченко Ю. В. 5.Ш.470
Дєм'янчук М. А. 5.У.176
Дєнісєво А. В. 5.Х.305
Дєнісєв О. Г. 5.У.95
Дєнісєв С. Ф. 5.Х.296
Дєрєвїянюк Н. З. 5.Х.296
Дєрєв'янко С. І. 5.У.196
Дєрлюк І. 5.Т.69
Дєлїні М. М. 5.У.119
Дєжджуджа О. М. 5.Ч.443
Дзюба М. А. 5.Х.256
Дзюбїнська О. В. 5.У.101
Дзюбїнський А. В. 5.У.101
Дїбань М. П. 5.Х.343
Дїда І. А. 5.Ш.501
Дїняк С. В. 5.У.201
Дїчко А. О. 5.У.189
Дїденко С. В. 5.Х.296
Дїдїч Т. О. 5.Х.257, 5.Х.270
Дїковська І. А. 5.Х.383
Дїхтїєвський П. В. 5.Х.296
Дїмїтрїєв О. М. 5.Ц.403
Доброва О. В. 5.Х.305
Докаш В. І. 5.У.517
Долгаловська О. В. 5.У.210
Долїнська М. С. 5.Х.363
Донїк О. 5.Т.56
Дорогань-Пїсарєнко Л. О. 5.У.113
Дорощ Т. Л. 5.Ш.499
Дорощкєвїч К. О. 5.У.233
Дорощук Н. О. 5.Х.256
Дрєжєнєнко І. Л. 5.Ч.441
Дуїна М. В. 5.У.186, 5.Х.308
Дудар О. 5.С.17
Дудник О. В. 5.Х.305
Дудник О. О. 5.У.81
Дузь Л. І. 5.Ш.462
Дурнов Є. С. 5.Х.256
Дячук М. П. 5.Ч.460
Дячук О. А. 5.У.157
Елїшїс Д. О. 5.У.196
Євчук Т. В. 5.Х.305
Єлєйко М. 5.С.11
Єлїсєєва Л. В. 5.У.190
Єрємєєв І. С. 5.У.189
Єрємїлчєв Р. В. 5.У.226
Єршова Г. В. 5.У.172
Єршова Н. Ю. 5.У.116
Єсєв А. І. 5.Ш.476
Єфїмєнко Г. 5.Т.64
Єшєнко М. Г. 5.У.210
Єжєвонєв А. В. 5.Х.308
Єжєданова К. Ф. 5.Ш.504
Єжєвська І. М. 5.Х.271
Єжєвський Л. 5.Х.377
Єжєлєєв В. Я. 5.Ш.476
Єжєвко З. Б. 5.У.169
Єжєдєцькїй В. Ц. 5.Ч.423
Єжєкєвїч А. 5.Ч.415
Єжєкєвїч І. В. 5.Х.366
Єжєкова Я. Ф. 5.Ю.526
Єжєлєньєва О. 5.С.11
Єжєлїнський М. 5.Ч.415
Єжєлїнський М. Г. 5.Х.429
Єжєпнїк В. В. 5.Х.266
Єжєурєвєль М. О. 5.У.132, 5.Ц.410
Єжєурєвєль С. М. 5.У.132, 5.Ц.410
Єжєурєвєль І. В. 5.У.196
Єжєурєвєцька Л. Р. 5.У.138
Єжєвалї Т. О. 5.У.95
Єжєвгороднїй В. А. 5.Х.384
Єжєвгоїська Л. Д. 5.У.196
Єжєвгороднїя Н. М. 5.Ч.460
Єжєвгороднїй А. Г. 5.У.112
Єжєвгороднїй З.-М. В. 5.У.115
Єжєвїєв О. В. 5.У.90
Єжєвїєв З. З. 5.Ц.404
Єжєвїєв К. В. 5.Ц.392
Єжєвїєвський Г. С. 5.Ц.401
Єжєвїєв С. В. 5.Ц.386
Єжєвїєв Р. Ю. 5.Х.305
Єжєвїєв І. Р. 5.У.100
Єжєвїєв О. 5.Т.69
Єжєвїєв А. В. 5.Х.296
Єжєвїєв В. Ю. 5.Ц.409
Єжєвїєв О. В. 5.У.104
Єжєвїєв В. В. 5.Х.305
Єжєвїєв О. 5.Х.305
Єжєвїєв Н. В. 5.Х.305
Єжєвїєв Я. 5.Т.55
Єжєвїєв Н. 5.Є.519
Єжєвїєв О. Г. 5.Ч.429
Єжєвїєв І. В. 5.С.21
Єжєвїєв Р. В. 5.Х.268
Єжєвїєв В. В. 5.У.192
Єжєвїєвський А. П. 5.Ч.417
Єжєвїєв О. М. 5.У.139
Єжєвїєвська Н. І. 5.С.24
Єжєвїєв С. Л. 5.Ш.516
Єжєвїєв А. Л. 5.У.174
Єжєвїєв О. С. 5.Х.296
Єжєвїєв П. П. 5.У.173
Єжєвїєв М. Б. 5.Ч.460
Єжєвїєв І. М. 5.Ч.449
Єжєвїєв А. А. 5.Х.296
Єжєвїєв І. 5.Ч.415
Єжєвїєв Н. В. 5.Х.292
Єжєвїєв О. Л. 5.Ш.493
Єжєвїєв О. А. 5.У.137
Єжєвїєв К. 5.С.11
Єжєвїєв Є. В. 5.У.141
Єжєвїєв О. В. 5.Х.305
Єжєвїєв А. 5.Х.264
Єжєвїєв О. В. 5.У.174
Єжєвїєв Є. 5.Х.332
Єжєвїєв П. П. 5.У.186
Єжєвїєв П. Г. 5.У.187
Єжєвїєв В. 5.С.6
Єжєвїєв К. 5.Х.330
Єжєвїєв А. О. 5.У.77
Єжєвїєв М. І. 5.У.191
Єжєвїєв П. О. 5.Ш.493
Єжєвїєв В. О. 5.Ц.402
Єжєвїєвська О. Ю. 5.У.114
Єжєвїєвський М. В. 5.У.174
Єжєвїєв В. 5.С.10
Єжєвїєв Т. Є. 5.Ш.501
Єжєвїєв І. Д. 5.Х.296
Єжєвїєв О. С. 5.Ч.438
Єжєвїєв М. 5.Ш.503
Єжєвїєв С. 5.С.6
Єжєвїєв В. В. 5.Ц.404
Єжєвїєв О. М. 5.Х.363
Єжєвїєв Р. Ю. 5.Ц.397
Єжєвїєв О. В. 5.У.196
Єжєвїєв О. О. 5.Ц.407
Єжєвїєв І. В. 5.Ц.401
Єжєвїєв С. 5.Т.29
Єжєвїєв Ю. І. 5.Ч.460
Єжєвїєв О. М. 5.У.186
Єжєвїєв А. 5.С.6
Єжєвїєв Д. С. 5.Ц.390
Єжєвїєв І. Б. 5.Х.257
Єжєвїєв А. Ю. К. М. 5.Х.297
Єжєвїєв О. І. 5.Ц.398
Єжєвїєв Н. А. 5.У.113
Єжєвїєв О. М. 5.Х.305
Єжєвїєв О. А. 5.У.83
Єжєвїєвський М. В. 5.Х.308
Єжєвїєв М. І. 5.У.137, 5.У.175
Єжєвїєв А. 5.Ш.462
Єжєвїєв Н. В. 5.Ч.442
Єжєвїєв С. Р. 5.Х.378
Єжєвїєв К. 5.С.6
Єжєвїєв К. 5.Ч.415
Єжєвїєв О. О. 5.Х.290
Єжєвїєв І. О. 5.Ц.400
Єжєвїєв М. В. 5.Ш.473
Єжєвїєв Ю. Б. 5.У.191
Єжєвїєв Т. М. 5.У.128
Єжєвїєв М. С. 5.Х.253
Єжєвїєв Р. М. 5.Х.253
Єжєвїєв Г. С. 5.У.114
Єжєвїєв В. 5.Ц.387
Єжєвїєв О. В. 5.У.114
Єжєвїєв В. С. 5.У.196
Єжєвїєв І. Г. 5.Ю.528
Єжєвїєв Н. М. 5.У.229
Єжєвїєв Р. 5.У.221
Єжєвїєв В. В. 5.Х.255
Єжєвїєв М. О. 5.Ч.429
Єжєвїєв Т. В. 5.Ш.481
Єжєвїєв В. О. 5.Ч.445
Єжєвїєв Ю. 5.У.221
Єжєвїєв А. М. 5.Х.272, 5.Х.305
Єжєвїєв В. 5.У.82
Єжєвїєв А. Д. 5.У.186
Єжєвїєв А. Ч.415
Єжєвїєв З. Р. 5.Х.282
Єжєвїєв С. М. 5.Х.296
Єжєвїєв Г. В. 5.У.110
Єжєвїєв Л. 5.Х.296
Єжєвїєв Н. 5.С.17
Єжєвїєв О. П. 5.Ч.456
Єжєвїєв Т. М. 5.Ш.502
Єжєвїєв С. В. 5.Х.305
Єжєвїєв С. М. 5.Х.305
Єжєвїєв А. Я. 5.Є.520
Єжєвїєв З. О. 5.У.112
Єжєвїєв І. 5.С.6
Єжєвїєв Н. В. 5.Ч.452
Єжєвїєв С. В. 5.У.117
Єжєвїєв С. П. 5.С.25
Єжєвїєв О. 5.Т.68
Єжєвїєв Є. А. 5.Ш.493
Єжєвїєв Ю. М. 5.Ю.526
Єжєвїєв В. Ф. 246
Єжєвїєв Г. 5.Ч.451
Єжєвїєв І. М. 5.Х.296
Єжєвїєв Л. В. 5.Ч.449
Єжєвїєв М. Ф. 246
Єжєвїєв М. О. 5.Х.296
Єжєвїєв Н. О. 5.Х.308
Єжєвїєв І. А. 5.У.196
Єжєвїєв О. І. 5.Х.305
Єжєвїєв І. М. 5.Ц.393
Єжєвїєв О. Г. 5.Х.356, 5.Х.361
Єжєвїєв Р. О. 5.Х.361
Єжєвїєв К. М. 5.У.114
Єжєвїєв А. С. 5.Х.373
Єжєвїєв Т. В. 5.У.169
Єжєвїєв О. Л. 5.Ц.393
Єжєвїєв О. В. 5.Ц.402
Єжєвїєв Л. А. 5.Х.368
Єжєвїєв Л. А. 5.Х.367
Єжєвїєв Т. 5.Ш.487
Єжєвїєв Л. В. 5.У.196
Єжєвїєв Б. С. 5.Ю.531
Єжєвїєв В. Б. 5.Ц.409
Єжєвїєв М. М. 5.Ч.444, 5.Ю.531
Єжєвїєв О. О. 5.У.174
Єжєвїєв К. В. 5.Х.358
Єжєвїєв В. В. 5.У.182
Єжєвїєв В. В. 5.Ф.242
Єжєвїєв К. В. 5.У.129
Єжєвїєв А. Г. 5.Х.308
Єжєвїєв І. В. 5.Х.381
Єжєвїєв Ю. В. 5.Х.335
Єжєвїєв В. 5.У.134
Єжєвїєв В. В. 5.Т.32
Єжєвїєв І. В. 5.Ц.406
Єжєвїєв С. П. 5.Ц.406
Єжєвїєв Ю. Я. 5.У.221
Єжєвїєвцьєв Ю. Г. 5.Х.305
Єжєвїєв А. М. 5.Х.353
Єжєвїєв П. П. 5.Ц.404
Єжєвїєв М. М. 5.Ч.460
Єжєвїєв І. В. 5.Х.296
Єжєвїєв Н. 5.С.11
Єжєвїєв С. 5.Х.308
Єжєвїєв А. П. 5.У.174
Єжєвїєв А. 5.У.216
Єжєвїєвський Я. В. 5.У.226
Єжєвїєв Ф. Ф. 5.Ц.396
Єжєвїєв В. 5.Ф.241
Єжєвїєв В. В. 5.Ф.244

- Коцур Л. М. 5.Ф.244
 Коць О. О. 5.У.187
 Кочубей Т. 5.С.6
 Кошель О. С. 1.45
 Кошель О. М. 5.Э.522
 Краць Н. П. 5.Ц.389
 Кравченко А. 5.С.6
 Кравченко А. О. 5.У.186
 Кравченко Н. В. 5.Ц.385
 Кравченко О. С. 5.С.6
 Кравчук В. В. 5.Ц.403
 Кравчук І. М. 5.У.165
 Краєва Р. 5.Т.69
 Крайська І. А. 5.У.174
 Крайський Б. В. 5.У.174
 Крайний Г. С. 5.Х.296
 Крамеренко К. М. 5.У.123
 Краснікова Н. Г. 5.У.174
 Краснюк М. Т. 5.У.196
 Крейдерман К. 5.Т.69
 Криворучко Ю. В. 5.Х.256
 Криворучко Т. В. 5.У.169
 Крижна В. В. 5.Х.256
 Криковська А. М. 5.У.138
 Криша В. В. 5.У.198
 Криштанович С. 5.У.450
 Кример Б. О. 5.С.7
 Крутлашов А. М. 5.С.1
 Крутлов В. В. 5.У.169
 Крулевіч Ю. 5.Х.305
 Кубай А. В. 5.У.196
 Кубко А. С. 5.Х.257
 Кубко С. Б. 5.Х.257
 Кудін А. А. 5.Х.296
 Кузів О. П. 5.У.231
 Кузнецова О. В. 5.Х.311
 Кузнецова А. 5.Ш.472
 Кузнецова Г. О. 5.У.204
 Кузнецова Т. В. 5.У.193
 Кузьменко Л. 5.Ф.246
 Кузьмін С. А. 5.Ц.394
 Кузьміна О. М. 5.У.129
 Кузьмінська К. І. 5.У.191
 Кузьмук О. М. 5.С.19
 Кукуцін С. Ю. 5.Х.337
 Кулай А. В. 5.У.196
 Кулик А. А. 5.У.196
 Кулинич Ю. М. 5.У.196,
 5.Х.308
 Куліков О. П. 5.Х.372
 Кульбабська О. В. 5.Ш.466
 Кульбедко А. Ю. 5.Ч.429
 Кульницький С. 5.Т.61
 Кульницький М. О. 5.Х.292
 Кульницький С. О. 5.Х.292
 Куліна Л. Ф. 5.Х.338
 Курас Д. І. 5.Х.296
 Курілюк Ю. Б. 5.Х.379
 Курілюкова Г. О. 5.Х.305
 Куца І. М. 5.Ф.242
 Куць І. В. 5.У.296
 Куцтар Д. 5.Х.332
 Куценко В. 5.Х.296
 Кучер Г. 5.У.146
 Кучеренко М. А. 5.У.117
 Кушнір І. П. 5.Х.379
 Лазуткін М. І. 5.У.132,
 5.Ц.410
 Лайко О. І. 5.У.169
 Ландідова Ю. О. 5.Х.370
 Лапкін А. В. 5.Х.371
 Лаптев І. В. 5.Ц.398
 Латш Ю. 5.С.13
 Леванда О. М. 5.У.164
 Левенко О. С. 5.Х.296
 Левулич В. В. 5.У.114
 Левченко Д. С. 5.Х.296
 Левченко Н. 5.С.6
 Левчук Н. М. 5.С.27
 Лега О. В. 5.У.113
 Легошина О. Л. 5.У.196
 Лемішівська О. С. 5.У.112
 Ленчовська А. 5.Т.69
 Леоенко І. В. 5.Х.305
 Летичевський О. О.
 5.У.140
 Лешенко С. П. 5.Ц.405
 Липов В. 5.У.89
 Липов В. В. 5.У.162
 Лисенко А. М. 5.У.212
 Лисенко Ж. П. 5.Х.308
 Лисенко О. 5.Ц.387
 Лисенко С. О. 5.Х.305
 Лисенко С. С. 5.Х.256
 Лисняк Н. М. 5.У.107
 Литвин Н. А. 5.Х.296
 Литвин О. В. 5.Х.296
 Литвинченко Н. О. 5.У.112
 Литовченко О. Ю. 5.У.174
 Лихова С. Я. 5.Х.370
 Лібанова Е. М. 5.С.28
 Лігус О. М. 5.Ш.515
 Лісовська Ю. П. 5.Х.293
 Лісовський Б. П. 5.Ч.449
 Лісовський П. М. 5.Х.293
 Лобанов Л. М. 5.Ш.470
 Лобза А. В. 5.У.195,
 5.У.198
 Лобузінка К. 5.Т.66
 Логвиненко М. І. 5.Х.381
 Логвінов О. В. 5.Ю.531
 Логвінова Д. В. 5.Ю.533
 Логінова М. В. 5.Х.333
 Лопатинська І. С. 5.Х.256
 Луб А. І. 5.У.174
 Лубенець В. І. 5.У.138
 Лук'янова Г. Ю. 5.Х.282
 Лупандін В. А. 5.Ц.405
 Лутчин Н. П. 5.У.161
 Лупський В. Я. 5.Ч.449
 Лупський Р. П. 5.Х.257
 Лявова О. Л. 5.Х.257
 Лябіва Т. 5.С.11
 Любушин Р. А. 5.У.169
 Магновський І. П. 5.Х.275
 Магомедов А. О. 5.Ф.244
 Маєр К. 5.Ч.454
 Мазійчук В. А. 5.Х.305
 Маїк В. З. 5.Ч.423
 Майдачевська А. В.
 5.Х.276
 Макаренко Є. А. 5.Ф.242
 Макаренко І. О. 5.У.186
 Макаренко Л. О. 5.Х.257
 Макаренко С. М. 5.У.206
 Макарова В. В. 5.У.214
 Макаруч І. Н. 5.У.194
 Макеєва О. М. 5.Х.258
 Маковецька О. К. 5.Ш.470
 Маковський С. О. 5.Ф.242
 Максименко І. В. 5.Т.35
 Максимець Б. В. 5.Ф.248
 Малєв М. Р. 5.Х.299
 Малишко В. В. 5.У.181
 Малієвський А. М. 5.Ю.527
 Малін О. Л. 5.У.171
 Малюга В. Г. 5.Ц.394
 Мамай К. В. 5.Х.305
 Мамчич П. 5.Ш.462
 Мандзієв С. В. 5.Х.279
 Мандзіновська Х. О.
 5.У.200
 Манжол В. А. 5.Ф.242
 Манжоус Н. В. 5.Х.296
 Манзак М. О. 5.Ц.396
 Марасіна С. І. 5.Т.32
 Марин П. П. 5.Х.296
 Марисюк К. Б. 5.Х.356
 Маркова О. О. 5.Х.284
 Мармуть Л. О. 5.У.136
 Маргунин С. В. 5.Ц.402
 Мартинюк Р. Т. 5.У.211
 Марчевський С. В. 5.Х.256
 Марченко О. В. 5.У.167
 Марченко О. М. 5.У.169
 Марчук А. М. 5.У.141
 Марчук В. Т. 49
 Масенко Л. 5.Ч.415
 Масій Н. Д. 5.Ш.476
 Маслов І. З. 5.Ш.464
 Матвеев В. В. 5.Ч.417
 Матвійчук В. К. 5.Х.351
 Матковський П. Є. 5.У.218
 Матковський С. О. 5.У.161
 Матрос О. С. С.6
 Матяш І. 5.Х.294
 Махмутова М. І. 5.Ч.460
 Мегельбей Г. В. 5.Ц.405
 Медведь М. М. 5.Ч.460
 Медвідь О. М. 5.Ш.462
 Медвідь Ф. М. 5.Х.305
 Медина А. В. 5.У.196
 Меляник В. Ю. 5.У.207
 Мельничко Л. В. 5.Х.320
 Меленєв Л. І. 5.Ч.429
 Мелешенко Т. 5.Ф.245
 Мелоян А. Е. 5.Ю.531
 Мельник О. Г. 5.У.233
 Мельников О. В. 5.У.226
 Мельничук І. В. 5.У.115
 Мельничук К. 5.Т.47
 Мех Н. 5.Ш.503
 Мінгал С. П. 5.Ш.501
 Микитюк Н. О. 5.У.112
 Микунець В. Ю. 5.Х.331
 Милова К. А. 5.У.116
 Минчицька І. В. 5.У.156
 Минько Д. І. 5.Х.272,
 5.Х.305
 Миронова М. А. 5.Ф.242
 Міськів Г. В. 5.У.184
 Михайлик О. Г. 5.Х.305
 Михайлюк С. В. 5.У.145
 Михайлова К. В. 5.У.170
 Михайлюца М. І. 5.Э.524
 Мицкан Б. М. 5.Ч.449
 Мігаль Д. 5.Х.330
 Мізік Ю. І. 5.У.174
 Мілімко Л. В. 5.Х.316
 Місник Н. В. 5.Ш.471
 Місюра О. М. 5.Ц.404
 Мітусова К. С. 5.Х.333
 Міхно Г. В. 5.Ф.242
 Мищенко М. 5.С.6, 5.С.11
 Мішук Є. В. 5.У.191
 Мкртчян Р. С. 5.Х.296
 Мніх О. Б. 5.У.196
 Могилюк О. Д. 5.Т.74
 Молоченко Г. 5.С.6
 Момот Д. Т. 5.У.174
 Момот Т. В. 5.У.174
 Монолатій І. 5.Ф.249
 Монька Н. Я. 5.У.138
 Мордовцев О. С. 5.У.169
 Мороз О. Б. 5.Х.309
 Морозова А. Ю. 5.Ю.526
 Морозова О. 5.Т.62
 Москвич О. Л. 5.Э.517
 Мочернюк В. Б. 5.Ч.449
 Муравіов К. В. 5.Х.305
 Муравіова І. М. 5.Х.305
 Мураєв Є. В. 5.У.174
 Мурашевич С. Ч.460
 Мусієнко А. П. 5.У.83
 Мхітарян Н. М. 5.Ю.526
 Нагорна О. О. 5.Х.333
 Надієнко О. І. 5.Х.340
 Назар Ю. С. 5.Х.309
 Назаровець С. А. 5.Ч.460
 Наливайко Л. Р. 5.Х.380
 Науменко Н. В. 5.Ш.462
 Науменко Н. С. 5.У.196
 Науменко Ю. О. 5.У.141
 Наумов В. В. 5.У.174
 Наумова В. Ю. 5.Ч.429
 Наумчак В. В. 5.Ш.474
 Нашінцев-Наумова А. Ю.
 5.Х.328
 Нашкєрська М. М. 5.У.112
 Невтіра О. 5.Т.69
 Недокус І. С. С.1
 Недошито І. 5.Т.72
 Нестерікова-Собакар О. В.
 5.Х.320
 Нестеряк Ю. В. 5.Ч.456
 Нестеряк Ю. М. 5.Ч.456
 Нефедова Т. М. 5.У.229
 Нецька Л. С. 5.Х.374
 Нецьва-Юрійчук Н. В.
 5.С.1
 Нечелуренко О. І. 5.Ш.508
 Немченко І. 5.Т.51
 Нікітіна Т. 5.С.11
 Нікіфоров П. О. 5.У.91
 Ніколаєва Т. 5.Т.45
 Ніколаєвська Ю. В.
 5.Ш.514
 Нікольченко Ю. 5.Ч.426
 Ніконов М. М. 5.Х.305
 Новак Н. П. 5.У.136
 Новицька Н. В. 5.У.179
 Новіков В. М. 5.С.26
 Новічюк С. М. 5.Ц.400
 Нос І. А. 5.Ц.388
 Нусінов В. Я. 5.У.191
 Обух Л. В. 5.С.22
 Овчулунова О. М. 5.У.174
 Оксін В. Ю. 5.Х.296
 Оксютенко К. В. 5.Х.296
 Олексій А. Г. 5.Х.308
 Олексюк О. А. 5.Ч.429
 Олексюк О. М. 5.Ш.500,
 5.Ш.511
 Олійник В. І. 5.Х.305
 Олійник В. П. 5.Х.351
 Олійник О. О. 5.У.95
 Олійник О. С. 5.У.223,
 5.Х.369
 Оліховський В. Я. 5.У.112
 Ольховенко О. В. 5.У.346
 Ольховік М. В. 5.Х.288
 Омельнік О. В. 5.У.229
 Омельніська І. Я. 5.У.115
 Омелянчук О. М. 5.Х.257
 Опра Р. 5.Т.56
 Орещенко А. В. 5.Х.303
 Орехов С. В. 5.Ц.395
 Орлов М. М. 5.У.169
 Орлова І. М. 5.Х.319
 Орлова К. Є. 5.У.95
 Орловська І. Г. 5.Х.296
 Орловська Ю. В. 5.Х.296
 Орловський В. Л. 5.Х.356
 Орський В. І. 5.Х.303
 Осєдній В. І. 5.Ч.484
 Осєнь В. 5.Ш.484
 Остапович В. П. 5.Х.304
 Остапчук Т. П. 5.У.95
 Остап'як З. М. 5.Ч.449
 Остафійчук Л. А. 5.Х.367-
 5.Х.368
 Осташко Т. О. 5.У.142
 Островська Н. С. 5.У.186
 Островська Н. С. 5.Х.308
 Острогляд О. В. 5.Х.264
 Отрешко Н. 5.С.10
 Павленко О. П. 5.У.196
 Павлова К. 5.Т.69
 Паламарчук О. М. 5.У.193
 Паламарчук С. В. 5.Х.305
 Палій М. О. 5.Ш.471
 Палюх Л. М. 5.Х.349
 Паніна Н. 5.С.11
 Панченко С. А. 5.Ч.455
 Панчук Н. О. 5.Ч.460
 Панчук О. Ю. 5.Ч.441
 Пархоменко Н. М. 5.Х.257
 Пархоменко-Куцевіл О. І.
 5.Х.297
 Паскар А. Л. 5.Х.367,
 5.Х.368
 Пастухов О. М. 5.Х.374
 Патер І. 5.Т.48
 Папурківський П. С.
 5.Х.254
 Пачковський Ю. Ф. 5.У.88
 Пашенко М. В. 5.Ш.483
 Пашенко О. П. 5.У.95
 Пенцьковський В. С.
 5.У.118
 Перепелія М. М. 5.Х.305
 Перепелюк С. М. 5.Х.283
 Перунчак Т. І. 5.Ш.475
 Перінович Ю. М. 5.Х.313
 Перчук О. В. 5.У.118
 Першій О. О. 5.Ц.408
 Песоцька Ю. 5.С.6
 Петренко Л. М. 5.Ч.433
 Петрик І. В. 5.У.106,
 5.У.135
 Петришин Н. Я. 5.У.233
 Петрова О. 5.Ш.507
 Петрущенко М. М. 5.У.188
 Пеша І. 5.С.6
 Пилипенко В. С. С.10
 Пилипенко В. П. 5.Х.376
 Пилипенко К. А. 5.У.117
 Пилипенко Л. М. 5.У.112
 Пилипчук В. 5.Т.65
 Пильгун А. Р. 5.У.195
 Пірожек С. І. 5.Ч.424
 Письменський Є. О.
 5.Х.350
 Піхтін М. П. 5.Х.296
 Підвальна Ю. 5.С.6
 Пікуліна Н. Ю. 5.У.198
 Плат А. К. 5.Х.308
 Піпченко Н. А. 5.Ф.242
 Пісун В. 5.Ф.246
 Піщик Х. З. 5.Х.322
 Пічко Р. С. 5.Х.320,
 5.Х.378
 Пішта В. І. 5.Х.287
 Пластун О. Л. 5.У.186
 Плотніков О. В. 5.У.125
 Погорелов А. 5.Т.38
 Подлегаєв К. М. 5.Х.305
 Подолова С. А. 5.Х.305
 Подорожна Т. С. 5.Х.257
 Позняк О. В. 5.С.28
 Покаєв М. С. 5.Т.35
 Поліщук І. В. 5.Х.317
 Половченко О. В. С.6
 Половина О. П. 5.У.129
 Полога С. І. 5.Ч.440
 Полога С. І. 5.Ч.429
 Поляков Р. В. 5.Х.314
 Помиткін Е. О. 5.Ю.529
 Понєжа Н. 5.Т.69
 Пономаренко І. В. 5.У.229
 Пономаренко О. Г. 5.У.113
 Пономарьов В. 5.Ч.415
 Попєло О. В. 5.Ч.486
 Попель С. Л. 5.Ч.442
 Попельнич Т. В. 5.Х.361
 Попов М. О. 5.Ц.388
 Попова Л. М. 5.У.169,
 5.Х.296
 Попова О. 5.Ц.388
 Попова С. М. 5.Х.296
 Попович О. С. 5.Ч.422
 Похотова Л. 5.Ш.479
 Похатенко Р. О. М. 5.Х.296
 Правоторова О. М. 5.Х.296
 Прєзлята І. В. 5.Ч.449
 Прєлуєвська І. 5.Ф.246
 Пригунюк П. Я. 5.У.174
 Приймак І. 5.У.105
 Примаченко Я. 5.Т.64
 Примаченко О. В. 5.У.227
 Прищип В. 5.Ч.415
 Прищип В. 5.У.108
 Проконя І. В. 5.У.108
 Проконенко К. О. 5.У.217
 Промєкая А. С. 5.Ш.469
 Прєсна О. В. 5.Ч.429
 Проскура О. С. 5.У.96
 Проскурак В. П. 5.Ч.425
 Прош Н. М. 5.У.175
 Прус В. З. 5.Х.256
 Пустовойт Н. І. 5.Ш.480
 Пухтарба А. А. 5.Х.296
 Пушкарь М. В. 5.Х.296
 Пушкарь Т. А. 5.У.170
 Равлик І. О. 5.С.1
 Радіонова Н. П. 5.У.196
 Радченко А. Г. 5.Ч.452
 Радчук А. А. 5.Х.296
 Радко В. Ю. 5.Ц.402
 Рясюк М. М. 5.У.194
 Ратинський В. В. 5.Х.295
 Рафальський О. О. 5.Ч.414
 Рахманова О. К. 5.Ш.511
 Ращєвчєв С. І. 5.Ц.408
 Рєвін О. В. 5.Ш.409
 Рєдьєва О. З. 5.У.202
 Резворончєв К. Р. 5.Х.333
 Рєзнік В. 5.С.10
 Рєзніченко В. О. 5.Х.296
 Реконвальд Н. В. 5.Ш.473
 Рємінна Д. В. 5.Ш.499
 Рємбакова Т. О. 5.У.158
 Рємбакова В. В. 5.Ю.529
 Рємбакова Г. В. 5.Х.255
 Рєждєнко І. М. 5.Х.296
 Рєждєв М. М. 5.Ф.242
 Рєчка В. 5.Т.54
 Рєхтер В. В. 5.Х.296
 Рєшійко О. 5.Т.42
 Рєдченко С. С. 5.У.174
 Рєзєхова С. С. 5.Х.296
 Рєзєвський Р. В. 5.Х.301
 Рєманєнко В. Ю. 5.У.229
 Рєманов С. 5.Ч.415,
 5.Ш.491
 Рєманова Н. В. 5.Ш.462
 Рєманчук С. 5.У.221
 Рєманюк Б. В. 5.Х.357
 Рєманюк М. В. 5.Х.305
 Рєтан Н. Ю. 5.С.1
 Рєхманійко Г. 5.Ш.467
 Рєбанька В. М. 5.У.174
 Рєбанько О. В. 5.Ф.248
 Рєбленко В. 5.Т.69
 Рєбунко О. 5.У.216
 Рєдїй Р. 5.У.221
 Рєдїк О. Б. 5.Ч.429
 Рєдїницький Л. 5.Ч.415
 Рєдой К. М. 5.Х.305
 Русина О. 5.Т.53
 Рєбов О. А. 5.Х.256
 Рєбуніч О. М. 5.У.179
 Рєпало І. Є. 5.Ц.401
 Сабадаш Ю. С. 5.Ч.426
 Сабат В. І. 5.У.228
 Савєльєва А. 5.С.6
 Савєнєв М. В. 5.Х.303
 Савєнко К. С. 5.У.174
 Савєнченко С. 5.Т.31
 Савчук І. 5.С.3
 Савюк М. Ф. 5.Х.296
 Саган Д. О. 5.Х.365
 Садлова Р. М. 5.Ч.423
 Садчиков В. С. 5.У.186
 Сачовичка І. В. 5.У.186
 Сазонова А. О. 5.Х.312
 Сазонова Т. О. 5.Х.316
 Сайчін О. С. 5.Х.305
 Сай В. 5.У.167, 5.У.215
 Саморр М. А. 5.Х.257
 Самойленко Д. М. 5.У.97
 Самойлович А. Г. 5.У.186
 Салсай І. В. 5.Ч.429
 Сарафінчан Л. І. 5.Ч.460
 Сас Л. С. 5.У.218
 Саунін Р. Д. 5.Х.296
 Сачовський І. М. 5.У.213
 Свєдєва Н. А. 5.У.114
 Свєдєрська Н. Ю. 5.Х.256
 Свєтлічана В. Ю. 5.У.174
 Свєтлішчєв І. І. 5.У.95
 Сєбта Т. 5.Ф.246
 Сєврук Ю. Т. 5.Х.305
 Сєдєда С. 5.Т.70
 Сєлєщук Т. П. 5.У.88
 Сємененко М. Г. 5.У.159
 Сєменишин М. О. 5.Х.360
 Сєменко Б. В. 5.У.144
 Сєменюк А. Ю. 5.У.157
 Сєменица С. О. 5.У.79
 Сємигна Т. 5.С.6
 Сємчук Н. О. 5.Х.345
 Сємьчєвський І. В. 5.Х.305
 Сєргєта І. В. 5.Ч.441
 Сєргєтєнко Ю. І. 5.У.169
 Сєрєбїчєв В. С. Т.43
 Сєрєда В. 5.С.11
 Сєрєбїна Д. О. 5.У.170
 Сєрєбїгїна Н. В. 5.У.209
 Сєрєков А. В. 5.У.169
 Сєрєдєд І. С. 5.Х.305
 Сєрєдєвський Т. 5.Ч.415
 Сєрєдєвський С. 5.Х.317
 Сєрєдєвський С. 5.Х.306
 Сєрєдєвський Ф. 5.Х.296
 Сєрєдєвський О. С. 5.У.169
 Сєдєчєнко А. 5.Т.69
 Сєдєчєнко А. 5.Ц.386
 Сєдєчєнко С. П. 5.Ц.402
 Сєзон Д. С. 5.У.228
 Сємак С. В. 5.Х.297
 Сєрєдєвський П. 5.Ц.391
 Сєвєльєвська А. А. 5.Х.257
 Сєчка-Шмєбалєв О. Б.
 5.Ч.460
 Сєско О. І. 5.У.112
 Сєкіба Е. К. 5.Х.262
 Сєкібєнська З. М. 5.У.112
 Сєкова І. В. 5.С.11
 Сєкоробогатова А. Ю.
 5.Х.305
 Сєкоробогатова Н. Є.
 5.У.191
 Сєвльєв-Павлєв О. В.
 5.Х.298-5.Х.299
 Сєчко М. 5.С.6
 Сєрїн М. 5.Т.69
 Сєрїннюк О. В. 5.Х.257
 Сєліва Ю. М. 5.Х.305
 Сєліва Л. В. 5.Ч.435
 Сєлінько Г. І. 5.У.132
 Сєлобєдська І. А. 5.Х.325
 Сєлюсар О. О. 5.Х.324
 Сєлюсарєнко В. Є. 5.У.114
 Сєлюсарєнко С. В. 5.Х.296
 Сємьєл І. І. 5.Х.263
 Сємьєл Н. В. 5.У.101
 Сємьєлова Н. В. 5.У.92
 Сємьєлова Н. В. 5.У.196
 Сємьєлова М. Л. 5.Х.339
 Сєбучук В. В. 5.У.83
 Сєковська А. М. 5.У.178
 Сєковська З. М. 5.У.81
 Сєковльєвська Н. Я.
 5.Х.308
 Сєкур Ю. В. 5.Х.256
 Сєлєдєнко І. О. 5.Ц.400
 Сєловєй Д. Ю. 5.Х.256
 Сєлодєвський О. О. 5.У.174
 Сєлодєвський М. О. 5.Ц.406
 Сєлонська Е. П. 5.Ш.469
 Сєплєв І. М. 5.Х.276,
 5.Х.329
 Сєплєвський Л. І. 5.Х.356
 Сєрєка О. П. 5.У.336
 Сєрєкіна Л. В. 5.Х.305
 Сєрєчєв Н. В. 5.Х.296
 Сєсунєвський В. С. 5.С.20
 Сєтїнєк А. А. 5.У.95
 Сєхачкський Я. 5.Т.52
 Сєпїчєвська О. М. 5.Х.269
 Сєпїшина Н. В. 5.У.174
 Сєтїнєк Г. В. 5.У.174
 Сєтїнєченко В. Г. 5.Ц.395
 Сєтїнєв І. В. 5.У.163
 Сєтїнєвський І. 5.Ф.246
 Сєтїєва Н. С. 5.Ч.426
 Сєтїєв О. 5.С.11
 Сєпанєнко В. 5.С.10
 Сєпанєнко К. В. 5.Х.380
 Сєпанєнко І. Л. 5.Х.378
 Сєфанєнко С. 5.Ш.467
 Сєтєнєко В. Ю. 5.Х.296
 Сєтєнєнко О. П. 5.Ш.462
 Сєтєнєнко С. Г. 5.Х.296
 Сєторянська І. З. 5.У.100

- Стрекозов С. М. 5.У.102
Стрельбицька Л. М.
5.Х.305
Стрельбицький М. П.
5.Х.305
Стрелюк Я. В. 5.Х.305
Студийський В. А. 5.У.201
Суббот А. І. 5.Х.335
Сугак Т. О. 5.У.191
Сук Л. К. 5.У.191
Сук П. Л. 5.У.191
Сукмановська Л. М.
5.Х.309
Султанова І. Д. 5.Ч.449
Сунегін С. О. 5.Х.257
Сухаревський О. І. 5.П.401
Талаха А. М. 5.Х.305
Танклевська Н. С. 5.У.205
Тараненко О. Г. 5.Ш.462
Таранець С. 5.Э.521
Тарасевич В. 5.С.9
Тарасевич В. М. 5.У.85
Тарасенко І. О. 5.У.229
Тарасенко О. С. 5.У.229
Тарасова О. В. 5.Ч.421
Тарахонич Т. І. 5.Х.257
Татулич І. Ю. 5.Х.367-
5.Х.368
Твердохлебова Ю. М.
5.Ч.446
Текеджанова К. Б. 5.Х.321
Терентьева І. В. 5.П.400
Тесленко Р. Ю. 5.У.174
Тивончук О. І. 5.У.112
Тимошенко Ю. П. 5.Х.305
Титаренко П. В. 5.П.397
Тіпахов В. В. 5.У.186
Тірахов Л. В. 5.У.121
Ткаленко С. І. 5.У.186
Ткач С. В. 5.У.91
Ткаченко В. В. 5.Х.325
Ткаченко В. І. 5.П.392
Ткачівська І. М. 5.Ч.449
Ткачук Г. Ю. 5.У.95
Ткачук Н. В. 5.У.175
Ткачук Н. М. 5.У.196
Ткачук Т. І. 5.У.182
Тодошук А. В. 5.У.233
Токарева Л. М. 5.У.210
Толстикова Т. С. 5.У.135
Томаш Г. Т. 5.Х.347
Тополя Р. В. 5.Х.296
Топчій Ю. В. 5.Ш.493
Тоцька О. Л. 5.У.186
Точонов І. В. 5.У.210
Трач А. І. 5.У.105
Трачук Г. І. 5.Ч.460
Тревого І. 5.Х.332
Трембіцький А. М. 5.Т.33
Тригач О. П. 5.Ч.429
Тристан А. В. 5.П.406
Трофимович В. 5.Т.46
- Трохимець О. І. 5.У.122,
5.У.166
Тупиця І. М. 5.П.408
Тупичак Л. Л. 5.У.228
Турянський Ю. І. 5.Х.280
Тушева В. В. 5.Ш.500
Тягур Р. С. 5.Ч.449
Удова Л. О. 5.У.196,
5.У.217
Улюгіна О. А. 5.Х.296
Урусленко К. 5.С.11
Усачова О. А. 5.П.400
Уткін О. 5.У.76
Фаріон В. Я. 5.У.115
Фатенко-Ткачук А. О.
5.У.120
Фатхутдінов В. Г. 5.Х.305
Федик Л. В. 5.Х.265
Фединиш М. П. 5.Х.308
Федорова О. В. 5.Ш.462
Федоровський О. В.
5.П.398
Федьков О. 5.Т.56
Фесіна Ю. Г. 5.У.101
Філатова І. О. 5.У.174
Філатова О. М. 5.У.203
Філік Н. В. 5.Х.334
Філіпенко Н. Є. 5.Х.354
Філіпов С. О. 5.У.379
Фіськова Н. Я. 5.П.308
Френкел Л. С. 5.С.8
Фролов Д. О. 5.Ч.429
Фролова Н. Б. 5.У.180
Фурман І. О. 5.Т.59
Фурман Л. О. 5.Х.256
Ха Гхі Ван Ань 5.Ш.463
Халімоненко Г. 5.Ш.482
Халілов Е. Д. 5.У.136
Халімон П. 5.У.216
Харковенко Р. 5.Т.42
Харченко Ю. П. 5.У.84
Харь І. О. 5.Х.346
Хилько О. Л. 5.Ф.242
Хинкиладзе Е. В. 5.Ш.469
Хлебнікова І. І. 5.У.179
Хмельський С. І. 5.П.408
Ходак С. М. 5.Х.323
Ходаніч М. П. 5.Ш.505
Ходаніч П. М. 5.Ш.505
Холяк Н. І. 5.У.186
Хоменко І. О. 5.У.186
Хоменко О. А. 5.Ч.429
Хомішин І. Ю. 5.Х.282,
5.Х.298
Хромов А. В. 5.У.169
Хударковський К. І.
5.П.386
Худоліпніч В. В. 5.У.194
Харук І. М. 5.У.95
Цеховалова А. О. 5.Ф.238
Цимбал О. І. 5.С.28
Цимбаленко Н. В. 5.У.229
Цимбалюк І. О. 5.У.175
- Цихоня С. 5.С.6
Цікул І. В. 5.С.1
Цімох К. В. 5.У.196
Цыбрий Л. В. 5.У.78
Чабан Г. В. 5.У.121
Чабанюк О. М. 5.У.191
Чебаннік В. І. 5.С.1
Чернінцев Ю. Г. 5.Х.296
Чередишченко О. Ю.
5.У.174
Черніш О. В. 5.У.229
Чернієнко Н. М. 5.У.102
Чернобай Л. І. 5.У.231
Черняев О. С. 5.У.139
Черненко Ю. 5.Ф.246
Четверков Б. 5.У.82
Чех Н. О. 5.У.174
Чийпеш Н. М. 5.У.186
Чимшир В. І. 5.Ш.476
Чирва В. 5.Т.69
Чонка Т. С. 5.Ш.462
Чубай В. М. 5.У.112
Чубукова О. Ю. 5.У.229
Чугунов І. 5.У.146
Чудопал А. І. 5.У.174
Чуєнко В. І. 5.Х.272
Чушир В. І. 5.У.169
Чушина К. 5.С.6
Чура В. 5.Т.49
Шай Р. Я. 5.Х.361
Шандра В. С. 5.Т.58
Шапалов Г. М. 5.У.174
Шапалов О. А. 5.У.123
Шапалов Ю. І. 5.У.177
Шапалова Т. В. 5.С.14
Шапалочка О. В. 5.Ш.477
Шатлова Н. О. 5.Ш.466
Шатний С. В. 5.У.292
Шахвердян Л. С. 5.У.174
Шандька Н. М. 5.Ч.429
Шведова Г. Л. 5.Х.359
Швець В. О. 5.Х.303
Швець К. П. 5.Х.303
Швець Я. П. 5.У.114
Шевцов С. В. 5.Х.378
Шевченко В. С. 5.У.305
Шевченко Г. М. 5.У.103,
5.У.188
Шевченко Н. 5.С.6
Шевчук О. 5.Т.44
Шевчук В. 5.Т.70
Шевчук Ю. 5.Ч.429
Шевчук Р. Є. 5.У.173
Шеленко О. Ю. 5.Х.306
Шера О. С. 5.Х.296
Шелудько Н. М. 5.У.185
Шемлюченко Ю. С.
5.Х.257
Шелель П. Г. 5.У.112
Шерстюк Г. М. 5.Х.296
Шестаковська Т. 5.У.216
Шестаповалова Г. 5.Ч.415
Шилбаєва В. 5.У.128
Шилова Т. О. 5.У.197
- Шилко О. І. 5.Ч.460
Шинкіна О. В. 5.У.186
Шинников С. Є. 5.У.185
Шкарупа К. В. 5.Х.296
Шкварчук Л. О. 5.У.196
Шкіцька І. Ю. 5.Ч.428
Шкуратенко О. В. 5.Х.256
Шляхетко В. В. 5.У.200
Шляховський О. А.
5.Х.361
Шмиголь Н. М. 5.У.122
Шніцер І. 5.Т.30
Шпильовий Л. В. 5.У.102
Шпильов В. Л. 5.У.174
Шпомер А. М. 5.У.186
Шпомер Т. О. 5.У.186
Штангрет А. М. 5.У.200,
5.У.226
Штефан Н. М. 5.У.196
Штулер Г. Г. 5.У.114
Шулежко В. В. 5.П.403
Шулежко В. П. 5.Х.296
Шулла Р. С. 5.У.114
Шульц С. Л. 5.У.107
Шуляр В. 5.Ш.485-
5.Ш.486
Шуляр В. І. 5.Ч.436,
5.Ш.488
Шутенко А. Л. 5.У.174
Шербак Л. В. 5.Ч.448
Шербанюк Л. І. 5.Ч.460
Шербанюк В. М. 5.Х.256
Шербина А. А. 5.У.169
Шербина В. М. 5.Ч.429
Шербина Н. Е. 5.Ч.460
Югансон Н. Е. 5.У.111
Юлдашев О. Х. 5.Х.305
Юринець З. В. 5.У.196
Юрій Е. О. 5.Х.308
Юркова О. 5.Т.64, 5.Т.66,
5.Ч.415
Юрчишин Л. 5.Т.69
Юшкевич О. О. 5.У.95
Яблонський В. В. 5.Э.518
Ягода П. А. 5.У.139
Якименко-Терещенко Н. В.
5.У.116
Якимович Б. 5.С.4
Яківчук Ж. В. 5.Х.316
Якімович Ю. В. 5.П.410
Яковенко І. С. 5.Х.305
Якунін Я. Ю. 5.Ч.429
Якунін Р. Є. 5.У.173
Янчук О. Ю. 5.Х.306
Яра О. С. 5.Х.296
Яремків В. Г. 5.У.131
Яремко І. П. 5.У.112
Яремко Л. А. 5.У.131
Яремко С. А. 5.У.129
Ярмоленко В. В. 5.У.205
Ярош С. П. 5.П.399
Ярошевська Т. В. 5.Х.320
Ярошенко А. С. 5.Х.333
Яручик Б. В. 5.У.196
- Ясінська Т. В. 5.У.231
Яструбський М. Я. 5.У.112
Ясь О. 5.Ч.415
Яцко М. В. 5.У.114
Aleksiyevs L. 5.Т.71
Antypenko N. 5.У.111
Badaoui M. 5.У.80
Bay S. 5.У.134
Bevziuk Ye. 5.Т.41
Bhardwaj N. 5.У.149
Bhatti J. 5.У.149
Bheliaeva N. 5.У.154
Bokhan A. 5.У.235
Butin F. 5.У.93
Corovic E. 5.Х.364
Cvorovic E. 5.Х.364
Duginets G. 5.У.147
Dziura M. 5.У.135
Fatmi N. I. 5.У.80
Filinovich V. V. 5.Х.327
Inatenko M. 5.У.224
Jaki A. 5.У.135
Jankovic N. 5.У.148
Karavayev T. 5.У.147
Klymenchukova N. 5.У.199
Kononenko Yu. 5.Х.289
Konvey A. 5.У.210
Korkishko S. V. 5.Ш.462
Kucherenko S. 5.У.127
Kumar S. 5.У.149
Lagutina I. 5.Х.300
Levaieva L. 5.У.127
Levkiv H. 5.У.199
Litvinov A. A. 5.У.99
Lozhachevska O. 5.У.111
Mazaraki A. 5.У.235
Melnyk O. 5.У.111
Mizetska V. Ya. 5.Ш.462
Momotuk V. O. 5.Х.326
Nasyuk V. 5.У.130
Nasakina S. V. 5.Ш.462
Nezhnyva M. 5.У.150
Nikanorova O. 5.У.147
Riv M. 5.У.199
Rojet T. 5.У.155
Romanuk I. 5.У.224
Settar A. 5.У.80
Sliotar S. 5.У.183
Snitko Ye. 5.У.199
Stanisic N. 5.У.148
Uroshko M. 5.У.310
Ustynova I. P. 5.Х.310
Valton O. 5.Т.71
Velychko O. 5.У.111
Yatsenko Ya. 5.У.224
Yeskov S. 5.Х.289
Yulnitska Yu. V. 5.Ш.462
Zaiets O. 5.Х.289
Zhmur N. V. 5.Х.326
Zhukovska V. V. 5.Ш.462

Показчик періодичних та продовжуваних видань

- Вісн. Кнів. нац. ун-ту.
Сер. Фіз.-мат. науки. —
2020. — Вип. 4
5.У.83, 5.У.141
Вісн. НАН України. —
2020. — № 11
5.Х.303, 5.Ч.414, 5.Ч.417,
5.Ч.420, 5.Ч.422, 5.Ч.424,
5.Ч.427, 5.Ч.452, 5.Ш.492,
5.Ю.528
Демографія та соц. еконо-
міка. — 2022. — № 2
5.С.7, 5.С.18, 5.С.26,
5.С.27-5.С.28, 5.У.164
Держава та регіони. Сер.
Економіка та підприємниц-
тво. — 2021. — № 5
5.У.92, 5.У.97, 5.У.128,
5.У.166, 5.У.187, 5.У.204-
5.У.205, 5.У.223, 5.Ч.416
Держава та регіони. Сер.
Економіка та підприємниц-
тво. — 2022. — № 1
5.У.96, 5.У.103-5.У.106,
5.У.110-5.У.111, 5.У.116,
5.У.122-5.У.123, 5.У.131,
5.У.135, 5.У.163, 5.У.170,
5.У.182, 5.У.184, 5.У.192,
5.У.195, 5.У.198-5.У.199,
5.У.200, 5.У.203, 5.У.209,
5.У.212-5.У.213, 5.У.218,
5.У.227, 5.У.231
Екон. вісн. ун-ту/Ун-т Гри-
горія Сковороди в Переяс-
лаві. — 2021. — Вип. 51
5.С.25, 5.У.117-5.У.118,
5.У.121, 5.У.127, 5.У.130,
5.У.136, 5.У.143, 5.У.145,
5.У.158-5.У.159, 5.У.181,
5.У.183, 5.У.193-5.У.194,
5.У.201, 5.У.224, 5.Ч.448
Екон. теорія. — 2022. —
№ 1
5.С.9, 5.У.87, 5.У.89,
5.У.124, 5.У.134
Економіка і прогнозуван-
ня. — 2021. — № 4
5.У.86, 5.У.142, 5.У.157,
5.У.162, 5.У.179-5.У.180
Економіка і прогнозуван-
ня. — 2022. — № 1
5.У.108, 5.У.119, 5.У.153,
5.У.172, 5.У.178, 5.У.217,
5.У.225
Економіка України. —
2022. — № 12
5.У.85, 5.У.100, 5.У.107,
5.У.125, 5.У.160, 5.У.177
36. наук. пр. Харків. ун-ту
Півтр. сил. — 2022. —
Вип. 3
5.П.388, 5.П.392, 5.П.395-
5.П.396, 5.П.398, 5.П.402,
5.П.404-5.П.405, 5.П.407-
5.П.409
Зовн. торгівля: економіка,
фінанси, право. — 2022. —
№ 2
5.У.126, 5.У.146-5.У.148,
5.У.150, 5.У.152, 5.У.154-
5.У.155, 5.У.220, 5.У.235
Наук.-інформ. вісн.
Івано-Франків. ун-ту права
ім. Короля Данила Галиць-
кого. Сер. Право. —
2021. — № 12
5.Х.252-5.Х.253, 5.Х.259,
5.Х.264-5.Х.266, 5.Х.268,
5.Х.270, 5.Х.275, 5.Х.283,
5.Х.300, 5.Х.312-5.Х.313,
5.Х.322-5.Х.323, 5.Х.335,
5.Х.347, 5.Х.350, 5.Х.362-
5.Х.363, 5.Х.365-5.Х.366,
5.Х.382, 5.Х.384
Наука і техніка Півтр.
сил. Збройн. сил Украї-
ни. — 2022. — № 2
5.П.386, 5.П.394, 5.П.399-
5.П.400, 5.П.403, 5.П.406
- 5.П.387, 5.Ч.451, 5.Ш.479,
5.Ш.503
Укр. іст. журн. — 2021. —
№ 4
5.Т.31, 5.Т.36, 5.Т.42,
5.Т.44, 5.Т.49, 5.Т.55,
5.Т.62, 5.Т.68, 5.Т.70-
5.Т.71, 5.У.76, 5.Ф.241,
5.Ф.245, 5.Х.294, 5.Э.519,
5.Э.521
Фіз.-мат. моделювання
та інформ. технології. —
2021. — Вип. 33
5.Х.330
Юрид. вісн. Півтр.
і косм. право. —
2021. — № 4
5.Х.255, 5.Х.258, 5.Х.263,
5.Х.271, 5.Х.276, 5.Х.288-
5.Х.289, 5.Х.306, 5.Х.310,
5.Х.315-5.Х.319, 5.Х.321,
5.Х.324-5.Х.327, 5.Х.329-
5.Х.331, 5.Х.334, 5.Х.342,
5.Х.343, 5.Х.345, 5.Х.353,
5.Х.359, 5.Х.364, 5.Х.369-
5.Х.370, 5.Х.372, 5.Х.374,
5.Х.379
Math. Modeling and Com-
puting. — 2021. — № 3
5.У.80, 5.У.93, 5.У.149